

GRADUATE SCHOOL
NAKHON RATCHASIMA RAJABHAT UNIVERSITY

Vol. 22 No. 2 May - August 2024

RATCHAPHRUEK JOURNAL

Academic Journal of Graduate School
Nakhon Ratchasima Rajabhat University

ISSN : 3027-7663 (Online)

วัตถุประสงค์

Ratchaphruek Journal เป็นวารสารระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ซึ่งเป็นวารสารที่ตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานทางวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้กำหนดขอบเขตสาขาวิชาย่อย (Sub-Subject Area) ของวารสาร แบ่งเป็น 5 สาขาวิชาย่อย ได้แก่ ศิลปะทั่วไปและมนุษยศาสตร์ (General Arts and Humanities) จิตวิทยาพัฒนาการและการศึกษา (Developmental and Educational Psychology) สังคมศาสตร์ทั่วไป (General Social Sciences) การศึกษา (Education) และรัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration) สำหรับคณาจารย์/ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งในและนอกสถาบัน เพื่อเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล ประสิทธิภาพผลงานระหว่างอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษากับสถาบันการศึกษาอื่นๆ ในรูปของบทความวิชาการหรือบทความวิจัยตามขอบเขตสาขาวิชาที่กำหนด โดยกำหนดเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เมษายน

ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม

ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน-ธันวาคม

สำนักงานกองบรรณาธิการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

อาคารเฉลิมพระเกียรติ (อาคาร 9) 340 ถนนสุรนารายณ์ ตำบลในเมือง

อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000

ที่ปรึกษา

อธิการบดี

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมเกียรติ ทานอก

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร. รสสิน พิมลบรรยงก์

รองศาสตราจารย์ ดร. เฉติญ์ กิจระการ

รองศาสตราจารย์ ดร. นาดยา ปิณฑานนท์

รองศาสตราจารย์ ดร. นิคม นาคอ้าย

รองศาสตราจารย์ ดร. พชร จันทะเพ็ง

รองศาสตราจารย์ ดร. ยุภาพร ยุภาศ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กันยารัตน์ เคียวเช่น

รองศาสตราจารย์ ดร. กิตติพงษ์ ลือนาม

รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริวิทย์ วิวิธคุณากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุษกร จันทะเทวณาส

ดร. แววลี แวฉิมพลี

นักวิชาการอิสระ (ข้าราชการบำนาญ สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา)

นักวิชาการอิสระ (ข้าราชการบำนาญ สังกัดมหาวิทยาลัยมหาสารคาม)

นักวิชาการอิสระ (ข้าราชการบำนาญ สังกัดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

บรรณาธิการผู้ช่วยและเลขานุการ

นางสาวศิริณี กรมโพธิ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

เจ้าหน้าที่ประจำกองบรรณาธิการ

นางธณกร จินตพล

นายสรพงษ์ เปรมวิริยานนท์

นางสาวชลดา พันภัย

นางสาวนิธรา น้อยภูธร

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความก่อนตีพิมพ์ (Peer review) ภายนอก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นพวรรณ เสมอิม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรางคณา โสมะนันท์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิภาวิน ศุภวัฒน์ ศรีไคร	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร. พชร จันทร์เพ็ง	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนต์นัทธ มโนการณ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร. สุทธิดา จำรัส	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อานนท์ ไชยสุริยา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
อาจารย์ ดร. อธิวัฒน์ ภิญโญยาง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิจิตรา ธงพานิช	มหาวิทยาลัยนครพนม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เคนชัย ปราบจันดี	มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ ดร. สมายุ ธีระวณิชตระกูล	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิติ เอี่ยมชื่น	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิรติ ธนะไชย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร. ภมรพรรณ บุระยาตร์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุชาติพิทย์ งามนิล	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
รองศาสตราจารย์ ดร. นฤมล ศักดิ์ปกรณ์กานต์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รองศาสตราจารย์ ดร. บุญยเสนอ ตริวิเศษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รองศาสตราจารย์ ดร. กานดา เต๊ะขันหมาก	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
รองศาสตราจารย์ ดร. นิคม นาคอ้าย	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
รองศาสตราจารย์ ดร. ฤกษ์กนก ดวงชาทม	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร. วาโร เพ็งสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วัฒนะ พรหมเพชร	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความก่อนตีพิมพ์ (Peer review) ภายใน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กนกพร ฉิมพลี	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิรฐิพร ไทยจูเหลือม	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นนทียา จันทรเนตร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ ดร. กิตติพงษ์ ลื่อนาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ ดร. พิษณุวี ทองกลาง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ทุกบทความได้รับตรวจสอบคุณภาพของบทความโดยผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาบทความ
(Peer reviewer) อย่างน้อย 2 ท่าน

วารสารนี้ผ่านการรับรองคุณภาพของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย
(Thai-Journal Citation Index Centre: TCI) โดยอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่มที่ 1

บทบรรณาธิการ

วารสาร Ratchaphruek Journal ซึ่งเป็นวารสารวิชาการของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา สำหรับฉบับนี้เป็นวารสารปีที่ 22 ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม–สิงหาคม 2567 ซึ่งในวารสารฉบับนี้ประกอบด้วยบทความวิชาการ จำนวน 2 บทความ และบทความวิจัย จำนวน 13 บทความ รวมทั้งหมด 15 บทความ

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้นิพนธ์ทุกท่านที่ให้ความสนใจและให้ความไว้วางใจนำผลงานวิจัยที่มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มาตีพิมพ์ผลงานวิชาการที่วารสาร Ratchaphruek Journal รวมทั้งขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์สละเวลาในการพิจารณาบทความและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาบทความวิชาการ บทความวิจัยต่อผู้นิพนธ์ ซึ่งทำให้ผู้อ่านได้อ่านผลงานวิชาการที่มีคุณภาพตามหลักวิชาการอีกด้วย

กองบรรณาธิการมุ่งมั่นจะรักษาคุณภาพและพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพตามมาตรฐานเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษาของประเทศไทย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้อ่านทุกท่านจะได้รับประโยชน์จากบทความวิชาการ บทความวิจัยต่างๆ จากวารสารฉบับนี้ และพัฒนาผลงานวิชาการของท่านนำมาตีพิมพ์ในวารสาร Ratchaphruek Journal ในฉบับต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมเกียรติ ทานอก

บรรณาธิการ

สารบัญ (Content)

หน้า
(Page)

บทความวิชาการ (Academic Articles)

ผลกระทบของพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอต่อจิตใจ พฤติกรรม กระบวนการรู้คิด และความเสี่ยง ต่ออาการภาวะสมาธิสั้นในเด็กและวัยรุ่น Effects of Screen Use Behaviors on Mind, Behavior, Cognition, and Risk of Attention- Deficit/Hyperactivity Symptoms in Children and Adolescents.....	1
จตุพร นามเย็น Jatuporn Namyen	
“การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำ”: สาเหตุและผลที่เกิดขึ้นบางประการเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง ทางความหมายในคำภาษาไทยโดยพิจารณาเปรียบเทียบความหมายใหม่ที่เกิดขึ้นกับความหมายเดิม “Semantic Changes of Words”: Causes and Consequences of Some Instances When Semantic Changes Occur in Thai Words, Considering a Comparison between the New Meaning and the Original Meaning.....	19
สุวัตรชัย คชเพต และรัตนชัย ปรีชาพงศ์กิจ Suwatchai Khotchaphet and Rattanachai Preechamongkij	

บทความวิจัย (Research Articles)

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับองค์กรแห่งความสุข ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ The Relationship between Creative Leadership of School Administrators and a Happy Organization in Schools under the Samut Prakan Office of Secondary Education.....	34
กนกวรรณ พันนาดี และกัลยมน อินทุสุต Kanokwan Phannadee and Kanyamon Indusuta	
ศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมท้องถิ่นสุโขทัย เรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนาน ของนายเคียง ชำนิ Art of Using Language in Sukhothai Local Literature: Phra Ruang Phra Lue Legendary Sukhothai Heroes by Mr. Kiang Chamni.....	51
ชูศักดิ์ เข้มมงคลศิริ, ทรงภพ ขุนมธุรส และชญาตี เกรียงซี่ Chusak Khemmongkhonsiri, Songphop Khunmathurot and Chayatee Ngourangsi	

(ต่อ)

สารบัญ (Content)

หน้า
(Page)

บทความวิจัย (Research Articles)

รูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา สังกัดมัธยมศึกษาในสังกัด สำนักงานศึกษาธิการภาค 13 A Model of Dual Educational System Organization in the 21 st Century of Schools under the Secondary Education Affiliated with the Regional Education Office 13.....	67
ธัญญ์วริทธิ์ คำผิง, ไพรวลัย โคตรตะ และชวนคิด มะเสนะ Thanvarith Kamphong, Praiswan Kotta and Chuankid Masena การเพิ่มมูลค่าข้าวไรซ์เบอร์รี่แบบปลอดสารเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากอย่างมีอัตลักษณ์ ของชุมชนปากแกละญอ บ้านแม่สาน ตำบลแม่สำ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย Enhancing the Value-Added of Pesticide-Free Riceberry for Promoting the Local Economy with the Paganyaw Community Identity of Ban Mae San, Mae Sam Sub-District, Si Satchanalai District, Sukhothai Province.....	82
ธัญญ์ณภัทร์ เจริญพานิช, ภคกร ปานโพธิ์ และศุภนิช เจริญสุข Thannapat Jarernpanit, Phakakorn Panpho and Suppanit Jarernsuk การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมทักษะการคิด เชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 A Study of the Relationship between Digital Leadership of School Administrators and Promotion of Teacher's Innovative Thinking Skills under Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 3.....	98
นาราท แซ่หว่า และณิรดา เวชญาลักษณ์ Narapat Saewa and Nirada Wechayaluck การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดอย่างมี วิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 Phenomenon-Based Learning for Learning Achievement Development and Critical Thinking for Grade 7 Students.....	114
เบญจวรรณ เห่งกระโทก และสิรินาถ จงกลกลาง Benjawan Hengkrathok and Sirinat Jongkonklang	

(ต่อ)

สารบัญ (Content)

หน้า

(Page)

บทความวิจัย (Research Articles)

- แผนการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ: กรณีศึกษา
ทรัพยากรป่าไม้บนพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคอง จังหวัดนครราชสีมา
Natural Resource Management Plan to Support Climate Change: A Case Study of Forest
Resources in the Lam Takhong Watershed, Nakhon Ratchasima..... 131
วรรษยา เชื้อจันทิก, สุวิมล ตั้งประเสริฐ, สุชาดา น้ำใจดี, ทิพย์ยา ถินสูงเนิน และมัตติกา ชัยมีแรง
Varatchaya Chueachanthuek, Suwimon Tungprasert, Suchada Namjaidee,
Tippaya Thinsungnoen and Mattika Chameerang
- การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้
แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด
The Development of Grade 6 Students' Thai Literature Skills through Inquiry-Based
Learning and Mind Mapping..... 148
วรวิศา หมั่นยงค์ และประภาส เพ็งพุ่ม
Warisa Muenyong and Brapaas Pengpoom
- รูปแบบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา
Academic Collaboration Model of the Teacher in a Secondary School Consortium..... 163
วัชรินทร์ เรืองสุขสุด, ไพรวลัย โคตรตะ และชวนคิด มะเสนาะ
Watcharin Ruansuksud, Phaiwan Khottha and Chuankid Masena
- การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ
ด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี
The Development of Literature Learning Achievement of Grade 6 Students: Exploring
'Khun Chang Khun Phan' in Its 'Birth His Plai-Ngam' Chapter through a Flipped
Classroom Approach Utilizing the CIRC Technique..... 176
ศุภรณันท์ สุวรรณพานิช และประภาส เพ็งพุ่ม
Supranan Suwanpanich and Brapaas Pengpoom

(ต่อ)

สารบัญ (Content)

หน้า
(Page)

บทความวิจัย (Research Articles)

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวังทอง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 A Study of Relationship between Personal Power Exercising of School Administrators and Teachers' Performance Motivational Factors in Wangthong Educational Development Network 2 under Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 2.....	191
สุธิดา สุขชาวนา, ณิรดา เวชญาณลักษณ์ และนิคม นาคอ้าย <i>Suthida Sukchaona1, Nirada Wechayaluck and Nikom Nak-ai</i>	
ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการเวลา การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน ความเหนื่อยล้าทางจิตใจ และภาวะหมดไฟในการเรียนของนิสิตนักศึกษาปริญญาตรี นับตั้งแต่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19 Relationships among Time Management, Academic Self-Efficacy, Mental Fatigue, and Academic Burnout of Undergraduates Since the COVID-19 Pandemic.....	208
อรุณี ศุทธิชัยนิมิต และอรุณญา ตัญคำภีร์ <i>Arunee Suttichainimit and Arunya Tuicomepee</i>	
ผลของการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนภาษาและการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง Effects of Implementing Integrated Computer-Assisted Language Learning and Task-Based Learning Activities to Improve Vocational Students' English Writing.....	223
คณพศ ทองนวล และลาววัลย์ ศิริศรีมังกร <i>Kanapod Tongnuan and Lawarn Sirisrimangkorn</i>	
คำแนะนำสำหรับการส่งบทความตีพิมพ์.....	239

ผลกระทบของพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอต่อจิตใจ พฤติกรรม กระบวนการรู้คิด
และความเสี่ยงต่ออาการภาวะสมาธิสั้นในเด็กและวัยรุ่น
Effects of Screen Use Behaviors on Mind, Behavior, Cognition,
and Risk of Attention-Deficit/Hyperactivity Symptoms
in Children and Adolescents

จตุพร นามเย็น^{1*}
Jatuporn Namyen^{1*}

(Received: Feb. 13, 2024; Revised: Apr. 3, 2024; Accepted: May 3, 2024)

บทคัดย่อ

เด็กและวัยรุ่นยุคดิจิทัลมีพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงก่อนสถานการณ์โควิด-19 และต้องใช้อุปกรณ์ดิจิทัลเพิ่มมากขึ้นเพื่อตอบสนองต่อการเรียนออนไลน์และการแสวงหาความรู้ในช่วงโควิด-19 ล็อกดาวน์ที่ผ่านมา นำไปสู่การเพิ่มสูงขึ้นเป็นเท่าตัวของระยะเวลาที่ใช้ไปกับอุปกรณ์หน้าจอประเภทต่างๆ ทั้งในบริบททางการศึกษาหรือกิจกรรมยามว่าง เช่น การเล่นเกม การใช้โซเชียลมีเดีย การเล่นอินเทอร์เน็ต การสนทนาผ่านวิดีโอคอลหรือกิจกรรมนันทนาการอื่นๆ บทความวิชาการนี้มุ่งเน้นถึงพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอของเด็กและวัยรุ่นและผลกระทบทางด้านลบต่อร่างกาย อารมณ์ พฤติกรรมและกระบวนการรู้คิด ได้แก่ พฤติกรรมเนือยนิ่ง ปัญหาด้านสุขภาพจิต พฤติกรรมเก๋กต พฤติกรรมด้านการแสดงออก รวมทั้งยังส่งผลต่อพัฒนาการทางระบบประสาทและสมองหากเด็กมีการใช้อุปกรณ์หน้าจอก่อนวัยที่เหมาะสมซึ่งทำให้สมรรถนะทางกระบวนการรู้คิดแย่ง โดยเฉพาอย่างยิ่งสมาธิหรือความสนใจจดจ่อ ดังนั้นพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอแบบผิดกติส่งผลต่อความเสี่ยงของการเกิดอาการภาวะสมาธิสั้นในเด็กและวัยรุ่นได้ จากที่กล่าวมาข้างต้น เด็กและวัยรุ่นต้องได้รับความรู้และตระหนักถึงความสำคัญเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการใช้อุปกรณ์หน้าจอ ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลมีบทบาทหน้าที่หลักในการให้คำแนะนำและควบคุมดูแลพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอที่เหมาะสมสำหรับเด็กและวัยรุ่น

คำสำคัญ: พฤติกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอ กระบวนการรู้คิด ภาวะสมาธิสั้น เด็กและวัยรุ่น

¹ หน่วยวิจัยและพัฒนาสมอง จิตใจและการเรียนรู้ ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ชลบุรี 20131

¹ Brain, Mind and Learning Research and Development Unit (BMLRU), Department of Research and Applied Psychology, Faculty of Education, Burapha University Chonburi 20131 Thailand

* Corresponding author, e-mail: jatuporn.na@go.buu.ac.th

ABSTRACT

Children and adolescents in the digital era have been increasingly spending more time on screen-based devices long before the coronavirus disease-19 (COVID-19) situation. Additionally, they were also forced to rely more on digital technology for studying in online classes and searching for knowledge during the lockdown period, resulting in a significant increase in screen time for both educational purposes and screen-based recreational activities, such as playing video games, using social media and the internet, chatting through videoconference, and engaging in other fun activities. This academic article emphasizes screen use behaviors and their negative impacts on physical health, emotions, behavior, and cognition, including sedentary behaviors, mental illnesses, internalizing behaviors, and externalizing behaviors. Furthermore, the use of screen-based devices at a very early age can negatively impact a child's brain and neural development, subsequently resulting in poor cognitive abilities, especially attention. Therefore, excessive use of screen-based devices can increase the risk of Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder (ADHD) symptoms. As mentioned above, children and adolescents must be aware of harmful screen use behaviors and should be educated on pediatric guidelines for the appropriate use of screen-based devices. Parents, legal guardians, or caretakers should prioritize these guidelines to regulate and advise proper screen use behaviors among children and adolescents.

Keywords: Screen use behaviors, Cognitive process, Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder symptoms, Children and adolescents

บทนำ

ในสังคมยุคดิจิทัล ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ประเภทต่างๆ ได้แก่ ทีวี คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต เครื่องเล่นเกม พกพา เป็นต้น ได้เข้ามามีบทบาททางด้านการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตประจำวันของเด็กและวัยรุ่น โดยเฉพาะในเด็กยุคเจนเอเรชั่นซี (Generation Z) และเด็กยุคเจนเอเรชั่นอัลฟา (Generation alpha) ที่เกิดและเจริญเติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัล การเรียนรู้ในรูปแบบดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาททางการศึกษา มีการเรียนรู้ผ่านโลกออนไลน์เพิ่มมากขึ้น การค้นคว้าหาความรู้ผ่านสื่อและตำราเรียนในรูปแบบดิจิทัล การจัดการเรียนสอนในโรงเรียนที่มีการนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ ทำให้เกิดการเรียนรู้แบบไร้พรมแดน (World Economic Forum, 2023) นอกเหนือจากบริบททางการศึกษา เด็กและวัยรุ่นใช้เวลาส่วนใหญ่อุปกรณ์หน้าจอในการท่องความบันเทิง สเปซข่าวสารที่ตนเองสนใจบนโลกออนไลน์ ใช้โซเชียลมีเดีย พูดคุยสื่อสาร หรือเล่นเกม ดังนั้น จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

ที่เด็กและวัยรุ่นในปัจจุบันมีการใช้ระยะเวลาบนหน้าจออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ เพิ่มขึ้น และการใช้ระยะเวลาบนอุปกรณ์หน้าจอที่มากเกินไปสามารถนำไปสู่พัฒนาการของกลุ่มอาการภาวะสมาธิสั้นและปัญหาทางด้านสุขภาพจิตอื่นๆ ได้ ร่วมด้วยกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในช่วงระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา ได้ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างต่อชีวิตและสังคมของเด็กและวัยรุ่น การปิดตัวชั่วคราวของสถานศึกษาทำให้เด็กและวัยรุ่นต้องมีการปรับตัวด้านการเรียนอย่างรวดเร็ว เช่น การปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนทั้งหมดเป็นการเรียนออนไลน์ ทำให้เด็กและวัยรุ่นใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการอยู่บนหน้าจอคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์โควิด-19 มาจากสถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่มีข้อจำกัดและปัจจัยอื่นๆ อีกหลายประการที่ส่งอิทธิพลต่อการเรียนออนไลน์ ทำให้เด็กและวัยรุ่น ไม่สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ เช่น สภาพแวดล้อมที่บ้านไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนออนไลน์ อิทธิพลจากสังคมครอบครัว สิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นผ่านหน้าจอคอมพิวเตอร์ ปัจจัยเหล่านี้สามารถทำให้เด็กและวัยรุ่นเกิดอาการขาดสมาธิหรือสมาธิสั้นและส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากหลักฐานงานวิจัยที่เป็นปัจจุบันแสดงให้เห็นว่า ผลกระทบทางด้านลบจากสถานการณ์โควิด-19 ที่ผ่านมามีผลกระทบต่อสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการเพิ่มขึ้นของอาการภาวะสมาธิสั้นในกลุ่มเด็กปกติ (Rogers & MacLean, 2023) รวมทั้งในกลุ่มเด็กที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคสมาธิสั้น หากมีการใช้ระยะเวลาบนอุปกรณ์หน้าจอที่มากเกินไปสามารถนำไปสู่อาการที่แย่งของอาการขาดสมาธิ คือต่อต้าน ปัญหาทางด้านอารมณ์และพฤติกรรม กระบวนการรู้คิดบกพร่อง และการขาดแรงจูงใจในการเรียน (Shuai et al., 2021) จากรายงานการวิจัยในปี พ.ศ. 2565 พบว่าเด็กและเยาวชนไทยที่มีปัญหาทางด้านสุขภาพจิตมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จากการประมาณค่า 1 ใน 14 ของเด็กไทยที่มีอายุระหว่าง 5 ถึง 9 ปี และ 1 ใน 7 ของวัยรุ่นไทยมีการเจ็บป่วยทางจิต (United Nations Children's Fund, 2021) ซึ่งการเพิ่มขึ้นของการเจ็บป่วยทางจิตนี้ เป็นปัญหาจากผลกระทบอย่างลึกซึ้งของสถานการณ์โควิด-19 ต่อสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น (Meade, 2021) ซึ่งผู้แต่งบทความนี้ ให้ความสำคัญในประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอที่เพิ่มสูงขึ้น ทั้งในบริบททางการศึกษาและกิจกรรมนันทนาการต่างๆ ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักฐานงานวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอที่เพิ่มสูงขึ้นในช่วงสถานการณ์โควิด-19 และต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ผลกระทบของพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอต่อร่างกาย อารมณ์ พฤติกรรมและกระบวนการรู้คิดในเด็กและวัยรุ่น โดยให้ความสำคัญในแง่มุมของผลกระทบจากพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอที่มากเกินไปหรือใช้แบบผิดปกติต่อความเสี่ยงในการเกิดอาการภาวะสมาธิสั้นที่เพิ่มสูงขึ้นในเด็กและวัยรุ่นและแนวปฏิบัติที่เหมาะสมของการใช้อุปกรณ์หน้าจอและบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองหรือผู้ดูแลในการควบคุมและส่งเสริมให้เกิดแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อลดปัญหาทางด้านสุขภาพจิตและพฤติกรรมที่ผิดปกติในกลุ่มเด็กและวัยรุ่น

พฤติกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอ (Screen use behaviors) ในเด็กและวัยรุ่นยุคปัจจุบัน

พฤติกรรมการใช้หน้าจอ (Screen use behaviors) หมายถึง กิจกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอดิจิทัลในรูปแบบต่างๆ เช่น การดูโทรทัศน์ การใช้คอมพิวเตอร์ในการทำงานและการเล่นอินเทอร์เน็ต การใช้อุปกรณ์หน้าจออิเล็กทรอนิกส์แบบพกพา ได้แก่ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต และเครื่องเล่นเกมพกพา ในการเข้าถึงสื่อโซเชียลมีเดีย การเล่นเกม หรือกิจกรรมนันทนาการอื่นๆ (O'Connor et al., 2013) การใช้หน้าจอในรูปแบบต่างๆ เหล่านี้ กลายเป็นศูนย์กลางในการดำเนินชีวิตของคนในยุคปัจจุบัน และรูปแบบหนึ่งของกิจกรรมยามว่าง (Leisure time behaviors) ที่โดดเด่นสำหรับเด็กและวัยรุ่น ซึ่งกิจกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอในรูปแบบต่างๆ ส่งผลให้เด็กและวัยรุ่นไม่ค่อยได้เคลื่อนไหวร่างกาย หรือมีพฤติกรรมที่เรียกว่า พฤติกรรมเนือยนิ่ง (Sedentary behaviors) เช่น การนั่งเฉยๆ เป็นระยะเวลานานๆ และใช้พลังงานเพียงเล็กน้อย พฤติกรรมการใช้หน้าจอแบบผิดปกติ โดยเฉพาะการใช้ระยะเวลาบนหน้าจอที่มากเกินไป อาจแสดงอาการที่บ่งบอกถึงความผิดปกติด้านพฤติกรรมเสพติด ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ได้ถูกนำมาอธิบายในรูปแบบของโรคความผิดปกติของการเสพติดอินเทอร์เน็ต (Internet Addiction Disorder: IAD) หรือโรคติดเกม (ไพรัตน์ ฐานาเดโชพล, 2555)

จากข้อมูลของศูนย์ควบคุมโรคติดต่อของสหรัฐอเมริกา ระบุว่า เด็กวัยเรียนที่มีอายุระหว่าง 8 ถึง 18 ปี ส่วนใหญ่ใช้เวลาเฉลี่ยในแต่ละวันบนหน้าจอประมาณ 6 ถึง 9 ชั่วโมง (อายุระหว่าง 8 ถึง 10 ปี ใช้เวลาเฉลี่ย 6 ชั่วโมง อายุระหว่าง 11 ถึง 14 ปี ใช้เวลาเฉลี่ย 9 ชั่วโมง และอายุระหว่าง 15 ถึง 18 ปี ใช้เวลาเฉลี่ย 7.5 ชั่วโมง) ซึ่งเวลาที่ใช้ไปกับการดูโทรทัศน์ ประมาณ 4 ถึง 5 ชั่วโมง (Centers for Disease Control and Prevention, 2018) รวมทั้ง รายงานการสำรวจสุขภาพเด็กไทยในปี พ.ศ. 2562 ถึง พ.ศ. 2563 โดยคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี สามารถประมาณการได้ว่า 73.8% ของเด็กไทยอายุต่ำกว่า 2 ปี มีการใช้อุปกรณ์หน้าจอในรูปแบบต่างๆ ซึ่งขัดแย้งกับแนวทางเวชปฏิบัติที่ถูกต้องตามองค์การอนามัยโลกและองค์กรทางด้านสุขภาพต่างๆ และจากการสำรวจประเภทของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในเด็กและวัยรุ่นไทย พบว่า จากจำนวนเด็กอายุระหว่าง 1 ถึง 5 ปี 79.7% ใช้สมาร์ทโฟน และ 12.2% ใช้แท็บเล็ต เด็กอายุระหว่าง 6 ถึง 9 ปี 87.0% ใช้สมาร์ทโฟน และ 29.9% ใช้แท็บเล็ต และเด็กอายุระหว่าง 10 ถึง 14 ปี 95.1% ใช้สมาร์ทโฟน และ 46.3% ใช้แท็บเล็ต (ลัดดา เหมาะสุวรรณ และวิชัย เอกพลากร, 2566, น. 53-59) จากข้อมูลทางสถิติของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ในช่วงปี พ.ศ. 2563 สรุปว่า ระยะเวลาการใช้อุปกรณ์หน้าจอของเด็กและวัยรุ่นไทยที่ใช้ไปกับกิจกรรมนันทนาการต่างๆ เพื่อความบันเทิง อยู่ที่ 4 ชั่วโมง 11 นาทีต่อวัน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา 1 ชั่วโมง และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในอีก 5 ปีข้างหน้า รวมทั้งจากข้อมูลทางสถิติของสถานการณ์ด้านพฤติกรรมเนือยนิ่งในเด็กและวัยรุ่น ในช่วงปี พ.ศ. 2561 ถึง พ.ศ. 2563 พบว่า ระยะเวลาของพฤติกรรมเนือยนิ่งเพิ่มสูงขึ้นมากกว่า 14 ชั่วโมงต่อวัน และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นอีก โดยได้รับอิทธิพลมาจากการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนเป็นการเรียนออนไลน์ที่เพิ่มมากขึ้น

จากสถานการณ์โควิด-19 ที่ผ่านมา และการนำอุปกรณ์เทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ในการค้นคว้าข้อมูล เพื่อการศึกษาที่เพิ่มมากขึ้นในยุคปัจจุบัน (นฤมล เหมะธูลิน และอภิชาติ แสงสว่าง, 2566)

องค์การอนามัยโลกและองค์กรทางด้านสุขภาพในหลายประเทศได้ให้แนวทางเวชปฏิบัติ (Pediatric guidelines) เกี่ยวกับระยะเวลาในการใช้อุปกรณ์หน้าจอที่เหมาะสมแก่เด็กวัยเรียน ในแต่ละช่วงวัย ซึ่งระยะเวลาในการใช้หน้าจอ ประกอบด้วย การดูโทรทัศน์ การใช้สมาร์ตโฟนหรือ แท็บเล็ต และการใช้เครื่องเล่นเกมแบบพกพา เป็นต้น ดังแสดงในตารางที่ 1 โดยแนะนำว่า เด็กที่มีอายุน้อยกว่า 1 ปี ไม่ควรใช้เวลาอยู่กับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีหน้าจอ หรือใช้เฉพาะโปรแกรมกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับพี่เลี้ยงหรือผู้ดูแลเท่านั้น สำหรับเด็กที่มีอายุระหว่าง 2 ถึง 5 ปี ควรกำหนดเวลาที่อยู่บนหน้าจอไม่เกิน 1 ชั่วโมงต่อวัน หรือ 3 ชั่วโมงต่อวันในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ สำหรับเด็กวัยเรียนที่มีอายุมากกว่า 6 ปีขึ้นไป แนะนำให้ใช้ระยะเวลาบนอุปกรณ์หน้าจอไม่เกิน 2 ชั่วโมงต่อวัน หรือส่งเสริมเพื่อการใช้งานในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์และสร้างสรรค์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยระยะเวลาการใช้หน้าจอต่อวันที่ได้รับคำแนะนำจากองค์กรทางด้านสุขภาพต่างๆ

ช่วงอายุ	World Health Organization	American Academy of Child and Adolescent Psychiatry	Australian Institute of Health and Welfare	Thai Department of Health
อายุน้อยกว่า 2 ปี	ไม่แนะนำให้ใช้หน้าจอ	ใช้เฉพาะในโปรแกรมกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับพี่เลี้ยงหรือผู้ดูแล	ไม่แนะนำให้ใช้หน้าจอ	ไม่แนะนำให้ใช้หน้าจอ
อายุระหว่าง 2 ถึง 5 ปี	1 ชั่วโมงหรือน้อยกว่า	1 ชั่วโมงในช่วงวันจันทร์ถึงวันศุกร์ 3 ชั่วโมงในช่วงวันเสาร์และวันอาทิตย์	ไม่เกิน 60 นาทีต่อวัน (อายุระหว่าง 2 ถึง 4 ปี)	ไม่เกินวันละ 1 ชั่วโมง
อายุมากกว่า 6 ปีขึ้นไป	ไม่มีข้อมูล	ส่งเสริมเพื่อการใช้งานและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์	ไม่เกิน 2 ชั่วโมง (อายุระหว่าง 5 ถึง 17 ปี)	น้อยกว่า 2 ชั่วโมงต่อวัน

ที่มา: Crider & The Healthline Editorial Team (2022)

จากตารางที่ 1 และสถิติของระยะเวลาในการใช้อุปกรณ์หน้าจอในกลุ่มเด็กและวัยรุ่นในประเทศไทยและต่างประเทศ แสดงให้เห็นว่า เด็กและวัยรุ่นในยุคปัจจุบันใช้ระยะเวลาบนอุปกรณ์หน้าจอมากเกินไปกำหนดของแนวทางเวชปฏิบัติ (Pediatric guidelines) เกี่ยวกับระยะเวลาในการใช้อุปกรณ์หน้าจอที่เหมาะสม รวมทั้งในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ที่ผ่านมา ส่งผลให้เด็กและวัยรุ่น

ในหลายๆ ประเทศ มีการใช้อุปกรณ์หน้าจอเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิมอย่างเห็นได้ชัด (Choi, King & Duerden, 2023) เช่น การศึกษาวิจัยในกลุ่ม Adolescent Brain Cognitive Development Study (ABCD Study) ในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ในกลุ่มวัยรุ่นอายุ 12 ถึง 13 ปี มีระยะเวลาการใช้หน้าจอเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วจากช่วงก่อนสถานการณ์โควิด-19 ที่มีอัตราการใช้หน้าจออยู่ที่ 3.8 ชั่วโมงต่อวัน เป็น 7.7 ชั่วโมงต่อวันในช่วงของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 (Nagata et al., 2022) รวมทั้งการวิเคราะห์เชิงปริมาณของ 46 งานวิจัยจากประเทศต่างๆ ในทวีปเอเชีย ยุโรป อเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ ตะวันออกกลาง ออสเตรเลีย และโอเชียเนีย แสดงให้เห็นว่ามีการเพิ่มขึ้นของระยะเวลาใช้อุปกรณ์หน้าจออย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 12 ถึง 18 ปี ซึ่งมีการใช้อุปกรณ์หน้าจอแบบพกพาและคอมพิวเตอร์ส่วนตัวมากที่สุด (Madigan, Eirich, Pador, McArthur & Neville, 2022) สาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของระยะเวลาใช้อุปกรณ์หน้าจอในช่วงสถานการณ์โควิด-19 มาจากมาตรการปิดเมืองเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส การปิดตัวชั่วคราวของสถานศึกษาและการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนทั้งหมดเป็นการเรียนออนไลน์ ส่งผลให้มีการเพิ่มขึ้นของระยะเวลาการใช้หน้าจอประเภทต่างๆ ในกลุ่มเด็กวัยรุ่น (Bergmann et al., 2022) การกักตัวส่งผลให้มีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการติดต่อสื่อสาร และการลดลงของกิจกรรมทางกาย ทำให้รูปแบบของกิจกรรมนันทนาการส่วนใหญ่ถูกปรับเปลี่ยนเป็นการใช้อุปกรณ์หน้าจออิเล็กทรอนิกส์ประเภทต่างๆ (Kharel et al., 2022) และระยะเวลาของการใช้หน้าจอที่เพิ่มสูงขึ้นนี้ ยังคงสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนสถานการณ์โควิด-19 หรือระยะเวลา 6 ปีที่แล้ว ถึงแม้ว่าเด็กและวัยรุ่นหันกลับมาทำกิจกรรมทางกายเพิ่มมากขึ้น และลดระยะเวลาในการใช้อุปกรณ์หน้าจอลงบางส่วน (de Bruijn, Te Wierike & Mombarg, 2023) จากข้อมูลทางสถิติและการคาดการณ์ของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ยังแสดงให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของระยะเวลาใช้อุปกรณ์หน้าจอและพฤติกรรมเนือยนิ่งในเด็กและวัยรุ่นไทย ในระยะเวลาอีก 3 ปีข้างหน้า จนถึงปี พ.ศ. 2570 (นฤมล เหมะธูลิน และอภิชาติ แสงสว่าง, 2566)

พฤติกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอ (Screen use behaviors) และผลกระทบต่อร่างกาย อารมณ์

พฤติกรรมและกระบวนการรู้คิดในเด็กและวัยรุ่น

อุปกรณ์หน้าจออิเล็กทรอนิกส์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญทางการเรียนรู้ของเด็กและวัยรุ่น โดยมีการผลิตสื่อดิจิทัลต่างๆ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางกระบวนการรู้คิดของเด็กและวัยรุ่น ได้แก่ ทักษะด้านการอ่าน การใช้ภาษาและสมรรถนะในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ (Muppalla, Vuppalapati, Reddy Pulliahgaru & Sreenivasulu, 2023) นอกจากนี้ เด็กและวัยรุ่นใช้เวลาส่วนใหญกับการท่องความบันเทิง เสพข่าวสารบนโลกออนไลน์ ใช้โซเชียลมีเดีย พุดคุยสื่อสาร เล่นเกม หรือกิจกรรมบันเทิงอื่นๆ ดังนั้น กิจกรรมผ่านอุปกรณ์หน้าจอในรูปแบบต่างๆ มีทั้งประโยชน์และโทษ

จากหลักฐานงานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอที่ให้โทษ โดยเฉพาะการใช้หน้าจอที่มากเกินไป ส่งผลกระทบทางลบต่อร่างกาย อารมณ์ พฤติกรรมและ

กระบวนการรู้คิดในเด็กและวัยรุ่น (Liu, Riesch, Tien, Lipman, Pinto-Martin & O'Sullivan, 2022) การใช้สื่อหน้าจอมากเกินไปส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมเนือยนิ่ง ซึ่งสามารถนำไปสู่ปัญหาทางด้านสุขภาพ ความเสี่ยงต่อการเป็นโรคอ้วน (Robinson et al., 2017) จากหลักฐานงานวิจัยในกลุ่มการศึกษาระยะยาวทางด้านพัฒนาการเด็กในรัฐเกแบ็ก (Quebec) ของประเทศแคนาดา ที่ทำการศึกษาวัยในในกลุ่มเด็กอายุ 2 ปี พบว่า การใช้ระยะเวลาบนอุปกรณ์หน้าจอที่มากเกินไปมีความเชื่อมโยงกับการลดลงของระยะเวลากิจกรรมทางกายในช่วงวันสุดสัปดาห์ และการเพิ่มขึ้นของพฤติกรรมการบริโภคน้ำตาลและไขมัน ทำให้ค่าดัชนีมวลกาย (Body Mass Index: BMI) เพิ่มขึ้น (Pagani, Fitzpatrick, Barnett & Dubow, 2010) รวมทั้งยังมีการเพิ่มขึ้นของปัญหาทางสุขภาพร่างกายอื่นๆ เช่น การใช้ระยะเวลาบนหน้าจอที่มากเกินไปทำให้คุณภาพของการนอนหลับ ระยะเวลาในการนอนสั้นลง หรือการเข้านอนที่ไม่ตรงเวลาในเด็กและวัยรุ่น (Paulich, Ross, Lessem & Hewitt, 2021) ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้สามารถส่งผลกระทบทางด้านลบต่อสุขภาพกายได้

พฤติกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอผิดปกติ โดยเฉพาะการใช้ระยะเวลาบนหน้าจอที่มากเกินไป การใช้โทรศัพท์มือถือและโซเชียลมีเดียต่างๆ ส่งผลต่อปัญหาพฤติกรรมแบบเก็บกด (Internalizing behaviors) ได้แก่ ภาวะวิตกกังวล ซึมเศร้า ความรู้สึกอ้างว้างหรือโดดเดี่ยว ความพึงพอใจในตนเอง หรือการเห็นคุณค่าในตนเองที่ลดต่ำลง และความคิดฆ่าตัวตาย (Liu et al., 2022) จากหลักฐานการศึกษาในกลุ่ม Adolescent Brain Cognitive Development Study (ABCD Study) ของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า เด็กวัยเรียนอายุระหว่าง 9 ถึง 10 ปี มีระยะเวลาในการใช้อุปกรณ์หน้าจอแบบผิดปกติจากการดูทีวีหรือภาพยนตร์ การดูวิดีโอออนไลน์ การเล่นเกม ฯลฯ ในช่วงวันธรรมดาสามารถส่งผลกระทบต่อปัญหาด้านพฤติกรรมเก็บกด และระยะเวลาการใช้หน้าจอที่มากเกินไปในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ส่งผลต่อปัญหาด้านสุขภาพจิต เช่น ภาวะซึมเศร้า ความวิตกกังวล และปัญหาด้านพฤติกรรมเก็บกด ซึ่งพบมากในกลุ่มเด็กผู้ชายอย่างมีนัยสำคัญ (Paulich et al., 2021) จากงานวิจัยในกลุ่มวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 13 ถึง 18 ปี พบว่า การใช้ระยะเวลาบนหน้าจอที่เพิ่มมากขึ้น ได้แก่ การใช้โซเชียลมีเดียและสมาร์ทโฟน นำไปสู่ปัญหาทางด้านสุขภาพจิตที่เพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะภาวะซึมเศร้า และการฆ่าตัวตาย (Twenge, Joiner, Rogers & Martin, 2018) นอกจากนี้ การศึกษาวัยของประเทศไทย พบว่า การใช้ระยะเวลาที่มากเกินไปกับโซเชียลมีเดียในกลุ่มวัยรุ่นหญิงส่งผลกระทบต่อระดับความเคารพตนเองหรือการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem) ที่ลดต่ำลง (Barthorpe, Winstone, Mars & Moran, 2020)

การใช้อุปกรณ์หน้าจอที่มากเกินไปส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมด้านการแสดงออก (Externalizing behaviors) เช่น การขาดสมาธิหรือสมาธิสั้น อาการซนไม่อยู่นิ่ง พฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง พฤติกรรมดื้อต่อต้าน พฤติกรรมเกร และการกระทำผิดกฎหมาย (Liu et al., 2022) จากการศึกษาวิจัยในประเทศไทย พบว่า การใช้ระยะเวลาบนหน้าจอที่มากเกินไปส่งผลต่อปัญหาด้านพฤติกรรมในเด็กก่อนวัยเรียนที่มีอายุระหว่าง 3 ถึง 6 ปี เช่น อาการของโรคสมาธิสั้น ความก้าวร้าวรุนแรง รวมทั้งกลุ่มโรคของการวินิจฉัยปัญหาด้านสุขภาพจิต ได้แก่ กลุ่มอาการของโรคสมาธิสั้น

และพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของโรคต่อต้าน (Xie, Deng, Cao & Chang, 2020) รวมทั้งการศึกษาในกลุ่มของ Adolescent Brain Cognitive Development Study (ABCD Study) ในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า พฤติกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอในรูปแบบต่างๆ ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมผิดปกติในเด็กชาวอเมริกันที่มีอายุระหว่าง 9 ถึง 10 ปี ตัวอย่างเช่น การดูโทรทัศน์หรือภาพยนตร์ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของพฤติกรรมการแหกกฎ ปัญหาทางสังคม ความก้าวร้าวรุนแรง และปัญหาทางด้านความคิด ในขณะที่การใช้เวลาบนหน้าจอไปกับการเล่นเกม ส่งผลกระทบต่ออาการป่วยทางร่างกาย พฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง และการลดลงของระยะเวลาในการนอน ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า ระยะเวลาในการนอนที่ลดลงเป็นตัวแปรสำคัญต่อการเกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่างๆ ดังนั้น การเพิ่มระยะเวลาในการนอนสามารถลดพฤติกรรมผิดปกติเหล่านี้ได้ (Guerrero, Barnes, Chaput & Tremblay, 2019) และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างช่วงเวลาของการใช้หน้าจอทั้งในช่วงวันธรรมดาและในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ พบว่าการใช้ระยะเวลาบนหน้าจอทั้ง 2 ช่วงเวลา ส่งผลต่อพฤติกรรมการแหกกฎ พฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง โรคต่อต้าน (Oppositional Defiant Disorder: ODD) พฤติกรรมเกราะคล้ายอันธพาล (Conduct disorder) ปัญหาทางด้านสมาธิ (Attention problems) และโรคสมาธิสั้น (Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder: ADHD) ในเด็กผู้ชาย (Paulich et al., 2021) โดยเหตุนี้ แนวปฏิบัติในการควบคุมการใช้อุปกรณ์หน้าจอตั้งแต่ช่วงวัยเด็กจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในการลดปัญหาด้านพฤติกรรมที่ผิดปกติเหล่านี้

พัฒนาการของกระบวนการรู้คิดเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงวัยเด็กและมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาของโครงสร้างทางสมอง มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนเซลล์ประสาทและจุดเชื่อมต่อระหว่างเซลล์ประสาท และการสร้างเครือข่ายของระบบประสาทที่ทำให้สมองและระบบประสาทสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Diniz & Crestani, 2023) จากลำดับของพัฒนาการ พัฒนาการของส่วนสมองที่เกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัสเริ่มตั้งแต่แรกเกิด มีการพัฒนาสูงสุดที่ช่วง 2 ถึง 4 เดือน และพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนถึงอายุ 6 ปี พัฒนาการของส่วนสมองที่เกี่ยวข้องกับภาษาเริ่มตั้งแต่แรกเกิด มีพัฒนาการสูงสุดที่ช่วง 6 ถึง 8 เดือน และพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนถึงอายุ 6 ปี และพัฒนาการของส่วนสมองของทักษะทางด้านกระบวนการรู้คิดขั้นสูง หรือสมองส่วนหน้า (Prefrontal Cortex: PFC) มีพัฒนาการมาตั้งแต่แรกเกิด พัฒนาในระดับสูงสุดที่ช่วงอายุระหว่าง 2 ถึง 6 ปี และพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนถึงในช่วงวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งสมองส่วนหน้าทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับทักษะการบริหารจัดการสมอง (Executive Functions: EFs) ได้แก่ ความจำใช้งาน การควบคุมยับยั้ง ความคิดยืดหยุ่น การควบคุมตนเอง การวางแผน การจัดระเบียบ เป็นต้น (Center on the Developing Child Harvard University, 2012) จากหลักฐานงานวิจัยในกลุ่มเด็กและวัยรุ่น พบว่า พฤติกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอผิดปกติส่งผลต่อพัฒนาการทางด้านประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว พัฒนาการทางด้านภาษา และพัฒนาการด้านกระบวนการรู้คิด (Muppalla et al., 2023) จากการทบทวนวรรณกรรมแบบกำหนดขอบเขต หลักฐานงานวิจัยในต่างประเทศ ประกอบด้วย ประเทศสหรัฐอเมริกา อินเดีย ไต้หวัน บราซิล และประเทศไทย ที่ทำการศึกษาในกลุ่มเด็กแรกเกิด

จนถึงอายุ 2 ปี โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กทารกและวัยหัดเดิน พบว่า การใช้ระยะเวลาบนอุปกรณ์หน้าจอที่มากเกินไป เช่น การดูทีวีและการใช้อุปกรณ์สื่อสารหน้าจอ (สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ วิดีโอเกม เป็นต้น) ส่งผลต่อความล่าช้าทางด้านการพัฒนาการของกระบวนการรู้คิด ได้แก่ ทักษะการบริหารจัดการสมอง (การควบคุมยับยั้ง การแก้ปัญหา เป็นต้น) พัฒนาการทางด้านภาษาและการสื่อสาร และพัฒนาการด้านการช่วยเหลือตัวเองและสังคม (Adams, Kubin & Humphrey, 2023) รวมทั้งจากหลักฐานการศึกษาวิจัยในกลุ่ม Adolescent Brain Cognitive Development Study (ABCD Study) ของประเทศสหรัฐอเมริกา ศึกษาและสำรวจเด็กชาวอเมริกันอายุระหว่าง 9 ถึง 10 ปี พบว่าระยะเวลาในการใช้อุปกรณ์หน้าจอที่มากเกินไปทั้งในช่วงวันธรรมดาและช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ส่งผลต่อสมรรถนะทางการเรียนที่แย่ลง (Paulich et al., 2021) นอกจากนี้ ผลกระทบทางด้านลบของพฤติกรรมการใช้หน้าจอที่มากเกินไปสามารถส่งผลอย่างต่อเนื่องต่อพัฒนาการด้านกระบวนการรู้คิดในกลุ่มเด็กวัยรุ่นชาวสเปนอายุระหว่าง 12 ถึง 18 ปี แสดงให้เห็นว่า วัยรุ่นที่มีผลการเรียนในระดับสูงมีระยะเวลาในการใช้อุปกรณ์หน้าจอต่ำและชั่วโมงการนอนที่สูงกว่ากลุ่มวัยรุ่นที่มีผลการเรียนต่ำ ซึ่งในวัยรุ่นกลุ่มนี้มีระยะเวลาการใช้หน้าจอที่สูง เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ การดูทีวี วิดีโอ หรือภาพยนตร์ และการใช้โทรศัพท์มือถือ รวมทั้งมีระยะเวลาในการนอนที่ลดน้อยลง (Peiró-Valert, Valencia-Peris, González, García-Massó, Serra-Añó & Devís-Devís, 2014) จากหลักฐานงานวิจัยเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอที่ผิดปกติสามารถส่งผลกระทบต่อกระบวนการรู้คิดและมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างและหน้าที่การทำงานของระบบประสาทและสมอง ซึ่งมีหลักฐานงานวิจัยที่ทำการศึกษาโดยวิธีการถ่ายภาพสมอง (Neuroimaging technique) แสดงให้เห็นว่า การใช้ระยะเวลาบนอุปกรณ์หน้าจอที่มากเกินไปทำให้ปริมาตรของเนื้อสมองสีเทาและความหนาของสมองส่วนคอร์เทกซ์ลดลงที่บริเวณสมองส่วนหน้า (Frontal lobes) ซึ่งเป็นบริเวณที่มีหน้าที่สำคัญทางด้านทักษะการบริหารจัดการสมอง ได้แก่ การประมวลผลข้อมูล ความสนใจ จดจำ การควบคุมยับยั้ง การตัดสินใจ การควบคุมความคิด เป็นต้น (Dunckley, 2014) จะเห็นได้ว่าความผิดปกติของสมองส่วนต่างๆ เหล่านี้ โดยเฉพาะบริเวณสมองส่วนหน้า มีความเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับอาการขาดสมาธิหรือสมาธิสั้นในเด็กและวัยรุ่นได้

พฤติกรรมการใช้หน้าจอ (Screen use behaviors) และความเสี่ยงต่อการเกิดอาการภาวะสมาธิสั้น (ADHD symptoms) ในเด็กและวัยรุ่น

ภาวะสมาธิสั้นหรือโรคสมาธิสั้น (Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder: ADHD) เป็นความผิดปกติทางด้านการพัฒนาการของสมองที่มีความชุกในระดับสูงในช่วงวัยเด็กและวัยรุ่น โรคสมาธิสั้นจำแนกได้ 2 อาการหลัก ได้แก่ 1) อาการขาดสมาธิ (Inattention) และ 2) อาการหุนหันพลันแล่น/อยู่ไม่นิ่ง (Impulsivity/Hyperactivity) จากคู่มือการวินิจฉัยและสถิติสำหรับความผิดปกติทางจิต หรือ DSM-5 ได้ระบุไว้ว่า ในเด็กอายุไม่เกิน 16 ปี จะต้องแสดงอาการไม่น้อยกว่า 6 อาการของอาการขาดสมาธิ และ/หรืออาการหุนหันพลันแล่น/อยู่ไม่นิ่ง ในขณะที่วัยรุ่นอายุ 17 ปีขึ้นไปจนถึง

วัยผู้ใหญ่ ต้องแสดงอาการอย่างน้อย 5 อาการติดต่อกัน เป็นระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 6 เดือน (American Psychiatric Association, 2013) ในจำนวนเด็กและวัยรุ่นที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคสมาธิสั้น มีเพียง 10-20% เท่านั้น ที่สามารถหายได้เองเมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ แต่ประมาณ 50-60% ของเด็กที่มีภาวะสมาธิสั้น แสดงอาการเหล่านี้เมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ (Roy et al., 2016) โรคสมาธิสั้นจัดอยู่ในกลุ่มโรคที่มีความบกพร่องทางด้านการพัฒนาการของสมอง โดยส่วนใหญ่เด็กที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคสมาธิสั้น มีความผิดปกติที่บริเวณสมองส่วนหน้า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยในอดีตโดยใช้วิธีการฉายภาพคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าด้วยเครื่อง functional Magnetic Resonance Imaging (fMRI) พบว่า มีการลดลงของกิจกรรมทางประสาทที่บริเวณสมองส่วนหน้า ส่งผลต่อหน้าที่การทำงานทางด้านการควบคุมยับยั้งและความสนใจจดจ่อ (Rubia, Alegria & Brinson, 2014) และสามารถส่งผลต่อการแสดงออกทางด้านพฤติกรรม

จากสถิติงานวิจัยในประเทศไทย พบว่า ความชุกของโรคสมาธิสั้น มีประมาณ 8.1% ของกลุ่มประชากร ดังนั้น ถ้าในห้องเรียน 1 ห้อง มีจำนวนเด็กทั้งหมด 40 คน แต่ละห้องเรียนจะมีจำนวนเด็กอย่างน้อย 3 คนที่อาจจะป่วยเป็นโรคสมาธิสั้น นอกจากนี้ อาการโรคสมาธิสั้นพบมากในเด็กผู้ชายมากกว่าเด็กผู้หญิง ซึ่งเพศชายมีความชุกอยู่ที่ 12% และเพศหญิงมีความชุกอยู่ที่ 4.2% โดยเด็กผู้ชายส่วนใหญ่จะแสดงอาการนอนไม่นิ่ง และเด็กผู้หญิงแสดงอาการในลักษณะเหม่อลอย ขาดสมาธิ ทำงานช้า หรือทำงานไม่เสร็จ (ทวีศิลป์ วิษณุโยธิน, โซษิตา ภาวสุทธิไพศิฐ, พรทิพย์ วชิรดิolk, พัชรินทร์ อรุณเรือง, และธันวรุจน์ บุรณสุขสกุล, 2557) นอกจากนี้ ในเด็กที่มีพัฒนาการทางสมองปกติตั้งแต่แรกเกิด สามารถแสดงอาการภาวะสมาธิสั้นตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น แม้ไม่ได้รับการวินิจฉัยที่เข้าข่ายโรคสมาธิสั้น หรือที่เรียกว่า อาการคล้ายภาวะสมาธิสั้น (ADHD-Like Symptoms) ซึ่งพัฒนาการหรือการแสดงออกของอาการภาวะสมาธิสั้นในเด็กและวัยรุ่นอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ เพศ สุขภาพจิตของบุคคล สภาพแวดล้อมทางสังคม รูปแบบการเลี้ยงดู และพฤติกรรมของพ่อแม่ ความรู้เกี่ยวกับโรคสมาธิสั้น การใช้สารเสพติดของคนในครอบครัว โภชนาการ พฤติกรรมการนอน กิจกรรมทางร่างกาย พฤติกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอ เป็นต้น (พิศมัย พงศาธีรัตน์ และพรทิพย์ วชิรดิolk, 2556) รวมทั้งจากหลักฐานการวิเคราะห์อภิมานของหลักฐานงานวิจัยในปัจจุบันแสดงให้เห็นว่าผลกระทบของสถานการณ์โควิด-19 ที่ผ่านมา ส่งผลต่อพัฒนาการของอาการภาวะสมาธิสั้นที่เพิ่มสูงขึ้นในเด็กและวัยรุ่นปกติ (Rogers & MacLean, 2023) ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพแวดล้อมและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงสถานการณ์โควิด-19 เช่น พฤติกรรมเนือยนิ่ง กิจกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอ เป็นต้น

พฤติกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอที่เร็วเกินไปสามารถส่งผลต่อพัฒนาการในเด็กเล็ก ทำให้เกิดพฤติกรรมนอน/อยู่ไม่นิ่งที่เพิ่มสูงขึ้น ตัวอย่างเช่น ในเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี ที่มีการใช้ระยะเวลาบนหน้าจอมากกว่า 90 นาที มีการแสดงออกของพฤติกรรมนอน/อยู่ไม่นิ่งที่เพิ่มสูงขึ้น (Wu et al., 2022) และในกลุ่มเด็กก่อนวัยเรียนที่มีอายุระหว่าง 3 ถึง 6 ปี พบว่า การใช้ระยะเวลาบนอุปกรณ์หน้าจอที่มากเกินไปมีการแสดงออกของอาการสมาธิสั้นหรืออาการอยู่ไม่นิ่ง (Xie et al., 2020) ซึ่งสอดคล้อง

กับการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบของการศึกษาวิจัยในหลายๆ ประเทศ ได้แก่ อิสราเอล ไต้หวัน สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ตุรกี สเปน แคนาดา ญี่ปุ่น และประเทศไทย เกี่ยวกับพฤติกรรม การใช้อุปกรณ์หน้าจอ สมาธิ และความสนใจจดจ่อในเด็ก พบว่า การใช้หน้าจอที่มากเกินไปมีความสัมพันธ์ เชิงบวกกับปัญหาด้านสมาธิในกลุ่มเด็กเล็ก (Jourden, Bucaille & Ropars, 2023) การศึกษาวิจัย ในระยะยาวเป็นเวลา 5 ปี ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของระยะเวลาการใช้อุปกรณ์หน้าจอ กับอาการภาวะสมาธิสั้นในกลุ่มวัยรุ่นชาวแคนาดา โดยทำการศึกษาตัวแปรกลางที่ส่งอิทธิพล ทางพฤติกรรมและประสาทจิตวิทยา ได้แก่ ความหุนหันพลันแล่น การควบคุมยับยั้ง และความจำ ใช้งาน พบว่า การเพิ่มขึ้นของระยะเวลาในการใช้อุปกรณ์หน้าจอในปีนั้นๆ ส่งผลต่อความรุนแรง ของอาการภาวะสมาธิสั้นที่เพิ่มมากขึ้นในปีเดียวกัน นอกจากนี้ ความหุนหันพลันแล่นเป็นตัวแปร คั่นกลางที่มีอิทธิพลสำคัญของการเกิดภาวะสมาธิสั้น และประเภทของพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอ ที่ส่งผลต่อการเกิดภาวะสมาธิสั้นมากที่สุด คือ การใช้สื่อโซเชียลมีเดีย ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจาก ความหุนหันพลันแล่นอย่างยาวนานในกลุ่มวัยรุ่น (Wallace, Boers, Ouellet, Afzali & Conrod, 2023)

ดังนั้น การใช้อุปกรณ์หน้าจอตามแนวเวชปฏิบัติที่เหมาะสมตามคำแนะนำขององค์การอนามัย โลกและองค์กรทางด้านสุขภาพเกี่ยวกับระยะเวลาการใช้อุปกรณ์หน้าจอและกิจกรรมที่เหมาะสม สามารถกระตุ้นการเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการทางสมองแต่ละช่วงวัย ซึ่งนำไปสู่การลดลง ของปัญหาทางด้านสุขภาพจิตและพฤติกรรมที่ผิดปกติ รวมทั้งเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรมสุขภาพที่ดี

แนวทางเวชปฏิบัติที่เหมาะสมเพื่อป้องกันพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอที่ส่งผลต่อปัญหาด้านจิตใจ พฤติกรรม กระบวนการรู้คิดและความเสี่ยงต่ออาการภาวะสมาธิสั้นในเด็กและวัยรุ่น

การส่งเสริมและให้คำแนะนำถึงแนวปฏิบัติที่ถูกต้องและเหมาะสมในการใช้อุปกรณ์หน้าจอ ไม่ว่าจะเป็นระยะเวลาในการใช้หรือประเภทของการใช้อุปกรณ์หน้าจอ สามารถช่วยลดปัญหาด้านจิตใจ พฤติกรรม กระบวนการรู้คิดและความเสี่ยงต่ออาการภาวะสมาธิสั้นในเด็กและวัยรุ่น องค์การอนามัยโลกและองค์กรทางด้านสุขภาพได้เสนอแนวคิดไว้ว่าการใช้อุปกรณ์หน้าจอสำหรับเด็กและวัยรุ่น ต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางสมองและการเรียนรู้ของแต่ละช่วงวัย สามารถนำ อุปกรณ์หน้าจอต่างๆ มาใช้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมยามว่าง หรือกิจกรรมการอบรม สัมนา ระหว่างเด็กและผู้ดูแล การเลือกใช้อุปกรณ์หน้าจอที่เหมาะสม การให้คำแนะนำ และการวางแผน ในการควบคุมดูแลรูปแบบและระยะเวลาในการใช้อุปกรณ์หน้าจอ จึงเป็นหน้าที่สำคัญของพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือคนใกล้ชิดของเด็กและวัยรุ่น ที่แสดงให้เห็นถึงแนวปฏิบัติสำหรับพ่อแม่และผู้ปกครอง เพื่อลดพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอที่ไม่เหมาะสมในเด็กและวัยรุ่น ดังภาพที่ 1

แนวปฏิบัติสำหรับพ่อแม่และผู้ปกครองเพื่อลดพฤติกรรมหน้าจอที่ไม่เหมาะสมในเด็กและวัยรุ่น

- ต้องเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับเด็กและวัยรุ่นในการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และไม่ควรใช้อุปกรณ์เหล่านั้นในช่วงเวลาของครอบครัว
- สอบถามความต้องการของเด็กและวัยรุ่นและวางแผนร่วมกันในการสร้างตารางเวลาการใช้หน้าจอสำหรับสมาชิกครอบครัว เพื่อจัดสรรการใช้เวลาอุปกรณ์หน้าจออย่างมีแบบแผนตามวัตถุประสงค์ของการใช้งานสำหรับเด็กและวัยรุ่น
- กำหนดช่วงระยะเวลาในการใช้อุปกรณ์หน้าจอของเด็กและวัยรุ่นให้ชัดเจน เพื่อให้แต่ละคนปฏิบัติตามและทำการเก็บอุปกรณ์หน้าจอเมื่อถึงเวลาที่ต้องหยุดใช้ ซึ่งต้องใช้ในการสร้างข้อตกลงร่วมกันกับสมาชิกในครอบครัว
- สนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมทางกายเพื่อสุขภาพร่างกาย เช่น การเล่นกีฬาประเภทต่างๆ กิจกรรมกลางแจ้ง ในสนามหญ้าหรือสวนสาธารณะ เป็นต้น กิจกรรมที่สนับสนุนการเคลื่อนไหว เช่น งานอดิเรก การทำงานฝีมือ การเล่นเครื่องดนตรี กิจกรรมศิลปะ การต่อตัวต่อเลโก้ เป็นต้น
- สนับสนุนส่งเสริมของเล่นและกิจกรรมสร้างทักษะทางกระบวนการรู้คิดและการเรียนรู้ ได้แก่ ความจำ สมาธิ ความคิดสร้างสรรค์ และความอยากรู้อยากเห็นของเด็กและวัยรุ่น ได้แก่ เกมกระดาน หมากรุก ตัวต่อพลาสติก จิกซอว์ ชิ้นส่วนประกอบต่างๆ การเล่นเกม การอ่านหนังสือ การนั่งสมาธิ งานฝีมือ กิจกรรมศิลปะ งานปั้นดินน้ำมัน เล่นเครื่องดนตรี เป็นต้น
- จัดสรร “เวลารอบครัว” โดยที่ไม่มีการใช้หรือการเข้าถึงอุปกรณ์หน้าจอต่างๆ เพื่อให้สมาชิกครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เช่น กิจกรรมกลางแจ้ง เล่นกีฬา เทียนอกบ้าน รับประทานอาหารร่วมกัน สังสรรค์กับเพื่อนบ้าน เป็นต้น
- ปิดโทรศัพท์มือถือไม่ได้ใช้ หรือไม่ควรเปิดโทรศัพท์ทิ้งไว้และทำกิจกรรมอื่นไปพร้อมๆ กัน เพื่อไม่ให้สมาชิกในครอบครัวขาดสมาธิ หันเหความสนใจในขณะที่ทำกิจกรรมอื่นๆ
- สามารถรับรู้ได้ว่ารายการโทรทัศน์หรือสื่อดิจิทัลใดมีเนื้อหาเพื่อการศึกษาหรือนันทนาการ สามารถแยกแยะได้ว่าสื่อใดมีคุณภาพหรือไร้คุณภาพ เพื่อคัดเลือกสื่อดิจิทัลที่ส่งเสริมกระบวนการรู้คิดและการเรียนรู้ให้กับเด็กและวัยรุ่นในครอบครัวได้
- จัดสภาพแวดล้อมในบ้านให้มี “พื้นที่ปลอดอุปกรณ์หน้าจอ” เช่น ห้องนอน ห้องรับประทานอาหาร หรือห้องนั่งเล่นครอบครัว เพื่อลดการใช้อุปกรณ์หน้าจอในช่วงก่อนเข้านอนและการทำกิจกรรมกับสมาชิกครอบครัว เป็นต้น

ภาพที่ 1 แนวปฏิบัติสำหรับพ่อแม่และผู้ปกครองเพื่อลดพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอที่ไม่เหมาะสมในเด็กและวัยรุ่น

ที่มา: สรานนท์ อินทนนท์ (2562, น. 12-16)

สรุป

จากสถานการณ์โควิด-19 ที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้เด็กและวัยรุ่นส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาบนอุปกรณ์หน้าจอเพิ่มมากขึ้น ทั้งในด้านการศึกษาที่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนเป็นออนไลน์และกิจกรรมนันทนาการยามว่างผ่านการใช้อุปกรณ์หน้าจอประเภทต่างๆ ได้แก่ การเล่นเกม การใช้โซเชียลมีเดีย การเล่นอินเทอร์เน็ต การดูทีวี การพูดคุยสื่อสารออนไลน์ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการลดลงของกิจกรรมทางร่างกายหรือกิจกรรมทางสังคม จากหลักฐานงานวิจัยในอดีตที่ทำการศึกษายาวนานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้จออุปกรณ์หน้าจอ ปัญหาทางด้านสุขภาพจิต พฤติกรรมที่ผิดปกติ รวมทั้งผลกระทบทางลบต่อสมองและกระบวนการรู้คิดในกลุ่มเด็กและวัยรุ่น พฤติกรรมการใช้หน้าจอที่ผิดปกติหรือการใช้ระยะเวลาบนอุปกรณ์หน้าจอที่มากเกินไป สามารถส่งผลต่อสุขภาพร่างกาย เช่น การเพิ่มขึ้นของพฤติกรรมเนือยนิ่งและภาวะโรคอ้วน ส่งผลต่อสุขภาพจิต ได้แก่ ภาวะซึมเศร้า วิตกกังวล การฆ่าตัวตาย และความพึงพอใจตนเองต่ำ ส่งผลต่อพฤติกรรมแสดงออกที่ผิดปกติ ได้แก่ พฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง ดื้อต่อต้าน แหกกฎ และอาการ

ขาดสมาธิหรือสมาธิสั้นอย่างเห็นได้ชัด จากหลักฐานงานวิจัยในหลายๆ ประเทศ แสดงให้เห็นว่ามีอัตราการเพิ่มขึ้นของอาการสมาธิสั้นในเด็กและวัยรุ่นในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งสามารถบ่งชี้ได้ว่าการใช้ระยะเวลาบนอุปกรณ์หน้าจอที่เพิ่มสูงขึ้น สามารถเป็นปัจจัยที่เป็นไปได้ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาไปสู่ภาวะสมาธิสั้นได้ และยังคงเพิ่มมากขึ้นในช่วงหลังสถานการณ์โควิด-19 ดังนั้น การสร้างแนวปฏิบัติของพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอที่เหมาะสม การส่งเสริมและให้ความรู้เกี่ยวกับแนวปฏิบัติของพฤติกรรมการใช้อุปกรณ์หน้าจอที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์แก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล รวมทั้งตัวเด็กและวัยรุ่นเอง สามารถช่วยลดปัญหาทางด้านสุขภาพจิตและพฤติกรรมที่ผิดปกติ โดยเฉพาะความเสี่ยงต่อการเกิดอาการภาวะสมาธิสั้น

เอกสารอ้างอิง

- ทวีศิลป์ วิษณุโยธิน, โษษิตา ภาวสุทธิไพศิฐ, พรทิพย์ วชิรดิolk, พัชรินทร์ อรุณเรือง, และธันว์รุจน์ บุรณสุขสกุล. (2557). ความชุกโรคสมาธิสั้นในประเทศไทย. *วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย*, 21(2), น. 66-75.
- นฤมล เหมะธูลิน และอภิชาติ แสงสว่าง. (2566). *อนาคตเด็กไทยหน้าดิจิทัล*. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2567, จาก <https://www.theprachakorn.com/newsDetail.php?id=744>
- พิศมัย พงศาธิรัตน์ และพรทิพย์ วชิรดิolk. (2556). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับโรคสมาธิสั้นในนักเรียนชั้นประถมศึกษา. *วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต*, 27(1), น. 108-120.
- ไพรัตน์ ฐาปนาเดโชพล. (2555). โรคความผิดปกติของการเสพติดอินเทอร์เน็ต. *ธรรมศาสตร์เวชสาร*, 12(3), น. 599-608.
- ลัดดา เหมะสุวรรณ และวิชัย เอกพลากร. (2566). บทที่ 4 พฤติกรรมสุขภาพ. ใน วิชัย เอกพลากร (บ.ก.), *รายงานการสำรวจสุขภาพประชาชนไทย โดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 6 พ.ศ. 2562-2563 สุขภาพเด็ก* (น. 47-69). กรุงเทพฯ: ภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สรานนท์ อินทนนท์. (2562). *การบริหารจัดการเวลาบนโลกดิจิทัล (Screen Time Management)*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.).
- Adams, C., Kubin, L. & Humphrey, J. (2023). Screen technology exposure and infant cognitive development: A scoping review. *Journal of Pediatric Nursing*, 69, pp. e97-e104.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). Retrieved November 3, 2023, from <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>

- Barthorpe, A., Winstone, L., Mars, B. & Moran, P. (2020). Is social media screen time really associated with poor adolescent mental health? A time use diary study. *Journal of Affective Disorders*, 274, pp. 864–870. Retrieved December 15, 2023, from <https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.05.106>
- Bergmann, C., Dimitrova, N., Alaslani, K., Almohammadi, A., Alroqi, H., Aussems, S.,... Mani, N. (2022). Young children's screen time during the first COVID-19 lockdown in 12 countries. *Scientific Reports*, 12(1), pp. 1-15. Retrieved December 5, 2023, from <https://doi.org/10.1038/s41598-022-05840-5>
- Center on the Developing Child Harvard University. (2012). *Executive Function (In Brief)*. Retrieved December 15, 2023, from www.developingchild.harvard.edu
- Centers for Disease Control and Prevention. (2018). *Screen Time vs. Lean Time Infographic*. Retrieved November 3, 2023, from <https://www.cdc.gov/nccdphp/dnpao/multimedia/infographics/getmoving.html#:~:text=About%20Screen%20Time,which%20are%20spent%20watching%20TV>
- Choi, E. J., King, G. K. C. & Duerden, E. G. (2023). Screen time in children and youth during the pandemic: A systematic review and meta-analysis. *Global Pediatrics*, 6, pp. 1-10. Retrieved October 5, 2023, from <https://doi.org/10.1016/j.gped.2023.100080>
- Crider, C. & The Healthline Editorial Team. (2022). *Screen time for kids: Guidelines, boundary setting, and educational recommendations*. Retrieved December 12, 2023, from <https://www.healthline.com/health/parenting/screen-time-for-kids>
- de Bruijn, A. G. M., Te Wierike, S. C. M. & Mombarg, R. (2023). Trends in and relations between children's health-related behaviors pre-, mid- and post-Covid. *European Journal of Public Health*, 33(2), pp. 196-201. Retrieved November 10, 2023, from <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckad007>
- Diniz, C. R. A. F. & Crestani, A. P. (2023). The times they are a-changin': a proposal on how brain flexibility goes beyond the obvious to include the concepts of “upward” and “downward” to neuroplasticity. *Molecular Psychiatry*, 28(3), pp. 977-992. Retrieved December 10, 2023, from <https://doi.org/10.1038/s41380-022-01931-x>
- Dunckley, V. L. (2014). *Gray Matters: Too much screen time damages the brain*. Retrieved March 15, 2024, from <https://www.psychologytoday.com/intl/blog/mental-wealth/201402/gray-matters-too-much-screen-time-damages-the-brain>

- Guerrero, M. D., Barnes, J. D., Chaput, J. P. & Tremblay, M. S. (2019). Screen time and problem behaviors in children: Exploring the mediating role of sleep duration. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 16(1), pp. 1-10. Retrieved November 15, 2023, from <https://doi.org/10.1186/s12966-019-0862-x>
- Jourdren, M., Bucaille, A. & Ropars, J. (2023). The impact of screen exposure on attention abilities in young children: A systematic review. *Pediatric Neurology*, 142, pp. 76-88. Retrieved December 15, 2023, from <https://doi.org/10.1016/j.pediatrneurol.2023.01.005>
- Kharel, M., Sakamoto, J. L., Carandang, R. R., Ulambayar, S., Shibamura, A., Yarotskaya, E.,... Jimba, M. (2022). Impact of COVID-19 pandemic lockdown on movement behaviors of children and adolescents: a systematic review. *BMJ Global Health*, 7(1), pp. 1-42. Retrieved November 18, 2023, from <https://doi.org/10.1136/bmjgh-2021-007190>
- Liu, J., Riesch, S., Tien, J., Lipman, T., Pinto-Martin, J. & O'Sullivan, A. (2022). Screen media overuse and associated physical, cognitive, and emotional/behavioral outcomes in children and adolescents: An integrative review. *Journal of Pediatric Health Care*, 36(2), pp. 99-109.
- Madigan, S., Eirich, R., Pador, P., McArthur, B. A. & Neville, R. D. (2022). Assessment of changes in child and adolescent screen time during the COVID-19 pandemic: A systematic review and meta-analysis. *JAMA Pediatrics*, 176(12), pp. 1188-1198. Retrieved November 3, 2023, from <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2022.4116>
- Meade, J. (2021). Mental health effects of the COVID-19 pandemic on children and adolescents: A review of the current research. *Pediatric Clinics of North America*, 68(5), pp. 945-959. Retrieved November 15, 2023, from <https://doi.org/10.1016/j.pcl.2021.05.003>
- Muppalla, S. K., Vuppapapati, S., Reddy Pulliahgaru, A. & Sreenivasulu, H. (2023). Effects of excessive screen time on child development: An updated review and strategies for management. *Cureus*, 15(6), pp. 1-5. Retrieved November 20, 2023, from <https://doi.org/10.7759/cureus.40608>

- Nagata, J. M., Cortez, C. A., Cattle, C. J., Ganson, K. T., Iyer, P., Bibbins-Domingo, K.,... Baker, F. C. (2022). Screen time use among US adolescents during the COVID-19 pandemic: Findings from the Adolescent Brain Cognitive Development (ABCD) Study. *JAMA Pediatrics*, 176(1), pp. 94-96. Retrieved October 15, 2023, from <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2021.4334>
- O'Connor, T. M., Hingle, M., Chuang, R. J., Gorely, T., Hinkley, T., Jago, R.,... Thompson, D. A. (2013). Conceptual understanding of screen media parenting: Report of a working group. *Childhood Obesity*, 9(Suppl 1), pp. S110-S118.
- Pagani, L. S., Fitzpatrick, C., Barnett, T. A. & Dubow, E. (2010). Prospective associations between early childhood television exposure and academic, psychosocial, and physical well-being by middle childhood. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 164(5), pp. 425-431.
- Paulich, K. N., Ross, J. M., Lessem, J. M. & Hewitt, J. K. (2021). Screen time and early adolescent mental health, academic, and social outcomes in 9- and 10-year-old children: Utilizing the Adolescent Brain Cognitive Development (ABCD) Study. *PloS One*, 16(9), pp. 1-23. Retrieved December 11, 2023, from <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0256591>
- Peiró-Velert, C., Valencia-Peris, A., González, L. M., García-Massó, X., Serra-Añó, P. & Devis-Devis, J. (2014). Screen media usage, sleep time and academic performance in adolescents: Clustering a self-organizing maps analysis. *PloS One*, 9(6), pp. 1-9. Retrieved November 22, 2023, from <https://doi.org/10.1371/journal.pone.009947z8>
- Robinson, T. N., Banda, J. A., Hale, L., Lu, A. S., Fleming-Milici, F., Calvert, S. L.,... Wartella, E. (2017). Screen media exposure and obesity in children and adolescents. *Pediatrics*, 140(Suppl 2), pp. S97-S101. Retrieved December 17, 2023, from <https://doi.org/10.1542/peds.2016-1758K>
- Rogers, M. A. & MacLean, J. (2023). ADHD symptoms increased during the Covid-19 pandemic: A meta-analysis. *Journal of Attention Disorders*, 27(8), pp. 800-811. Retrieved October 23, 2023, from <https://doi.org/10.1177/10870547231158750>

- Roy, A., Hechtman, L., Arnold, L. E., Sibley, M. H., Molina, B. S., Swanson, J. M.,.... MTA Cooperative Group. (2016). Childhood factors affecting persistence and desistence of attention-deficit/hyperactivity disorder symptoms in adulthood: Results from the MTA. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 55(11), pp. 937-944.e4. Retrieved November 27, 2023, from <https://doi.org/10.1016/j.jaac.2016.05.027>
- Rubia, K., Alegria, A. & Brinson, H. (2014). Imaging the ADHD brain: Disorder-specificity, medication effects and clinical translation. *Expert Review of Neurotherapeutics*, 14(5), pp. 519-538.
- Shuai, L., He, S., Zheng, H., Wang, Z., Qiu, M., Xia, W.,.... Zhang, J. (2021). Influences of digital media use on children and adolescents with ADHD during COVID-19 pandemic. *Globalization and Health*, 17(1), pp. 1-9. Retrieved October 10, 2023, from <https://doi.org/10.1186/s12992-021-00699-z>
- Twenge, J. M., Joiner, T. E., Rogers, M. L. & Martin, G. N. (2018). Increases in depressive symptoms, suicide-related outcomes, and suicide rates among U.S. adolescents after 2010 and links to increased new media screen time. *Clinical Psychological Science*, 6(1), pp. 3-17. Retrieved November 30, 2023, from <https://doi.org/10.1177/2167702617723376>
- United Nations Children's Fund, Institute for Population and Social Research, & Burnet Institute (2021, July 22). *Strengthening mental health and psychosocial support systems and services for children and adolescents in East Asia and the Pacific: Thailand country report*. UNICEF, Bangkok. Retrieved November 15, 2023, from <https://www.unicef.org/thailand/reports/strengthening-mental-and-psychosocial-support-systems-and-services>
- Wallace, J., Boers, E., Ouellet, J., Afzali, M. H. & Conrod, P. (2023). Screen time, impulsivity, neuropsychological functions and their relationship to growth in adolescent attention-deficit/hyperactivity disorder symptoms. *Scientific Reports*, 13(1), pp. 1-14. Retrieved October 30, 2023, from <https://doi.org/10.1038/s41598-023-44105-7>
- World Economic Forum. (2023). *Annual Report 2022-2023*. Retrieved November 15, 2023, from https://www3.weforum.org/docs/WEF_Annual_Report_2022-23.pdf

- Wu, J. B., Yin, X. N., Qiu, S. Y., Wen, G. M., Yang, W. K., Zhang, J. Y.,... Jing, J. (2022). Association between screen time and hyperactive behaviors in children under 3 years in China. *Frontiers in Psychiatry, 13*, pp. 1-9. Retrieved November 25, 2023, from <https://doi.org/10.3389/fpsy.2022.977879>
- Xie, G., Deng, Q., Cao, J. & Chang, Q. (2020). Digital screen time and its effect on preschoolers' behavior in China: Results from a cross-sectional study. *Italian Journal of Pediatrics, 46(1)*, pp. 1-7. Retrieved December 16, 2023, from <https://doi.org/10.1186/s13052-020-0776-x>

“การเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำ”: สาเหตุและผลที่เกิดขึ้นบางประการ
เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมายในคำภาษาไทยโดยพิจารณาเปรียบเทียบ
ความหมายใหม่ที่เกิดขึ้นกับความหมายเดิม

“Semantic Changes of Words”: Causes and Consequences of Some
Instances When Semantic Changes Occur in Thai Words, Considering
a Comparison between the New Meaning and the Original Meaning

สุวัตรชัย คชเพต^{1*} และรัตนชัย ปรีชาพงศ์กิจ²

Suwatchai Khotchaphet^{1*} and Rattanachai Preechaponkij²

(Received: Feb. 3, 2024; Revised: Apr. 29, 2024; Accepted: Apr. 30, 2024)

บทคัดย่อ

ความหมายของคำเป็นส่วนของภาษาที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ เพราะความหมายของคำไม่ได้มีเพียงความหมายเดียว จึงทำให้เกิดความหมายใหม่ขึ้นมาเมื่อเทียบกับความหมายเดิม บทความนี้จึงเสนอ 2 ประเด็น ได้แก่ 1) สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย และ 2) ผลที่เกิดขึ้นบางประการเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมายในคำภาษาไทยโดยพิจารณาเปรียบเทียบความหมายใหม่ที่เกิดขึ้นกับความหมายเดิม พบว่า สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงความหมายมาจาก 6 สาเหตุ คือ 1) สาเหตุทางด้านภาษา 2) สาเหตุด้านประวัติศาสตร์และความก้าวหน้าทางวิทยาการ 3) สาเหตุทางด้านสังคม 4) สาเหตุทางจิตวิทยา 5) สาเหตุจากอิทธิพลจากภาษาต่างประเทศ และ 6) สาเหตุจากความจำเป็นที่จะต้องมีชื่อใหม่ ส่วนผลที่เกิดขึ้นบางประการเมื่อเปลี่ยนแปลงความหมายในคำ พบว่า มี 2 ด้าน คือ 1) ผลที่เกิดกับขอบเขตของการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย ได้แก่ ความหมายแคบลงและความหมายกว้างออก โดยมีปัจจัยด้านเวลาเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความหมาย นอกจากนี้ ขอบเขตของการเปลี่ยนแปลงความหมายยังเกิดการขยายออกด้วยการใช้ในเชิงเปรียบเทียบที่เรียกว่า “การขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์” 2) ผลที่เกิดกับการเปลี่ยนแปลงในการประเมินทางความหมาย ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงความหมายเชิงบวกและเชิงลบ โดยเฉพาะความหมายเชิงลบเกิดจากคำศัพท์นั้นมีความหมายไม่สุภาพหรือแย่ลงกว่าเดิม ซึ่งอาจทำให้คำศัพท์นั้นกลายเป็นคำต้องห้าม

¹ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, พระนครศรีอยุธยา 13000

Thai Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Phra Nakhon Si Ayutthaya 13000 Thailand

* Corresponding author, e-mail: suwatchai.k@aru.ac.th

² สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, พระนครศรีอยุธยา 13000

Thai Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Phra Nakhon Si Ayutthaya 13000 Thailand

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลงทางความหมาย เหตุผลของการเปลี่ยนแปลงความหมาย
การเปลี่ยนแปลงความหมายในคำภาษาไทย

ABSTRACT

The semantics of a word are a part of language that can change, as words do not possess only a single meaning, leading to the emergence of new meanings when compared to the original ones. This article presents two points: 1) the causes of semantic changes, and 2) some consequences of such changes in the Thai language, considering a comparison between the new and original meanings. The causes of semantic changes derive from six factors: 1) linguistic reasons, 2) historical and scientific progress, 3) social factors, 4) psychological reasons, 5) influence from foreign languages, and 6) the necessity for new terms. As for the consequences of semantic changes, there are two aspects: 1) effects on the scope of semantic changes, which include narrowing and broadening of meanings, influenced by temporal factors. Furthermore, the scope of semantic changes also expands through comparative usage, termed "metaphorical extension", and 2) effects on the evaluation of semantic changes, which include positive and negative changes, especially negative changes resulting from words becoming impolite or worse than before, potentially leading to these words becoming taboo.

Keywords: Semantic changes, The causes of the semantic changes,
Semantic changes in Thai words

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงเป็นลักษณะทางธรรมชาติของภาษา เพราะภาษาที่มีผู้ใช้เพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันมีลักษณะสำคัญ คือ มีความแตกต่าง (Variation) ในภาษาและความแตกต่างในภาษาดังกล่าวอาจเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ การเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งของภาษานั้นไม่ได้เกิดขึ้นแล้วมีผลในทันที เพราะการเปลี่ยนแปลงของภาษาต้องใช้เวลาและมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป (Gradual) อีกทั้งยังมีลักษณะสม่ำเสมอ (Consistent) จากประเภทหนึ่งไปสู่อีกประเภทหนึ่งโดยที่ผู้ใช้ภาษาอาจไม่รู้ตัว (Unconscious) (ชนกพร อังศุวิริยะ, 2559, น. 35) ทั้งนี้ วิโรจน์ อรุณมานะกุล (2555, น. 74) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงจะเริ่มจากการแปรภาษาในระดับบุคคลก่อน จนกระทั่งสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงของภาษามีมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งใช้คำเรียกว่า “การเลื่อน

ของภาษา” ซึ่งหมายถึงการแปรได้รับการยอมรับมากขึ้นๆ จนกลายเป็นการใช้รูปแบบนั้นอย่างสมบูรณ์จึงจะเป็น การเปลี่ยนแปลง หากเราพูดว่ารูปใดรูปหนึ่งเปลี่ยนแปลงไป หมายความว่ารูปนั้นมีมากกว่าหนึ่งรูปแปรและรูปเหล่านั้นเคยใช้ต่างช่วงเวลากัน เช่น คำว่า “อัน” ตัวอย่างประโยคคือ สมบัติอันล้ำค่า จะพบลักษณะการใช้ในอดีตนานกว่าปัจจุบัน รูปคำปัจจุบันที่ใช้มาก คือ คำว่า “ที่” เช่น สมบัติที่มีค่า “อัน” กับ “ที่” เป็นรูปแปรของประพันธสรรพนาม เราอาจกล่าวได้ว่า “อัน” ใช้มากกว่า “ที่” ในอดีต และเป็นรูปที่กำลังจะหายไปโดยถูกแทนที่ด้วยคำว่า “ที่” ในภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาดังกล่าวอาจเกิดขึ้นโดยตัวภาษาเอง หรืออาจเกิดขึ้นเพราะปัจจัยภายนอก (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2540, น. 10) ปัจจัยภายนอกที่ทำให้ภาษาเกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นสิ่งที่นักภาษาศาสตร์ให้ความสนใจเป็นพิเศษ เช่น ไฮม์ส์ (Hymes, 1964, p. 451) ได้กล่าวว่า การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษาในปัจจุบันจะต้องนำบริบททางสังคมมาศึกษาด้วย เพราะโลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกิดขึ้นหลายประการ นับตั้งแต่สมัยการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรปเป็นต้นมา ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อภาษาคือความต้องการที่จะใช้ภาษาให้หลากหลายและแปลกใหม่มากขึ้น เช่น การทำหน้าที่เป็นภาษามาตรฐาน การมีบทบาทระดับชาติและระดับนานาชาติ การขยายตัวในด้านคำศัพท์และรูปประโยค การปรับตัวเองให้เข้ากับยุคใหม่ สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบัน ซึ่งแสดงความจริงที่ว่าภาษาเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ของสังคม Croft (2000) ให้ความเห็นว่าลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางภาษามีหลายรูปแบบ ได้แก่ โครงสร้างทางภาษา เช่น ระบบเสียง ระบบคำและวากยสัมพันธ์ หน้าที่ของภาษา ภาษากับความคิด ภาษากับสังคม และการแปรภาษาหรือความหลากหลายของภาษา อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางภาษาจะเกิดขึ้นกับทุกส่วนของภาษา แต่ระบบความหมายเป็นส่วนของภาษาที่มีการเปลี่ยนแปลงได้เช่นเดียวกัน นันทนา วงษ์ไทย (2561, น. 63-64) กล่าวว่า สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องจากความหมายของคำๆ หนึ่งหรือประโยคๆ หนึ่ง ไม่ได้มีเพียงหนึ่งความหมาย แต่เราพบว่า คำอาจมีมากกว่าหนึ่งความหมายได้ทั้งที่มีรูปเหมือนกันหรือที่เรียกว่า “คำพ้องรูป” เช่น “สระ” มีความหมายต่างๆ ได้แก่ แอ่งน้ำขนาดใหญ่หรือเสียงพูดที่เปล่งออกมาโดยอาศัยการเคลื่อนไหวของลิ้น และริมฝีปาก แต่ไม่มีการสกัดกั้นจากอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งในปากหรือการพอกให้สะอาดหมดจดจากที่ผู้เขียนกล่าวไปข้างต้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางภาษามีผลกระทบกับทุกระบบในภาษาโดยเฉพาะด้านความหมายในระดับคำ ดังนั้นในบทความนี้ผู้เขียนจึงนำเสนอประเด็นที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของคำทั้งหมด 2 ประเด็น คือ 1) สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย และ 2) ผลที่เกิดขึ้นบางประการเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมายในภาษาไทยโดยพิจารณาเปรียบเทียบความหมายใหม่ที่เกิดขึ้นกับความหมายเดิมดังนี้

สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย

ความหมายเป็นส่วนหนึ่งของภาษาที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ การให้ความหมายของคำใดคำหนึ่งนั้นเป็นที่ทราบกันดีว่ามีได้หลากหลาย การเปลี่ยนแปลงทางความหมายจึงเป็นผลตามมาและเกิดขึ้นโดยง่าย อุลแมนน์ (Ullmann, 1970) กล่าวว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมายสามารถแบ่งออกได้ 6 ประการ ซึ่งผู้เขียนได้นำเสนอด้วยตัวอย่างในภาษาไทยที่สอดคล้องกับการจำแนกของอุลแมนน์ ดังนี้

1. สาเหตุทางด้านภาษา

สาเหตุทางด้านภาษา (Linguistic reasons) สาเหตุนี้เกิดขึ้นเนื่องจากความหมายของคำหนึ่งถูกส่งผ่านไปยังอีกคำหนึ่ง เนื่องจากคำทั้งสองมักปรากฏร่วมกันบ่อยๆ ดังเช่นตัวอย่างที่ 1 และ 2 ในภาษาไทย 1) เขาหาว่าฉันขโมยเงินของเขาไป 2) แดงรับแล้วว่าเป็นสายส่งยาเสพติด จากตัวอย่างคำว่า “หา” ในที่นี้มาจากคำว่า “กล่าวหา” เนื่องจากเป็นคำที่ต้องปรากฏร่วมกันเสมอ (ในความหมายว่ากล่าวโทษ) ความหมายของคำว่า “กล่าว” ในเชิงที่หมายถึง “บอก แจ้ง” พูดว่าอีกฝ่ายกระทำผิด จึงถูกส่งผ่านไปให้คำว่า “หา” ส่งผลให้คำว่า “หา” สามารถปรากฏเพียงลำพังได้โดยยังคงมีความหมายเหมือนคำว่า “กล่าวหา” หรือคำว่า “รับ” ที่มาจากคำว่า “ยอมรับ” ที่มักพบการใช้เดี่ยวๆ ในความหมายที่เหมือนกับคำว่า “ยอมรับ”

2. สาเหตุด้านประวัติศาสตร์และความก้าวหน้าทางวิทยาการ

สาเหตุด้านประวัติศาสตร์และความก้าวหน้าทางวิทยาการ (Historical and scientific progress) นันทนา วงษ์ไทย (2561, น. 66) กล่าวว่า สาเหตุนี้เกิดขึ้นเนื่องจากสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งของ สถาบัน ความคิด แนวคิดทางวิทยาศาสตร์มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่ชื่อที่ใช้เรียกสิ่งต่างๆ เหล่านั้นยังคงเดิม จึงส่งผลให้ความหมายมีการเปลี่ยนแปลงไป ผู้เขียนยกตัวอย่างเช่นคำว่า “ปากกา” ในภาษาไทยก็มีการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย จากความหมายประจำรูป “ปากกา” หมายถึง ปากของนกชนิดหนึ่งมีลักษณะแหลมเหมือนกับส่วนหัวของอุปกรณ์ที่ใช้เขียน และต้องใช้จุ่มหมึกเมื่อเขียนเช่นกัน แต่ในปัจจุบันเมื่อเราใช้คำว่า “ปากกา” เราก็ไม่ได้นึกถึงปากกาในความหมายแบบเดิมแล้ว แต่นึกถึงปากกาลูกลื่นที่นิยมใช้กัน (ปราณี กุลละวณิชย์, 2545, น. 348) นอกจากนี้ คำว่า “โทรศัพท์” ในปัจจุบันก็มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางความหมายเนื่องจากความเจริญ ก้าวหน้าทางวิทยาการเช่นกัน เป็นเพราะในสมัยก่อนคำว่า “โทรศัพท์” จะหมายถึง อุปกรณ์สื่อสารชนิดหนึ่งที่ทำให้พูดคุยกันได้ในระยะไกลมีแป้นให้หมุนหมายเลขปลายทางและมีหูจับที่ติดกับตัวเครื่อง ต่อมาเมื่อมีลักษณะใหม่ คือ หูจับไม่ได้ติดกับตัวเครื่อง แต่สามารถดึงออกไปใช้งานได้ ถัดมาก็มีหน้าจอที่บอกหมายเลขของโทรออกได้ ทำให้ความหมายของโทรศัพท์ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เมื่อมีโทรศัพท์มือถือเกิดขึ้นและความก้าวหน้าของวิทยาการที่ไม่หยุดยั้งตามมาเนื่องจากในปัจจุบันโทรศัพท์ไม่ได้ใช้เพียงพูดคุยกันเท่านั้น แต่ยังใช้ส่งข้อความ ฟังเพลง ดูหนัง เล่นเกม

เล่นอินเทอร์เน็ต และถ่ายรูปได้ นอกจากนี้ยังมีโทรศัพท์มือถือแบบที่ไม่มีปุ่มให้กด แต่ใช้การสัมผัสหน้าจออีกด้วย สุริยา รัตนกุล (2555, น. 210) ได้ยกตัวอย่างคำศัพท์ในภาษาไทย เช่น คำว่า “กษัตริย์” ซึ่งแต่เดิมต้องเป็นผู้นำที่เป็นนักรบ เพราะคำว่า “กษัตริยา” เป็นภาษาสันสกฤต แปลว่า ผู้ป้องกันภัยหรือชาตินักรบ ต่อมาใช้หมายถึง พระเจ้าแผ่นดินในระบอบประชาธิปไตยผู้ทรงมีพระราชภาระในทางรัฐศาสตร์มากกว่าใช้พระแสงดาบ หรือคำว่า “แม่ทัพ” ในปัจจุบันก็ไม่ออกรบ แต่มีหน้าที่พัฒนาเสริมสร้างกองทัพให้พร้อมรบ รักษาสถาบันพระมหากษัตริย์ และความมั่นคงสงบเรียบร้อยของประเทศ นอกจากนี้ในงานวิจัยของ กรกฤช มีมงคล (2564, น. 37) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านอรรถศาสตร์ของ “ฤ” ซึ่งเป็นการศึกษาความหมายของภาษาข้ามสมัย และพบว่าในสมัยสุโขทัยคำว่า “ฤ” มักใช้ในความหมายเชิงอุปลักษณ์โดยให้ความหมายว่า “เช่นนั้น” ในสมัยอยุธยาพบว่า การใช้คำว่า “ฤ” ความหมายเปลี่ยนแปลงไปจากสมัยสุโขทัยแบบความหมายแยกออก โดยพบว่ามีความหมายเป็นคำเชื่อมเพื่อแสดงเหตุผล ส่วนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นพบว่า คำว่า “ฤ” มีความหมายแยกออกมาเป็นคำสร้อยและมักใช้ในวรรณกรรมประเภทร้อยกรอง และในสมัยปัจจุบันพบว่า การใช้คำว่า “ฤ” มีการใช้แทนคำว่า “หรือ” ในประโยคคำถาม ซึ่งจากที่ผู้เขียนยกตัวอย่างมาทั้งหมดจึงทำให้เห็นว่า คำหนึ่งๆ เคยมีความหมายหมายถึงสิ่งหนึ่งที่มีลักษณะรูปร่างและคุณสมบัติที่แน่นอน ต่อมาความเจริญทางวิทยาการทำให้ของสิ่งนั้นมีรูปร่างคุณสมบัติเปลี่ยนแปลงไป ถึงแม้คำนั้นจะยังใช้เพื่อหมายถึงสิ่งนั้นอยู่แต่ความหมายของคำก็ย่อมต้องเปลี่ยนแปลงไป อันเกิดจากสาเหตุด้านประวัติศาสตร์และความก้าวหน้าทางวิทยาการ

3. สาเหตุทางด้านสังคม

สาเหตุทางด้านสังคม (Social factors) เมื่อคำหนึ่งที่ใช้กันทั่วไปมีการนำไปใช้เป็นคำศัพท์เฉพาะ เช่น คำศัพท์เกี่ยวกับการค้า หัตถกรรม วิชาชีพต่างๆ หรือเฉพาะกลุ่ม คำนั้นก็จะมี ความหมายที่เฉพาะเจาะจง (Specialization) มากขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากนำคำที่มีใช้แต่ในเฉพาะกลุ่มมาใช้ในบริบททั่วไป คำนั้นก็จะมี ความหมายกว้างขึ้นหรือมีความหมายโดยทั่วไป (Generalization) ยกตัวอย่างเช่น คำว่า “ของกลาง” ที่โดยทั่วไป หมายถึง ของใช้ร่วมกัน แต่ในภาษากฎหมาย หมายถึง ของที่เจ้าหน้าที่หรือโจทก์ได้มาและนำสู่ศาลเพื่อใช้ประกอบพิจารณาคดี (สุริยา รัตนกุล, 2555, น. 212) นอกจากนี้ในภาษาไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางความหมายของสำนวนไทย ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านความหมายเมื่อนำไปใช้ในความหมายที่เจาะจง ผู้เขียนยกตัวอย่างเช่น สำนวน “ออกหัก” แต่เดิมใช้ในความหมายว่า “เป็นคำกล่าวเปล่งออกมาหมายความว่าหนักเหลือเกิน เตื่อตร้อนเหลือเกิน” เช่นเดียวกับคำว่า “ออกคราก” “ออกแตก” แต่ในปัจจุบันความหมายเปลี่ยนไปเป็น “พลาดหวัง” มักใช้ในสถานการณ์ที่เกี่ยวกับความรัก หรือสำนวน “ซักไซ้” เดิมทีความหมาย คือ “พูดติดต่อกันเรื่อยไป ไม่หยุดปาก” แต่ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงเป็น “บงการอยู่เบื้องหลัง” ใช้จำเพาะ

ในสถานการณ์การทำงานหรือการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ (จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ, 2558, น. 85)

4. สาเหตุทางจิตวิทยา

สาเหตุทางจิตวิทยา (Psychological reasons) แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) ปัจจัยทางด้านอารมณ์ และ 2) คำต้องห้าม ได้แก่

4.1 ปัจจัยทางด้านอารมณ์ คือ ความรู้สึกที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย เนื่องจากเราสนใจเรื่องใดเป็นพิเศษ เราก็มักจะพูดถึงเรื่องนั้นบ่อยๆ แม้ที่กำลังพูดในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกันก็ตาม เป็นเพราะเรื่องนั้นอยู่ในความคิดของเรา และด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดการเปรียบเทียบแบบอุปมา (Simile) หรืออุปลักษณ์ (Metaphor) กับสิ่งนั้นขึ้น เมื่อเราต้องการกล่าวถึงสิ่งอื่น ผู้เขียนยกตัวอย่างเรื่องของอาวูรในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 ผู้คนและสิ่งของต่างๆ พากันถูกตั้งชื่อไปตามชื่อเรียกอาวูร อาทิ เรียก “ถั่ว” ว่า “เศษกระสุน” เรียก “ผู้หญิงที่มีลูกมาก” ว่า “ปืนกล” ส่วนอาวูรก็มีการเรียกในเชิงเปรียบเทียบเช่นกัน โดยนำไปเปรียบเทียบกับสิ่งของที่คุ้นเคยกันเป็นอย่างดี เช่น เรียก “ปืนกล” ว่า “เครื่องรดกาแฟ” นันทนา วงษ์ไทย (2561, น. 70) แสดงความเห็นว่าการเปรียบเทียบนี้จัดว่ามีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางความหมายอย่างมาก เมื่อสิ่งของสองสิ่งมีความเหมือนกันด้วยรูปร่างลักษณะหรือคุณสมบัติ เรามักนำคำที่ใช้เรียกสิ่งนั้นไปใช้เรียกอีกสิ่งหนึ่งได้ เช่น คำว่า “ปากกา” ที่นำลักษณะของปากกาที่มีความแหลมไปใช้เรียกอุปกรณ์ที่ใช้เขียนที่มีส่วนปลายแหลมเหมือนปากของ “นกกา” การเปรียบเทียบดังกล่าวทำให้คำว่า “ปากกา” มีความหมายเพิ่มขึ้นจากเดิม ผู้เขียนยกตัวอย่างทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษในคำว่า “Surf” และ “ท่อง” คำว่า “Surf” ในภาษาอังกฤษมีความหมายประจำรูปหมายถึง “เล่นกระดานโต้คลื่นทะเล” แต่เมื่อนำมาใช้ในบริบทของการเล่นอินเทอร์เน็ตกลับนำมาใช้ในความหมายที่กว้างขึ้นกว่าเดิม หมายถึง “เล่นเว็บไซต์ต่างๆ ในอินเทอร์เน็ต เช่น ในประโยค “I usually surf the Internet to gather information for my research study.” ในขณะที่ภาษาไทยใช้ในคำว่า “ท่อง” ซึ่งมาจากคำว่า “ท่องเที่ยว” หมายถึง “การเดินทางไปตามสถานที่ต่างๆ” เช่นในประโยค “วิธีการท่องเน็ตอย่างปลอดภัย” จะเห็นได้ว่าคำทั้งสองที่ผู้เขียนกล่าวถึงมีความหมายเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม เนื่องจากมีคุณสมบัติของความหมายประจำรูปที่เหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง จึงนำไปใช้เรียกให้เกิดความหมายกว้างขึ้นได้

4.2 คำต้องห้าม หรือ “Taboo” ซึ่งหมายถึงการกระทำที่ต้องห้ามหรือการหลีกเลี่ยง โดยทั่วไปคำต้องห้ามเป็นคำพูดที่ถือว่าไม่สุภาพ ไม่ควรกล่าวในที่สาธารณะ (ดิฐุ ศรีนราวัฒน์, 2548, น. 98) คำต้องห้ามบางประเภทมีลักษณะเป็นสากล เพราะเป็นคำต้องห้ามในหลายวัฒนธรรม เช่น คำต้องห้ามที่เกี่ยวกับอวัยวะเพศ และคำที่เกี่ยวกับลักษณะทางธรรมชาติของร่างกายมนุษย์ในบางวัฒนธรรมและลัทธิศาสนา คำต้องห้ามเป็นคำที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องสิ่งที่ไม่เห็นธรรมชาติหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยห้ามบุคคลกล่าวถึง ซึ่งอาจเป็นความกลัวว่าจะอัปมงคลและนำผลร้ายมาสู่ตนได้ เป็นต้น

กล่าวได้ว่าคำต้องห้ามและพฤติกรรมต้องห้ามมีในแทบทุกสังคมและวัฒนธรรม คำต้องห้ามจึงสามารถสะท้อนให้เห็นระบบค่านิยมและความเชื่อของสังคมหนึ่งๆ นันทวัฒน์ เนตรเจริญ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัติ (2558, น. 170) ได้กล่าวว่า แม้ถ้อยคำต้องห้ามจะเป็นถ้อยคำที่ถูกสังคมยับยั้งว่า ไม่สมควรใช้เนื่องจากขัดต่อค่านิยมอันดีงาม แต่เราจะพบการใช้ถ้อยคำต้องห้ามในการสื่อสาร อยู่บ่อยครั้ง เพราะนอกจากถ้อยคำต้องห้ามจะใช้สื่อความหมายตามรูปภาษาแล้วยังสามารถทำหน้าที่ อื่นๆ ในการสื่อสารได้ เช่น สบประมาท (Abusively) สบถสาบานเพื่อแสดงอารมณ์ (Cathartically) ตลอดจนใช้เน้นความหมาย (Emphatically) ด้วย คำต้องห้ามจึงมีความสำคัญในการเปลี่ยนแปลง ทางความหมาย เนื่องจากเมื่อผู้ใช้ภาษาไม่สามารถเอ่ยคำต้องห้ามออกมาได้ จึงมีคำที่ใช้เรียกคำ ต้องห้ามนั้นแทน เรียกว่า “คำรื่นหู” (Euphemism) การใช้คำรื่นหูเพื่อแทนคำต้องห้ามนี้เองเป็นส่วน สำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย สอดคล้องกับปราณี กุลละวณิชย์ (2545, น. 349-450) ที่กล่าวว่า คำที่กลายมาเป็นคำต้องห้ามนั้นมีสาเหตุมาจากหลายอย่าง ในบางครั้งสาเหตุก็เป็นเรื่อง เสียของคำคำนั้น เช่น ในภาษากรุงเทพฯ ปัจจุบันคำว่า “แก่” มีความหมายไปในทางลบ เช่น มีความหมายว่า “ไร้ประโยชน์” หรือ “ไร้สมรรถภาพ” เพื่อจะหลีกเลี่ยงความหมายในทางลบนี้ จึงมีคนใช้คำว่า “ผู้สูงอายุ” แทน “คนแก่” คำว่า “สลัม” มีความหมายไปในทางลบ จึงมีผู้ใช้คำว่า “ชุมชนแออัด” แทน คำว่า “แก่” และ “สลัม” จึงนับได้ว่าเป็นคำต้องห้าม แม้ว่าจะไม่สื่อความหมาย ที่รุนแรงก็ตาม ดังนั้นคำว่า “ผู้สูงอายุ” กับ “ชุมชนแออัด” จึงกลายเป็นคำรื่นหูไป อุลแมนน์ได้แบ่ง คำต้องห้ามออกเป็น 3 ประเภท ตามสาเหตุทางจิตวิทยา ได้แก่ 1) คำต้องห้ามที่เกิดจากความกลัว (Taboo of fear) ทั้งนี้ แก้วใจ จันทร์เจริญ (2532, น. 28-32) ได้กล่าวว่าเหตุของการต้องหลีกเลี่ยง คำต้องห้าม เพราะต้องการขจัดความกลัวในความเชื่อของคนในวัฒนธรรมนั้น ด้วยการใช้คำรื่นหู ในภาษาไทย โดยยกตัวอย่างความกลัวและความเชื่อในเรื่องที่ว่า หากมี “ตัวเหี้ย” มาปรากฏให้เห็น คนในบ้านจะได้รับความเดือดร้อนจนทำให้คนคิดหาทางแก้ไขโดยการทำพิธีมั่งคดแก้ ในด้านภาษา ก็แก้ไขโดยการเลี่ยงไปใช้คำว่า “ตัวเงินตัวทอง” เพื่อให้ฟังดูเป็นสิริมงคล เพราะเงินทองเป็นของมีค่า 2) คำต้องห้ามที่เกิดจากความละอายต่อตน (Taboo of delicacy) เป็นเรื่องธรรมดาที่มนุษย์มักจะ เลี่ยงไม่พูดถึงเรื่องที่มีความละอายต่อตนทางความรู้สึก เช่น โรคร้ายไข้เจ็บ ความตาย ฯลฯ ผู้เขียน ขอยกตัวอย่างในงานวิจัยเรื่อง อุปลักษณะเกี่ยวกับความตายในภาษาไทยของนันทนา วงษ์ไทย (2555, น. 43-64) ซึ่งพบว่าในภาษาไทยเลือกใช้ถ้อยคำที่มีอุปลักษณะเพื่อเลี่ยงใช้คำที่ตรงไปตรงมาจนสร้าง ความรู้สึกไม่น่ายินดี โดยเฉพาะเมื่อกล่าวถึงเรื่องของความตาย ผลของการวิจัยพบว่าในภาษาไทยใช้ ถ้อยคำอุปลักษณะ อย่างเช่น (1) “ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายได้โปรด คลับดาลให้ดวงวิญญาณของคุณกำพล วัชรพล ไปสถิตอยู่ ณ สรวงสวรรค์เทอญ” (2) “ดิฉันได้แต่ เสียใจอยู่ตลอดเวลาที่ไม่สามารถจัดละครการกุศลให้ท่านได้ชมทันเวลา หม่อมอาทิม่าสิ้นบุญเสียก่อน” (3) “พี่เหนื่อยมามากพอแล้ว ขอให้พี่จงนอนหลับให้สบายเถิดนะ” คำที่ขีดเส้นใต้ในตัวอย่างจะเห็น

ได้ว่าการไม่ใช้คำว่า “ตาย” เนื่องจากทำให้เกิดความทุกข์ความเศร้าใจ จึงเลี่ยงไปใช้คำพูดอื่นแทน

3) คำต้องห้ามที่เกิดจากความเหมาะสม (Taboo of propriety) คำต้องห้ามประเภทนี้เกี่ยวข้องกับเพศ บางส่วนของร่างกาย และคำสบถ สังวาล คงจันทร์ (2545, น. 156) ได้ยกตัวอย่างคำต้องห้ามในภาษาไทยที่เกิดจากความไม่เหมาะสมเกี่ยวข้องกับเรื่องเพศจากพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ให้เห็นว่า คำกล่าวถึงเรื่องของเพศก็เป็นคำต้องห้ามที่ไม่ควรนำมากล่าวในที่สาธารณะ หากมีความจำเป็นที่จะต้องกล่าวถึง คนส่วนใหญ่จะเลี่ยงไปใช้คำอื่นแทน เช่น “สาวแคนตัดพวงสวรรค์หนุ่มทั้ง” คำว่า “พวงสวรรค์” คนส่วนใหญ่ก็จะรับรู้ว่ายหมายถึงอะไร ซึ่งในที่นี้หมายถึงอวัยวะสืบพันธุ์ของเพศชาย หรืออีกตัวอย่างหนึ่งใช้คำว่า “หมอนกเขา” คำว่า “นกเขา” ก็จัดได้ว่าเป็นคำเสี่ยงอีกเช่นเดียวกัน นอกจากนั้นยังมีคำอื่นอีก เช่น “ของลับ” “ของสงวน” “ปลาซ่อน” “จู” “นึ่งกลาง” “ขาที่สาม” “ที่ใช้เลี้ยงทารก” “หอย” “พลุทุเรียน” เป็นต้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าสาเหตุหลักมาจากการที่ผู้ส่งสารต้องการให้เกิดความสุภาพในการใช้ภาษา เพราะจากประเพณีของคำเสี่ยงที่ได้กล่าวไปแล้วจะเห็นได้ว่า คำเสี่ยงส่วนใหญ่เกิดจากคำที่ใช้แทนคำไม่สุภาพ ผู้ส่งสารจึงหาวิธีการเลี่ยงคำที่มีความหมายไม่ดีต่างๆ โดยการเลี่ยงไปใช้คำที่ประกอบด้วยคำที่มีความหมายดีแทน

5. สาเหตุจากอิทธิพลจากภาษาต่างประเทศ

สาเหตุจากอิทธิพลจากภาษาต่างประเทศ (Influence from foreign language) การเปลี่ยนแปลงทางความหมายเกิดจากอิทธิพลจากภาษาต่างประเทศโดยเป็นการเปลี่ยนความหมายของคำที่ยืมมาจากภาษาต่างประเทศ วิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2556, น. 9) กล่าวว่า การยืมภาษา คือ การที่ภาษาหนึ่งนำเอาคำหรือลักษณะทางภาษาหนึ่งไปใช้ในภาษาของตน ภาษาที่ถูกยืมมามักจะถูกเปลี่ยนแปลงรูปคำ เสียง และความหมายในภาษานั้นใหม่ เพื่อความสะดวกในการออกเสียงและเป็นไปตามลักษณะสำคัญของภาษาผู้ยืม ทั้งนี้ อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล (2555, น. 105-109) กล่าวว่า การยืมภาษาสามารถยืมได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับเกณฑ์ขององค์ประกอบของภาษาที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการยืมคำ ยืมความหมาย ยืมเสียง ยืมตัวอักษร ยืมสำนวน ยืมไวยากรณ์ ยืมฉันทลักษณ์ ฯลฯ เช่น การยืมความหมาย ภาษาที่ผู้รับยืมมาจะยืมเฉพาะความคิด (ความหมาย) ของคำโดยไม่ได้ยืมรูปคำ (ทั้งรูปคำและเสียง) มาด้วย หรือภาษาผู้รับสร้างคำลอกเลียนแบบคำในภาษาของผู้ให้ยืมภาษา โดยนำคำที่มีความหมายเดียวกับคำของภาษาผู้ให้มาประกอบกัน บางครั้งอาจเรียกว่า “การยืมแบบแปล” ก็ได้ เช่น “Honey moon” (น้ำผึ้งพระจันทร์) “Sea lion” (สิงโตทะเล) “Black market” (ตลาดมืด) ฯลฯ ในทำนองเดียวกัน นันทนา วงษ์ไทย (2555, น. 72) ได้ยกตัวอย่างการยืมความหมายในภาษาฝรั่งเศส เช่นคำว่า “Parlement” ซึ่งแต่เดิมมีความหมายว่า การพูด (Speaking) เนื่องมาจากคำนี้เกิดจากกริยา “Parler” ที่แปลว่า “พูด” แต่เมื่อยืมมาใช้ในภาษาอังกฤษในคำว่า “Parliament” จะไม่ได้หมายถึงการพูดแล้ว แต่หมายถึง “รัฐสภา” อย่างไรก็ดี จะเห็นได้ว่าเมื่อนำมาใช้ในภาษาอังกฤษแล้วยังคงเค้าความหมายเดิมที่เกี่ยวกับการพูดอยู่ เนื่องจากรัฐสภา

เป็นสถานที่สำหรับใช้ในการอภิปราย ตัวอย่างอื่นที่ใกล้เคียงกันเช่น ในภาษาอังกฤษกับภาษาไทย คำว่า “Mansion” หมายถึง ที่อยู่อาศัยที่ใหญ่โต หรูหรา อาจเทียบได้กับคำว่า “คฤหาสน์” ในภาษาไทย แต่เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยกลับหมายถึง “ที่พักร่วม” คล้ายกับคำว่า “อพาร์ทเมนต์” แทน

6. สาเหตุจากความจำเป็นที่จะต้องมีชื่อใหม่

สาเหตุจากความจำเป็นที่จะต้องมีชื่อใหม่ (Necessity for new term) เมื่อใดก็ตามที่ต้องมีชื่อเพื่อเรียกสิ่งใหม่ๆ หรือความคิดใหม่ๆ สามารถทำได้ 3 วิธี ได้แก่

6.1 การสร้างคำใหม่ที่มีอยู่แล้ว ยกตัวอย่างเช่นในภาษาไทย คำว่า “ตู้เย็น” ซึ่งเป็นเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ ในขณะที่ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Refrigerator” เป็นการนำเอาคำที่มีอยู่แล้ว ได้แก่คำว่า “ตู้” มาประสมกับคำว่า “เย็น” จึงได้คำใหม่ว่า “ตู้เย็น” เป็นชื่อเรียกสิ่งใหม่ที่เพิ่มขึ้น (สุริยา รัตนกุล, 2555, น. 221) การสร้างคำเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติของภาษาเพื่อเพิ่มจำนวนคำให้เพียงพอกับความต้องการใช้ เมื่อสภาพสังคมขยายตัวและมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้นเท่าใด ความจำเป็นที่จะต้องใช้คำเพื่อรองรับสิ่งใหม่และความคิดใหม่ย่อมมีมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้นเมื่อคำที่มีอยู่ในภาษาไทยแต่เดิมไม่เพียงพอในการสื่อสารความหมายจึงต้องสร้างคำใหม่ขึ้น (ประยูร ทรงศิลป์, 2553, น. 75) สุวัฒน์ชัย คชเพต และรัตนชัย ปรีชาพงศ์กิจ (2566, น. 426-427) กล่าวถึงการสร้างคำขึ้นใหม่ว่า แต่เดิมหากไม่นับวิธีการสร้างคำจากการยืมคำในภาษาต่างประเทศมาใช้ในภาษาไทยเรายังมีวิธีการเพิ่มคำใช้ด้วยการสร้างคำ “ด้วยวิธีเทศ” เป็นอีกวิธีการหนึ่งซึ่งวิธีเทศนี้เองมีสองแบบที่ภาษาไทยเรานำมาใช้คือ 1) วิธีสมาสนธิ จึงทำให้เราได้คำสมาสในภาษาไทย (พระยาอุปกิตศิลปสาร, 2548, น. 64-69) เช่น คำว่า กาญจนภิเษก รัชดาภิเษก เป็นต้น และ 2) วิธีการผสมคำหรือประสานคำ ซึ่งแต่เดิมเรียกว่า การแผลงคำของภาษาเขมรและภาษาบาลีสันสกฤต มีวิธีการผสมคำหรือประสานคำ เช่น วิธีเติมหน้าศัพท์ เช่นเดิม /ป-/ เข้าหน้าศัพท์ /-ราบ/ กลายเป็นคำว่า “ปราบ” วิธีเติมกลางศัพท์ เช่น คำว่า “จ่าย” เติม /อำ+น/ กลายเป็นคำว่า “จำหน่าย” และวิธีเติมท้ายศัพท์ เช่น /-กร/ เติมท้ายศัพท์ในคำว่า “พิธี” กลายเป็นคำว่า “พิธีกร” นอกจากวิธีเทศดังที่ได้กล่าวมาแล้วยังมีอีกวิธีการสร้างคำอีกวิธีหนึ่ง คือ “ด้วยวิธีไทย” ซึ่งมี 4 แบบด้วยกัน คือ 1) วิธีการแปลงคำ วิธีนี้จะใช้หน่วยเสียงสำคัญในภาษาไทยแค่หน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์เท่านั้น โดยคำที่ใช้วิธีการแปลงคำจะมีหน่วยเสียงสำคัญดังกล่าวแตกต่างกันเพียง 1 หน่วยเสียง หน่วยเสียงที่ต่างกันจะทำให้เกิดคำใช้ขึ้นใหม่ในภาษา และมีลักษณะเด่นของคำแต่ละคู่เป็นคำที่มีความหมายที่เกี่ยวข้องกัน (Semantically related) เช่น คำว่า “เกี่ยว-เคียว” “เกี่ยว” เป็นคำกริยา แปลว่า “ตัด” ส่วนคำว่า “เคียว” เป็นคำนามแปลว่า “เครื่องเกี่ยวข้าวและหญ้ามีลักษณะเป็นรูปโค้ง” จากตัวอย่างทำให้เห็นว่าคำทั้งคู่มีความแตกต่างกันเพียง 1 หน่วยเสียง “เกี่ยว-เคียว” ต่างกันที่หน่วยเสียงพยัญชนะต้น แต่ลักษณะเด่นของคำทั้งคู่เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกัน (ราตรี อินวาท, 2551, น. 4) 2) วิธีการประสมคำ วิธีนี้ใช้คำที่มีความหมายต่างกันตั้งแต่สองคำขึ้นไปมาเรียงต่อกันได้

คำที่มีความหมายใหม่ เช่น แม่น้ำ กับข้าว รถไฟ เป็นต้น 3) วิธีการซ้อนคำ วิธีนี้จะใช้คำที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายคลึงกันหรือตรงข้ามกัน ตั้งแต่สองคำขึ้นไปมาวางเรียงต่อกันและได้คำที่มีความหมายใหม่ เช่น ไกลชิด เร็วไว ดีชั่ว ภาชีอากร เป็นต้น 4) วิธีการซ้ำคำ วิธีนี้เป็นวิธีการสร้างคำขึ้นใช้ใหม่ โดยใช้คำเดิมเดิมเข้าไปจะได้คำใหม่ซึ่งมีความหมายต่างกับคำเดิม ในภาษาไทยจะนิยมใช้เครื่องหมายไม้ยมก /-ๆ/ เติมลงไปแสดงการซ้ำคำ เช่น ทำเร็วๆ พูดดังๆ เขียนดีๆ เป็นต้น จะเห็นได้ว่า เมื่อศึกษาวิเคราะห์การสร้างคำที่มีใช้ในภาษาไทยอาจแบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ วิธีเทศกับวิธีไทย วิธีเทศ ได้แก่ วิธีสมาสและวิธีแผลงคำ ส่วนวิธีไทยมี 4 วิธี ได้แก่ วิธีแปลงคำ วิธีประสมคำ วิธีซ้อนคำ และวิธีซ้ำคำ ด้วยเหตุนี้ วิธีการสร้างคำดังที่ผู้เขียนได้กล่าวมาจึงกลายเป็นสาเหตุของความจำเป็นเพราะต้องการสร้างคำให้มีใช้เรียกสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในภาษาตามการเปลี่ยนแปลงของความหมายในระดับคำ

6.2 การยืมจากภาษาอื่น โดยปกติแล้วเรามีการยืมคำจากภาษาอื่นๆ ในหลายวงความหมาย เช่น อาหาร เรายืมจากภาษาจีน ในคำว่า “ก๋วยเตี๋ยว” “ซาเลเปา” “เต้าหู้” ฯลฯ ในภาษาญี่ปุ่น เช่น “อุด้ง” “ราเม็ง” “ซูชิ” ฯลฯ หรือคำยืมจากภาษาอังกฤษในวงความหมายด้านเครื่องสำอาง เช่น “มอยซ์เจอร์ไรเซอร์” “เซรัม” “มาสคาร่า” “ลิปสติก” จากที่ผู้เขียนยกตัวอย่างมาจะเห็นว่า สาเหตุหนึ่งคือการมีอิทธิพลมาจากภาษาต่างประเทศ ทั้งนี้การรับภาษาอื่นโดยการยืมภาษาเข้ามาปะปนในภาษาไทยนั้นมาจากเหตุผลของความจำเป็นไม่ว่าจะเป็นด้านประวัติศาสตร์ การเมือง วัฒนธรรมประเพณี การค้าขาย การสงคราม การศึกษา หรือแม้กระทั่งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เป็นสาเหตุสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษา และแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางภาษาว่ามีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยเช่นไร (มัลลิกา มาภา, 2559, น. 19)

6.3 การเปลี่ยนความหมายของคำที่มีอยู่แล้วในภาษา มีสาเหตุจากความจำเป็นที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วขององค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี รวมถึงการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมต่างๆ เป็นผลให้เกิดปัจจัยสำคัญที่ต้องทำให้เกิดการหาชื่อเรียกสิ่งใหม่ๆ ทั้งนี้ ดุษฎีพร ชำนิโรศานต์ (2558) ได้ให้ความเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงความหมายอาจพิจารณาได้ 2 ลักษณะ คือ 1) การพิจารณาความหมายของคำโดยตรง เช่น ในคำว่า “สินสอด” สมัยหนึ่งมีความหมายว่า “สินบน” แต่ปัจจุบันมีความหมายถึง “เงินที่ฝ่ายชายให้แก่บิดามารดาหญิงที่จะแต่งงานเป็นค่าน้ำนม ข้าวบ่อน (สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 1234) จะเห็นได้ว่าคำว่า “สินสอด” มีความหมายเปลี่ยนไปจากเดิม และ 2) การพิจารณาจากบริบทของคำ ทั้งนี้ เป็นเพราะคำอาจปรากฏในบริบทที่ต่างไปจากเดิม เมื่อปรากฏในบริบททั่วไปก็จะมีคามหมายกว้างๆ แต่เมื่อมีที่ใช้น้อยลง คำนั้นก็จะมีความหมายแคบเข้า ในทางตรงข้ามหากคำหนึ่งเคยใช้แต่ในบริบทเฉพาะก็จะมีคามหมายแคบ แต่เมื่อมีที่ใช้นั้นคำนั้นก็จะมีคามหมายกว้างออกเช่นกัน

ผลที่เกิดขึ้นบางประการเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมายในคำภาษาไทย โดยพิจารณา

เปรียบเทียบความหมายใหม่ที่เกิดขึ้นกับความหมายเดิม

ผลที่เกิดขึ้นบางประการเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมายในคำภาษาไทยโดยพิจารณาเปรียบเทียบความหมายใหม่ที่เกิดขึ้นกับความหมายเดิม ซึ่งผู้เขียนเสนอว่ามี 2 ด้าน ดังนี้

1. ผลที่เกิดกับขอบเขตของการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย

ผลที่เกิดกับขอบเขตของการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย (Changes in range of meaning) สามารถแบ่งการเปลี่ยนแปลงทางความหมายออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1.1 ความหมายแคบเข้า (Semantic reduction) ความหมายแคบเข้า คือ การที่คำศัพท์มีขอบเขตของความหมายลดลงจากเดิม เช่น ในภาษาไทย คำว่า “ขบ” เดิมมีความหมายว่า “กัด” เช่น “งูขบ” “หมาขบ” “ยุ้งขบ” เป็นต้น แต่ในปัจจุบันใช้ในความหมายของอาการที่ใช้ฟันหน้ากัดเท่านั้น เช่น “ขบเม็ดยา” ทั้งนี้ ดุษฎีพร ชำนิโรคนานต์ (2558, น. 46) กล่าวว่า ความหมายแคบเข้าอาจเกิดการละส่วนขยาย เช่น คำว่า “สันดาน” ในภาษาไทยเคยมีความหมายทั่วไป หมายถึงอุปนิสัยที่มีมาแต่กำเนิด ไม่ว่าจะเป็นในทางดีหรือไม่ดี หากจะเฉพาะเจาะจงลงไปจะต้องมีส่วนขยาย เช่น “สันดานดี” “สันดานเสีย” ฯลฯ แต่ในเวลาต่อมาแม้จะไม่ปรากฏส่วนขยาย คำว่า “สันดาน” ก็มีความหมายแคบเข้าว่าเป็น “อุปนิสัยที่ไม่ดีที่มีมาแต่กำเนิด” เช่นเดียวกับคำว่า “อ้วนพี” ที่ปัจจุบันเราไม่ใช่คำว่า “พี” ในความหมายว่า “อ้วน” จึงทำให้ความหมายของ “พี” หายไป ในทำนองเดียวกัน สุริยา รัตนกุล (2555, น. 256) ไดยกตัวอย่างคำว่า “ฝอยทอง” เป็นตัวอย่างของความหมายแคบเข้าโดยอธิบายว่าทองคำที่ช่างทองชักเป็นเส้นๆ เวลาจะทำสร้อยทองหรือทำแบบลวดลายต่างๆ นั้นไม่เรียกว่า “ฝอยทอง” แต่กลับเรียกว่าลวดทอง ทั้งที่คำว่า “ฝอย” ใช้เรียกสิ่งที่เป็นเส้นเล็กๆ แต่ “ฝอยทอง” จะใช้ในความหมายของชื่อขนมชนิดหนึ่งทำด้วยไข่แดงผสมไข่น้ำคั้นเล็กน้อยใส่กรวยโรยเป็นเส้นเล็กๆ ในน้ำเชื่อมเดือดๆ และจับเป็นแพแทนความหมายเดิม ผู้เขียนจึงตั้งข้อสังเกตได้ว่าผลของการเปลี่ยนแปลงความหมายของภาษาโดยมีปัจจัยด้านเวลาจากช่วงเวลาหนึ่งสู่ช่วงเวลาหนึ่งจะทำให้ขอบเขตของความหมายในคำภาษาไทยแคบลง อาจเกิดจากสาเหตุของวิถีชีวิต คุณสมบัติของอรรถลักษณะ (Semantic feature) ในคำที่เปลี่ยนไปลดลงหรือแคบลง

1.2 ความหมายกว้างออก (Semantic extension) ความหมายกว้างออก คือ การที่คำมีความหมายกว้างออกไปกว่าเดิม เช่น ในภาษาไทยสมัยก่อนคำว่า “อา” หมายถึง น้องสาวของพ่อ ใช้คู่กับ “อาว” หมายถึง น้องชายของพ่อ แต่ในปัจจุบันไม่ใช่คำว่า “อาว” แล้ว คงเหลือแต่คำว่า “อา” ซึ่งมีความหมายหมายถึงทั้งน้องสาวและน้องชายของพ่อ (นันทนา วงษ์ไทย, 2555, น. 76) ความหมายกว้างออกไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะกับคำทั่วไปเท่านั้น แต่ยังเกิดกับชื่อเฉพาะ (Proper names) หรือชื่อสินค้า (Brand names) โดยนำมาใช้เรียกสิ่งอื่นในประเภทนั้นทั้งหมด เช่น “ปีโป้” ใช้ในความหมายของขนมเกลาดินทุกชนิด ซีร็อกซ์ (Xerox) ใช้เรียกเครื่องถ่ายเอกสาร หรือที่ยังคงเห็น

การใช้อย่างชัดเจนเลยคือ “มามา” ใช้เรียก “บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป” ในทุกๆ ยี่ห้อ เป็นต้น นอกจากนี้ความหมายยังเกิดการขยายออกด้วยการใช้ในเชิงเปรียบเทียบอีกด้วย หรือที่เรียกในทางอรรถศาสตร์ว่า “การขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์” (Metaphorical extension) ในงานวิจัยของ ศุภชัย ตีระวิชัย” (2556, น. 35) เรื่องการขยายความหมายของคำว่า “หลัง” ในภาษาไทย ได้แสดงให้เห็นความหมายกว้างออกโดยการขยายความหมายอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ (Conceptual metaphor) ตามแนวคิดกระบวนการขยายความหมายด้วยวิธีอุปลักษณ์ของเลคอฟและจอห์นสัน (Lakoff and Johnson, 1980) ดังเช่น 1) “ถือเป็นการเริ่มต้นที่ดีสำหรับคนเริ่มบ้านนาฬิกาแล้วมีกำลังทรัพย์พอสมควรครับ ราคาน่าจะราวๆ 18-20K (หลังลดแล้วนะ) มือสองหากันได้ราวๆ 16K” 2) “เท่าที่ดูจากเอกสารที่ส่งมาให้ (หลังเพิ่มทุนแล้ว) ไม่ทำให้ดีขึ้นหรือแย่ลงในเชิงผลตอบแทนเลย” 3) “ชื่นชมตำรวจ สน.หนองแขม มั๊กมั๊ก...(เข้ามาดูกันเขาทำอะไร) ไซ่ครับ คุณ จขกท. ต้องการจะสื่ออะไรอะครับ ตอนแรกเหมือนจะชม (ตอนหลัง)เหมือนว่า เอ๊ะงงๆ บ้านผมอยู่สาย 2 ด้วยดีครับ เห็นตั้งด้านบ่อมาก” จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าคำว่า “หลัง” ในภาษาไทยเกิดการขยายความหมายกว้างออกเชิงเปรียบเทียบส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความหมาย ดังคำว่า “หลัง” ในตัวอย่างที่ 1-2 เป็นการเปรียบเทียบราคา/ทุน ซึ่งเป็นมโนทัศน์นามธรรมของการถ่ายทอดความหมายสู่ของเหลวในภาษาที่สามารถเพิ่มหรือลดลงได้ในลักษณะการมองแนวตั้ง ส่วนตัวอย่างที่ 3 คำว่า “หลัง” เป็นการเปรียบเทียบช่วงเวลาของเหตุการณ์เป็นวัตถุที่แบ่งออกเป็นสองช่วง ได้แก่ตอนแรกกับตอนหลัง ซึ่งทำให้ผู้ใช้ภาษาเข้าใจมโนทัศน์ที่เป็นนามธรรมได้มากยิ่งขึ้นว่า “หลัง” สัมพันธ์กับ “เวลา” ได้เช่นไร

2. ผลที่เกิดกับการเปลี่ยนแปลงในการประเมินทางความหมาย

ผลที่เกิดกับการเปลี่ยนแปลงในการประเมินทางความหมาย (Changes in meaning of evaluation) แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

2.1 ความหมายเปลี่ยนไปในเชิงบวก (Semantic elevation) การเปลี่ยนแปลงความหมายชนิดนี้มีลักษณะ คือ ความหมายเดิมของคำมีความหมายธรรมดาหรือความหมายส่อไปในทางลบ แต่ต่อมาความหมายกลับเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น (ปราณี กุลละวณิชย์, 2545, น. 350) เช่นคำว่า “เหี้ย” ในหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมีความหมายธรรมดาว่า “ที่อยู่อาศัย” ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ปัจจุบันคำว่า “เหี้ย” มีความหมายถึง “ถิ่นกำเนิด” (สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 1347) นอกจากนี้คำว่า “เหี้ย” ยังมีความหมายแฝงของคำนี้ว่า “ความอบอุ่น” ดังที่ใช้ในงานเลี้ยงพบปะสังสรรค์ของโรงเรียนต่างๆ ที่เรียกว่า “งานคืนสู่เหย้า” เป็นต้น

2.2 ความหมายเปลี่ยนไปในเชิงลบ (Semantic degradation) การเปลี่ยนแปลงของความหมายเช่นนี้ คือ ความหมายเดิมธรรมดาหรือดีแต่กลับเปลี่ยนไปมีความหมายในทางลบ นันทนา วงษ์ไทย (2555, น. 77) กล่าวว่า ความหมายเปลี่ยนไปในทางเชิงลบ หมายถึง การที่คำศัพท์

มีความหมายไม่สุภาพหรือแย่ลงกว่าเดิมซึ่งอาจทำให้คำศัพท์นั้นๆ กลายเป็นคำต้องห้ามไปเลยก็ได้ เช่น คำว่า “กู” ในสมัยโบราณเป็นคำแทนตนเองตามปกติ แต่ในปัจจุบันทราบกันดีว่าไม่ใช่คำนี้ ต่อหน้าผู้ที่เราไม่สนิทสนมหรือต่อหน้าผู้ใหญ่ เพราะเป็นคำไม่สุภาพ ปราณี กุลละวณิชย์ (2545, น. 351) ได้ยกตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงของความหมายจากการศึกษาเปรียบเทียบภาษาข้ามสมัย ระหว่างสมัยสุโขทัยกับสมัยรัตนโกสินทร์ โดยมีหลักฐานปรากฏในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 2 ในบรรทัดที่ 8-9 ว่า “คนในเมืองสุโขทัยนี้**มก**กทาน **มก**กทรงศีล**มก**กไอยทาน” และใน บรรทัดที่ 19-20 ว่า “ใครจก**มก**กเหล่นเหล่น ใครจก**มก**กหวหหว” จากตัวอย่างการใช้คำว่า “มก” /mak/ ซึ่งสันนิษฐานได้ว่า “มก” มีความหมายว่า “ชอบ” ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ปัจจุบัน คำว่า “มัก” มีความหมายไปในทางลบ เช่น “เขา**มัก**มาก” ในที่นี้ “มัก” ไม่ได้มีความหมายว่า “ชอบ” แต่มีความหมายว่า “โลภ” อุลแมนน์ (Ullmann, 1970) ได้กล่าวถึงสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คำมีความหมายเปลี่ยนไปในเชิงลบเป็นเพราะการมีอคติต่อชนชั้นหรืออาชีพบางอย่าง เขาได้ยกตัวอย่างคำในภาษาฝรั่งเศส เช่น คำว่า “Villain” ซึ่งปัจจุบัน แปลว่า น่าเกลียด เนื่องจากคำนี้มีที่มาจากภาษาละติน “Villanus” ที่หมายถึงคนที่อาศัยอยู่ในฟาร์ม นอกจากการมีความหมายเปลี่ยนไปในเชิงบวก และความหมายเปลี่ยนไปในเชิงลบดังที่กล่าวมาแล้ว ยังมีคำอีกพวกหนึ่งซึ่งอุลแมนน์เรียกว่า “Middle terms” เป็นคำกลุ่มพิเศษที่โดยตัวของมันเองมีความหมายกลางๆ แต่จะมีความหมายเปลี่ยนไปในเชิงลบหรือความหมายเปลี่ยนไปในเชิงบวกตามบริบทการใช้ ผู้เขียนยกตัวอย่างในคำว่า “โชค” และ “เคราะห์” สองคำนี้จัดเป็นคำศัพท์ที่มีความหมายกลาง (Middle terms) แต่คำว่า “โชค” จะมีความหมายเปลี่ยนไปในเชิงบวกมากขึ้น เนื่องจากมักใช้กับสิ่งที่ดี เช่น โชคดี มีโชค ตรงข้ามกับคำว่า “เคราะห์” จะมีความหมายเปลี่ยนไปในเชิงลบมากขึ้น เนื่องจากใช้กล่าวถึงสิ่งที่ไม่ดี เช่น เคราะห์ร้าย เคราะห์กรรม เป็นต้น นอกจากนี้ คำว่า “ประทับใจ” ก็จัดเป็นคำศัพท์ที่มีความหมายกลาง (Middle terms) หมายถึง เหตุการณ์หรือบุคคลที่อยู่ในความรู้สึก ความทรงจำ แต่มักใช้ในความหมายที่ดี จึงมีการเปลี่ยนไปในเชิงบวก ดังนั้น ภาษาที่ยังใช้อยู่ย่อมมีการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงที่ผู้เขียนกล่าวไปทั้งหมดจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในส่วนของความหมายในระดับคำ โดยได้กล่าวถึงสาเหตุต่างๆ ที่ทำให้ความหมายเกิดการเปลี่ยนแปลงและผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของภาษา

สรุป

การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำดังที่ผู้เขียนได้นำเสนอผ่านมากล่าวถึง 2 ประเด็นหลัก คือ 1) สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย และ 2) ผลที่เกิดขึ้นบางประการเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความหมายในคำภาษาไทยโดยพิจารณาเปรียบเทียบความหมายใหม่ที่เกิดขึ้นกับความหมายเดิม ซึ่งพบว่าเกิดจาก 6 สาเหตุ คือ 1) สาเหตุทางด้านภาษา 2) สาเหตุด้านประวัติศาสตร์ และความก้าวหน้าทางวิทยาการ 3) สาเหตุทางด้านสังคม 4) สาเหตุทางจิตวิทยา 5) สาเหตุจากอิทธิพล

จากภาษาต่างประเทศ และ 6) สาเหตุจากความจำเป็นที่จะต้องมีชื่อใหม่ ทั้ง 6 สาเหตุนี้ส่งผลให้เกิดความหมายของคำเดิมกับคำใหม่เกิดการนำไปใช้ที่ต่างกัน ดังนั้น ผลที่เกิดขึ้นบางประการเมื่อคำเกิดการเปลี่ยนแปลงความหมาย จึงพบว่ามีผลอยู่ 2 ด้าน คือ 1) ผลที่เกิดกับขอบเขตของการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย ได้แก่ ความหมายแคบลงและความหมายกว้างออก โดยมีปัจจัยด้านเวลาเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความหมาย นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางความหมายโดยเฉพาะความหมายกว้างออกส่งผลให้ขอบเขตของการเปลี่ยนแปลงความหมายเกิดการขยายออกด้วยการใช้ในเชิงเปรียบเทียบที่เรียกว่า “การขยายความหมายเชิงอุปลักษณ์” และ 2) ผลที่เกิดกับการเปลี่ยนแปลงในการประเมินทางความหมาย ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงความหมายเชิงบวกและความหมายเชิงลบ ซึ่งเกิดจากการประเมินของผู้ใช้ภาษาและบริบททางภาษาที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะความหมายเชิงลบที่อาจทำให้คำศัพท์นั้นกลายเป็นคำต้องห้ามหรือคำที่ควรหลีกเลี่ยงที่จะนำไปใช้

เอกสารอ้างอิง

- กรกฤช มีมงคล. (2564). การเปลี่ยนแปลงด้านอรรถศาสตร์ของ “ฤ”. *วารสารศิลปศาสตร์ มทร. รัษฎะ*, 2(1), น. 28-38.
- แก้วใจ จันทรเจริญ. (2532). *คำร่ำในภาษาไทย* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ. (2558). *ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชนกพร อังศุวิริยะ. (2559). *ภาษากับสังคม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ดิษฐ์ ศรีนราวัฒน์ (2548). คำต้องห้ามและการใช้คำเลื่อง. ใน *เอกสารประกอบการสอนรายวิชาภาษากับสังคม* (น 98.). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ดุฎิพร ขำนิโรด. (2558). *ภาษาศาสตร์เชิงประวัติและภาษาไทยเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นัทนา วงษ์ไทย. (2561). *ภาษาและความหมาย*. กรุงเทพฯ: เค. ซี. อินเตอร์เพรส.
- นันท์วัฒน์ เนตรเจริญ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัติ. (2558). การแปลถ้อยคำต้องห้ามที่ใช้เน้นความหมายในวรรณกรรมเรื่อง *The Catcher in the Rye*. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 8(3), น. 169-184.
- ประยูร ทรงศิลป์. (2553). *หลักและการใช้ภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

- ปราณี กุลละวณิชย์. (2545). การเปลี่ยนแปลงด้านความหมายในภาษาไทย. ใน *เอกสารสอนชุดวิชาภาษาไทย 3 หน่วยที่ 7-15 สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช* (น. 348-351). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พระยาอุปทิศศิลปสาร. (2548). *หลักภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- มัลลิกา มาภา. (2559). สาเหตุที่ภาษาต่างประเทศเข้ามาปนภาษาไทย. ใน *เอกสารประกอบการสอนรายวิชาภาษาต่างประเทศในภาษาไทย* (น. 19). อุตรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.
- ราตรี ธีนวารชร. (2551). *การสร้างคำภาษาไทยในสมัยอยุธยา: วิธีสร้างคำประสม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิโรจน์ อรุณมานะกุล. (2555). ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบและเชิงประวัติ. ใน *เอกสารประกอบการสอนรายวิชาทฤษฎีภาษาศาสตร์* (น. 74). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิไลศักดิ์ กิ่งคำ. (2556). *ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศุภชัย ติ่งวิชัย. (2556). การขยายความหมายของคำว่า “หลัง” ในภาษาไทย. ใน *การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยมหาสารคามวิจัย ครั้งที่ 9 การวิจัยสู่ประชาคมอาเซียน ครั้งที่ 2*. (น. 24-41). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สังวาล คงจันทร์. (2545). ภาษาน่ารู้: คำเลี้ยง. *วารสารวรรณวิทัศน์*, 2, น. 154-158.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- สุริยา รัตนกุล. (2555). *อรรถศาสตร์เบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุวัฒน์ คชเพต และรัตนชัย ปรีชาพงศ์กิจ. (2566). “การประสมคำ”: ความหมายของคำและข้อสังเกตบางประการจากมุมมองการศึกษาคำประสมในภาษาไทยด้วยวิธีการสร้างคำแบบไทย. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา*, 17(3), น. 419-436.
- อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล. (2555). *บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 2* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2540). *ภาษาศาสตร์สังคม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Croft, W. (2000). *Explaining Language Change an Evolutionary Approach*. Longman: Pearson Education.
- Hymes, D. (1964). *Language in Culture and Society*. New York: Harper and Row.
- Lakoff, G. and Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: Chicago University Press.
- Ullmann, S. (1970). *Semantics: An introduction to the science of meaning*. Oxford: Basil Blackwell.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับ

องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษาสมุทรปราการ

The Relationship between Creative Leadership of School Administrators
and a Happy Organization in Schools under the Samut Prakan Office
of Secondary Education

กนกวรรณ พันนาดี^{1*} และกัลยมน อินทุสุต²

Kanokwan Phannadee^{1*} and Kanyamon Indusuta²

(Received: Jan. 29, 2024; Revised: Mar. 27, 2024; Accepted: Mar. 28, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อ 1) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 322 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม มี 2 ตอน จำนวน 70 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) องค์กรแห่งความสุขตามความคิดเห็นของครูในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ องค์กรแห่งความสุข ผู้บริหารสถานศึกษา

¹นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร 10240

M.Ed. Education Administration, Education Administration, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Bangkok 10240, Thailand

*Corresponding author, e-mail: 6512470028@ruemail.ru.ac.th

²สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร 10240

Education Administration, Faculty of Education, Ramkhamhaeng University, Bangkok 10240, Thailand

ABSTRACT

The purposes of this research were to study the opinions of teachers on 1) the creative leadership of school administrators, 2) the happiness of organizations in schools, and 3) the relationship between the creative leadership of school administrators and the happiness of organizations in schools. This was a survey research study. The sample group comprised 322 teachers working in schools under the Samut Prakan Office of Secondary Education in the academic year 2023, selected through stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire with two sections and 70 items. For data analysis, Cronbach's Alpha Coefficient, means, standard deviations, and Pearson correlation coefficients were used.

The results showed that 1) the creative leadership of school administrators, according to teachers' opinions, was generally at a high level, 2) the happiness of organizations, as perceived by teachers, was also at a high level, and 3) there was a statistically significant correlation at the .01 level between the creative leadership of school administrators and the happiness of organizations in schools.

Keywords: Creative leadership, Organizational happiness, School administrators

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนามนุษย์เพื่อไปสู่การพัฒนาประเทศชาติ รัฐบาลจึงได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์เพื่อพัฒนาคนไทยให้มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา (สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง, 2561, น. 8) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตราที่ 6 มีเจตนารมณ์ที่ชัดเจนว่า “ต้องมุ่งให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และเป็นนักเรียนที่เก่ง ดี และมีความสุข” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562, น. 5) โรงเรียนจึงเป็นองค์กรที่มีบทบาทหลักในการจัดการศึกษา โดยมีผู้บริหารในฐานะผู้นำต้องใช้ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์สร้างวิสัยทัศน์ ในการเปลี่ยนแปลง (ภราดร มาชานนท์, 2561, น. 2) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงถือเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทของการเป็นผู้นำในการปฏิรูปการเรียนรู้ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการดำเนินงานของสถานศึกษา สอดคล้องกับไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2554, น. 75) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษานั้นมีความสำคัญและจำเป็นต่อผู้บริหารยุคใหม่ที่ต้องสร้างสรรค์และผลิตสิ่งใหม่ๆ พร้อม

กันไป เพื่อนำไปปรับใช้ในการทำงาน ทำให้บุคลากรมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาวิธีการที่จะพัฒนาการทำงาน และสร้างสรรค์บรรยากาศแห่งการริเริ่มทางความคิด

ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการพัฒนาจัดการศึกษาอีกประการหนึ่ง ถือว่าครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน และยังคงต้องเป็นบุคคลที่อุทิศตนให้กับนักเรียน ในขณะที่เดียวกันต้องสอนให้นักเรียนเป็นคนดีของสังคมและประเทศชาติ (มานะ แม่เขียว, 2561, น. 7) แต่จากการศึกษาสภาพปัญหาความสุขในการทำงานของครูพบว่า ครูและบุคลากรทางการศึกษามีภาระการสอนที่มากและมีหน้าที่รับผิดชอบมากขึ้น ทำให้ครูเกิดความเครียดในการทำงาน ซึ่งในปัญหาดังกล่าวมีผลกระทบต่องานจิตใจและความสุขของครู (กฤตชัย สุริยนต์, 2562, น. 4) องค์การต่างๆ จึงเริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนมากขึ้น การสร้างองค์กรแห่งความสุขจึงเป็นแนวคิดหนึ่งที่มีจุดประสงค์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากร เพื่อลดความเครียดและสร้างสัมพันธภาพที่ดีในที่ทำงาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ (2566, น. 50) รายงานแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ได้สรุปผลการดำเนินงานดังนี้ 1) ด้านคุณภาพการศึกษานักเรียนมีผลทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินขั้นพื้นฐาน (O-NET) เพิ่มขึ้นได้น้อย จึงแสดงให้เห็นว่านักเรียนยังคงมีปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งยังไม่เป็นที่น่าพอใจ 2) ด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการ การดำเนินงานในปีการศึกษา 2565 พบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการในภาพรวมผ่านเกณฑ์การประเมินอยู่ในระดับ ดีมาก หากต้องการพัฒนาองค์กรไปสู่ระดับคุณภาพต้องได้รับผลการประเมินในระดับ ดีเยี่ยม จึงจำเป็นต้องพัฒนาต่อเนื่องในปีถัดไป 3) ทิศทางและสภาพการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาในปีการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า การปฏิบัติหน้าที่ของครูผู้สอนมีผลกระทบหลายด้านต่อการจัดการเรียนการสอนของครูและเป็นแหล่งสะสมความเครียด เช่น ภาระงานที่นอกเหนือจากงานสอน ปัญหาบ้านพักครู ปัญหาหนี้สินของครูและสวัสดิการด้านอื่นๆ ที่จัดให้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในยุคปัจจุบัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จึงมีการดำเนินงานตามนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตข้าราชการให้เกิดความผาสุกสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน โดยพิจารณาจากบริบทต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งความสุข ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ในองค์กรอย่างมีเป้าหมายและยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เพื่อการพัฒนาองค์กรที่ยั่งยืน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2560, น. 10)

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรทางการศึกษา จึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ เพื่อเป็นฐานข้อมูลให้ผู้บริหารของแต่ละสถานศึกษา นำไปใช้ในการวางแผน ปรับปรุงการบริหารงานในโรงเรียนและพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และให้ครูมีความสุขในการทำงานเพิ่มมากขึ้น และพร้อมที่จะทุ่มเทแรงกายแรงใจในการทำงานอย่างเต็มที่ให้กับองค์กรเพื่อผลิตผลงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

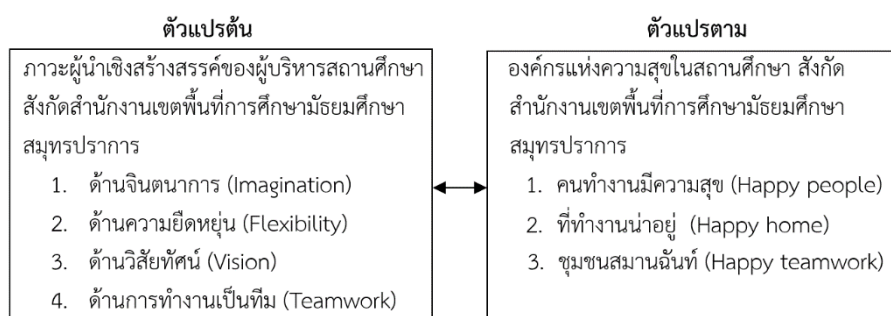
1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

สมมุติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ตามแนวคิดของนักวิชาการ จำนวน 10 ท่าน ดังนี้ (Ash & Persall, 2007; เสาวนีย์ สมบูรณ์ศิริโรจน์, 2562; เตือนใจ สุนกุล, 2562; พชร อินทาปัจ, 2563; อิบติซาม เจ๊ะหะ, 2564; ชูไฮรี มะลิเป็ง, 2565; วาสนา คุระแก้ว, อรรครา ธรรมาธิกุล และธีระพงษ์ สมเขาใหญ่, 2565; ณัฐ ช่วงาน, 2565; จินตนา ดีดวงพันธ์, 2565; ณัฐกิตติ บุญเก่ง, 2565) ได้ 16 องค์ประกอบ แต่ละองค์ประกอบมีความแตกต่างกัน และพิจารณาองค์ประกอบที่มีความถี่ระดับ 5 ขึ้นไปมาสรุปเป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 4 ด้าน คือ ด้านจินตนาการ ด้านความยืดหยุ่น ด้านวิสัยทัศน์ ด้านการทำงานเป็นทีม สำหรับองค์ประกอบขององค์กรแห่งความสุข ตามกรอบแนวคิดขององค์กรสุขภาวะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2560, น. 10) ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้บุคลากรในองค์กรมีความสุขในการทำงาน และนำพาองค์กรไปสู่การเจริญเติบโตที่ยั่งยืน มีองค์ประกอบ จำนวน 3 ด้าน คือ คนทำงานมีความสุข ที่ทำงานน่าอยู่ ชุมชนสมานฉันท์ โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 25 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 2,275 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ, 2566, น. 7)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 2,275 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Cohen, Manion & Morrison (2011, p. 147) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% พบว่า ต้องใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 322 คน จากนั้นเมื่อได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างแล้วทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) (อินทิพันธ์ สุวทันพรกุล, 2561, น. 156) ซึ่งแบ่งเป็น 4 ชั้นภูมิตามสหวิทยาเขตเป็น 4 สหวิทยาเขต ได้แก่ 1) สหวิทยาเขตเมืองปราการ 2) สหวิทยาเขตวิทย์ปราการ 3) สหวิทยาเขตป้อมปราการ 4) สหวิทยาเขตสุวรรณภูมิ เพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การคำนวณกลุ่มตัวอย่างของครูในโรงเรียนสหวิทยาเขตต่างๆ ได้มาจากการเทียบบัญญัติไตรยางศ์ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสหวิทยาเขตของสถานศึกษา

สหวิทยาเขต	จำนวน โรงเรียน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
		จำนวนครู	จำนวนครู
สหวิทยาเขตเมืองปราการ	6	581	82
สหวิทยาเขตวิทย์ปราการ	6	556	79
สหวิทยาเขตป้อมปราการ	6	426	60
สหวิทยาเขตสุวรรณภูมิ	7	712	101
รวม	25	2,275	322

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาและองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยลักษณะข้อคำถามเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา โดยลักษณะข้อคำถามเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ การเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษามากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

2.2 ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม และพัฒนาแบบสอบถาม เพื่อเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถาม ตามค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00

2.3 นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไข และผ่านการหาค่า IOC ไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคลากรครูโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.479-0.909 และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.982 และแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.971

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากบัณฑิตศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ไปยังผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียน จำนวน 322 คน

3.2 ผู้วิจัยส่งสำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์และขออนุญาตเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามไปยังผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสายการสอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการด้วยตนเอง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบออนไลน์ และใช้ Google Forms ในการสร้างแบบสอบถาม พร้อมทั้งรวบรวมข้อมูลและให้ผู้ตอบแบบสอบถามบันทึกรูปภาพเมื่อตอบแบบสอบถามเรียบร้อยแล้วส่งกลับคืนในระหว่างวันที่ 1-31 ตุลาคม 2566 ได้ข้อมูลกลับมา 322 คน คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ค่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาและองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2553, น. 314) แปลความหมาย ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.91-1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.71-0.90 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันสูง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.31-0.70 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.01-0.30 หมายถึง มีความสัมพันธ์กันต่ำ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.00 หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์กัน

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ในภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา	ความคิดเห็นของครู			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านจินตนาการ	3.98	0.68	มาก	4
2. ด้านความยืดหยุ่น	3.99	0.68	มาก	3
3. ด้านวิสัยทัศน์	4.02	0.67	มาก	2
4. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.04	0.65	มาก	1
รวม	4.01	0.63	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.04$) ด้านวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 4.02$) ด้านความยืดหยุ่น ($\bar{X} = 3.99$) และด้านจินตนาการ ($\bar{X} = 3.98$)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์การแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขององค์การแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ในภาพรวมและรายด้าน

องค์การแห่งความสุข ในสถานศึกษา	ความคิดเห็นของครู			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. คนทำงานมีความสุข	4.00	0.61	มาก	2
2. ที่ทำงานน่าอยู่	4.00	0.64	มาก	3
3. ชุมชนสมานฉันท์	4.09	0.65	มาก	1
รวม	4.03	0.59	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า องค์การแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$) โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านชุมชนสมานฉันท์ ($\bar{X} = 4.09$) ด้านคนทำงานมีความสุข ($\bar{X} = 4.00$) ด้านที่ทำงานน่าอยู่ ($\bar{X} = 4.00$)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สถานศึกษากับองค์การแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรปราการ แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สถานศึกษากับองค์การแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสมุทรปราการ

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา	องค์การแห่งความสุขในสถานศึกษา			การแปลผล ระดับความสัมพันธ์ ในภาพรวม
	คนทำงาน มีความสุข	ที่ทำงาน น่าอยู่	ชุมชน สมานฉันท์	
ด้านจินตนาการ	.747**	.747**	.718**	สูง
ด้านความยืดหยุ่น	.723**	.749**	.696**	สูง
ด้านวิสัยทัศน์	.769**	.765**	.742**	สูง
ด้านการทำงานเป็นทีม	.834**	.817**	.791**	สูง
ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา				$r = .849^{**}$

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ตามความคิดเห็นของครูในภาพรวม มีความสัมพันธ์ในระดับสูง ($r = .849$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านที่มีความสัมพันธ์กับองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเป็นอันดับแรก คือ ด้านการทำงานเป็นทีมกับด้านคนทำงานมีความสุข ($r = .834$) รองลงมา คือ ด้านการทำงานเป็นทีมกับด้านที่ทำงานน้อย ($r = .817$) ด้านการทำงานเป็นทีมและด้านชุมชนสมานฉันท์ ($r = .791$) โดยทุกคู่ในสามอันดับแรกมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ส่วนด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ ด้านความยืดหยุ่นกับด้านชุมชนสมานฉันท์ ($r = .696$) มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านวิสัยทัศน์ ด้านความยืดหยุ่น และด้านจินตนาการ ตามลำดับ
2. องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านชุมชนสมานฉันท์ ด้านคนทำงานมีความสุข และด้านที่ทำงานน้อย ตามลำดับ
3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก และส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการทำงานเป็นทีมมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ด้านวิสัยทัศน์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านจินตนาการ ทั้งนี้ อาจเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะการเอื้ออำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลืออย่างสร้างสรรค์ บริหารงานแบบทีมงานที่แสดงออกด้วยการ

เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้แสดงความคิดเห็น มีความยืดหยุ่น มีมุมมองเป็นจินตภาพที่มองในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัมพวัน คงสุข (2561, น. 68) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการทำงานเป็นทีมด้านความยืดหยุ่น ด้านความคิดสร้างสรรค์ และด้านวิสัยทัศน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวณีย์ สมบูรณ์ศิริโรจน์ (2562, น. 83) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 พบว่า สภาพการดำเนินการปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรี อินทาปัจ (2563, น. 114) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. องค์การแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านชุมชนสมานฉันท์มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ คนทำงานมีความสุข ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านที่ทำงานน่าอยู่ ทั้งนี้อาจเพราะบุคลากรในสถานศึกษา มีความสุขในการทำงาน ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น สามารถจัดการอารมณ์ของตนเองได้ มีคุณธรรมในการดำรงชีวิต มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง จัดการค่าใช้จ่ายของตนเองและครอบครัวได้อย่างเหมาะสม เป็นที่รักของคนในสังคมโดยรอบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิระภา สมัครพงษ์ (2564, น. 77) ได้ศึกษา องค์การแห่งความสุขในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 พบว่า ความคิดเห็นของครู ต่อองค์การแห่งความสุขในสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านมีสังคมที่มีความสุข และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านมีครอบครัวที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณวิภา ญ พัทลุง (2565, น. 92) ได้ศึกษา การเป็นองค์การแห่งความสุขของโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการเป็นองค์การแห่งความสุขของโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ในภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านน้ำใจงาม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านใช้เงินเป็น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุพงศ์ รอดบุญปาน และนุชนรา รัตนศิริประภา (2562, น. 250) ได้ศึกษา องค์การแห่งความสุขของโรงเรียนอนุบาลกุยบุรี (วัดวังยาว) พบว่า องค์การแห่งความสุขของโรงเรียนอนุบาลกุยบุรี (วัดวังยาว) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณธรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านใช้เงินเป็น

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับองค์การแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดเป็นอันดับแรก คือ ด้านการทำงานเป็นทีมกับด้านคนทำงานมีความสุข รองลงมา คือ ด้านการทำงานเป็นทีมกับด้านที่ทำงานน่าอยู่ ด้านการทำงานเป็นทีมกับด้านชุมชนสมานฉันท์ โดยทุกคู่ในสามอันดับแรกมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ ด้านความยืดหยุ่นกับด้านชุมชนสมานฉันท์ มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาได้รับนโยบายการพัฒนาผู้เรียนและการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ต้องการให้เกิดการทำงานร่วมกันเป็นทีม และมีความสุขในการทำงาน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน รวมทั้งการมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในการสร้างวัฒนธรรมในการทำงานเป็นทีม สร้างชุมชนที่เข้มแข็งในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภราดร มาชานนท์ (2561, น. 90) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่า ระดับของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันทางบวกกับประสิทธิภาพการสอนของครู ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับคู่ที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ การมีความยืดหยุ่นกับความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ส่วนคู่ที่มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุด คือ การมีวิสัยทัศน์กับความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

3.1 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านจินตนาการ กับองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ในภาพรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านคนทำงานมีความสุข และด้านที่ทำงานน่าอยู่ รองลงมาคือ ด้านชุมชนสมานฉันท์ โดยทุกคู่มีความสัมพันธ์ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีความรอบรู้ สามารถวางแผนภาพของสถานศึกษาในอนาคตภายใต้ข้อมูลที่มีการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ รวมถึงการวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาไปสู่การพัฒนาอย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์ชนก เกื้อธรรมคุณ (2563, น. 92) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของพนักงานการท่าเรือแห่งประเทศไทย สังกัดท่าเรือกรุงเทพ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจินตนาการกับความสุขในการทำงานของพนักงาน มีทิศทางเดียวกันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ ถ้าปัจจัยด้านจินตนาการที่มีผลกับความสุขในการทำงานของพนักงานเพิ่มขึ้น จะทำให้ความสุขในการทำงานของพนักงานเพิ่มขึ้นในระดับสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของอิสริยา กลิ่นสุนทร (2564, น. 127) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านจินตนาการกับการสร้างองค์กร

แห่งความสุข มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงและระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอมรรัตน์ ศรีบุญเรือง และสุชาดา บุษพา (2565, น. 2161) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์การแห่งความสุขของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับองค์การแห่งความสุขของโรงเรียนประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความยืดหยุ่นกับองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ในภาพรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านที่ทำงานน้อยอยู่ รองลงมา คือ ด้านคนทำงานมีความสุข มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด คือ ด้านชุมชนสมานฉันท์ มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ อาจเพราะผู้บริหารสถานศึกษา คอยอำนวยความสะดวกและช่วยเหลือการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ เปิดใจกว้างในการยอมรับ ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากบุคลากรเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวัลลภ บุตรเกตุ (2562, น. 86) ได้ศึกษา วัฒนธรรมองค์การกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า วัฒนธรรมองค์การ ด้านความยืดหยุ่น มีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียนระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของวิชากร เสงษ์ภูิกุล (2564, น. 213) ได้ศึกษา การศึกษาปัจจัยการบริหารการกีฬาแห่งประเทศไทยให้เป็นองค์กรแห่งความสุข พ.ศ.2564 พบว่า การศึกษาความสัมพันธ์ของตัวชี้วัดพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกขององค์กรแห่งความสุข ของพนักงานการกีฬาแห่งประเทศไทย พบว่า ตัวชี้วัดด้านความยืดหยุ่น มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าระดับความสัมพันธ์ในระดับสูง และยังสอดคล้องกับคำกล่าวของอมรรัตน์ ศรีบุญเรือง และสุชาดา บุษพา (2565, น. 2166) กล่าวว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความยืดหยุ่นที่อยู่ในตัวของผู้บริหารสถานศึกษาทุกคน ส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษา และทำให้เกิดองค์การแห่งความสุขได้ในอนาคต

3.3 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านวิสัยทัศน์ กับองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ในภาพรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านคนทำงานมีความสุข รองลงมาคือ ด้านที่ทำงานน้อยอยู่ และด้านที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด คือ ด้านชุมชนสมานฉันท์ โดยทุกคู่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ อาจเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย

ของจันทร์จิรา พรหมเมตตา, วันทนา อมตาริยกุล และนวัตร หอมสิน (2562, น. 184) ได้ศึกษาทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 พบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีวิสัยทัศน์กับองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับคำกล่าวของสมสันธิ์ รักรบุญ และอำนาจ ทองโปรง (2563, น. 317) กล่าวว่า การพัฒนาโรงเรียนเทศบาลเพื่อให้เป็นองค์กรแห่งความสุขต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมายและยุทธศาสตร์ซึ่งต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของรุจิกร ตูลาธาร (2565, น. 82) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ด้านการมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและน่าสนใจกับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียน มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.4 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการทำงานเป็นทีมกับองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ในภาพรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านคนทำงานมีความสุข รองลงมาคือ ด้านที่ทำงานน่ายุ่ และด้านที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด คือ ด้านชุมชนสมานฉันท์ โดยทุกคู่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเพราะผู้บริหารสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานและนวัตกรรมของสถานศึกษา ส่งเสริมให้สมาชิกในทีมมีการแสดงความคิดเห็นอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2560, น. 12) กล่าวว่า การขับเคลื่อนองค์กรแห่งความสุข การสร้างทีมเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องสร้างทีมงานเพื่อการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับคำกล่าวของธนวุฒิ แก้วนุช (2561, น. 68) กล่าวว่า การสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานเป็นทีมและบรรยากาศในโรงเรียนที่ดี มีความสัมพันธ์อันดีกับทุกฝ่ายเป็นสิ่งที่กลุ่มครูปรารถนาในการทำงาน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์ชนก เกื้อธรรมคุณ (2563, น. 92) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของพนักงานท่าเรือแห่งประเทศไทย สังกัดท่าเรือกรุงเทพ พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการทำงานเป็นทีมกับความสุขในการทำงานของพนักงาน มีทิศทางเดียวกันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1.1 ด้านจินตนาการกับด้านคนทำงานมีความสุขมีความสัมพันธ์ในระดับสูง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรรู้จักการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของผู้อื่น เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองและผู้ปฏิบัติงานที่สามารถเรียนรู้และหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาความคิดใหม่ๆ อยู่เสมอ

1.2 ด้านความยืดหยุ่นกับด้านที่ทำงานน่าจะมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีวิธีการในการจัดการปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา โดยจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี มีความเป็นมิตรและสนุกสนานให้กับบุคลากร ได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน

1.3 ด้านวิสัยทัศน์กับด้านคนทำงานมีความสุขมีความสัมพันธ์ในระดับสูง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา และจัดสรรเวลาในการทำงานและเวลาในการพักผ่อนให้เหมาะสม เพื่อผ่อนคลายความเครียด

1.4 ด้านการทำงานเป็นทีมกับด้านคนทำงานมีความสุขมีความสัมพันธ์ในระดับสูง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรเสริมสร้างวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมให้กับบุคลากรในสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการช่วยเหลือเกื้อกูลและส่งเสริมซึ่งกันและกัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จากกลุ่มตัวอย่างอื่นเพิ่มเติม เช่น ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ ศึกษาในเทศก์ และคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อให้เห็นถึงพฤติกรรมของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในเชิงประจักษ์มากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นที่สัมพันธ์กับองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา เช่น ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กฤตชัย สุริยนต์. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างความสุขในการทำงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียนในเครือข่ายสหวิทยาเขต สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- จันทร์จิรา พรหมเมตตา, วันทนา อมตารียกุล และนวัตร หอมสิน. (2562). ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. *พินเนศวร์สาร*, 15(1), น. 167-188.
- จินตนา ดิดวงพันธ์. (2565). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามุกดาหาร (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- จิระภา สมัครพงษ์. (2564). องค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่).

- ชูศรี วงศ์รัตน. (2553). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชูไฮรี มะลีเป็ง. (2565). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 2 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา).
- ณณัฐ ช่างงาน. (2565). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 2 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี).
- ณัฐกิตติ บุญเก่ง. (2565). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา).
- เตือนใจ สุนกุล. (2562). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).
- ธนวุฒิ แก้วนุช. (2561). รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต).
- พัชรี อินทาปัจ. (2563). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).
- พิมพ์ชนก เกื้อธรรมคุณ. (2563). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของพนักงาน การท่าเรือแห่งประเทศไทย สังกัดท่าเรือกรุงเทพ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ).
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2554). ผู้นำเชิงสร้างสรรค์กระบวนการทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภราดร มาชานนท์. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับประสิทธิภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- มานะ แม่เขียว. (2561). การศึกษาบทบาทหน้าที่ของครูในการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ).
- รุจิกร ตูลาธาร. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กาญจนบุรี (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

- วรรณวิทย์ ภู พัทลุง. (2565). การเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่).
- วัลลภ บุตรเกตุ. (2562). วัฒนธรรมองค์กรกับความสุขในการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- วาสนา กระแก้ว, อรรครา ธรรมาธิกุล และธีระพงษ์ สมเข้ใหญ่. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับบรรยากาศองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(2), น. 421-434.
- วิชากร เสงขมภูิกุล. (2564). การศึกษาปัจจัยการบริหารการกีฬาแห่งประเทศไทยให้เป็นองค์กรแห่งความสุข พ.ศ. 2564. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 18(2), น. 205-214.
- สมสินธ์ รักบุญ และอานวย ทองโปร่ง. (2563). การบริหารโรงเรียนเทศบาลเพื่อให้เป็นองค์กรแห่งความสุข. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 10(2), น. 310-320.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2560). *องค์กรแห่งความสุข 4.0*. กรุงเทพฯ: ศูนย์องค์กรสุขภาวะ.
- สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580*. สืบค้นเมื่อ 28 เมษายน 2566, จาก <http://plan.bru.ac.th/>
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. สืบค้นเมื่อ 3 กันยายน 2566, จาก <https://www.sesaosp.go.th/website/>
- เสาวนีย์ สมบูรณ์ศิริโรจน์. (2562). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี).
- อนุพงศ์ รอดบุญปาน และนุชนรา รัตนศิริประภา. (2562). องค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนอนุบาลกุยบุรี (วัดวังยาว). *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(2), น. 245-257.
- อมรรัตน์ ศรีบุญเรือง และสุชาดา บุบผา. (2565). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์การแห่งความสุขของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. *วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์*, 7(2), น. 2156-2167.
- อัมพวัน คงสุข. (2561). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี).

- อินธิพันธ์ สุวทันพรกุล. (2561). *การวิจัยทางการศึกษาแนวคิดและการประยุกต์ใช้ Educational Research Concepts and Applications*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิตีซาม เจะหะ. (2564). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา)*.
- อิสริยา กลิ่นสุนทร. (2564). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี)*.
- Ash, R. C. & Persall, M. (2007). *The principle as Chief Learning Officer: The New Work of Formative Leadership*. Birmingham: Stamford University Birmingham.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2011). *Research Method in Education* (7th ed.). New York: Morrison.

ศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมท้องถิ่นสุโขทัย เรื่อง พระร่วง พระลือ
วีรบุรุษสุโขทัยในตำนาน ของนายเคียง ชำนิ
Art of Using Language in Sukhothai Local Literature: Phra Ruang
Phra Lue Legendary Sukhothai Heroes by Mr. Kiang Chamni

ชูศักดิ์ เข้มมงคลศิริ^{1*}, ทรงภพ ขุนมธุรส² และชญาตี เगरังซี่³
Chusak Khemmongkhonsiri^{1*}, Songphop Khunmathurot² and Chayatee Ngourangsi³

(Received: Feb. 7, 2024; Revised: Apr. 10, 2024; Accepted: Apr. 11, 2024)

บทคัดย่อ

บทความวิจัย เรื่อง ศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมท้องถิ่นสุโขทัย เรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนาน ของนายเคียง ชำนิ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมท้องถิ่นสุโขทัย เรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ หนังสือ เรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนาน ผลการวิจัย พบว่า วรรณกรรมท้องถิ่นสุโขทัย เรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนาน ของนายเคียง ชำนิ มีศิลปะการใช้ภาษาสามารถจำแนกได้ จำนวน 10 ประเภท ได้แก่ การใช้ภาษาถิ่นสุโขทัย การใช้คำซ้ำ การใช้คำซ้อน การใช้คำเรียกขาน การใช้คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน อติพจน์ และสัทพจน์ ลักษณะเด่นเฉพาะตัว คือ การใช้ภาษาถิ่นสุโขทัยได้อย่างเหมาะสม การเลือกใช้คำที่มีความน่าสนใจ แสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมเรื่องนี้มีศิลปะการใช้ภาษาที่ทำให้เกิดอรรถรสในการอ่าน เป็นเอกลักษณ์ทางภาษาของจังหวัดสุโขทัยกับภาษากลาง ทำให้สามารถอ่านเข้าใจได้ง่าย และยังสามารถหาคำคิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยเฉพาะข้อคิดทางด้านการพูด การสื่อสาร ซึ่งลักษณะการใช้ภาษาทั้งหมดนี้ทำให้เกิดจินตภาพที่สอดคล้องกับสาระสำคัญของเรื่อง

คำสำคัญ: ศิลปะการใช้ภาษา วรรณกรรมท้องถิ่น พระร่วงพระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนาน

¹ โรงเรียนบ้านวังตะคร้อ (ธนาคารกรุงเทพ 5), สุโขทัย 64210

Ban Wang Takhor (Bangkok Bank 5) School, Sukhothai 64210 Thailand

*Corresponding author, e-mail: chkhemmongkhonsiri@gmail.com

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก 65000

Faculty of Education, Naresuan University, Pitsanulok 65000 Thailand

³ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก 65000

Faculty of Education, Naresuan University, Pitsanulok 65000 Thailand

ABSTRACT

The research article on the art of language use in Sukhothai local literature, titled "Phra Ruang Phra Lue, the Legendary Sukhothai Hero" by Mr. Kiang Chamni, aims to study and analyze the art of language use in this specific literary work. The research tool was the book "Phra Ruang Phra Lue, the Legendary Sukhothai Hero." The results of the research found that the local Sukhothai literature by Mr. Kiang Chamni demonstrates the art of language use, which can be classified into 10 types: the use of the Sukhothai dialect, repeated words, double words, colloquial words, foreign language words, simile, personification, hyperbole, and axioms. The unique highlight is the appropriate and interesting use of the Sukhothai language, showing that this literature has the art of language that creates enjoyment in reading. It is the provincial language of Sukhothai, which is easy to read and understand. The literature also includes insights that can be applied in everyday life, particularly in speech and communication. All of these language features create an image that is consistent with the essence of the story.

Keywords: Art of using language, Local literature, Phra Ruang Phra Lue Legendary, Sukhothai Heroes

บทนำ

การใช้ภาษาไทยอย่างมีศิลปะ เป็นความสามารถของผู้เขียนหรือผู้สื่อสารในการใช้ภาษาได้อย่างมีความไพเราะ สละสลวย น่าอ่านและน่าฟัง มีความเหมาะสมกับกาลเทศะ ทำให้ผู้อ่านหรือผู้รับสารเกิดความน่าเชื่อถือและประทับใจในการสื่อสาร ซึ่ง มนชิตา หนูแก้ว (2562, น. 14) อธิบายว่า ศิลปะการใช้ภาษา เป็นการใช้ภาษาในการเขียนงานที่มีคุณลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากภาษาที่ใช้สื่อสารโดยทั่วไป เมื่อได้ฟังหรืออ่านภาษาแล้ว ผู้อ่านจะเกิดการแสดงออกทางความรู้สึกนึกคิดและจินตนาการ ซึ่งการใช้ภาษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในงานเขียน งานประพันธ์ประเภทต่างๆ เพราะเป็นเครื่องมือในการสื่อความคิดและเรื่องราว นักเขียนแต่ละคนมีลีลาในการใช้ภาษาที่แตกต่างกันและมีแบบเฉพาะของตนเอง การศึกษาการใช้ภาษา พิจารณาได้จากการใช้คำความเปรียบและรูปแบบของประโยค ลีลาการใช้สำนวนภาษาจะแสดงให้เห็นน้ำเสียง หรือท่าทีของผู้แต่งในลักษณะต่างๆ

ภัทรสุดา นาคสุข (2564, น. 61) กล่าวว่า การเขียนงานวรรณกรรมท้องถิ่น เป็นการเขียนหรือแต่งจากเรื่องราวที่สร้างขึ้นโดยคนในท้องถิ่น เพื่อให้อ่านหรือเล่าสู่กันฟังในรูปแบบวรรณกรรมลายลักษณ์และวรรณกรรมมุขปาฐะหรือการเล่าเรื่องจากปากต่อปาก ภาษาและฉันทลักษณ์ที่ใช้

ในการแต่ง ขึ้นอยู่กับความนิยมของท้องถิ่น มีลักษณะแตกต่างจากวรรณกรรมแบบฉบับ และมีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับหลักความเชื่อทางศาสนาและแสดงถึงเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น

วรรณกรรมท้องถิ่นสุโขทัย มีผู้ที่เรียบเรียงไว้หลากหลายเรื่องราวและหลากหลายสำนวน หนึ่งในผู้ที่เรียบเรียงนั้น คือ นายเคียง ขำนิ ครูผู้ได้รับรางวัล “ครูขวัญศิษย์” รางวัลสมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาจักรี ปี 2564 ซึ่ง เคียง ขำนิ (2565, น. 170) ได้ทำการเรียบเรียงเรื่องราววรรณกรรมท้องถิ่นสุโขทัย เรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนาน และยังมีอีกหลายผลงานซึ่งเป็นที่ยกในจังหวัดสุโขทัย เช่น เพลง “กินปลาบ้านกง” เพลง “สุโขทัยไม่ระทม” เพลง “ระบำสักการะ พระแม่ย่า” เป็นต้น

“พระร่วง” วีรบุรุษผู้มีวาจาอันศักดิ์สิทธิ์ พูดสิ่งใดย่อมเกิดผลหรือมีความเป็นไปได้ตามสิ่งที่พูด คนโดยทั่วไปอาจจะนึกถึงพ่อขุนรามคำแหงมหาราชเป็นอันดับแรก และพระร่วงรางปืน ซึ่งถือเป็นพระเครื่องที่มีชื่อเสียงดังที่มาราคาแพง แตกกรจากเมืองสวรรคโลก เป็นอันดับสอง ที่เป็นดังนี้เพราะว่าคนสุโขทัยโดยทั่วไปต่างเชื่อกันว่าพระร่วง คือ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระมหากษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัย วีรบุรุษซึ่งเป็นบุคคลที่เคยสร้างวีรกรรมไว้ในอดีต สามารถกอบกู้บ้านเมืองของคนไทย โดย เคียง ขำนิ (2565, น. 5-7) กล่าวว่า ปัจจุบัน ในสายตาของนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ เรื่องราวของพระร่วง ยังหาข้อพิสูจน์อย่างชัดเจนไม่ได้ว่าแท้ที่จริงแล้วพระร่วงคือใคร ใช้พ่อขุนรามคำแหงมหาราชหรือไม่ มีที่มาอย่างไร และเชื่อถือในทางประวัติศาสตร์ได้หรือไม่ ดังนั้น ประเด็นของพระร่วงนี้ จึงตกเป็นประเด็นที่ต้องการศึกษาและหาข้อพิสูจน์ต่อไป ซึ่งความคิดเห็นเกี่ยวกับคำถามที่ว่า “พระร่วงคือใคร” นายเคียง ขำนิ ผู้เรียบเรียงเรื่องราววรรณกรรมท้องถิ่นสุโขทัย เรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัย ได้สรุปเป็นแนวคิดที่ผ่านการวิเคราะห์ และตีความตามแบบฉบับของตนเองว่า “พระร่วง” เป็นบุคคลผู้เป็นวีรบุรุษและมีตัวตนจริงทางประวัติศาสตร์ เป็นผู้นำทางสังคม เป็นสัญลักษณ์ของผู้รู้ และความเป็นปราชญ์ มิใช่บุคคลที่ถูกสมมติขึ้น เพียงแต่พระร่วงในยุคแรกเริ่มได้ชี้เฉพาะไปที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่พระร่วงเป็นชื่อสามัญนามแบบสงวนลิขสิทธิ์ของผู้ปกครองเมืองสุโขทัย (กษัตริย์) เท่านั้น และเมื่อกษัตริย์สุโขทัยมีหลายพระองค์ พระร่วงก็ย่อมมีหลายพระองค์ เมื่อพระร่วงมีหลายพระองค์ก็ย่อมมีหลายวีรกรรม บุคลิกภาพของพระร่วงองค์ใดโดดเด่น พระร่วงองค์นั้นก็ย่อมเป็นที่จดจำกว่าองค์อื่นๆ และผู้คนรุ่นหลังก็พร้อมจะโอนวีรกรรมใดๆ ที่เกิดขึ้นภายหลังให้กับพระร่วงที่โดดเด่นนั้นอย่างเต็มใจด้วย และยิ่งคนโบราณได้ส่งต่อเรื่องราวของท่านในแบบมุขปาฐะ คือเล่ากันจากปากต่อปาก จากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งผู้เล่าแต่ละคนก็มีจินตนาการที่ไม่สิ้นสุด ดังนั้น เรื่องราวของพระร่วง มนุษย์ธรรมดาที่ไม่ธรรมดา จึงค่อยๆ กลายเป็นเรื่องราวของเทวดาอย่างที่เรารู้ในปัจจุบันไปในที่สุด

เรื่องราววรรณกรรมท้องถิ่นสุโขทัย เรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนานของนายเคียง ขำนิ นั้น เป็นการเรียบเรียงในแบบฉบับของนายเคียง ขำนิ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้ว เนื้อหา

ในเรื่อง พบว่า มีศิลปะการใช้ภาษาที่น่าสนใจ การใช้คำและภาษาอันเกิดจากลีลาของผู้แต่ง แสดงให้เห็นถึงความงดงามทางภาษา เป็นการถ่ายทอดเรื่องราววรรณกรรมที่ทำให้ผู้อ่านเกิดอรรถรสในการอ่าน มีความเข้าใจคล้อยตามจนสามารถสร้างจินตภาพตามเนื้อหาที่ได้อ่านออกมาได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาศิลปะการใช้ภาษาที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นสุโขทัย เรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนาน ของนายเคียง ชำนิ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาศิลปะการใช้ภาษาที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นสุโขทัย เรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนาน ของนายเคียง ชำนิ ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสาร ด้วยนิทานวรรณกรรมท้องถิ่นสุโขทัย โดยใช้ศิลปะการใช้คำและภาพพจน์ ของพรทิพย์ วนรัฐีกาล (2553) ในการวิเคราะห์ศิลปะการใช้ภาษา ประกอบด้วย 1) การใช้ภาษาถิ่นสุโขทัย 2) การใช้คำซ้ำ 3) การใช้คำซ้อน 4) การใช้คำเรียกขาน 5) การใช้คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ 6) อุปมา 7) อุปลักษณ์ 8) บุคลาธิษฐาน 9) อติพจน์ และ 10) สัทพจน์

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาศิลปะการใช้ภาษาที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นสุโขทัย เรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนาน ของนายเคียง ชำนิ มีขอบเขตในการวิจัยแบ่งเป็น ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ ศึกษาศิลปะการใช้ภาษาที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นสุโขทัย เรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนาน ของนายเคียง ชำนิ และขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล คือ รวบรวมข้อมูลมาจากหนังสือ เรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนาน จำนวน 55 บทอ่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการดำเนินการวิจัย โดยอาศัยข้อมูลเอกสารและแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมและศึกษาเอกสารจากกลุ่มตัวอย่าง คือ หนังสือ เรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนาน ของนายเคียง ชำนิ และการรวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาศิลปะการใช้ภาษา

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการใช้ศิลปะการใช้ภาษา โดยมีเครื่องมือในการวิจัย คือ หนังสือ เรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนาน ของนายเคียง ชำนิ

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสรุป การสรุปผลและอภิปรายผล โดยเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ศิลปะการใช้ภาษา เป็นการใช้อย่างมีศิลปะ การแสดงออกของงานเขียนหรือวรรณกรรม ให้มีความน่าสนใจ แสดงถึงการมีความรู้ ความสามารถ ทักษะในการสื่อสารของผู้เขียน ที่จะทำให้ผู้อ่านรับรู้ ว่างานเขียนหรือวรรณกรรมที่เขียนนั้นมีอรรถสมากน้อยเพียงใด สามารถโน้มน้าวผู้อ่านให้เกิดอารมณ์ และเข้าใจในวรรณกรรมที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารหรือไม่ การใช้ภาษาที่สื่อความหมายได้ดี ผู้ใช้ภาษา จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำที่ถูกต้องตามความหมายและการใช้ประโยคที่ถูกต้องตามหลัก ไวยากรณ์จึงจะสามารถใช้ภาษาสื่อความหมายได้ชัดเจน และสมเกียรติ วัฒนาพงษากุล และวสันต์ รัตนโกศา (2559, น. 16) กล่าวว่า ศิลปะการใช้ภาษา เป็นฝีมือด้านการใช้ภาษาที่มีมากกว่าการใช้ภาษา สื่อสารตามปกติทั่วไป เพราะคำนึงถึงความไพเราะของภาษา การแสดงอารมณ์ ที่ละเอียดอ่อนมากกว่า ซึ่งความสำคัญของศิลปะการใช้ภาษา คือ มีผลต่อจิตใจของผู้รับสาร สามารถโน้มน้าวใจผู้รับสารได้อวด ภูมิรู้ด้านภาษา ทำให้เห็นความรุ่มรวยของภาษาไทย

วรรณกรรมท้องถิ่นสุโขทัย เรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนาน ของนายเคียง ชำนิ เป็นวรรณกรรมท้องถิ่นของจังหวัดสุโขทัย เรื่องราวความเป็นมาของเรื่องส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับ พระร่วง ซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่อง โดยศิลปะการใช้ภาษาที่ปรากฏในเรื่องนั้น มีทั้งหมด 10 ประเภท ดังนี้

1. การใช้ภาษาถิ่นสุโขทัย

ภาษาสุโขทัยหรือภาษาถิ่นสุโขทัย วัฒนชัย หมั่นยิ่ง (2565ข, น. 447) อธิบายว่า ภาษาสุโขทัยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่น คือ สำเนียงในการออกเสียงหรือที่เรียกว่าเสียงเหน่อ คือ การออกเสียงเพี้ยนไปจากสำเนียงภาษาไทยมาตรฐาน

ตัวอย่าง การใช้ภาษาถิ่นที่พบจากเรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนาน ของนายเคียง ชำนิ (2565) มีดังต่อไปนี้

ดั่ง

“...ยอดเจดีย์องค์ที่เจ้าร่วงไปนั่งหลบแดด รวมทั้งยอดเจดีย์อีกหลายองค์ในบริเวณนั้น ต่างโน้มเอียงคด ดั่ง ไปหมดทุกๆ องค์ ทั้งนี้ก็เพื่อบังแดดให้เจ้าร่วงเล็กน้อยนั่นเอง...”

(พระร่วง (น้อย) เข้าเมืองสุโขทัย, น. 19)

จากข้อความข้างต้น ปรากฏการใช้ภาษาถิ่นสุโขทัย คือ คำว่า “ดั่ง” ในภาษาถิ่นสุโขทัย วัฒนชัย หมั่นยิ่ง (2565ก, น. 35) พจนานุกรมภาษาถิ่นสุโขทัย ให้ความหมายคำว่า “ดั่ง” หมายถึง โค้งหรือนูนหรือแอ่นจากแนวหรือระดับ, คด, นูน, โกง

กระบอก

“...พระร่วงพบร่องรอยของปลาตกคลัก จนชี้โคลนเป็นพรวดอยู่ แต่ภายใน กระบอก นั้น พระร่วงหาได้พบปลาเล็กปลาน้อยหลงเหลืออยู่แล้ว...”

(ปลาไหลพระร่วง, น. 39)

จากข้อความข้างต้น ปรากฏการใช้ภาษาถิ่นสุโขทัย คือ คำว่า “กระบอก” ในภาษาถิ่นสุโขทัย วัฒนชัย หมั่นยิ่ง (2565ก, น. 35) พจนานุกรมภาษาถิ่นสุโขทัย ให้ความหมายคำว่า “กระบอก” หมายถึง แอ่งน้ำขนาดเล็ก กว้างประมาณ 2-3 คืบ

2. การใช้คำซ้ำ

คำซ้ำ เป็นคำเดียวกันที่กล่าวหรือออกเสียงซ้ำกัน วิเชียร เกษประทุม (2558, น. 61) อธิบายว่า เป็นคำที่เกิดจากการซ้ำเสียงคำเดียวกันตั้งแต่ 2 ครั้ง ขึ้นไป เพื่อทำให้เกิดคำใหม่ ให้ความหมายใหม่ และคำที่มีเสียงซ้ำกันนั้นต้องทำหน้าที่อย่างเดียวกัน เวลาเขียนจะใช้เครื่องหมายไม้ยมกแทนคำที่ซ้ำ

ตัวอย่าง การใช้คำซ้ำที่พบจากเรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนานของนายเคียง ชำนิ (2565) มีดังต่อไปนี้

แท้ ๆ

“...ไธถัง ใครหนอใครมันช่างลับเพร่า มันช่างใจดำแท้ๆ ไฉนมันมาทำลูกหล่นลูกร่วง อยู่ตรงนี้แล้วเนี่ย หน้าตาริก็หน้าเกลียดน่าซัง”

(พระร่วงลูกใคร (สำนวนที่ 1), น. 11)

จากข้อความข้างต้น ปรากฏการใช้คำซ้ำ คือ คำว่า “แท้” สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2556, น. 586) ให้ความหมายของคำว่า “แท้” หมายถึง แปลว่า ล้วนๆ ไม่มีอะไรเจือปน และคำว่า “แท้ๆ” หมายถึง จริงๆ, ยิ่งนัก, จริงทีเดียว ส่วนข้อความ “มันช่างใจดำแท้ๆ” เป็นการใช้คำซ้ำ เพื่อเน้น ให้ความหมายทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพว่า บุคคลนั้นมีความใจดำจริงๆ

ขี้ๆ

“...ถ้าใครเด็ดใบเด็ดดอกหักกิ่งก้านของมันมา**ขี้ๆ** แล้วดม มันจะมีกลิ่นเหม็นเหมือน กลิ่นขี้ยังงี้อย่างงั้นเลยทีเดียว”

(พระร่วงปวดท้องซีกกับไม้เซ็ดตุตพระร่วง, น. 35)

จากข้อความข้างต้น ปรากฏการใช้คำซ้ำ คือ คำว่า “ขี้” สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2556, น. 172) ให้ความหมายของคำว่า “ขี้” หมายถึง ใช้นิ้ว เท้า หรือเล็บ เป็นต้น บีบๆ ให้แหลกละเอียดเมื่อเติมคำว่า ขี้ๆ เข้าไป เป็นการใช้คำซ้ำเพื่อเน้นความหมายทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพว่า การเด็ดดอกหักกิ่งก้านมา**ขี้ๆ** นั้น ทำให้วัตถุนั้นแหลกละเอียดจริงๆ

3. การใช้คำซ้อน

คำซ้อน เป็นการสร้างคำอีกรูปแบบหนึ่ง รสริน ดิษฐบรรจง (2555, น. 32) อธิบายว่าเป็นคำประสมชนิดหนึ่ง ซึ่งเอาคำที่มีความหมายเหมือนกัน หรือคล้ายกันมาซ้อนกัน เพื่อให้ความหมายของคำนั้นชัดเจนยิ่งขึ้น หรือนำคำที่เสียงใกล้เคียงกันมาซ้อนกันเพื่อให้ออกเสียงได้สะดวก มีความไพเราะ

ตัวอย่าง การใช้คำซ้อนที่พบจากเรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนานของนายเคียง ขำนิ (2565) มีดังต่อไปนี้

พี่น้อง

“...ขณะที่พระร่วงกำลังคิดอยู่ว่าจะทำไฉนดีหนอ บังเอิญสายตาก็แลเห็นกระท่อมของตายายคู่หนึ่งอยู่ลิบๆ สอง**พี่น้อง**เลยดีใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่อมีกระท่อมก็ย่อมมีคน และมีคนก็ย่อมมีน้ำ...”

(พระร่วงหิวน้ำ, น. 43)

จากข้อความข้างต้น ปรากฏการใช้คำซ้อน คือ คำว่า “พี่น้อง” สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2556, น. 839) ให้ความหมายของคำว่า “พี่” หมายถึง ผู้ร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันและเกิดก่อน, ผู้ที่มีศักดิ์เสมอพี่ และคำว่า “น้อง” สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2556, น. 611) ให้ความหมายของคำว่า “น้อง” หมายถึง ผู้ร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกันและเกิดทีหลัง, เรียกคนที่มีอายุคราวน้อง

เมื่อนำมาซ้อนกัน คำว่า “พี่น้อง” สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2556, น. 839) ให้ความหมายของคำว่า “พี่น้อง” หมายถึง ผู้เกิดร่วมบิดามารดาเดียวกัน หรือร่วมบิดาเดียวกัน หรือร่วมมารดาเดียวกัน คนในเชื้อสายวงศ์วาน ซึ่งเป็นคำซ้อนเพื่อบ่งชี้ความหมายให้มีความชัดเจนมากขึ้น

ใหญ่โต

“...ตาก็แกล้งพูดประชดต่อไปว่า “ไม่เชื่อไอ้หนูลองดูเซ้ ดอกมันสวยงามใหญ่โตก็จริง แต่มันไม่มีสมอหรือก เมื่อฝ้ายมันไม่มีสมอ แล้วตาจะเอาเยื่อเอาใยฝ้ายที่ไหนมาทำด้ายให้ไอ้หนู ได้ตั้งเยื่อตั้งเยื่อแล้ว” ...”

(ฝ้ายคำพระร่วง, น. 46)

จากข้อความข้างต้น ปรากฏการใช้คำซ้อน คือ คำว่า “ใหญ่โต” สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2556, น. 1358) ให้ความหมายของคำว่า “ใหญ่” หมายถึง โต และคำว่า “โต” สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2556, น. 518) ให้ความหมายของคำว่า “โต” หมายถึง ใหญ่, มีขนาดใหญ่โต เมื่อนำมาซ้อนกัน คำว่า “ใหญ่โต” ซึ่งมีความหมายเหมือนคำศัพท์เดิม ซึ่งเป็นคำซ้อนเพื่อบ่งชี้ความหมายให้ชัดเจนมากขึ้น

4. การใช้คำเรียกขาน

คำเรียกขาน เป็นคำที่ผู้พูดใช้เรียกผู้ฟังเพื่อเริ่มสนทนา โดยผู้พูดเลือกใช้คำเรียกขานให้เหมาะสมกับผู้ฟัง คำเรียกขานมีหลายประเภท เช่น คำสรรพนาม คำเรียกญาติ คำเรียกอาชีพ เป็นต้น (นันทิกานต์ จันทร์อภิบาล, 2554, น. 5)

ตัวอย่าง การใช้คำเรียกขานที่พบจากเรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนานของนายเคียง ข่าน (2565) มีดังต่อไปนี้

ไอ้หนู

“...ได้เลยไอ้หนู ถ้าอยากนอนค้ำด้วยตาก็ไม่หรงหรือก แต่ไอ้หนูคงจะต้องไปนอนที่ห่างหลังเล็กๆ ข้างๆ เรือนตานะ”

(พระร่วงขอพักค้างคืนกับชาวบ้าน, น. 47)

จากข้อความข้างต้น ปรากฏการใช้คำเรียกขาน คือ “ไอ้หนู” เป็นคำเรียกแทนตัวของพระร่วง

เจ้า

“...พระราชบิดาจึงมีดำริกับพระร่วงว่า “เจ้าร่วง พ่อจะส่งเจ้าไปเรียนวิชาที่เมืองนอกหนา เพื่อภาย ภาคหน้าเจ้าจะได้มีวิชาความรู้มารับใช้บ้านเกิดเมืองนอน...”

(พระร่วงไปเรียนเมืองนอก, น. 51)

จากข้อความข้างต้น ปรากฏการใช้คำเรียกขาน คือ “เจ้า” เป็นคำเรียกที่พระราชบิดาเรียกแทนตัวของพระร่วง

5. การใช้คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ

คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ วิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2556, น. 9) อธิบายว่า เป็นการยืมคำ หมายถึง ภาษาหนึ่งนำเอาคำหรือลักษณะทางภาษาหนึ่งไปใช้ในภาษาของตน ภาษาที่ถูกยืมมามักจะถูกเปลี่ยนแปลงรูปคำ เสียง และความหมายในภาษานั้นใหม่ เพื่อความสะดวกในการออกเสียง และเป็นไปตามลักษณะสำคัญของภาษาผู้ยืม

ตัวอย่าง การใช้คำที่มาจากภาษาต่างประเทศที่พบจากเรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนาน ของนายเคียง ขำนิ (2565) มีดังต่อไปนี้

เปอร์เซ็นต์

“...การแข่งขันวิ่งว่าในครั้งนี้ เจ้าเมืองลับแลงไชยก็ต้องยอมรับความพราชัยต่อพระร่วง และเมืองลับแลงไชยก็ต้องตกมาอยู่ภายใต้ขอบขัณฑสีมาของสุโขทัยแบบร้อยเปอร์เซ็นต์ในที่สุด...”

(พระร่วงไปวิ่งว่าเมืองลับแล, น. 73)

จากข้อความข้างต้น ปรากฏการใช้คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ คือ คำว่า “เปอร์เซ็นต์” ตามพจนานุกรม อังกฤษ-ไทย วิทย์ เทียงบุรณธรรม (2565, น. 632) อธิบายว่า Percent มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินสองคำ คือ Per Centum ที่หมายถึง ต่อหนึ่งร้อย หรือ ทีละ หนึ่งร้อย คำว่า Percent ถ้าแปลตรงตัวได้ว่า per คือ ต่อ, cent คือ ร้อย ดังนั้น Percent คือ เปอร์เซ็นต์ ร้อยละ ส่วนร้อยต่อร้อย (ทักษิณา สนวนนนท์, 2552, น. 632)

สปีริต

“...โอรสพระร่วงผู้เป็นต้นคิดเอาท่อนไม้พญาจ้าวดำมาทำไม้กวานหม้อข้าวก็เลยต้องแสดงสปีริตรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองทำ ด้วยการชิมข้าวสีดำในหม้อนั้นให้ไพร่พลดู...”

(พระร่วงขยายดินแดนไปทางทิศตะวันออก, 2565, น. 89)

จากข้อความข้างต้น ปรากฏการใช้คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ คือ คำว่า “สปีริต” ตามพจนานุกรม อังกฤษ-ไทย วิทย์ เทียงบุรณธรรม (2565, น. 824) อธิบายว่า Spirited หมายถึง องอาจ, กล้าหาญ, มีชีวิตชีวา, กระฉับกระเฉง บางตำราแปลว่า วิญญาณ มาจากคำว่า Spiritus ในภาษาละติน

6. อุปมา

อุปมา คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งว่าเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง ดังนั้น ความเปรียบของภาพพจน์อุปมาประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ คือ ส่วนที่ต้องการเปรียบ ส่วนที่นำมาเปรียบ และคำเชื่อม เช่น ราวกับ เหมือน ประหนึ่ง ดุจ เพื่อเชื่อมให้เข้าใจส่วนที่ต้องการเปรียบชัดเจนดียิ่งขึ้น (รุ่งฤดี แผลงศร, 2560, น. 11)

ตัวอย่าง การใช้อุปมาเปรียบเทียบที่พบจากเรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนานของนายเคียง ชำนิ (2565) มีดังต่อไปนี้

“...บางคนบอกว่านอกจากเขาหลวงจะมีลักษณะเหมือนผู้หญิงท้องแก่จนตาย หรือผู้หญิงตายทั้งกลม ยังเหมือนกับพระพุทธรูปนอนตะแคง แต่บางคนบอกว่า นอกจากเขาหลวงจะเหมือนผู้หญิงตายทั้งกลม นอกจากจะเหมือนพระพุทธรูปนอนตะแคง เขาหลวงสุโขทัยยังเหมือนกับรูปร่างของพระแม่ย่านอนตะแคงอีกด้วย...”

(พระร่วงลูกใคร (สำนวนที่ 1), น. 10)

จากข้อความข้างต้น ปรากฏการใช้อุปมาเปรียบเทียบ คือ การเปรียบเทียบเขาหลวงสุโขทัยที่มีลักษณะเหมือนผู้หญิงท้องแก่จนตาย หรือผู้หญิงตายทั้งกลม เหมือนกับพระพุทธรูปนอนตะแคง และเหมือนกับรูปร่างของพระแม่ย่านอนตะแคง คำที่บ่งบอกว่าเป็นการใช้อุปมาเปรียบเทียบ คือ คำว่า “เหมือน”

“...เฮ้า นึ่ง ส่อง ส่าม เมื่อพระลือปล่อยว้าว พระร่วงก็วิ่งขนานไปกับเขาหลวงที่ค่อนข้างตรงดุงไม้บรรทัดนั้นไปในเวลาเดียวกัน”

(พระร่วงวิ่งว้าวกับหลุมกระโปกพระร่วง, น. 25)

จากข้อความข้างต้น ปรากฏการใช้อุปมาเปรียบเทียบ คือ การเปรียบเทียบเขาหลวงที่ตรงดุงไม้บรรทัด คำที่บ่งบอกว่าเป็นการใช้อุปมาเปรียบเทียบ คือ คำว่า “ดุง”

7. อุปลักษณ์

อุปลักษณ์ คือ การเปรียบเทียบของสองสิ่งทีโดยธรรมชาติแล้วแตกต่างกัน แต่นำมาเปรียบเหมือนกับว่าเป็นสิ่งเดียวกันหรือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยใช้คำว่า “เป็น” หรือ “คือ” เป็นตัวเชื่อม (รุ่งฤดี แผลงศร, 2560, น. 11)

ตัวอย่าง การใช้อุปลักษณ์เปรียบเทียบที่พบจากเรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนานของนายเคียง ชำนิ (2565) มีดังต่อไปนี้

“...พระเจ้าจันทรราชาอยากจะชวนผู้หญิงคนนี้อยู่ด้วยกันที่เมืองสุโขทัย แต่นางก็ป่วยเบี่ยงไม่ยอมไป เพราะแท้จริงแล้วนางมิใช่มนุษย์ แต่นางเป็นธิดาของพญานาคราช เมื่อนางป่วยเบี่ยงดังนั้น พระเจ้าจันทรราชาจึงตัดสินพระทัยกลับเมืองสุโขทัยแต่เพียงลำพัง ก่อนจากกัน พระเจ้าจันทรราชาได้ทรงมอบผ้ารัตกัมพลพร้อมกับพระธำมรงค์ให้นาง เป็นตัวแทนแห่งความรักของพระองค์...”

(พระร่วงลูกไคร (สำนวนที่ 3), น. 18)

จากข้อความข้างต้น ปรากฏการใช้อุปลักษณะเปรียบเทียบ คือ การเปรียบผ้ารัตกัมพลกับพระธำมรงค์เป็นตัวแทนแห่งความรัก คำที่บ่งบอกว่าเป็นการใช้อุปลักษณะเปรียบเทียบ คือ คำว่า “เป็น”

“...นางนาคก็คลอตัวออกมาเป็นฟองไข่น้ำคล้ายดังธรรมชาติของนาค แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นฟองไข่น้ำที่เหมือนกับธรรมชาติโดยทั่วไป ดังนั้น ถึงแม้จะรักแสนรัก ห่วงแสนห่วงขนาดไหน ลูกก็คือดวงใจของแม่ เพื่อความปลอดภัยของลูกน้อย นางจำเป็นต้องฝากฟองไข่น้ำน้อยไว้กับเทพดา...”

(พระร่วงลูกไคร (สำนวนที่ 3), น. 18)

จากข้อความข้างต้น ปรากฏการใช้อุปลักษณะเปรียบเทียบ คือ การเปรียบลูกคือดวงใจของแม่ คำที่บ่งบอกว่าเป็นการใช้อุปลักษณะเปรียบเทียบ คือ คำว่า “คือ”

8. บุคลาธิษฐาน

บุคลาธิษฐานหรือบุคคลวัต คือ ภาพพจน์ที่นำสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์หรือสิ่งที่เป็นนามธรรม มาทำกริยาอาการ หรือมีความรู้สึกนึกคิดเหมือนมนุษย์ (รุ่งฤดี แผลงศร, 2560, น. 14)

ตัวอย่าง การใช้บุคลาธิษฐานที่พบจากเรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนานของนายเคียง ขำนิ (2565) มีดังต่อไปนี้

“...น้องชายของเจ้าร่วงซึ่งเป็นตุ๊กตาไม้ มันเดินไม่ได้มันวิ่งไม่ได้ มันเอาแต่ชี้หลังเจ้าร่วงทั้งวัน เจ้าร่วงเลยเอาน้องซึ่งเป็นตุ๊กตาไม้ลงจากหลัง แล้วจับน้องกระแทกจิ้งๆ ลงไปบนพื้นดิน พร้อมกับพูดว่า “มึงเดินเองมั่งดู มึงเดินเองมั่งดู เดิน เดิน เดิน” เมื่อพระร่วงพูดขาดคำ ความมหัศจรรย์ก็เกิดขึ้น เพราะจากตุ๊กตาไม้ที่ไม่มีชีวิตมันกลับกลายเป็นเดินได้ดื้อๆ ขึ้นมา ท่ามกลางความตกตะลึง”

(พระร่วงได้น้องชาย, น. 23)

จากข้อความข้างต้น ปรากฏการใช้บุคลาธิษฐาน คือ “น้องชายของเจ้าร่วงซึ่งเป็นตุ๊กตาไม้ มันเดินไม่ได้มันวิ่งไม่ได้ มันเอาแต่ขี่หลังเจ้าร่วงทั้งวัน” และ “จากตุ๊กตาไม้ที่ไม่มีชีวิตมันกลับกลายเป็นเดินได้ด๊อกแด๊กๆ ขึ้นมา” เพราะน้องชายของพระร่วงเป็นตุ๊กตาไม้ แต่สามารถขี่หลังพระร่วงได้ และสามารถเดินได้เหมือนกับคนปกติราวกับมีชีวิตชีวาขึ้นมาทันที

9. อติพจน์

อติพจน์ คือ ภาพพจน์ที่ใช้คำพูดกล่าวเกินความจริง นักเขียนจะใช้อติพจน์เพื่อบรรยายอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร หรือเพื่อบอกว่าสิ่งที่กล่าวถึงมีปริมาณมาก (รุ่งฤดี แผลงศร, 2560, น. 14)

“...พระร่วงเอาไม้เซ็ดตุ๊กที่มีชีวิตอยู่ด้วยนั้นไปปักดิน “จิ้ง” และพระร่วงก็ร้องบอกกับ กิ่งไม้ตายๆ ที่มีชีวิตนั้น ว่า “แตกเลย มึงแตกใบเลย” พอพระร่วงพูดจบเท่านั้นแหละ ไม้เซ็ดตุ๊กตายๆ แหงๆ ที่มีชีวิตอยู่ มันกลับแตกกิ่งแตกก้านเจริญขึ้นเป็นไม้พุ่มน้อยๆ ในตอนแรกเริ่ม...”

(พระร่วงปวดท้องขึ้นกับไม้เซ็ดตุ๊กพระร่วง, น. 35)

จากข้อความข้างต้น ปรากฏการใช้อติพจน์ คือ “พระร่วงก็ร้องบอกกับกิ่งไม้ตายๆ ที่มีชีวิตนั้น ว่า “แตกเลย มึงแตกใบเลย” พอพระร่วงพูดจบเท่านั้นแหละ ไม้เซ็ดตุ๊กตายๆ แหงๆ ที่มีชีวิตอยู่ มันกลับแตกกิ่งแตกก้านเจริญขึ้นเป็นไม้พุ่มน้อยๆ ในตอนแรกเริ่ม” เพราะเป็นแค่การร้องบอก แต่กิ่งไม้ที่แห้งตาย กลับแตกกิ่งก้านเจริญขึ้นเป็นพุ่มไม้ ซึ่งในปัจจุบันถือว่ามีความเป็นไปได้ยาก ข้อความข้างต้นนี้ จึงเป็นการกล่าวเกินความจริง

“... พอพระร่วงพูดประโยคที่ว่า “โยมอย่าไปไหนหนา โยมคอยอยู่ตรงนี้นี่หนา คอยอยู่ตรงนี้นี่หนา” จบ พระยาเดโชขุนนางจอมขมังเวทย์ของขอมขแมร์ก็จำต้องนั่งรอพระร่วง โดยมีอาจขยับเขยื้อนกายของตนไปไหนได้อีกเลย ท่านจำต้องคอยพระร่วงจากวันเป็นเดือน จากเดือนเป็นปี และคอยจนกระทั่ง 800 ปีผ่านไปแล้ว ท่านก็ยังคอยต่อไป เพราะร่างของพระยาเดโชขุนนาง ขอมขแมร์ผู้นี้ ได้กลับกลายเป็นหิน...”

(พระร่วงกับขอมดำดิน, น. 60)

จากข้อความข้างต้น ปรากฏการใช้อติพจน์ คือ “โยมอย่าไปไหนหนา โยมคอยอยู่ตรงนี้นี่หนา คอยอยู่ตรงนี้นี่หนา พระยาเดโชขุนนางจอมขมังเวทย์ของขอมขแมร์ก็จำต้องนั่งรอพระร่วง โดยมีอาจขยับเขยื้อนกายของตนไปไหนได้อีกเลย ท่านจำต้องคอยพระร่วงจากวันเป็นเดือน จากเดือนเป็นปี และคอยจนกระทั่ง 800 ปีผ่านไปแล้ว ท่านก็ยังคอยต่อไป เพราะร่างของพระยาเดโชขุนนาง ขอมขแมร์ผู้นี้ ได้กลับกลายเป็นหิน” เพราะเป็นแค่การพูดธรรมดา แต่พระยาเดโชกลับไม่สามารถขยับเขยื้อน

ตัวได้ และคอยพระร่วงนานถึง 800 ปี และร่างกายได้กลายกลายเป็นหิน จึงกล่าวได้ว่าข้อความข้างต้นนี้ เป็นการกล่าวเกินความจริง หรือใช้โวหารมากเกินจริง

10. สัทพจน์

สัทพจน์หรือการเลียนเสียงธรรมชาติ คือ การสร้างคำขึ้นใหม่โดยการเลียนเสียงต่างๆ ในธรรมชาติตามที่มนุษย์ได้ยิน (รุ่งฤดี แผลงสร, 2560, น. 16)

“...เมื่อพระลือปล่อยว้าว พระร่วงก็วิ่งชนนากับเขาหลวงที่ค่อนข้างตรงดูจะไม่บรรทัดนั้น ไปในเวลาเดียวกัน “ว้าวอีล้า” ที่มีวอดติดอยู่ที่ทะยานขึ้นสู่ท้องฟ้า พร้อมกับส่งเสียง **เด็ด ดู เด็ด ดู ดี ดี เด็ด เด็ด ดู เด็ด ดู ดี ดี เด็ด** ไปสนั่นลั่นทุ่ง”

(พระร่วงวิ่งว้าวกับหลุมกระโปกพระร่วง, น. 25)

จากข้อความข้างต้น ปรากฏการใช้สัทพจน์ คือ เสียง “**เด็ด ดู เด็ด ดู ดี ดี เด็ด เด็ด ดู เด็ด ดู ดี ดี เด็ด**” ซึ่งเป็นการเลียนเสียงของวอดที่ติดอยู่กับว่าว

“...พระร่วงร้องขอว่า “ตาๆ ไ้หนูขอกินน้ำหน่อยโต” ตากับยายก็ไม่ขัด เมื่อตากับยาย อนุญาต พระร่วงก็ไม่รีรอ จัดการยกโอ่งที่มีน้ำอยู่เต็มเปี่ยมนั้นขึ้นดื่ม **อี๊ๆ** ต่อหน้าต่อตากันเลย ที่เดียว”

(พระร่วงหิวน้ำ, น. 43)

จากข้อความข้างต้น ปรากฏการใช้สัทพจน์ คือ เสียง “**อี๊ๆ**” ซึ่งเป็นเสียงของการดื่ม น้ำ ของพระร่วงที่แสดงถึงความกระหายน้ำ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมท้องถิ่นสุโขทัย เรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษ สุโขทัยในตำนาน ของนายเคียง ข่านี พบว่า มีศิลปะการใช้ภาษา สามารถจำแนกได้ จำนวน 10 ประเภท ได้แก่ การใช้ภาษาถิ่นสุโขทัย การใช้คำซ้ำ การใช้คำซ้อน การใช้คำเรียกขาน การใช้คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน อติพจน์ และสัทพจน์ ทั้งหมดนี้เป็นความโดดเด่น ทางด้านศิลปะการใช้ภาษาของนายเคียง ข่านี ไม่ว่าจะเป็นการเลือกใช้คำที่สามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจ ได้ชัดเจน เพราะมีการผสมผสานระหว่างภาษาถิ่นสุโขทัยและภาษากลาง มีการลีลาการเขียนที่ทำให้ ผู้อ่านคล้อยตามเข้าถึงอารมณ์ ได้อรรถรสในการอ่าน และเกิดจินตภาพได้เป็นอย่างดี วรรณกรรม ท้องถิ่นสุโขทัย เรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัย ในตำนาน ของนายเคียง ข่านี ยังช่วยให้เกิด

ความเข้าใจ ความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ทำให้เกิดความรัก และความภาคภูมิใจ ซึ่งจะนำไปสู่การตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของวรรณกรรมท้องถิ่น จึงมีความเป็นเอกลักษณ์ มีรูปแบบลีลาการเขียนที่น่าค้นหา และควรค่าแก่ศึกษาต่อไป

อภิปรายผล

การศึกษาศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมท้องถิ่นสุโขทัย เรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนาน ของนายเคียง ชำนิ มีศิลปะการใช้ภาษา จำนวน 10 ประเภท ได้แก่ การใช้ภาษาถิ่นสุโขทัย การใช้คำซ้ำ การใช้คำซ้อน การใช้คำเรียกขาน การใช้คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน อติพจน์ และสัทพจน์ ซึ่งเป็นลีลาศิลปะการใช้ภาษาที่น่าสนใจ ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ เกิดอารมณ์ความรู้สึกคล้อยตาม หรือเกิดอรรถรสในการอ่าน และมีความโดดเด่นด้วยการผสมผสานภาษาถิ่นสุโขทัยกับภาษากลาง ที่ควรค่าแก่การศึกษาแล้ว ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวรลือ ศรีธธา (2551) ศึกษา เรื่อง การใช้ภาษาในวรรณกรรมเรื่องอานามสยามยุทธ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการใช้คำมีการใช้คำบอกสี เสียง แสง การใช้คำบอกอารมณ์ ความรู้สึก การใช้คำซ้ำ การใช้คำซ้อน และการใช้การหลีกคำ ซึ่งการใช้คำเหล่านี้ทำให้ผู้อ่านได้อรรถรส และเกิดความรู้สึกคล้อยตามไปกับเหตุการณ์ของเรื่อง ด้านการใช้ประโยค มีการใช้ประโยคสั้น ประโยคยาว และประโยคคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ ซึ่งท่วงทำนองการนำเสนอประโยคส่วนใหญ่เป็นลักษณะของการใช้ประโยคยาว คือ เลือกใช้ประโยคที่มีรายละเอียดมากมาพรรณนา จึงทำให้ประโยคมีขนาดยาว มีการเลือกสรรถ้อยคำ และข้อความในประโยคให้ผู้อ่านตีความได้ง่าย ด้านการใช้ภาพพจน์ พบว่ามีการใช้ภาพพจน์อุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ นามมัย ปฏิรูปพจน์ และสมพจน์นัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา วิรัตน์เกษม (2556) ศึกษา เรื่อง ศิลปะการใช้คำเชิงสร้างสรรค์ในวรรณคดีไทย ฉบับคัดสรรเพื่อการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้คำศัพท์ที่เป็นศิลปะทางภาษานั้นมี 2 ลักษณะ คือ คำไวพจน์ และคำศัพท์สูง 2) การเล่นคำมีลักษณะการใช้ 3 ลักษณะ คือ การซ้ำ การซ้อนคำ และการเล่นเสียงของคำ และ 3) การใช้คำสัมผัส มีลักษณะการใช้ 2 ประการ คือ สัมผัสสระและสัมผัสอักษร ซึ่งข้อมูลวรรณคดีนำมาศึกษานั้น เป็นการตัดเฉพาะตอนที่ให้เหมาะสมกับผู้เรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งในข้อมูลนั้นมีศิลปะการใช้คำที่เป็นองค์ความรู้ชุดใหญ่ที่ยังสามารถศึกษาได้อีกหลายแง่มุม ทั้งยังสามารถสอนและศึกษาค้นคว้าได้ไม่รู้จบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

จากผลการศึกษาศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมท้องถิ่นสุโขทัย เรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนาน ของนายเคียง ชำนิ ทำให้ทราบถึงศิลปะการใช้ภาษาที่มีความน่าสนใจ

และโดดเด่นทางด้านภาษา ดังนั้น ควรมีการนำวรรณกรรมท้องถิ่นสุโขทัย เรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนาน ของนายเคียง ขำนิ มาเป็นสื่อการเรียนการสอนหลักภาษาที่สอนเกี่ยวกับการใช้ภาษา ให้ศึกษาว่ามีการใช้ภาษาแบบใดบ้าง และเรียนรู้การใช้ภาษาหรือภาพพจน์ เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้ และเห็นแบบอย่างที่ดีในด้านการใช้ภาษาที่มีตัวบทที่น่าสนใจ เพราะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นของจังหวัดสุโขทัย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นสุโขทัย เรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนาน ของนายเคียง ขำนิ ในด้านอื่นๆ เช่น การศึกษาภาพสะท้อนสังคม การศึกษาข้อคิดจากบทอ่าน กลวิธีการเขียน เป็นต้น

2.2 ควรมีการนำวรรณกรรมท้องถิ่นสุโขทัย เรื่อง พระร่วง พระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนาน ของนายเคียง ขำนิ ไปพัฒนาเป็นนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะความสามารถด้านต่างๆ ของผู้เรียน เช่น ความสามารถในการอ่านจับใจความ ความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- เคียง ขำนิ. (2565). *หนังสืออ่านสร้างเสริมประสบการณ์ เรื่อง พระร่วงพระลือ วีรบุรุษสุโขทัยในตำนาน*. พิษณุโลก: การพิมพ์ดอกคอม.
- ทักษิณา สนวนานนท์. (2552). *พจนานุกรมเบื้องต้น อังกฤษ-ไทย Oxford Basic English Dictionary*. กรุงเทพฯ: อีแอลที เอ็ดดูเคชั่น (ไทยแลนด์).
- นันทิกานต์ จันทธอภิลาล. (2554). *การใช้คำเรียกขานคู่สนทนาที่ไม่คุ้นเคย* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- ภัทรสุดา นาคสุข. (2564). *การพัฒนาความสามารถทางการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการสอน 5W1H ร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- มนชิตา หนูแก้ว. (2562). *กลวิธีในการนำเสนอเนื้อหาและการใช้ภาษาในนวนิยาย ของ รอมแพง* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยทักษิณ).
- พรทิพย์ วรรัฐกาล. (2553). *ศิลปะและกลวิธีการเขียน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รสริน ดิษฐบรรจง. (2555). *หลักการอ่านการเขียนคำไทย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- รุ่งฤดี แผลงศร. (2560). *การใช้ภาพพจน์ในนิยายสารทองเตี้ยว*. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- วรลือ ศรีธธา. (2551). การใช้ภาษาในวรรณกรรมเรื่องอานามสยามยุทธ. *วารสารภาษาไทย และวัฒนธรรมไทย*, 2(4), น. 191-206.
- วัฒนชัย หมั่นยิ่ง. (2565ก). *พจนานุกรมภาษาถิ่นสุโขทัย*. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์.
- _____. (2565ข). ระบบเสียงและโครงสร้างพยางค์ในภาษาถิ่นสุโขทัย. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 22(3), น. 447-472.
- วิเชียร เกษประทุม. (2558). *หลักภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: เพิ่มทรัพย์การพิมพ์.
- วิไลศักดิ์ กิ่งคำ. (2556). *ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิทย์ เทียงบุญธรรม. (2565). *พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ฉบับทันสมัยและสมบูรณ์ที่สุด SE-ED'S MODERN ENGLISH-THAI DICTIONARY (COMPLETE & UPDATED) SUPER-MINI EDITION*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สมเกียรติ วัฒนาพงษากุล และวสันต์ รัตนโกศา. (2559). *ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร* (พิมพ์ครั้งที่ 61). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- สุพัตรา วิรัตน์เกษม. (2556). *ศิลปะการใช้คำเชิงสร้างสรรค์ในวรรณคดีไทยฉบับคัดสรรเพื่อการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา).

รูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา

สังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13

A Model of Dual Educational System Organization in the 21st Century of Schools under the Secondary Education Affiliated with the Regional Education Office 13

ธัญญ์วริทธิ์ คำผง^{1*}, ไพรวลย์ โคตรตะ² และชวนคิด มะเสนะ³

Thanvarith Kamphong^{1*}, Praiwan Kotta² and Chuankid Masena³

(Received: Jan. 18, 2024; Revised: Mar. 21, 2024; Accepted: Mar. 21, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 โดยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธีพหุระยะ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ประสานงานระบบทวิศึกษา ครูผู้สอนระบบทวิศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษามัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 จำนวน 134 คน ได้มาจากการแบ่งชั้นภูมิ สถานศึกษาต้นแบบการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา 4 แห่ง ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ในการประชุมสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีอันดับความสำคัญ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันโดยรวมและรายด้านทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และ 2) รูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 ที่พัฒนาขึ้นมี 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินงาน

¹ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี 34000
Ed.D., Student in Educational Administration, Ubon Ratchathani Rajabhat University, 34000 Thailand

*Corresponding author, e-mail: thanvarith.kg64@ubru.ac.th

² ภาควิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี 34000

Department of Educational Administration, Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, 34000 Thailand

³ ภาควิชาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี 34000

Department of Educational Administration, Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, 34000 Thailand

4) แนวทางการประเมินผล และ 5) เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ ซึ่งรูปแบบมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 การบูรณาการความร่วมมือ ระบบทวิศึกษา

ABSTRACT

The objective of this research was to propose a Dual Educational System Organization Model for the 21st century for schools under the Secondary Education Affiliated with the Regional Education Office 13 by employing a multi-phase mixed methodology. The samples were: 1) 134 participants, selected through stratified random sampling, comprising school administrators, education system coordinators, teachers, and basic education committee members from secondary schools affiliated with the Regional Education Office 13; 2) four best practice schools in Dual Educational System Organization, purposively sampled; and 3) nine experts, purposively sampled for focus group discussions, comprising university professors, educational administrators, school administrators, and supervisors. Research instruments included questionnaires, interviews, and a model evaluation form. Data analyses involved percentages, averages, standard deviations, priority needs index, and content analysis.

Results indicated that: 1) both overall and in all aspects, evaluations of the current conditions were at a high level, respectively, while both overall and in all aspects, evaluations of the proposed model were at the highest level, respectively; and 2) the model of Dual Educational System Organization in the 21st century for schools under Secondary Education affiliated with the Regional Education Office 13 consists of 5 components, namely, 2.1) principles, 2.2) objectives, 2.3) procedures, 2.4) evaluation, and 2.5) conditions for success. The confirmation results for both the suitability and feasibility of the model were at the highest level.

Keywords: Educational organization in the 21st century, Collaborative integration, Dual educational system

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกหลักในการพัฒนาและส่งเสริมแนวคิด ความรู้ให้กับพลเมืองและสังคม ถือเป็นตัวแปรหลักของความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ในปัจจุบันนี้การศึกษามีความพลวัตต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในการก้าวผ่านจากศตวรรษที่ 20 เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 กระแสการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ส่งผลกระทบต่อทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง ประเทศไทยจำเป็นต้องก้าวสู่ศตวรรษที่ 21 เช่นกัน ดังนั้น การเตรียมความพร้อมคนไทยให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่โลกที่หนึ่ง และเตรียมกำลังคนให้พร้อมสำหรับการประกอบอาชีพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557, น. 1) นโยบายที่สำคัญของการจัดการศึกษา คือ การผลิตผู้เรียนด้านอาชีวศึกษาให้มากขึ้น และมุ่งเน้นการมีงานทำ เพื่อรองรับการจ้างงานทั้งภาคธุรกิจบริการ ภาคอุตสาหกรรม และภาคการเกษตร กระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการที่ผลิตกำลังคน จึงจำเป็นต้องเร่งประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจให้นักเรียนหันมาสนใจในเรียนทางด้านอาชีพซึ่งมีตลาดรองรับให้มากขึ้น ดังที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) (2565, น. 20) แต่ด้วยสภาพปัจจุบัน ผู้ปกครองและผู้เรียนมีค่านิยมที่มุ่งจะเรียนทางด้านสามัญเพื่อเข้าสู่ระดับอุดมศึกษา ส่งผลให้ขาดกำลังคนในภาคแรงงานเป็นอย่างมาก รัฐบาลจึงมีนโยบายให้มีการจัดการศึกษาหลักสูตรเรียนร่วมอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) ควบคู่กันไป เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความรู้พื้นฐานทางด้านสามัญและอาชีพ และเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพเมื่อเข้าสู่ตลาดแรงงาน ตามที่รัฐบาลได้มีนโยบายในการผลิตและการพัฒนากำลังคนเพื่อรองรับการพัฒนาประเทศและเพื่อรองรับความต้องการกำลังคนทางด้านอาชีวศึกษาป้อนเข้าสู่ตลาดแรงงานที่ขาดแคลนเป็นจำนวนมาก จึงได้มีนโยบายที่จะให้มีการจัดการศึกษาหลักสูตรเรียนร่วมอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลายควบคู่กันไป เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความรู้พื้นฐานด้านอาชีพและสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ทันที รวมทั้งเป็นการเพิ่มจำนวนผู้เรียนสายอาชีวศึกษาให้มีจำนวนมากขึ้น การจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพถือเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับตลาดแรงงาน สามารถผลิตกำลังคนในระดับฝีมือที่ได้มาตรฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2559, น. 1)

ผลการดำเนินการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา ที่ผ่านมายังพบปัญหาในการดำเนินการ ดังเช่น การศึกษาของ ชลธาร สมานธิ (2560, น. 87-89) และมณฑา ธรรมจริยาวัฒน์ (2562, น. 194-199) พบว่า นโยบายของการดำเนินงานขาดความต่อเนื่องและไม่ชัดเจน โดยเฉพาะความไม่ชัดเจนของนโยบายด้านบุคลากรและค่าใช้จ่าย ทำให้ผู้เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในระดับสถานศึกษาเกิดความไม่แน่ใจว่าจะยังคงจะได้รับการสนับสนุนในการดำเนินงานต่อไปหรือไม่ ในด้านปัจจัยการดำเนินการนั้น สำนักงานติดตามและประเมินผลการอาชีวศึกษา (2566, น. 80-81) พบว่า 1) ด้านงบประมาณนั้น

การจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอต่อการบริหารภายใต้ภาระงาน การโอนงบประมาณมีความล่าช้าต่อการดำเนินงาน การไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ รวมถึงขาดแคลนงบประมาณในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้เรียน 2) ด้านผู้เรียน วุฒิภาวะและความพร้อมของผู้เรียนส่งผลต่อการจัดการศึกษา ผู้เรียนขาดความกระตือรือร้นและขาดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติงาน ในรายวิชาช่วงอุตสาหกรรม ผู้เรียนขาดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง ผู้เรียนที่เข้าศึกษาไม่ผ่านเกณฑ์การเทียบโอนตามที่กำหนด 3) ด้านการนำนโยบายลงสู่การปฏิบัติของสถานศึกษานั้น บุคลากรไม่เพียงพอ การปรับเปลี่ยนภาระหน้าที่บุคลากรภายในสถานศึกษา ส่งผลต่อการขับเคลื่อนภาระงาน และการปรับเปลี่ยนนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ส่งผลต่อการขับเคลื่อนงานภายในสถานศึกษา 4) ด้านความชัดเจนของนโยบายและแนวปฏิบัติจากส่วนกลาง ไม่มีความชัดเจนต่อการปฏิบัติงาน หลักสูตรที่กำหนดยังไม่ตอบสนองต่อความต้องการของสถานศึกษาที่ร่วมจัดการศึกษา ยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการ/วิธีการจัดการศึกษา ปวีร์ ศิริรักษ์ (2559, น. 89-94) พบว่า ด้านกระบวนการในการดำเนินงานนั้นระบบยังไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการคัดเลือกผู้เรียนที่มีพื้นฐานทางการเรียนที่เหมาะสมกับการเรียน สองหลักสูตรในเวลาเดียวกัน ยังต้องการกระบวนการติดตามการดำเนินงานให้ชัดเจน ขาดระบบการนิเทศติดตาม ขาดการสร้างความรู้ความเข้าใจให้ชัดเจนกับผู้ปกครองในการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง และด้านผลผลิตของโครงการฯ พบว่า ยังมีความกังวลถึงคุณภาพของผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาว่าจะมีความรู้และสมรรถนะทัดเทียมกับผู้เรียนที่เรียนเพียงหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่ง โดยเฉพาะทักษะทางด้านอาชีพในวุฒิประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ที่ได้รับ

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นพัฒนากำลังคนให้มีความพร้อมและมีทักษะด้านวิชาชีพ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน สามารถประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือผู้ประกอบการอาชีพอิสระได้เมื่อสำเร็จการศึกษา แต่การจัดระบบทวิศึกษาของประเทศไทยนั้นยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ไม่ว่าจะเป็นด้านหลักสูตรการจัดการศึกษา ที่ยังขาดการบูรณาการร่วมกันระหว่าง 2 สถานศึกษาที่ทำ MOU ร่วมกัน ด้านการบริหารจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงบประมาณในการดำเนินงาน ที่ขาดความชัดเจนล่าช้า และไม่เพียงพอในการใช้จ่ายงบประมาณ หรือแม้กระทั่งด้านคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา ที่สถานประกอบการยังไม่เชื่อมั่นในคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาทวิศึกษาเมื่อเทียบกับผู้สำเร็จการศึกษาทางอาชีวศึกษาโดยตรง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัดระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่เป็นแนวปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่เป็นการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างสถานศึกษามัธยมศึกษา สถานศึกษาอาชีวศึกษา สถานประกอบการ หน่วยงานการทั้งภาครัฐและเอกชน ที่ส่งเสริมจัดการศึกษาให้ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

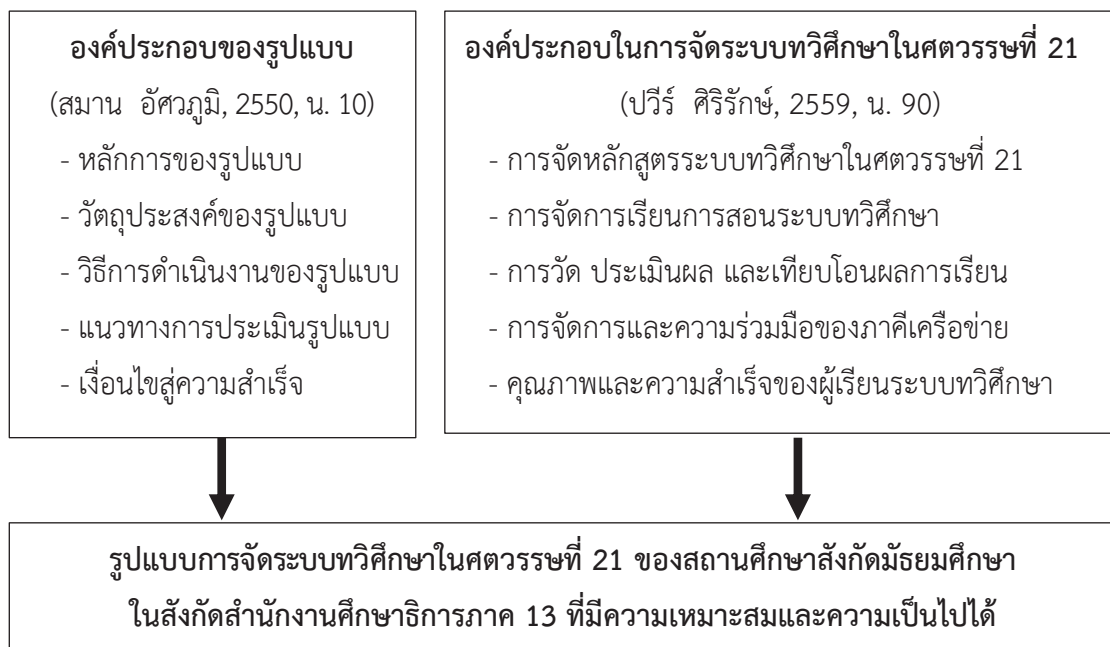
ได้เรียนรู้ควบคู่กันไปทั้งสายสามัญและสายอาชีพ เพื่อเพิ่มทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะวิชาชีพที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการประกอบอาชีพ ให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน รวมทั้งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ สมรรถนะ และมาตรฐานวิชาชีพเป็นที่ยอมรับ และเข้าสู่ตลาดแรงงานสอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมอย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบ ของ สมาน อัสวภูมิ (2550, น. 10) และแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบในการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของ ปวีร์ ศิริรักษ์ (2559, น. 90) เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ มีการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ประสานงานระบบทวิศึกษา ครูผู้สอนระบบทวิศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ (สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13) จำนวน 21 สถานศึกษา รวม 539 คน และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากรโดยใช้เทคนิคแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 134 คน

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาแนวทางในการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ประสานงานระบบทวิศึกษา และครูผู้สอนระบบทวิศึกษา ของสถานศึกษาต้นแบบด้านการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) จำนวน 4 สถานศึกษาๆ ละ 3 คน รวมจำนวน 12 คน

1.3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา จำนวน 9 คน ได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา 4 คน ผู้บริหารการศึกษา 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษา 2 คน และศึกษานิเทศก์ 1 คน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจ มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาหรือบริหารการศึกษาหรือบริหารสถานศึกษาหรือหรือนิเทศการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา อย่างน้อย 5 ปี และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามแสดงความคิดเห็น เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับตัวชี้วัด (IOC) เท่ากับ 1.00 และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ประสานงานระบบทวิศึกษา ครูผู้สอนระบบทวิศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จากสถานศึกษามัธยมศึกษาสังกัด สพม. สุรินทร์

ที่จัดการศึกษาระบบทวิศึกษา จำนวน 9 สถานศึกษา รวม 36 คน เพื่อทำการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม พบว่า ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1974) มีค่าเท่ากับ 0.94

2.2 แบบสัมภาษณ์แนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง มีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด

2.3 แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 สำหรับหาฉันทามติด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ ของรูปแบบจากการประชุมสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบลิเคอร์ท และข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมแบบปลายเปิด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 ด้วยการสอบถามความคิดเห็นและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

3.1.1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ที่ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 15 คน ครูผู้ประสานงานระบบทวิศึกษา 5 คน ครูผู้สอนระบบทวิศึกษา 44 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 70 คน รวม 134 คน คิดเป็นร้อยละ 100

3.1.2 ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอสัมภาษณ์แนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 และดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิตามวันและเวลาที่กำหนด

3.2 ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์ผลการศึกษาในระยะที่ 1 แล้วนำมาयर่างรูปแบบ ดำเนินการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบด้วยการหาฉันทามติจากการประชุมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ แล้วปรับปรุงร่างรูปแบบตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจนได้รูปแบบที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ที่สมบูรณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13

4.1.1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลผลการสอบถามความคิดเห็น เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา

สังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าดัชนีอันดับความสำคัญ (PNI_{modified})

4.1.2 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 โดยการถอดเทปแล้ววิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

4.2 ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 ด้วยการหาฉันทามติจากการประชุมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ แล้ววิเคราะห์ผลการประเมินด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13
ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13

(n = 134)

การจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			อันดับความสำคัญ	
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	PNI_{modified}	อันดับ
ด้านการจัดหลักสูตร								
ระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21	3.62	0.47	มาก	4.78	0.26	มากที่สุด	0.320	3
ด้านการจัดการเรียนการสอน								
ระบบทวิศึกษา	3.61	0.40	มาก	4.80	0.21	มากที่สุด	0.332	1
ด้านการวัด ประเมินผล								
และเทียบโอนผลการเรียน	3.59	0.46	มาก	4.76	0.23	มากที่สุด	0.326	2
ด้านการจัดการและความร่วมมือ								
ของภาคีเครือข่าย	3.67	0.54	มาก	4.70	0.20	มากที่สุด	0.281	5
ด้านคุณภาพและความสำเร็จ								
ของผู้เรียนระบบทวิศึกษา	3.65	0.31	มาก	4.74	0.18	มากที่สุด	0.299	4
รวมเฉลี่ย	3.63	0.44	มาก	4.76	0.22	มากที่สุด	0.312	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และค่าดัชนีอันดับความสำคัญ ($PNI_{modified}$) ของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ด้านที่มีความสำคัญอันดับแรก คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนระบบทวิศึกษา ($PNI_{modified} = 0.332$) รองลงมา คือ ด้านการวัด ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ($PNI_{modified} = 0.326$) ตามลำดับ และด้านที่มีความสำคัญอันดับสุดท้าย คือ ด้านการจัดการและความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ($PNI_{modified} = 0.281$)

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13

2.1 รูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์ผลการศึกษา ในระยะที่ 1 แล้วดำเนินการยกร่างรูปแบบและผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการของรูปแบบ ได้แก่ (1) หลักการกระจายอำนาจ (2) หลักความร่วมมือของภาคีเครือข่าย (3) หลักความรับผิดชอบ และ (4) หลักการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ได้แก่ (1) เพื่อให้สถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาได้แนวทางในการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลที่ยั่งยืน (2) เพื่อให้สถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ 3) วิธีดำเนินงานของรูปแบบ มี 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการจัดการเรียนการสอนระบบทวิศึกษา (2) ด้านการวัด ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน (3) ด้านการจัดหลักสูตรระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 (4) ด้านคุณภาพและความสำเร็จของผู้เรียนระบบทวิศึกษา และ (5) ด้านการจัดการและความร่วมมือของภาคีเครือข่าย 4) แนวทางการประเมินรูปแบบ ได้แก่ (1) ประเมินกระบวนการใช้รูปแบบ และ (2) ประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการใช้รูปแบบ และ 5) เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ ได้แก่ (1) นโยบายและแนวทางในการจัดการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด ต้องมีความชัดเจนและต่อเนื่อง (2) ส่วนกลางควรจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดการศึกษาทวิศึกษาให้สถานศึกษามัธยมศึกษาและสถานศึกษาอาชีวศึกษาในสัดส่วนที่เหมาะสม และมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ (3) ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู ผู้ปกครอง ชุมชน สถานประกอบการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ต้องร่วมกันส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 อย่างเต็มที่ และ (4) สถานศึกษาควรส่งเสริมผู้เรียนให้ตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตน พัฒนาตนเองให้มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะ ตามกรอบมาตรฐานวิชาชีพอย่างเต็มศักยภาพ

2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 โดยการหาฉันทามติจากการประชุมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.46) และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.52) ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 ในภาพรวม

(n = 9)

องค์ประกอบของรูปแบบ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
หลักการของรูปแบบ	4.67	0.35	มากที่สุด	4.61	0.50	มากที่สุด
วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.50	0.56	มากที่สุด	4.44	0.58	มาก
วิธีดำเนินงานของรูปแบบ	4.59	0.44	มากที่สุด	4.57	0.48	มากที่สุด
แนวทางการประเมินรูปแบบ	4.61	0.49	มากที่สุด	4.67	0.50	มากที่สุด
เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ	4.63	0.48	มากที่สุด	4.56	0.53	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.60	0.46	มากที่สุด	4.57	0.52	มากที่สุด

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 โดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อวิเคราะห์ค่าดัชนีอันดับความสำคัญ พบว่า ด้านที่มีความสำคัญอันดับแรก คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนระบบทวิศึกษา รองลงมาคือ ด้านการวัดประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีความสำคัญอันดับสุดท้าย คือ ด้านการจัดการและความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ผู้วิจัยจึงนำผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 มาयर่างรูปแบบแล้วตรวจสอบด้านความเหมาะสมและด้าน

ความเป็นไปได้ของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมาด้วยการหาฉันทามติจากการประชุมสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) วิธีดำเนินงานของรูปแบบ 4) แนวทางการประเมินรูปแบบ และ 5) เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ และฉันทามติจากการประชุมสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 นี้ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 สภาพปัจจุบันโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากและสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และองค์ประกอบที่ต้องนำมาพัฒนาการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 มี 5 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนระบบทวิศึกษา ด้านการวัดประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ด้านการจัดหลักสูตรระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านคุณภาพและความสำเร็จของผู้เรียนระบบทวิศึกษา และด้านการจัดการและความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ทั้งนี้ จากนโยบายกระทรวงศึกษาธิการที่จะให้มีการจัดการศึกษาทวิศึกษาเพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีความรู้พื้นฐานด้านอาชีพและสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ทันที สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนภาคอุตสาหกรรม ดังนั้นกำลังคนที่มีคุณภาพ มีทักษะฝีมือ มีสมรรถนะในการทำงาน จะเป็นกำลังสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ การจัดการศึกษาจึงมุ่งเน้นไปที่การมีงานทำที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือที่เข้มแข็งของสถานศึกษามัธยมศึกษา สถานศึกษาอาชีวศึกษา สถานประกอบการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน โดยใช้กลไกการพัฒนาคนผ่านรูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 ที่มีองค์ประกอบทั้งหมด 5 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนระบบทวิศึกษา ด้านการวัด ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ด้านการจัดหลักสูตรระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านคุณภาพและความสำเร็จของผู้เรียนระบบทวิศึกษา และด้านการจัดการและความร่วมมือของภาคีเครือข่าย สอดคล้องกับบางส่วนของงานวิจัยของ Crenshaw (2019, p. 128) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมด้านทักษะอาชีพสำหรับผู้เรียนมัธยมศึกษาที่มีความประสงค์ประกอบอาชีพเมื่อสำเร็จการศึกษา พบว่า สถาบันการอาชีพและวิทยาลัยการอาชีพมีการจัดการศึกษาทางเลือกที่ส่งเสริมทักษะด้านอาชีพ

ให้กับผู้เรียนเพื่อเตรียมความพร้อมในการประกอบอาชีพได้โดยตรงเมื่อสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และมีการจัดการศึกษาสำหรับวัยแรงงานในการเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น นวลอนงค์ ธรรมเจริญ (2558, น. 200) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีโรงเรียนในโรงงานแบบบูรณาการ พบว่า การพัฒนาแบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีโรงเรียนในโรงงานแบบบูรณาการ มีองค์ประกอบหลัก 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความร่วมมือและการจัดองค์กร ด้านหลักสูตร ด้านบุคลากร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านงบประมาณ รัตนา จันทรรวม (2560, น. 199) ได้ศึกษานวัตกรรมการบริหารโรงเรียนระบบทวิศึกษาตามแนวคิดหลักสูตรการศึกษาเชื่อมโยงสู่อาชีพ พบว่า สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือ ด้านการประเมินผล ด้านการจัดการเรียนการสอน และระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการประเมินผล และในระดับมาก 2 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการพัฒนาหลักสูตร เชี่ยวชาญ ดวงใจดี (2561, น. 303) ได้ศึกษาแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการหลักสูตรทวิศึกษาการเรียนร่วมอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า องค์ประกอบแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการหลักสูตรทวิศึกษาการเรียนร่วมอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 7 องค์ประกอบ คือ การบริหารหลักสูตร การดำเนินการหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดการความร่วมมือ การจัดทำหลักสูตรทวิศึกษา การพัฒนาคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษา และการบริหารทรัพยากร และงบประมาณ และสอดคล้องกับบางส่วนของงานวิจัยของ ภัทรพงษ์ ปองดี (2561, น. 95-98) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรทวิศึกษา ของสถานศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม พบว่า องค์ประกอบในการจัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรทวิศึกษาของสถานศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม มี 6 ด้าน คือ ด้านแนวทางการดำเนินงาน ด้านรูปแบบการเรียนการสอน ด้านการเป็นนักเรียน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน ด้านการโอนผลการเรียน และด้านการสำเร็จการศึกษา สภาพปัญหาและความต้องการการจัดการศึกษาเรียนร่วมหลักสูตรทวิศึกษาของสถานศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม ทั้งโดยรวมและรายด้าน มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับน้อยและมีความต้องการอยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการของรูปแบบ (Principles) 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ (Objectives) 3) วิธีดำเนินงานของรูปแบบ (Procedures) 4) แนวทางการประเมินรูปแบบ (Evaluation) และ 5) เงื่อนไขสู่ความสำเร็จ (Conditions for success) และผลอันตามติของผู้เชี่ยวชาญในการประชุมสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะรูปแบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมา

ได้ดำเนินการตามกระบวนการพัฒนารูปแบบที่มีการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 แล้วนำมาสังเคราะห์ร่างรูปแบบและผ่านการตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาเป็นอย่างดี จนทำให้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมาี้มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด สอดคล้องบางส่วนกับงานวิจัยของ นวลอนงค์ ธรรมเจริญ (2558, น. 201) ที่ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีโรงเรียนในโรงงานแบบบูรณาการ พบว่า ผลการพัฒนาและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยก่อนกำหนดและสร้างรูปแบบนั้น ได้มีการศึกษาทฤษฎีเอกสาร ข้อมูล และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและนำมาเป็นกรอบแนวคิดการพัฒนารูปแบบเพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีโรงเรียนในโรงงานแบบบูรณาการที่มีความเหมาะสม วิชรศักดิ์ สงค์ปาน (2558, น. 143) ได้พัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อบรรลุผลการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ระบบงานและกลไก และเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ผลการตรวจสอบรูปแบบโดยใช้เทคนิคเดลฟาย พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีมติอย่างเป็นเอกฉันท์อยู่ในระดับมากและมากที่สุด และสอดคล้องบางส่วนของงานวิจัยของ ฉัตรชัย จุมวงศ์ (2558, น. 195) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการนิเทศการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 5 องค์ประกอบ คือ ความเป็นมาและความสำคัญ หลักการแนวคิด วัตถุประสงค์ กระบวนการนิเทศ และเงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ และผลการตรวจสอบรูปแบบ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1.1 จากผลการศึกษาพบว่า แนวทางการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 มีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนระบบทวิศึกษา ด้านการวัด ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ด้านการจัดหลักสูตรระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านคุณภาพและความสำเร็จของผู้เรียนระบบทวิศึกษา และด้านการจัดการและความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ดังนั้น สถานศึกษามัธยมศึกษาที่จัดการศึกษาระบบทวิศึกษา ควรนำแนวทางของรูปแบบไปใช้โดยให้สถานศึกษา หน่วยงาน สถาน

ประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัด ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน เพื่อร่วมกันกำหนด ทิศทางการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นในการพัฒนาคุณภาพและความสำเร็จของผู้เรียนให้สอดคล้อง กับโลกการแข่งขันในศตวรรษที่ 21 และตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและ ภาควิสาหกรรมการ

1.2 จากผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 13 เป็นรูปแบบที่มีความ เหมาะสมและความเป็นได้ในระดับมากที่สุด ดังนั้น สถานศึกษามัธยมศึกษาสามารถนำรูปแบบการจัด การศึกษาระบบทวิศึกษาไปใช้ได้ เพื่อเป็นทางเลือกการศึกษาให้กับผู้เรียน ที่เป็นการเพิ่มโอกาสให้ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้ฝึกปฏิบัติจริง มีการพัฒนาทักษะสมรรถนะวิชาชีพที่สอดคล้อง กับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 21

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ประสานงานระบบทวิศึกษา ครูผู้สอนระบบทวิศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาของสถานศึกษามัธยมศึกษา ทำให้ ข้อมูลที่ได้ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลในการจัดการศึกษาของสถานศึกษามัธยมศึกษาเท่านั้น จึงควรมี การศึกษาข้อมูลในส่วนของสถานศึกษาอาชีวศึกษาและสถานประกอบการรวมเข้าไปด้วย เพื่อนำข้อ ค้นพบมาใช้เป็นข้อมูลในการสนับสนุนและพัฒนากิจการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

2.2 จากผลการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนการสอนระบบทวิศึกษา เป็นด้านที่มี ความสำคัญเป็นอันดับแรกในการพัฒนาการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงควรมี การวิจัยรูปแบบหรือกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนระบบทวิศึกษาที่มุ่งเน้นสมรรถนะ วิชาชีพในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาระบบทวิศึกษาให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรชัย จูมวงศ์. (2558). รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- ชลธาร สมาธิ. (2560). การพัฒนาคู่มือการบริหารจัดการศึกษาเรียนรู้หลักสูตรอาชีวศึกษาและ มัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) ของโรงเรียนสบเมยวิทยาคม จังหวัดแม่ฮ่องสอน (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่).
- เชี่ยวชาญ ดวงใจดี. (2561). แนวปฏิบัติในการบริหารจัดการหลักสูตรทวิศึกษาการเรียนร่วม อาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

- นวลอนงค์ ธรรมเจริญ. (2558). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี โรงเรียนในโรงงานแบบบูรณาการ (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ).
- ปวีร์ ศิริรักษ์. (2559). แนวทางการพัฒนาการนํานโยบายการศึกษาระบบทวิศึกษาไปสู่การปฏิบัติ ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดนครราชสีมา (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). (2565, 1 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 139 ตอนที่ 258 ง. น. 20.
- ภัทรพงษ์ ปองดี. (2561). การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมหลักสูตรทวิศึกษา ของสถานศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).
- มณฑา ธรรมจริยาวัฒน์. (2562). การนํานโยบายอาชีวศึกษา การจัดการเรียนการสอนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) ในช่วง พ.ศ. 2557-2560 ไปปฏิบัติ (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- รัตนา จันทรรวม. (2560). นวัตกรรมการบริหารโรงเรียนระบบทวิศึกษาตามแนวคิดหลักสูตร การศึกษาเชื่อมโยงสู่อาชีพ (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- วัชรศักดิ์ สงค์ปาน. (2558). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อบรรลุผลการประกันคุณภาพ ภายในของโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคใต้ฝั่งอันดามัน (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่).
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แนวทางการจัดการศึกษา เรียนร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักงานติดตามและประเมินผลการอาชีวศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). รายงานการติดตาม ผลการจัดการศึกษาเรียนรู้ร่วมหลักสูตรอาชีวศึกษาและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ทวิศึกษา) และห้องเรียนอาชีพ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). แนวทางการพัฒนาการศึกษาไทย กับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21 (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สมาน อิศวภูมิ. (2550). การใช้การวิจัยพัฒนารูปแบบในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- Candace, C. (2019). *Career Preparation in High School for Non-college Bound Students: Are graduates equally prepared for their next phase of Life?* (Doctoral dissertation, Piedmont College School of Education).

การเพิ่มมูลค่าข้าวไรซ์เบอร์รี่แบบปลอดสารเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากอย่างมีอัตลักษณ์
ของชุมชนปากาเกะญอ บ้านแม่सान ตำบลแม่สำ อำเภอสรีษันาลัย จังหวัดสุโขทัย
Enhancing the Value-Added of Pesticide-Free Riceberry for Promoting
the Local Economy with the Paganyaw Community Identity
of Ban Mae San, Mae Sam Sub-District, Si Satchanalai District,
Sukhothai Province

ธัญญณ์ภัทร์ เจริญพานิช¹, ภัคกร ปานโพธิ์² และศุภนิช เจริญสุข^{3*}

Thannapat Jarernpanit¹, Phakakorn Panpho² and Suppanit Jarernsuk^{3*}

(Received: Feb. 7, 2024; Revised: May 2, 2024; Accepted: May 9, 2024)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการเพิ่มมูลค่าข้าวไรซ์เบอร์รี่แบบปลอดสารของชุมชนปากาเกะญอ บ้านแม่सान ตำบลแม่สำ อำเภอสรีษันาลัย จังหวัดสุโขทัย โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่ จะเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนต่อการออกแบบและรูปแบบบรรจุภัณฑ์ เพื่อดึงความโดดเด่น ด้านอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวปากาเกะญอ ในการทำนาขั้นบันไดและการอยู่ในพื้นที่ ดินน้ำที่อุดมสมบูรณ์ มาเล่าเรื่องราวเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับข้าวไรซ์เบอร์รี่ของชุมชน นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์สีลสุญญากาศที่ได้มาตรฐานและตราสินค้าที่ชูอัตลักษณ์ของพื้นที่ ที่มีความสวยงาม ทันสมัย พิถีพิถัน และบอกเล่าเรื่องราวส่งสารจากคนในชุมชนถึงผู้บริโภค ควบคู่กับ การส่งเสริมการขายแบบตลาดออนไลน์ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากกระบวนการทั้งหมดสามารถนำผลิตภัณฑ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่เป็นสินค้าประจำชุมชนของบ้านแม่सान และตำบลแม่สำ ทั้งยังส่งเสริมรายได้เศรษฐกิจชุมชนที่มีอัตราส่วนผลตอบแทนจากการลงทุน ในระยะเวลา 4 เดือน อยู่ที่ร้อยละ 50

คำสำคัญ: ข้าวไรซ์เบอร์รี่ อัตลักษณ์ชุมชน ปากาเกะญอ เศรษฐกิจฐานราก

¹คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พิษณุโลก 65000

Faculty of Social Sciences and local Development, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok, 65000 Thailand

²คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม อำเภอเมือง พิษณุโลก 65000

Faculty of Science and Technology, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok, 65000 Thailand

³คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม อำเภอเมือง พิษณุโลก 65000

Faculty of Science and Technology, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok, 65000 Thailand

*corresponding author e-mail: suppanit.j@psru.ac.th

ABSTRACT

This study aims to enhance the value of pesticide-free riceberry cultivated by the Paganyaw community in Ban Mae San, located in the Mae Sam Subdistrict of Si Satchanalai District, Sukhothai Province. The focus is on developing riceberry products, with active participation from community members in designing packaging and product branding. The packaging design will highlight the unique identity and traditional wisdom of the Paganyaw community, emphasizing their expertise in rice terrace farming and their location in a fertile watershed area. Sharing the product's story can enhance the value of the community's riceberry. Additionally, the packaging has been designed to meet standard vacuum sealing requirements, while the branding reflects the unique identity of the area. The branding is beautiful, modern, and detailed, telling stories that convey messages from community members to consumers. Moreover, online sales channels are being developed with the involvement of both the community and local administrative organizations. Through this entire process, riceberry products can be transformed into community products originating from Ban Mae San and Mae Sam Subdistrict. This initiative not only boosts the economic income of the community but also provides a return on investment ratio of 50% within 4 months.

Keywords: Riceberry, Community identity, Paganyaw, Local economy

บทนำ

ชุมชนบ้านแม่सान ตำบลแม่ส่า อำเภอสรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เป็นชุมชนชาวปกาเกอญอเผ่าสะกอ ที่ย้ายมาตั้งถิ่นฐานรกรากในพื้นที่อย่างยาวนานกว่า 400 ปี โดยสันนิษฐานตามเรื่องเล่าว่าชาวปกาเกอญอ บ้านแม่सान อพยพหนีสงครามมาจากฝั่งแม่น้ำเมย ข้ามชายแดนเข้ามาในเขตประเทศไทยและได้ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ใกล้กับต้นกำเนิดแหล่งน้ำ ชื่อว่า “ห้วยแม่सान” ซึ่งชื่อดังกล่าวได้กลายมาเป็นนามหมู่บ้านว่า “หมู่บ้านแม่सान” (วุฒิสิริทธิ์ จีระกมล, 2558)

จุดเด่นสำคัญทางลักษณะเชิงกายภาพของพื้นที่ชุมชนบ้านแม่सान คือ แหล่งน้ำห้วยแม่सानที่ตั้งอยู่ท่ามกลางหุบเขาผาซ่อและกลายเป็นต้นกำเนิดแหล่งน้ำที่สำคัญ อย่างเช่น น้ำตกผาซ่อ อีกทั้งพื้นที่ชุมชนมีลักษณะเป็นที่ราบสูงเชิงเขาและลาดเอียงส่งผลให้มีการทำนาขั้นบันไดในพื้นที่หรือการปลูกข้าวบนที่ดอน เช่น เชิงภูเขา บนที่สูง ดังภาพที่ 1 ข้อดีของการทำนาขั้นบันไดจะช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของปริมาณธาตุอาหารในดิน เนื่องจากไม่ต้องถูกกัดเซาะ หรือถูกพัดพาไปได้โดยง่าย

และเพิ่มพื้นที่ผลิตข้าว ดังนั้นการทำนาขั้นบันไดจึงเป็นแหล่งทำกินที่ถาวรและกลายมาเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น ประกอบกับมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ ชุมชนปกากะญอมีวิถีชีวิตที่อยู่ร่วมกับป่าแบบดั้งเดิมเรียบง่าย และอาชีพหลักเป็นเกษตรกร โดยการทำนาของคนในชุมชนจะเน้นเพื่อยังชีพบริโภคกันเองภายในครัวเรือนและถ้าเหลือก็จะนำไปจำหน่าย ชุมชนบ้านแม่สานยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีการลงแขกเกี่ยวข้าวอันสะท้อนความมีน้ำใจและความสามัคคีของคนในชุมชน ด้วยวิถีชีวิตแบบพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่นแสดงผ่านภาพสะท้อนการทำนา

ภาพที่ 1 นาขั้นบันไดของบ้านแม่สาน ตำบลแม่สำ อำเภอสรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
ที่มา: ธัญญ์ณภัทร์ เจริญพานิช ถ่ายเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2565 ณ บ้านแม่สาน

ทั้งนี้ จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล ชาวบ้านในชุมชนบ้านแม่สานมีความต้องการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่แบบปลอดสารที่ชุมชนได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้และทดลองเพาะปลูกในพื้นที่มาช่วงระยะเวลาหนึ่งโดยไม่ใช้สารเคมี โดยชุมชนมองว่าข้าวไรซ์เบอร์รี่เป็นโอกาสทางเศรษฐกิจของชุมชนที่สำคัญที่จะสามารถสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนได้มากขึ้น ประกอบกับกระแสสมัยนิยมในการบริโภคอาหารสุขภาพที่มีมากขึ้น และด้วยคุณค่าทางโภชนาการของข้าวไรซ์เบอร์รี่ที่พบว่า มีคุณสมบัติช่วยยับยั้งมะเร็งเม็ดเลือดขาว โรคเบาหวานและลดไขมันในเลือดสูง (ศูนย์วิทยาศาสตร์ข้าว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2558) จากข้อมูลคุณค่าทางโภชนาการของข้าวไรซ์เบอร์รี่ส่งผลทำให้ตลาดการบริโภคข้าวไรซ์เบอร์รี่และผลิตภัณฑ์จากข้าวไรซ์เบอร์รี่ในท้องตลาดมีเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งผู้บริโภคส่วนใหญ่ที่ตัดสินใจซื้อข้าวไรซ์เบอร์รี่นั้นจะนำไปบริโภคด้วยตนเอง

ด้วยศักยภาพและลักษณะทางกายภาพของพื้นที่บ้านแม่สาน เป็นภาพสะท้อนอัตลักษณ์และบอกเล่าเรื่องราวของชุมชนบ้านแม่สาน จึงเป็นเสน่ห์ของชุมชนที่แตกต่างและหาจากที่อื่นไม่ได้ มามีส่วนช่วยในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่ที่มีอัตลักษณ์ท้องถิ่นของชาวปกากะญอ อีกทั้งคุณค่าทางโภชนาการของข้าวไรซ์เบอร์รี่ที่ตอบสนองความต้องการของตลาดคนรักสุขภาพถือเป็น

จุดแข็งและโอกาสสำคัญของการเพิ่มมูลค่าของข้าวไรซ์เบอร์รี่ในพื้นที่ให้เป็นผลิตภัณฑ์ประจำชุมชน เพราะผู้บริโภคส่วนใหญ่ไม่เพียงแต่สนใจแค่ตัวผลิตภัณฑ์แต่ยังมองหาผลิตภัณฑ์ที่มีความสำคัญ ของเรื่องราวที่มาพร้อมกับตัวผลิตภัณฑ์ หรือ ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนช่วยในการสนับสนุนคุณภาพชีวิต ของชุมชนและความยั่งยืน (ณัฐทิยา วัฒนศิริศาสตร์, 2565) อันจะนำไปสู่การส่งเสริมเศรษฐกิจฐาน รากของชุมชนอย่างยั่งยืนและการท่องเที่ยวแบบชุมชนเชิงนิเวศได้ในอนาคต รวมทั้งเศรษฐกิจพึ่งพา ตนเองแบบเศรษฐกิจสีเขียว (Green economy) ภายใต้แนวคิดการพัฒนาแบบ BCG model

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยทางกายภาพ และอัตลักษณ์ของชุมชน
2. เพื่อออกแบบบรรจุภัณฑ์แบบมีส่วนร่วมโดยใช้อัตลักษณ์ชุมชนเพิ่มมูลค่าข้าวไรซ์เบอร์รี่ แบบปลอดภัย
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่แบบปลอดภัย
4. เพื่อวัดความคุ้มค่าของลงทุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่แบบปลอดภัย ของชุมชนบ้านแม่สานจากอัตราส่วนผลตอบแทนจากการลงทุน (Return on Investment: ROI)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) บนฐานของชุมชน และการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and development) เพื่อนำไปสู่ การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของชุมชน แสดงรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาปัจจัยทางกายภาพและอัตลักษณ์ของชุมชน กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกร ผู้ปลูกข้าวไรซ์เบอร์รี่ จำนวน 10 ครัวเรือน ที่ได้จากวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

การศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มลูกค้า ผู้บริโภคที่มาท่องเที่ยวงาน CREATIVE CITY ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน จึงกำหนดขนาดตัวอย่าง จากการคำนวณสูตรที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ค่าความเชื่อมั่น 95% ความผิดพลาด ที่ยอมรับได้ไม่เกิน 5% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 ตัวอย่าง และเพิ่มตัวอย่างอีก 15 ตัวอย่าง จึงได้กลุ่มตัวอย่าง 400 ตัวอย่าง จากนั้นทำการเก็บข้อมูลตัวอย่างจากการวิธีเลือกบังเอิญ (Accidental sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัย ประกอบไปด้วย 2 ส่วน ที่สำคัญ ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยใช้คำถามปลายเปิด ในการสัมภาษณ์เกษตรกรในชุมชนที่ปลูกข้าวไรซ์เบอร์รี่ ประกอบไปด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชุมชน และภูมิปัญญาในการปลูกข้าว

2.2 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ฯลฯ และความพึงพอใจต่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ได้แก่ ด้านโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ ด้านการออกแบบกราฟิกบรรจุภัณฑ์ และด้านส่งเสริมการจัดจำหน่าย ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปจะหาค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ส่วนความพึงพอใจต่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) ตามหลักของมาตรวัดของลิเคอร์ท (Likert's method of summated rating) มี 5 ระดับ คือ คะแนน 5 หมายถึง พอใจมากที่สุด คะแนน 4 หมายถึง พอใจมาก คะแนน 3 หมายถึง พอใจปานกลาง คะแนน 2 หมายถึง พอใจน้อย และคะแนน 1 หมายถึง พอใจน้อยที่สุด โดยจะมีเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยน้ำหนักคำตอบ มีดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2558)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00 หมายถึง ความพึงพอใจมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51-4.50 หมายถึง ความพึงพอใจมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.50 หมายถึง ความพึงพอใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51-2.50 หมายถึง ความพึงพอใจน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.50 หมายถึง ความพึงพอใจน้อยที่สุด

แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 และมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.83

3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ในงานวิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) โดยดำเนินการตามวงจรที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ คือ การสังเกต การสะท้อนความคิด การวางแผน การลงมือปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (กาสัก เตชันหมาก, 2563) รายละเอียดดังนี้

3.1 การสังเกต ทำการลงพื้นที่สำรวจ เพื่อศึกษาความต้องการ ปัญหาและปัจจัยการผลิตข้าว ได้แก่ จำนวนแปลง จำนวนเกษตรกรที่เพาะปลูกข้าวไรซ์เบอร์รี่ปลอดสารในพื้นที่ ต้นทุนการผลิต การจำหน่ายและรายได้ ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางกายภาพเชิงพื้นที่ วิถีและอัตลักษณ์ชุมชน

3.2 การสะท้อนความคิดและการวางแผนผ่านกระบวนการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของการออกแบบบรรจุภัณฑ์ต้นแบบ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของผลงาน และท้ายสุดจะเกิดการพึ่งพาตนเอง (Sander, 2002) โดยมีแนวทางดังนี้

3.2.1 การตั้งคำถามเพื่อเปิดประเด็นและชวนวิเคราะห์ SWOT analysis เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการดำเนินงาน จุดแข็งของชุมชน

มีส่วนในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้มีจุดเด่น น่าสนใจ จุดอ่อนเป็นสิ่งที่ควรปรับปรุงและแก้ไขเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีมูลค่า ในขณะที่โอกาสจะเป็นสถานการณ์หรือปัจจัยที่มีส่วนช่วยให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จัก จำหน่ายได้ หรืออยู่ในตลาดมากขึ้น ตลอดจนการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคจะ คำนึงถึงสาเหตุที่ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นผลการวิเคราะห์ SWOT เบื้องต้น จึงเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ในการกำหนดแนวทางต่างๆ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีการพัฒนาตามบริบทของชุมชน

3.2.2 คนในชุมชนและนักวิจัยร่วมกันสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ ผ่านกระบวนการ ระดมความคิด วาดภาพและบรรยายเกี่ยวกับอัตลักษณ์ในท้องถิ่นผ่านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ตลอดจนการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีที่มีมาตรฐาน การออกแบบตราสินค้า และการตลาดออนไลน์ เพื่อยกระดับและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์

3.3 การลงมือปฏิบัติโดยนำผลิตภัณฑ์ต้นแบบข้าวไรซ์เบอร์รี่ขนาด 1 กิโลกรัม จำนวน 300 แพ็ค ไปทดลองจำหน่ายในงาน CREATIVE CITY สุโขทัยเมืองสร้างสรรค์ ที่เป็นการแสดงสินค้า และผลิตภัณฑ์ชุมชนของจังหวัดสุโขทัย

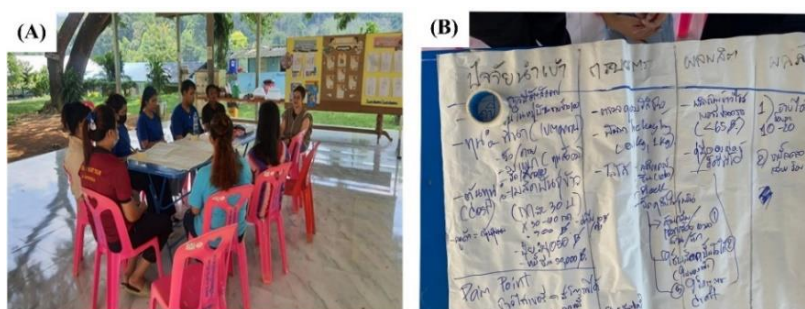
3.4 การประเมินผลความพึงพอใจต่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์ผ่านการทดลองจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ต้นแบบเพื่อปรับปรุงผลิตภัณฑ์ จากการตอบแบบสอบถามผู้ที่มาเที่ยวงาน CREATIVE CITY สุโขทัยเมืองสร้างสรรค์ และแวะมาชม ชิมข้าวไรซ์เบอร์รี่ที่บูธจัดแสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตำบล แม่สำ จำนวน 400 คน และนำผลการประเมินมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน

3.5 การวัดความคุ้มค่าของลงทุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากการอัตราส่วนผลตอบแทน จากการลงทุน (Return on Investment: ROI) ดังสมการที่ 1

$$ROI = (\text{กำไรสุทธิ/ต้นทุน}) \times 100 \quad (1)$$

ผลการวิจัย

1. ผลจากการลงพื้นที่สำรวจเพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลจากการสังเกตสภาพแวดล้อม ทางกายภาพ บริบท วิถีชุมชน ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ดังภาพที่ 2

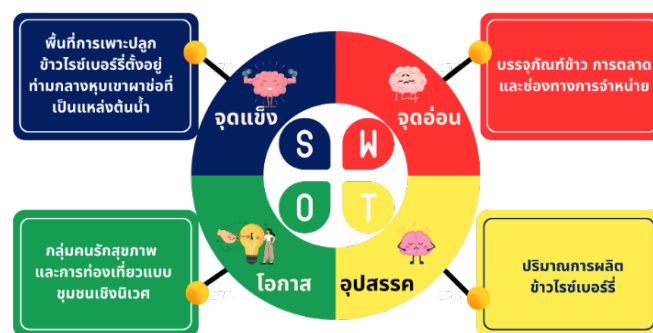
ภาพที่ 2 (A) ภาพกิจกรรมการสนทนากลุ่ม (B) ข้อมูลเบื้องต้นจากกิจกรรมกลุ่ม
ที่มา: ธีรณัฏฐ์ เจริญพานิช ถ่ายเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2565 ณ บ้านแม่สำ

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม พบว่า เกษตรกรบ้านแม่सानปลูกข้าวไรซ์เบอร์รี่ปลอดสาร จำนวน 6 ไร่ (10 ครัวเรือน) มีต้นทุนการผลิตประมาณ 1,100 บาทต่อปีต่อครัวเรือน ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ลักษณะของข้าวเป็นสีม่วง-ดำ เดิมผลผลิตข้าวที่เก็บเกี่ยวได้จะเก็บไว้บริโภคในครัวเรือน ถ้ามีจำนวนมากพอจะจำหน่ายให้แก่พ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อในราคากิโลกรัมละ 30-40 บาท จากปัญหาราคารับซื้อของพ่อค้าคนกลางที่เอารัดเอาเปรียบ ทำให้กลุ่มเกษตรกรเลือกจำหน่ายด้วยตนเอง เดิมทีบรรจุภัณฑ์เป็นถุงพลาสติกบรรจุอาหารทั่วไป ไม่มีตราสินค้า ไม่มีข้อมูลการสั่งซื้อและบรรจุขนาด 5 กิโลกรัม และ 1 กิโลกรัม ดังภาพที่ 3(A) และ 3(B) ตามลำดับ อีกทั้งไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อตั้งราคากลางในชุมชน ทำให้ราคาจำหน่ายข้าวไรซ์เบอร์รี่มีราคาแตกต่างกัน จากการวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ของชุมชนทำให้ทราบว่า ผลิตภัณฑ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่ยังขาดช่องทางการจัดจำหน่ายออนไลน์

ภาพที่ 3 (A) ข้าวไรซ์เบอร์รี่ขนาด 5 กิโลกรัม และ (B) ข้าวไรซ์เบอร์รี่ขนาด 1 กิโลกรัม
ที่มา: ธัญณณภัทร เจริญพานิช ถ่ายเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2565 ณ บ้านแม่सान

2. ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน โดยใช้ SWOT analysis ด้วยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของเกษตรกรที่เพาะปลูกข้าวไรซ์เบอร์รี่ จำนวน 10 ครัวเรือน พร้อมด้วยคณะทำงาน U2T มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรสุพรรณบุรี โดยวิเคราะห์ร่วมกันของคนในชุมชน สรุปดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 การวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน โดยใช้ SWOT analysis

2.1 จุดแข็ง (Strengths: S) เนื่องจากพื้นที่ตั้งอยู่ท่ามกลางหุบเขาผาซ่อที่เป็นแหล่งต้นน้ำ ประกอบกับเป็นพื้นที่สูงมีลักษณะเป็นที่ราบสูงเชิงเขาและลาดเอียง ส่งผลให้มีการทำนาขั้นบันได เพื่อช่วยรักษาความอุดมสมบูรณ์ของปริมาณธาตุอาหารในดิน เนื่องจากไม่ต้องถูกกัดเซาะ และเพิ่มพื้นที่ในการผลิตข้าว โดยชุมชนเน้นปุ๋ยอินทรีย์เนื่องจากหาได้ในท้องถิ่น และสามารถผลิตเองได้ ประกอบกับคนในชุมชนใช้พันธุ์ข้าวพื้นเมืองเพราะมีความต้านทานต่อโรคในท้องถิ่น ทั้งยังคงไว้ซึ่งการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีการลงแขก และการทำนาที่ใช้ควายแทนเครื่องจักรอีกด้วย ทำให้สามารถลดต้นทุนการผลิตได้มาก

2.2 จุดอ่อน (Weaknesses: W) บรรจุภัณฑ์ คุณภาพข้าวไรซ์เบอร์รี่ การตลาดและช่องทางการจำหน่าย ชุมชนเลือกบรรจุข้าวไรซ์เบอร์รี่ในถุงพลาสติกบรรจุอาหารทั่วไป เมื่อเก็บไว้เป็นระยะเวลานานอาจส่งผลให้เกิดกลิ่นเหม็นหืน หรือถ้าเก็บรักษาไม่ดีพอ อาจเกิดการขาดหรือรั่วได้ ทั้งยังไม่มีตราสินค้า ไม่มีข้อมูลการสั่งซื้อ ทำให้ข้าวไรซ์เบอร์รี่ของชุมชนไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลาย

2.3 โอกาส (Opportunities: O) ตลาดของผลิตภัณฑ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่ปลอดภัย ยังเป็นที่ต้องการในกลุ่มผู้บริโภคที่รักสุขภาพอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังเป็นการสนับสนุนเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืนและอาจนำไปสู่การท่องเที่ยวแบบชุมชนเชิงนิเวศได้ในอนาคต โดยเศรษฐกิจพึ่งพาตนเองแบบเศรษฐกิจสีเขียว (Green economy) ภายใต้แนวคิดการพัฒนาแบบ BCG model เป็นช่องทางสร้างโอกาสที่สำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่ปลอดภัย

2.4 ปัญหาและอุปสรรค (Threats: T) ปริมาณการผลิตข้าวไรซ์เบอร์รี่ยังมีข้อจำกัด เนื่องจากความกังวลของชาวบ้านที่ยังไม่แน่ใจเรื่องของการต้องการของผู้บริโภค อีกทั้งยังสถานที่ในการจำหน่าย

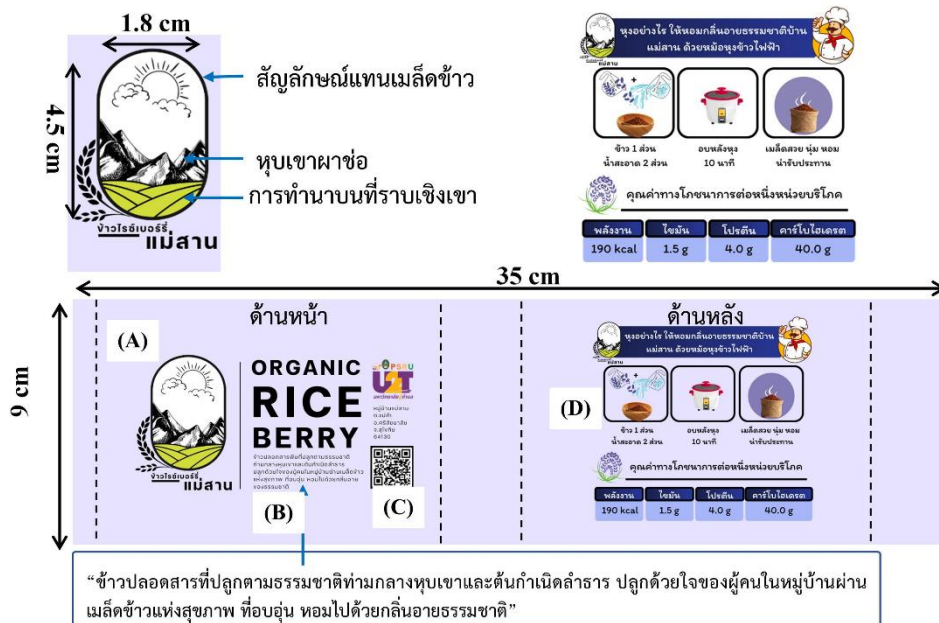
3. ผลการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ผ่านกระบวนการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วม ซึ่งจะนำผลที่ได้จากการทำ SWOT เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบ และระดมความคิดเห็นในชุมชนเป็นหลักการพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่จะเป็นการยกระดับและเพิ่มมูลค่า โดยออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้สะท้อนถึงอัตลักษณ์และวิถีชุมชน ซึ่งผลของการมีส่วนร่วมจะเป็นตัวช่วยในการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 การออกแบบตราสินค้าของผลิตภัณฑ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่ของชุมชนเพื่อดึงดูดผู้บริโภคหรือผู้ที่สนใจ โดยเพิ่มอัตลักษณ์หรือเสน่ห์เฉพาะตัวของชุมชนให้กับตัวสินค้า ซึ่งชุมชนได้ตั้งจุดแข็งของการทำนาขั้นบันได โดยเน้นผาซ่อซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำและเป็นภูเขาหินปูนของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยเป็นสัญลักษณ์ของชุมชนบ้านแม่सान ดังภาพที่ 5(A)

3.2 การยกระดับแบบสายคาดเพื่อเพิ่มความสวยงามและความคิดสร้างสรรค์ สามารถเพิ่มมูลค่ากับผลิตภัณฑ์มากขึ้น โดยมีขนาด 9x35 เซนติเมตร ภาพที่ 5(B) และยังระดมความคิดเพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ของข้าวที่เพาะปลูกในพื้นที่นี้และดึงดูดความสนใจของผู้ซื้อ โดยหลังจาก

เห็นพ้องกัน ทำให้ได้ข้อความที่จะนำไปเพิ่มลงในสายคาด คือ “ข้าวปลอดสารที่ปลูกตามธรรมชาติท่ามกลางหุบเขาและต้นกำเนิดลำธาร ปลูกด้วยใจของผู้คนในหมู่บ้านผ่านเมล็ดข้าวแห่งสุขภาพที่อบอุ่น หอมไปด้วยกลิ่นอายธรรมชาติ” ภาพที่ 5(C)

3.3 การใส่คุณค่าโภชนาการและวิธีการหุงข้าวเพื่อส่งไออุ่นที่พอดิบกับคนรับประทาน โดยจะวางไว้ด้านหลังของสายคาดดังแสดงภาพที่ 5(D) 4) การพัฒนาบรรจุภัณฑ์เป็นซีลสุญญากาศ แทนที่ถุงพลาสติกบรรจุอาหารทั่วไป เพื่อป้องกันการเกิดกลิ่นเหม็นหืน และการขาดร่วน เพราะมีความหนา กว่าถุงพลาสติกบรรจุอาหารทั่วไปถึง 10 เท่า ทั้งมีความยืดหยุ่นกว่าถุงพลาสติกบรรจุอาหารทั่วไป และสามารถยืดอายุของข้าวไรซ์เบอร์รี่ เนื่องจากการซีลสุญญากาศช่วยให้ปริมาณออกซิเจนในข้าวลดลง ทำให้มอดไม่สามารถเจริญเติบโตได้ นอกจากนี้ยังป้องกันการเกิดปฏิกิริยาออกซิเดชัน ลดการเหม็นหืน ทำให้ข้าวคงความหอมได้นานด้วย

ภาพที่ 5 การออกแบบตราสินค้าของสายคาด

4. ผลการนำผลิตภัณฑ์ต้นแบบไปทดลองจำหน่ายผ่านงาน CREATIVE CITY สุโขทัยเมืองสร้างสรรค์ ณ ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย (12-14 สิงหาคม 2565) ดังภาพที่ 6 โดยนำผลิตภัณฑ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่ขนาด 1 กิโลกรัม จำนวน 300 แพ็ค ออกบูธเพื่อจัดแสดงและจำหน่ายสินค้า

ภาพที่ 6 ผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่นำไปทดลองจำหน่ายในงาน CREATIVE CITY

ที่มา: ธัญญณ์ภัทร์ เจริญพานิช ถ่ายเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2565 ณ ย่านเมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย

5. ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่ จากการเก็บแบบสอบถามผู้ที่มาเที่ยวงาน CREATIVE CITY สุโขทัยเมืองสร้างสรรค์ และแะมาชม ชิมข้าวไรซ์เบอร์รี่ ที่บูธจัดแสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตำบลแม่สำ จำนวน 400 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 298 คน คิดเป็นร้อยละ 74.5 เพศชาย จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.5 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 40.5 สถานภาพสมรส จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 49.8 การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 37.8 ประกอบธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23.0 รายได้ 20,001-25,000 บาท จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 33.8 ผลประเมินความพึงพอใจ ดังนี้

ความพึงพอใจต่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์ภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ด้านการออกแบบกราฟิกบรรจุภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.58$) และด้านส่งเสริมการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 4.52$) ตามลำดับ รองลงมา คือ มีความพึงพอใจในระดับมาก ด้านโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.45$) เมื่อพิจารณารายข้อ ด้านโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด คือ รักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่บรรจุภายใน ($\bar{X} = 4.63$) และวัสดุที่ใช้มีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.54$) ด้านการออกแบบตราสินค้าบรรจุภัณฑ์ มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด คือ สะท้อนวิถีชีวิต อัตลักษณ์ท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.68$) ด้านส่งเสริมการจัดจำหน่าย มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด คือ บรรจุภัณฑ์สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัวสินค้า ($\bar{X} = 4.67$) ภาพประกอบที่ใช้บนบรรจุภัณฑ์สามารถสื่อสารถึงผลิตภัณฑ์ได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 4.63$) และความเหมาะสมของบรรจุภัณฑ์กับราคาจำหน่าย (60 บาท/1 กิโลกรัม) ($\bar{X} = 4.53$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์

บรรจุภัณฑ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่	ความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถาม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
1. ด้านโครงสร้างบรรจุภัณฑ์			
รูปทรงเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์	4.20	0.64	มาก
การปกป้องผลิตภัณฑ์ภายใน	4.44	0.59	มาก
รักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่บรรจุภายใน	4.63	0.49	มากที่สุด
วัสดุที่ใช้มีความเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์	4.54	0.50	มากที่สุด
รวม	4.45	0.58	มาก
2. ด้านการออกแบบตราสินค้าบรรจุภัณฑ์			
สะท้อนวิถีชีวิต อัตลักษณ์ท้องถิ่น	4.68	0.47	มากที่สุด
บรรจุภัณฑ์แสดงข้อมูลที่จำเป็นได้ครบถ้วน	4.64	0.48	มากที่สุด
ความเหมาะสมของขนาดภาพและตัวอักษร	4.56	0.50	มากที่สุด
ความเหมาะสมของการจัดวางองค์ประกอบ	4.45	0.50	มาก
รวม	4.58	0.49	มากที่สุด
3. ด้านส่งเสริมการจัดจำหน่าย			
ภาพประกอบที่ใช้บนบรรจุภัณฑ์สามารถสื่อสารถึง			
ผลิตภัณฑ์ได้อย่างเหมาะสม	4.63	0.49	มากที่สุด
ตราสินค้าสามารถจดจำได้ง่าย	4.35	0.64	มาก
บรรจุภัณฑ์สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัวสินค้า	4.67	0.53	มากที่สุด
ความเหมาะสมของบรรจุภัณฑ์กับราคาจำหน่าย			
(60 บาท/1 กิโลกรัม)	4.53	0.50	มากที่สุด
ความโดดเด่นเมื่ออยู่บนชั้นวางสามารถดึงดูดผู้บริโภค	4.43	0.57	มาก
รวม	4.52	0.56	มากที่สุด
ภาพรวม	4.52	0.55	มากที่สุด

นอกจากนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามยังให้ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เรื่องโปรโมชั่น การขายและช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าชุมชนที่ทำให้ผู้บริโภคเข้าถึงได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

หลังจากทดลองจำหน่ายได้นำมาสู่การปรับปรุงผลิตภัณฑ์และส่งเสริมทักษะความรู้การตลาดแบบออนไลน์เพื่อให้ชุมชนสามารถจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด รวมทั้งการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์สินค้าผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก (Facebook) ทั้งส่วนเพจส่วนบุคคลของเกษตรกร เพจบ้านแม่สาน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สำ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัด

สุโขทัย และ U2T Page ของตำบลแม่สำ ภายใต้โครงการ U2T for BCG ของกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) และการพัฒนาทักษะ ความรู้ในเรื่องการวางแผนการตลาด และจัดทำบัญชีการขายผลิตภัณฑ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่ปลอดสารของชุมชน โดยการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ออกสู่ ตลาดออนไลน์ได้มีการปรับราคาผลิตภัณฑ์ขึ้นเป็น 65 บาทต่อ 1 กิโลกรัม เพื่อสอดคล้องกับต้นทุน การขนส่งสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่มีการพัฒนาปรับปรุงใหม่ ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 ช่องทางการจำหน่ายออนไลน์ (A) เฟซบุ๊ก (Facebook) U2T แม่สำ (B) เว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สำ (C) ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้รับจาก ความร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สำและวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย

6. ผลการคำนวณอัตราส่วนผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ข้าวไรซ์เบอร์รี่แบบปลอดสารของชุมชนจากต้นทุน 30,000 บาท ได้กำไรสุทธิจากการจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนามาตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2565 เป็นระยะเวลา 4 เดือนอยู่ที่ 15,000 บาท ต้นทุนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อยู่ที่ 30,000 บาท คิดเป็นค่า ROI อยู่ที่ 50% ถือว่าเป็น การลงทุนที่คุ้มค่าจากการลงทุนระยะ 4 เดือน เฉลี่ยตกอยู่ที่ประมาณร้อยละ 13 ต่อเดือน และยัง พบว่ามีการลงทุนเพิ่มเติมและต่อเนื่องจากการสนับสนุนขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สำ และวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัยในการส่งเสริมการขายในงานเทศกาลต่างๆ ของจังหวัดสุโขทัยและการ เป็นสินค้าประจำตำบล ดังภาพที่ 8(C)

สรุปผลการวิจัย

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเพิ่มมูลค่าข้าวไรซ์เบอร์รี่แบบปลอดสารภายใต้อัตลักษณ์ของชุมชน ชาวปากเกราะญอ บ้านแม่สำน นอกจากคุณสมบัติและประโยชน์ของข้าวไรซ์เบอร์รี่ที่ตอบสนองต่อกลุ่ม

ผู้บริโภคและตลาดด้านสุขภาพที่กำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นในปัจจุบัน ยังได้มีการดึงอัตลักษณ์และภูมิปัญญาที่โดดเด่นในการปลูกข้าวไรซ์เบอร์รี่ของชาวปากะญอบ้านแม่สาบที่มีการทำนาแบบขั้นบันไดปลอดสารเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งส่งผลให้บรรจุภัณฑ์ที่ได้เป็นการชีลสุญญากาศและเพิ่มสายคาดที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนเข้าไปในผลิตภัณฑ์ โดยผลิตภัณฑ์นี้ได้รับการผลักดันให้เป็นสินค้าประจำตำบลแม่สา และมีการเพิ่มช่องทางการตลาดออนไลน์เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงสินค้ามากขึ้น ถือได้ว่ามีส่วนในการเพิ่มความคุ้มค่าของการลงทุนถึงร้อยละ 50 จากการลงทุนในระยะสั้น เป็นการส่งเสริมรายได้ ความเป็นอยู่และเศรษฐกิจของชุมชน อีกทั้งยังช่วยลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรแบบเศรษฐกิจสีเขียว (Green economy)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการเพิ่มมูลค่าข้าวไรซ์เบอร์รี่แบบปลอดสารเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก อย่างมีอัตลักษณ์ของชุมชน สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านอัตลักษณ์ของชุมชน อัตลักษณ์ คือ ลักษณะเฉพาะตัวที่โดดเด่นของแต่ละชุมชนหรือพื้นที่ ผ่านทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ที่เกิดจากการเรียนรู้ของคนในชุมชน สร้าง สะสม และส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น (วิชาญ ตอธรรมย์, อภิวัฒน์ วงศ์รัตน์, อัญชลี ชนะคำ และบรรพจน์ มีสา, 2565) ดังนั้น ชุมชนที่แตกต่างกันก็จะมีเอกลักษณ์เฉพาะชุมชนที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่ของชุมชนบ้านแม่สาบได้นำลักษณะพื้นที่ วิธีการทำนาขั้นบันไดและไม่ใช้สารเคมีในการเพาะปลูก มาร่วมพัฒนาออกแบบตราสินค้าของผลิตภัณฑ์ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ซื้อ โดยเพิ่มเอกลักษณ์เฉพาะตัวให้กับสินค้า โดยมีการสื่อถึงผาซอที่เป็นแหล่งต้นน้ำของภูเขาหินปูนตั้งตระหง่านโดดเด่นในชุมชนที่โดดเด่นทางกายภาพของพื้นที่ ทำให้การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่ของชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของปิยะนุช เจริญยอด (2565) ที่ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนผ่านแนวความคิดการสืบสานภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกที่สะท้อนเอกลักษณ์ หรือสอดแทรกเรื่องราวต่างๆ ผ่านผลิตภัณฑ์ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มี “เสน่ห์” ในแบบที่แตกต่างและหาจากที่อื่นไม่ได้ และเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน และสามารถสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนในอนาคต

2. การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์แบบมีส่วนร่วม เน้นไปที่คนในชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบช่วยเหลือกันและกัน เป็นการส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของผลงานที่เกิดขึ้นในชุมชน (รุ่งฤทัย รำพึงจิต และอภิรติ โสฬส, 2564) และทำให้คนในท้องถิ่นตระหนักและเห็นถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และปัญหา จากการทำ SWOT สามารถพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสชุมชนพึ่งพาตนเองได้ โดยจะดำเนินการผ่านการตั้งคำถาม การเล่าประสบการณ์ การใช้ภาพประกอบตลอดจนการระดมสมองและวาดภาพบรรยายเกี่ยวกับการชูความโดดเด่นของอัตลักษณ์ในท้องถิ่น

ของชุมชน เพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ของชุมชน สร้างมูลค่าของผลิตภัณฑ์ ส่งผลต่อการสร้างรายได้ให้คนในชุมชน ตลอดจนช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบชุมชนเชิงนิเวศได้ในอนาคต

3. ผลการสำรวจความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์ พบว่า มีความพึงพอใจต่อการออกแบบบรรจุภัณฑ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความพึงพอใจด้านการออกแบบตราสินค้าบรรจุภัณฑ์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีความพึงพอใจในการสะท้อนวิถีชีวิต อัตลักษณ์ท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด (4.68 ± 0.47) ซึ่งเห็นได้ว่าตราสินค้าที่มีการออกแบบที่ดีและบอกเล่าเรื่องราวมีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค สอดคล้องกับชลิดา ศรีสุนทร และดารณี ดวงพรหม (2565) ได้ทดสอบสมมติฐานเรื่องคุณค่าตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค และเป็นการยืนยันตามการพิสูจน์ของวศิน อัมโอสถ (2564) ที่กล่าวว่าคุณค่าของตราสินค้า และภาพลักษณ์ตราสินค้าส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้ามากที่สุด

4. การเพิ่มช่องทางการตลาดผ่านแนวความคิดทางการตลาดยุคใหม่ มุ่งเน้นนวัตกรรมทางการตลาด มีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการทำการตลาดมากขึ้น โดยเฉพาะการตลาดออนไลน์ จะช่วยเพิ่มความสะดวกรวดเร็วทั้งผู้ผลิตและบริโภคสินค้า อาทิ ช่องทางเฟซบุ๊ก (Facebook) ทั้งเพจส่วนบุคคลของเกษตรกร เพจบ้านแม่सान อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่สำ อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย และ U2T Page ของตำบลแม่สำ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพีรวิทย์ คำเจริญ, เนตรชนก บัวนาถ, รุ่งกานต์ มุสโกภาส, จารุวรรณ พนมจิระสวัสดิ์ และอิสริชัย ลาวรรณา (2566) ที่ได้ทำการสร้างช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบงาหลักร้อยแบบออนไลน์ เพื่อเพิ่มช่องทางการรู้จักสินค้า ซึ่งสามารถทำรายได้ให้กับชุมชนเพิ่มมากขึ้นถึงร้อยละ 50 จากยอดจำหน่ายเดิม

5. การคำนวณหาอัตราส่วนผลตอบแทน (ROI) จากการลงทุนด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวไรซ์เบอร์รี่แบบปลอดสารของชุมชนบ้านแม่सान ซึ่งถือว่าเป็นตัวบ่งชี้ถึงความคุ้มค่าของการลงทุน โดยอัตราส่วนผลตอบแทนจากการลงทุนอยู่ที่ร้อยละ 50 เป็นการลงทุนที่คุ้มค่าภายในระยะเวลา 4 เดือน

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้บริโภคในจังหวัดสุโขทัยเท่านั้น ดังนั้น ควรมีการศึกษาจากผู้บริโภคอื่นๆ เพื่อจะได้เห็นภาพรวมทั้งประเทศและนำไปพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ต่อไป

2. ควรส่งเสริมด้านการตลาดแบบบูรณาการอย่างต่อเนื่อง เช่น โฆษณาที่ทันสมัย น่าสนใจ เพื่อดึงดูดกลุ่มผู้บริโภค การสร้างคอนเทนต์ผ่านโซเชียลมีเดีย การกระจายเสียงของอำเภอหรือจังหวัด ตลอดจนส่งเสริมการขายในรูปแบบต่างๆ อาทิ สินค้าราคาพิเศษในช่วงเทศกาลต่างๆ คุปองส่วนลดสินค้าตัวอย่างเพื่อเป็นการกระตุ้นยอดขายอีกทางหนึ่ง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม สัญญาเลขที่ RDI-2-65-53 และผู้เขียนขอขอบคุณชุมชนบ้านแม่सानและองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ส้าอำเภอสรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินวิจัยเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กาสัก เต๊ะชั้นหมาก, พนิตสุภา ธรรมประมวล และกานดา เต๊ะชั้นหมาก. (2563). การพัฒนาผ้าฝ้ายมัดหมี่ทอมือย้อมสีธรรมชาติต่อยอดภูมิปัญญาสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตำบลโคกเจริญ อำเภโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 13(4), น. 84-115.
- ชลิดา ศรีสุนทร และดารณี ดวงพรหม. (2565). การตลาดแบบบูรณาการและคุณค่าตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อข้าวเหนียวของผู้บริโภค จังหวัดอุดรธานี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 11(2), น. 135-148.
- ณัฐธิยา วัฒนศิริศาสตร์. (2565). การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์น้ำพริก กลุ่มแม่บ้านชุมชนเด่นป่าสัก จังหวัดเชียงราย. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 14(4), น. 332-342.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2558). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปิยะนุช เจตียยอด. (2565). การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากผ้าทอลายหน้าหมอน กลุ่มเมืองแจ่ม จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 14(4), น. 343-359.
- พีรวิชญ์ คำเจริญ, เนตรชนก บัวนาค, รุ่งกานต์ มุสโกภาส, จารุวรรณ พนมจิระสวัสดิ์ และอิสริชัย ลาวรรณา. (2566). การพัฒนาสื่อเพื่อสร้างการรับรู้และสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบงาหลักร้อย จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 15(2), น. 43-55.
- รุ่งฤทัย ราพิงจิต และอภิรติ โสฬส. (2564). การพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึกจากผ้าทอพื้นเมืองสุโขทัยสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเย็บผ้าและศิลปะประดิษฐ์จากผ้า ตำบลเขาแก้วศรีสมบูรณ์ จังหวัดสุโขทัย. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 13(4), น. 268-278.
- วศิน อัมโรสถ. (2564). *ปัจจัยคุณค่าของตราสินค้า ความไว้วางใจ และภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมของคนกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ).
- วิชาญ ตอธรรมย์, อภิวัฒน์ วงศ์ณรัตน์, อัญชลี ชนะคำ และบรรพจน์ มีสา. (2565). การออกแบบตราสัญลักษณ์ปลากะพงแปรรูป กลุ่มผู้เลี้ยงปลากะพง ตำบลเสม็ด จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 14(3), น. 205-217.

- วุฒิสีทธิ์ จีระกมล. (2558). ดนตรีชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยงบ้านแม่सान อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา*, 2(1), น. 178-190.
- ศูนย์วิทยาศาสตร์ข้าวมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2558). ข้าวไรซ์เบอร์รี่. สืบค้นเมื่อ 6 พฤษภาคม 2565, จาก <https://dna.kps.ku.ac.th/index.php/articles-ricersc-rgdu-knowledge/29-2015-03-27-02-0415/53-riceberry>
- Sanders, E. B. N. (2002). *In design and the social sciences*. Retrieved April 4, 2023, from <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.1201/9780203301302-8/user-centered-participatory-design-approaches-elizabeth-sanders18-25>

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
กับการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3
A Study of the Relationship between Digital Leadership of School
Administrators and Promotion of Teacher's Innovative Thinking Skills
under Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 3

นารภัทร แซ่หว่า^{1*} และณิรดา เวชญาณลักษณ์²
Narapat Saewa^{1*} and Nirada Wechayaluck²

(Received: Jan. 14, 2024; Revised: Mar. 9, 2024; Accepted: Mar. 11, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 113 แห่ง จากการใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน นำมาเทียบสัดส่วนกำหนดผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 113 คน และครูผู้สอน จำนวน 113 คน รวม 226 คน โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นตอนที่ 1 เท่ากับ 0.98 และตอนที่ 2 เท่ากับ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมทักษะการคิด

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, พิษณุโลก 65000

M.Ed., Student in Educational Administration, Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok 65000

*Corresponding author, e-mail: narapat.s@psru.ac.th

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, พิษณุโลก 65000

Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok 65000

เชิงนวัตกรรมของครู โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก อยู่ในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this research were to: 1) study the digital leadership of school administrators, 2) study the promotion of teachers' innovative thinking skills, and 3) examine the relationship between the digital leadership of school administrators and the promotion of teachers' innovative thinking skills under Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 3. The sample consisted of 113 schools under Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 3, selected using Krejcie and Morgan's table. The sample was taken using a stratified sampling method, identifying groups of informants, namely 113 school administrators and 113 teachers in educational institutions through random sampling. The research tool was a questionnaire using a 5-point Likert scale, with reliability coefficients of 0.98 for part 1 and 0.99 for part 2. The statistics used in the data analysis were mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient.

The results of the study found that: 1) Digital leadership, in general, was at the highest level, 2) the promotion of teachers' innovative thinking skills, in general, was at the highest level, and 3) the relationship between the digital leadership of school administrators and the promotion of teachers' innovative thinking skills was at a moderate level of correlation, statistically significant at the .01 level.

Keywords: Digital leadership, Innovative thinking skills, School administrators

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การสร้างนวัตกรรมและพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ จึงจำเป็นต้องพัฒนาการศึกษาทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาและครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับการจัดการเรียนรู้ในอนาคต ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทที่สำคัญมากขึ้นต่อความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ (จิณฉัตร ปะโคทั้ง, 2561, น. 34) จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลที่เข้ามาเปลี่ยนรูปแบบและกระบวนการการบริหารคุณภาพ

การศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ดิจิทัลของผู้เรียน จึงเป็นภารกิจสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษามีความจำเป็นต้องเข้าใจบริบทของสภาพแวดล้อมที่เข้ามามีผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีที่เป็นทั้งปัจจัยเอื้อและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ทั้งการเปลี่ยนแปลงในระดับต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาและส่งผลกระทบทำให้สภาพแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนในยุคดิจิทัล การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ครูในยุคดิจิทัล และเทคโนโลยีและนวัตกรรม การเรียนรู้ในยุคดิจิทัลเปลี่ยนแปลงตามไป (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561, น. 1)

ความเป็นผู้นำทางการศึกษาของการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีดิจิทัลจำเป็นต้องมีภาวะความเป็นผู้นำ เพื่อที่จะทำให้การศึกษาเกิดประสิทธิภาพ นำความรู้ความสามารถไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา มีการส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (ณิรดา เวชญาลักษณ์, 2564, น. 168) จากความท้าทายของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่มีเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป้าหมายที่สำคัญคือทำให้เกิดนวัตกรรมในสถานศึกษา การพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครูจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพื่อส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม เป็นทักษะที่สำคัญสำหรับผู้บริหารและบุคลากรสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนานวัตกรรมใหม่ และยกระดับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย การปฏิรูปการศึกษา (จิตติมา วรรณศรี, 2563, น. 79) และคอยขับเคลื่อนการออกแบบนวัตกรรมหลักสูตร เพื่อใช้ในการพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศ โดยที่หลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพการทางสังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี ภายใต้เงื่อนไขหรือข้อจำกัดต่างๆ เป็นโจทย์ที่สำคัญที่สุดของนักพัฒนานวัตกรรมหลักสูตรจะต้องศึกษาค้นคว้าวิจัย คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และที่สำคัญที่สุดคือมีการคิดสร้างสรรค์ในปัจจุบัน (มารุต พัฒนาผล, 2562, น. 23) ครูจึงมีความจำเป็นที่ต้องได้รับการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัล มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวหน้า ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู ส่งเสริมสร้างสรรค์นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ สามารถปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมของสถานศึกษาให้เป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ที่ส่งเสริมสรณะครูและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้ตลอดชีวิต จากการศึกษางานวิจัยของวรรณ อินทร์ชู และจิตติมา วรรณศรี (2565, น. 300) พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในสถานศึกษาที่สูง แต่ตรงข้ามกับผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำยุคดิจิทัลต่ำ มีส่วนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในสถานศึกษาที่ต่ำไปด้วย ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นผู้นำของสถานศึกษามีหน้าที่บริหารงานตามนโยบายสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และจากการศึกษางานวิจัยของอรชร ปราจันทร์ และสุกัญญา เข้มซ้อย (2561, น. 53) พบว่า ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครูที่มีน้อยส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพน้อย สถานศึกษาควรมีการพัฒนาครูให้มีทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมเพื่อจะได้นำความรู้ไปถ่ายทอดและพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้เรียนต่อไป

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 เพื่อนำผลการวิจัยครั้งนี้ มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครูต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3
2. เพื่อศึกษาการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

สมมุติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 มีความสัมพันธ์ทางบวก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นพฤติกรรมของผู้บริหารที่มีความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้และการจัดการในสถานศึกษา การเป็นผู้นำในการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรนำเทคโนโลยีมาใช้ ผู้วิจัยใช้ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาของนักการศึกษา ดังนี้ Larson, Miller and Ribble (2009); Center for the Advanced Study of Technology Leadership in Education (2009); Hon and Brady (2013 อ้างถึงใน จิตติมา วรรณศรี, 2563);

Sheninger (2014); Stewart (2015); จิรพล สังข์โพธิ์ (2560); จินณวัตร ปะโคทั้ง (2561); สราวุธ นารมงาม (2561); สุกัญญา แซ่มซ้อย (2561); ทินกร บัวชู และทิพภาพร บัวชู (2562)

2. การส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู เป็นพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมเพื่อพัฒนาความสามารถในคิดสร้างสรรค์และพัฒนาผลงานของครูที่สามารถแก้ปัญหาได้ เพื่อผลลัพธ์ที่สำเร็จนำไปสู่การพัฒนาเป็นกระบวนการใหม่ที่มีประสิทธิภาพ สร้างคุณค่าและประโยชน์ได้ ผู้วิจัยใช้ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักการศึกษา ดังนี้ Horth and Buchner (2009); Swallow (2012); Amelink, Fowlin and Scales (2013); Hoidn and Kakkaninen (2014); ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2557); อรชร ปรารจันท์ (2560); สุกัญญา แซ่มซ้อย (2561); ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์ (2562); นัฐกฤตา เกียรติกาญจน์, อีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย และณัฐกานต์ ประจัญบาน (2564); ณัฐพร แฉมยิ้ม (2564) โดยกรอบแนวคิดในการวิจัยมีรายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 160 แห่ง

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 จำนวน 113 แห่ง ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการเทียบสัดส่วนตามอำเภอ และกำหนดผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 113 คน และครูผู้สอน จำนวน 113 คน รวม 226 คน โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย (Sampling random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มาตราประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

ยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู

2.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Objective Congruence: IOC) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00

2.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค พบว่าแบบสอบถามตอนที่ 1 ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98 และตอนที่ 2 การส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.99

2.4 ผู้วิจัยวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก พบว่า แบบสอบถามตอนที่ 1 ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่ามีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.52-0.76 และตอนที่ 2 การส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.46-0.87

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการส่งและเก็บรวบรวมข้อมูลทางระบบสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ (E-Office) จำนวน 113 แห่ง รวม 226 ฉบับ สามารถเก็บแบบสอบถามจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีความสมบูรณ์ จำนวน 113 แห่ง รวม 226 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 121) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยมีเกณฑ์การแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 121) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง การส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง การส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง การส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง การส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง การส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.3 วิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู โดยนำข้อมูลจากสถานศึกษา 113 แห่ง ที่ได้จากการเก็บข้อมูลของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาเดียวกันมาเฉลี่ยรวมกัน และนำไปวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (r_{xy})

5. สถิติที่ใช้และการนำเสนอข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r_{xy})

ผลการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

ข้อ	ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		ระดับ	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	การมีวิสัยทัศน์ทางดิจิทัล	4.48	0.55	มาก	3
2	การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล	4.54	0.56	มากที่สุด	2
3	การพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพทางดิจิทัล	4.45	0.54	มาก	4
4	การสื่อสารยุคดิจิทัล	4.61	0.48	มากที่สุด	1
ค่าเฉลี่ยรวม		4.52	0.50	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสื่อสารยุคดิจิทัล ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.48) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพทางดิจิทัล ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.54)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

ข้อ	การส่งเสริมทักษะการคิดเชิง นวัตกรรมของครู	ระดับความคิดเห็น		ระดับ	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	การส่งเสริมทักษะการร่วมมือ	4.49	0.64	มาก	4
2	การส่งเสริมทักษะการสร้างแนวคิด	4.49	0.58	มาก	3
3	การส่งเสริมทักษะการทดลองปฏิบัติ	4.52	0.55	มากที่สุด	2
4	การส่งเสริมทักษะการคิดเชื่อมโยง	4.53	0.56	มากที่สุด	1
ค่าเฉลี่ยรวม		4.51	0.55	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่า การส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การส่งเสริมทักษะการคิดเชื่อมโยง ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.56) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการส่งเสริมทักษะการร่วมมือ ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.64)

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา	การส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู				
	1. ด้านการส่งเสริม ทักษะการร่วมมือ	2. ด้านการส่งเสริม ทักษะการสร้างแนวคิด	3. ด้านการส่งเสริม ทักษะการทดลองปฏิบัติ	4. ด้านการส่งเสริม ทักษะการคิดเชื่อมโยง	การส่งเสริมทักษะการคิด เชิงนวัตกรรมของครู โดยภาพรวม
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ ทางดิจิทัล	0.32**	0.43**	0.48**	0.57**	0.45**
2. ด้านการสร้างวัฒนธรรม การเรียนรู้ยุคดิจิทัล	0.34**	0.44**	0.42**	0.52**	0.43**
3. ด้านการพัฒนาสู่ ความเป็นมืออาชีพทางดิจิทัล	0.31**	0.44**	0.48**	0.58**	0.45**
4. ด้านการสื่อสารยุคดิจิทัล	0.34**	0.48**	0.52**	0.62**	0.49**
ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม	0.35**	0.48**	0.50**	0.61**	0.48**

** $p < .01$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($r = 0.48$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความความสัมพันธ์ทางบวกกับด้านการส่งเสริมทักษะการร่วมมือ ด้านการส่งเสริมทักษะการสร้างแนวคิด ด้านการส่งเสริมทักษะการทดลองปฏิบัติ และด้านการส่งเสริมทักษะการคิดเชื่อมโยงต่ำ อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ปานกลาง และค่อนข้างสูง ($r = 0.35, 0.48, 0.50, 0.61$) ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสื่อสารยุคดิจิทัล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพทางดิจิทัล

2. การส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การส่งเสริมทักษะการคิดเชื่อมโยง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การส่งเสริมทักษะการร่วมมือ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจุบัน ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีดิจิทัลพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารสถานศึกษามีการสร้างวิสัยทัศน์ดิจิทัล ในการส่งเสริมให้ครูและบุคลากรร่วมกันกำหนดนโยบายที่มุ่งเน้นการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีดิจิทัล มีการสร้างวัฒนธรรมในการทำงานในสถานศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาปฏิบัติ ในการจัดการเรียนรู้ สร้างการปฏิบัติงานการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมืออาชีพ และมีทักษะการสื่อสารโดยใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลที่ค่อนข้างสูงในสถานศึกษา สอดคล้องกับฐานะ บุญรอด และวสันต์ชัย กากแก้ว (2564, น. 1144) ได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับวรวรรณ อินทร์ชู และจิตติมา วรรณศรี (2565, น. 308) ได้ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการสร้างวิสัยทัศน์และส่งเสริมให้ครูและบุคลากรร่วมกัน กำหนดนโยบายที่มุ่งเน้นการใช้อุปกรณ์ดิจิทัล สร้างวัฒนธรรมในการทำงานในองค์กรโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีการปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ มีทักษะการทางเทคโนโลยีที่ค่อนข้างสูง และเป็นแบบอย่างการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ดีต่อบุคลากรในองค์กร และสอดคล้องกับเสกสิทธิ์ สนสมบัติ (2565, น. 85-86) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบทบาทครูยุคดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่มีการปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกใน

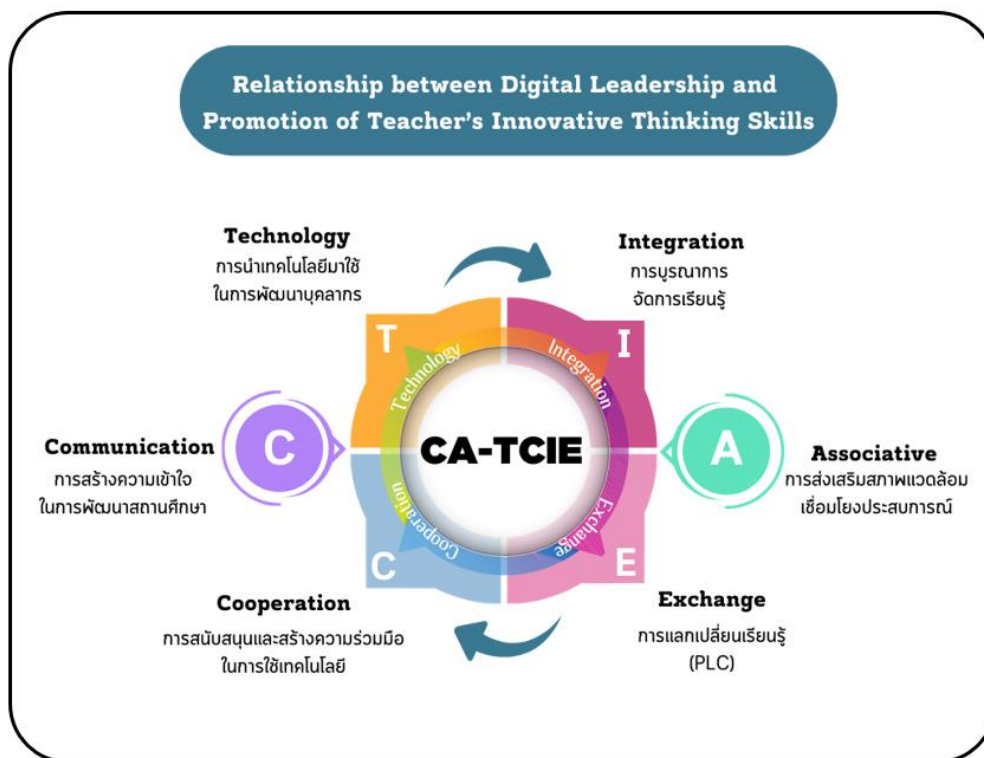
ยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีทั้งความรู้ ทักษะและประสบการณ์ด้านเทคโนโลยี มีการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานเป็นกิจวัตรประจำวัน มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ให้เท่าทันกับโลกยุคดิจิทัล จึงจะสามารถบริหารจัดการการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จ ผลงานบรรลุเป้าหมายและเป็นที่ยอมรับได้

2. การส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญและเล็งเห็นความสำคัญของการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู จึงมีการส่งเสริมทักษะการปฏิบัติงานด้วยความร่วมมือจากครูและบุคลากรในสถานศึกษา มีการส่งเสริมครูและบุคลากรในการสร้างแนวคิด สร้างสรรค์นวัตกรรมการสอน ฝึกทักษะการลงมือทดลองปฏิบัติงานต่างๆ ของสถานศึกษา ส่งเสริมการนำปัญหาที่หลากหลายคิด เชื่อมโยงแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสิริลักษณ์ พรหมณโชติ, ประสงค์ ต้นพิชัย และสันติ ศรีสวนแดง (2564, น. 81) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 จังหวัดอ่างทอง พบว่า จากการกำหนดกลยุทธ์ เพื่อการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา และพัฒนาระบบการบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วมของสังกัด ทำให้มีการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู และสอดคล้องกับปิยะพันธุ์ ชันไร่, พิมพกา ธรรมสิทธิ์ และเชาวฤทธิ์ จันจัน (2564, น. 48) ได้ศึกษาองค์ประกอบทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาน่าน เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเป็นกลไกและเป็นตัวแปรสำคัญ ในด้านจัดการศึกษาให้เกิดความคิดเชิงนวัตกรรมแก่นักเรียนอย่างมีคุณภาพ และมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหารสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ต้องสนับสนุนให้เกิดทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครูผู้สอน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่โดดเด่นทั้งด้านความรู้เชิงทฤษฎี ทักษะ กระบวนการโดยนำแนวคิดการบริหารจัดการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาไปสู่ผลสำเร็จ สามารถตอบสนองต่อการแข่งขันและทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กันทางบวก อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีความเข้าใจเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงในโลกดิจิทัลได้อย่างรวดเร็ว สามารถเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรสามารถวิเคราะห์และนำเสนอความคิดสร้างสรรค์ และการนำเสนอ

แนวคิดใหม่ๆ ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวสันต์ชัย สดคมขำ (2563, น. 133) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับการบูรณาการเทคโนโลยีและเจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นลักษณะของผู้นำยุคใหม่ ต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจ และมองเห็นความสำคัญของเทคโนโลยี ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นผู้นำยุคใหม่ต้องสามารถนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากร และบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสอดคล้องกับ ผู้บริหารสถานศึกษาเล็งเห็นถึงความสำคัญของการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งเสริมให้ครู และบุคลากรทางการศึกษานำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ประโยชน์ อำนวยความสะดวกในการทำงาน ผู้บริหารโรงเรียนมีวิสัยทัศน์ ทำให้ครูและบุคลากร เกิดความอยากเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพ อยู่ตลอดเวลา และสอดคล้องกับอรชร ปราจันท์ (2560, น. 263) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ระบบของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการส่งเสริมการคิดเชิงนวัตกรรมจะต้องมีระบบการบริหารแบบบูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงการคิดเชิงนวัตกรรมอย่างลงตัว และมีปฏิสัมพันธ์กับทุกฝ่าย เพื่อถ่ายทอดและสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน มีระบบ หลักเกณฑ์ และให้การยอมรับ ยินดีกับบุคคลที่ประสบความสำเร็จดึงเอาความรู้และประสบการณ์ของบุคคลที่ประสบความสำเร็จออกมาเป็นความรู้ที่สามารถจัดเก็บและเผยแพร่โดยใช้ช่องทางการแลกเปลี่ยนความรู้และข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายเพื่อให้บุคลากรสามารถเข้าถึงได้ง่าย มีระบบการนิเทศติดตามสะท้อนผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับผลงานด้านการคิดเชิงนวัตกรรม กล่าวคือ หากผู้บริหารสถานศึกษาต้องการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู ซึ่งเป็น Soft skills ก็ต้องมีการบริหารของสถานศึกษาในองค์ประกอบที่เป็น Hard ให้สนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาดังกล่าวด้วย

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3 ผู้วิจัยได้นำมาเขียนรูปแบบโมเดลที่สะท้อนองค์ความรู้จากการวิจัย ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 โมเดลสะท้อนองค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลวิจัยที่พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพทางดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เมื่อเทียบกับด้านอื่นๆ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล พัฒนา วางแผน การใช้งานในการสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ดิจิทัลในสถานศึกษา ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการทางดิจิทัลของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

1.2 จากผลวิจัยที่พบว่า การส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครูในด้านการส่งเสริมทักษะการร่วมมือ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เมื่อเทียบกับด้านอื่นๆ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนการสร้างวัฒนธรรมในการทำงานร่วมกัน ให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีมที่ส่งเสริมความรับผิดชอบและความร่วมมือที่ดีในสถานศึกษา สนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างครู สนับสนุนการจัดกิจกรรมที่เน้นการแบ่งปันที่ประสบความสำเร็จ

1.3 จากผลวิจัยที่พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู ซึ่งด้านการสื่อสารยุคดิจิทัลกับ

ด้านการส่งเสริมทักษะการคิดเชื่อมโยง มีความสัมพันธ์สูงสุด เป็นที่สิ่งผู้บริหารสถานศึกษาควรนำมาใช้ในการพัฒนาตนเองให้มีการสื่อสารที่สามารถใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู ในการเชื่อมโยงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพทางดิจิทัล เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเป็นผู้นำในการใช้งานดิจิทัลอย่างคล่องแคล่ว สร้างการเรียนรู้วัฒนธรรมดิจิทัลทางวิชาชีพ

2.2 ควรศึกษาแนวทางพัฒนาการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครูด้านการส่งเสริมทักษะการร่วมมือ เนื่องจากสถานศึกษาต้องมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพทางดิจิทัล เนื่องจากเป็นการส่งเสริมให้ผู้บริหารมีแนวคิดวิธีการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครูในรูปแบบใหม่ๆ เช่น แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม

เอกสารอ้างอิง

- จิณณวัตร ปะโคทั้ง. (2561). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซต.
- จิตติมา วรรณศรี. (2563). นวัตกรรมสู่การพัฒนาสถานศึกษา. พิษณุโลก: โรงพิมพ์รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.
- จิรพล สังข์โพธิ์. (2560). ภาวะผู้นำในการบริหารยุคดิจิทัล: องค์การไอทีและองค์การที่เกี่ยวข้องกับไอทีในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาวิชาชีพครู (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- ฐานะ บุญรอด และวสันต์ชัย กากแก้ว. (2564). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. *Journal of MCU Ubon*, 7(3), น. 1137-1150.
- ณัฐพร แฉมยิ้ม. (2564). การศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของอาจารย์โรงเรียนสาธิตสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมจังหวัดกรุงเทพมหานคร: การประยุกต์ใช้โมเดลมีคแบบกลุ่มพหุ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

- ณิรดา เวชฌุลักษณ์. (2564). *ภาวะผู้นำ แนวคิด ทฤษฎี เพื่อการประยุกต์ใช้ทางการศึกษา*. เชียงใหม่: วนิตาการพิมพ์.
- ทินกร บัวชู และทิพภาพร บัวชู. (2562). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 13(2), น. 289-290.
- นัฐกฤตา เกียรติกาญจน์, อธิศักดิ์ อุปไมยอริชัย และณัฐกานต์ ประจัญบาน. (2564). องค์ประกอบของทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(3), น. 59-70.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุริยาสาส์.
- ปิยะพันธุ์ ชื่นไร่, พิมพ์ภา ธรรมสิทธิ์ และเชาวฤทธิ์ จันจัน. (2564). องค์ประกอบทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(8), น. 42-55.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2557). *คิดนอกกรอบ: สอนและสร้างได้อย่างไร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- มารุต พัฒนาผล. (2562). *แนวคิดหลักการพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมและการเรียนรู้.
- วรวรรณ อินทร์ชู และจิตติมา วรณศรี. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(6), น. 300-311.
- วสันต์ชัย สดคมขำ. (2563). *ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบูรณาการเทคโนโลยีและเจตคติต่อการใช้เทคโนโลยีของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- สรารุช นามงาม. (2561). *ผู้นำกับการขับเคลื่อนนโยบายประเทศไทย 4.0*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- สิริลักษณ์ พราหมณ์โชติ, ประสงค์ ดันพิชัย และสันติ ศรีสวนแดง. (2564). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 จังหวัดอ่างทอง. *วารสารร่วมพฤษ มหาวิทยาลัยเกริก*, 39(2), น. 65-90.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- เสกสิทธิ์ สนสมบัติ. (2565). *ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบทบาทครูยุคดิจิทัลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม).
- อรชร ปราจันทร์, (2560). *รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน* (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- อรชร ปราจันทร์ และสุกัญญา แซ่ม้อย. (2561). การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของครู. *วารสารการบริหารและนวัตกรรมการศึกษา*, 1(2), น. 53-70.
- Amelink, C., Fowlin, J., & Scales, G. (2013). Defining and Measuring Innovative Thinking Among Engineering Undergraduates. *American Society for Engineering Education. 120th ASEE Annual Conference and Exposition*. pp. 1-5.
- Center for the Advanced Study of Technology Leadership in Education. (2009). *Principals Technology Leadership Assessment*. Retrieved February 20, 2023, from <https://dangerouslyirrelevant.org/wp-content/uploads/2017/04/PTLA-Packet.pdf>
- Hoidn, S., & Karkkaunen, K. (2014). *Promoting skill for innovation in higher education: A literature review on the effectiveness of problem-based learning and of teaching behaviors*. N.P.: OECD Education Working Paper.
- Horth, Davic and Buchner, Dan. (2009). *Innovation Leadership; How to use innovation to lead effectively, work collaboratively and drive results*. Retrieved February 20, 2023, from <http://www.ccl.org/leadership/pdf/research/InnovationLeadership.pdf>.
- Larson, L., Miller, T. & Ribble, M. (20010). 5 Considerations for Digital Age Leaders: What Principals and District Administrators Need to Know about Tech Integration Today. *Learning & Leading with Technology*, 37(4), pp. 12-15.
- Sheninger, E. (2014). *Digital Leadership: Changing paradigms for changing times*. California: United States of America.
- Stewart, M. (2015). The Language of Praise and Criticism in a Student Evaluation Survey. *Studies in Educational Evaluation*, 45, pp. 1-9.
- Swallow, E. (2012). Can innovative thinking be learned. *Forbes*, 6(3), pp. 1-2.

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
Phenomenon-Based Learning for Learning Achievement Development
and Critical Thinking for Grade 7 Students

เบญจวรรณ เห่งกระโทก^{1*} และสิรินาถ จงกลกลาง²
Benjawan Hengkrathok^{1*} and Sirinat Jongkonklang²

(Received: Jan. 9, 2024; Revised: Mar. 9, 2024; Accepted: Mar. 11, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานก่อนและหลังเรียน และหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 2) เปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังเรียน และ 3) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนปทุมคงคาประชานิรมิต จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 29 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แบบสังเกตสภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน และแบบบันทึกการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แต่หลังเรียนไม่สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) การคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) สภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน พบว่า ชั้นเรียนมีบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ นักเรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ กระตือรือร้น มีอิสระในการคิด เกิดการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ปรากฏการณ์เป็นฐาน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ คณิตศาสตร์

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา 30000

M.Ed., Student in Curriculum and Instruction Program, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Nakhon Ratchasima 30000, Thailand

* Corresponding author, e-mail: benjawan303@gmail.com

² คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา 30000

Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Nakhon Ratchasima 30000, Thailand

ABSTRACT

This study aimed to: 1) compare students' learning achievement before and after learning, and their learning achievement against the 70 percent criterion, 2) compare students' critical thinking before and after learning, and 3) study the learning conditions using phenomenon-based learning. The research sample group consisted of 29 grade 7 students from class 1/1 at Pakthongchai Prachaniramit School in the first semester of the academic year 2022, selected by cluster random sampling. The research instruments included lesson plans, a learning achievement test, a critical thinking test, an observation form, and a learning log form. Statistics used for data analysis were mean, percentage, standard deviation, t-test, and content analysis.

The research findings showed that: 1) students' learning achievement was higher than before, but learning achievement after the lessons was less than the 70 percent criterion, statistically significant at the .05 level, 2) students' critical thinking was statistically significantly higher than before at the .05 level, and 3) learning conditions using phenomenon-based learning created a conducive environment for active learning, where students played an active role, were enthusiastic, and were independent in their thinking. This created a classroom where diverse ideas were expressed, fostering good interactions.

Keywords: Phenomenon-based learning, Critical thinking, Mathematics

บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากคณิตศาสตร์ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนให้มีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยี การสื่อสารและการร่วมมือ ซึ่งส่งผลให้นักเรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถแข่งขันและอยู่ร่วมกับประชาคมโลกได้ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560, น. 1) อีกทั้งยังพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดสมรรถนะที่สำคัญ 5 ประการ คือ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 4) ซึ่งจุดเริ่มต้นสำคัญในการออกแบบการเรียนรู้คือ แนวคิดให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในชั้นเรียนปัจจุบัน มุ่งให้นักเรียนได้รับความรู้คณิตศาสตร์ที่เน้นเนื้อหาและการทำงานตามขั้นตอนหรือกระบวนการที่ครุยกตัวอย่าง สำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์และทักษะอื่นๆ ตลอดจนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้แล้ว เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของคณิตศาสตร์นั้น ยังมีไม่มากเท่าที่ควร (อัมพร ม้าคอง, 2559, น. 13) ดังนั้น ครูจำเป็นต้องมีการปรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และสืบค้นองค์ความรู้ใหม่ๆ มาถ่ายทอดให้นักเรียน โดยมีหลักการว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องเน้นให้นักเรียนแสวงหาความรู้ พัฒนาความสามารถได้ตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพของตนเอง รวมถึงสนับสนุนให้มีการฝึกปฏิบัติ ในสภาพการทำงานจริงที่มีความหลากหลาย ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกทักษะด้านต่างๆ เกิดกระบวนการคิดและสามารถเชื่อมโยงความรู้นำไปใช้ในชีวิตจริงของนักเรียนได้ (ทรงชัย อักษรคิด, 2564, น. 108) นั่นคือ การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในปัจจุบันและอนาคตจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย

ในยุคสังคมฐานความรู้ที่เต็มไปด้วยองค์ความรู้มหาศาลและมีความเป็นพลวัตเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การจัดการเรียนรู้ในยุคนี้จึงไม่ควรมุ่งเน้นเพียงการถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว แต่ควรสร้างทักษะที่จำเป็นให้กับนักเรียนด้วย (พงศธร มหาวิจิตร, 2564, น. 19) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทในการเรียนรู้ โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ให้นักเรียนเกิดกระบวนการแก้ปัญหาผ่านการลงมือปฏิบัติ มีการเรียนรู้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะต่างๆ ได้ สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ซึ่งแนวคิดสำคัญที่เชื่อว่านักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการแก้ปัญหา (Problem solving) (พงศธร มหาวิจิตร, 2560, น. 42) ทฤษฎีดังกล่าวนี้เป็นทฤษฎีรากฐานของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลากหลายรูปแบบ รวมทั้งการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-Based Learning) เป็นแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่ได้นำปรากฏการณ์ต่างๆ ที่น่าสนใจมาเป็นประเด็นให้นักเรียนเกิดความสงสัย กำหนดปัญหาหรือคำถามให้เกิดการแสวงหาความรู้และวิธีการต่างๆ ในการเรียนรู้เพื่อค้นหาคำตอบแก้ปัญหา และลงมือปฏิบัติผ่านกระบวนการเรียนรู้ในบริบทจริงที่มีความต่อเนื่องบนพื้นฐานทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (อรพรธณ บุตรกตัญญู, 2561, น. 350) จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน มีจุดเริ่มต้นจากการสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงโดยมีลักษณะเป็นองค์รวม สอดคล้องกับสภาพจริงและบริบท มีการเรียนรู้แบบสืบเสาะโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และมีกระบวนการเรียนรู้ (Silander, 2015) นั่นคือการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานจะช่วยทำให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตจริง

การออกแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ หากเชื่อมโยงไปยังวิถีชีวิตจริง จะส่งผลให้นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ ทักษะ ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยการประยุกต์ใช้บทบาทของนักเรียนในกระบวนการเรียนรู้ ที่เริ่มต้นจากการสังเกต สำรวจและลงมือปฏิบัติผ่านปรากฏการณ์ที่สนใจ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยมุมมองแบบองค์รวมและการเข้าถึงโลกแห่งความจริงเพื่อให้ได้คำตอบอย่างมีจุดหมาย (Daehler & Folsom, 2016; Silander, 2015 อ้างถึงใน อรพรรณ บุตรกตัญญู, 2561, น. 355-356) ซึ่งจะส่งเสริมการพัฒนากระบวนการคิด และทักษะที่จำเป็นต่างๆ จากการที่นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนมีบทบาทและมีความสำคัญที่สุดในการเรียนรู้ โดยมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน เริ่มจากขั้นที่ 1 สังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง ด้วยมุมมองที่หลากหลายแตกต่างกัน เพื่อกระตุ้นความสนใจนำไปสู่จุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ ในขั้นที่ 2 เป็นการตั้งคำถามหรือกำหนดปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติเพื่อหาคำตอบ ผ่านการสืบค้น ค้นคว้า สืบเสาะ อภิปราย วิพากษ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง และขั้นที่ 4 ตรวจสอบความเข้าใจ นำเสนอองค์ความรู้หรือคำตอบที่ได้จากกระบวนการเรียนรู้อภิปรายอย่างมีเหตุผลและสรุปองค์ความรู้

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานช่วยสนับสนุนทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เช่น การสื่อสาร ความร่วมมือร่วมใจ ความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Zhukov, 2015) ซึ่งการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นกระบวนการคิดที่ใช้เหตุผล โดยมีการศึกษาข้อเท็จจริง หลักฐาน และข้อมูลต่างๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจ แล้วนำมาพิจารณาวิเคราะห์อย่างสมเหตุสมผลก่อนการตัดสินใจ (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2558, น. 137) การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะทางการคิดที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะนำไปสู่การเรียนรู้เชิงลึกและเข้าใจเนื้อหา เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนได้ค้นพบและใช้กระบวนการทางข้อมูลในการประมวลผล ส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักคิดด้วยตนเองจนนำไปสู่ข้อสรุปด้วยการพิจารณาอย่างสมเหตุสมผลด้วยมุมมองอย่างรอบด้าน จะเห็นได้ว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความจำเป็นต่อการเรียนรู้ ช่วยให้นักเรียนได้คิดอย่างเป็นระบบ กลายเป็นคนที่มองได้ลึก มีการวิเคราะห์และประเมินความคิดได้มีประสิทธิภาพ ทำให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีคุณค่า (บรรจง อมรชีวัน, 2556, น. 12-16)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน รวมทั้งทำให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการเรียนคณิตศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง นอกจากนี้ผลที่ได้จากการวิจัยนี้จะเป็นแนวทางสำหรับครูและผู้ที่สนใจใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาและระดับชั้นอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

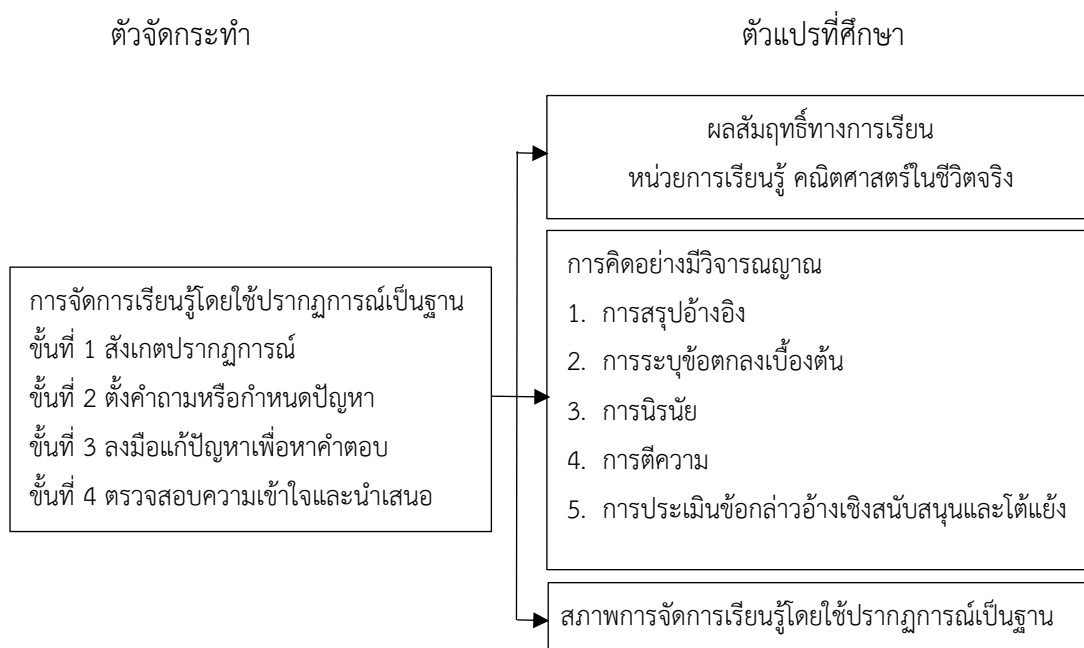
1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ในชีวิตจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานก่อนและหลังเรียน และหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70
2. เพื่อเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนและหลังเรียนจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน
3. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

สมมุติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ในชีวิตจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70
2. การคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ใช้ความรู้และความคิดรวบยอดแต่ละศาสตร์ รวมทั้งการฝึกปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ปรากฏการณ์ที่น่าสนใจอย่างสมเหตุสมผล นักเรียนจะได้สร้างองค์ความรู้และทักษะใหม่ๆ รวมทั้งได้ฝึกประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะกับปรากฏการณ์นั้นๆ ช่วยให้ความรู้ใหม่มีคุณค่าต่อนักเรียน เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและมีความหมาย (Daehler & Folsom, 2016) ในครั้งนี้สามารถแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental research) โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียว มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (The single group pretest posttest design) (กิตติพงษ์ ลือนาม, 2564, น. 49-50) มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แผนการเรียนคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์ โรงเรียนปทุมคงคาประชานิรมิต อำเภอเมืองปัก จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 66 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนปทุมคงคาประชานิรมิต อำเภอเมืองปัก จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำนวนนักเรียน 29 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) (กิตติพงษ์ ลือนาม, 2564, น. 69-70)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานหน่วยการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ในชีวิตจริง รายวิชา คณิตศาสตร์ รหัสวิชา ค21102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 3 แผน แผนละ 4 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง คือ แผนที่ 1 ลมฟ้าอากาศ แผนที่ 2 Covid-19 กับ ชีวิตวิถีใหม่

และแผนที่ 3 พลิกวิกฤตเป็นโอกาสบนโลกออนไลน์ ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ผู้สอนเลือกปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน นักเรียน นักเรียนสังเกตปรากฏการณ์ ขั้นที่ 2 นักเรียนตั้งคำถามหรือกำหนดปัญหาที่ได้จากการสังเกตปรากฏการณ์ ขั้นที่ 3 นักเรียนลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเองผ่านการเรียนรู้โดยใช้องค์ความรู้ที่หลากหลาย แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่มเพื่อค้นหาคำตอบ และขั้นที่ 4 นักเรียนนำเสนอองค์ความรู้หรือคำตอบที่ได้จากการลงมือแก้ปัญหา ผู้สอนและนักเรียนอภิปรายและสรุปองค์ความรู้ร่วมกัน ซึ่งผลการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญที่ใช้แบบประเมินความสอดคล้องเหมาะสมแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ พบว่า ภาพรวมของแผนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องและเหมาะสมมากที่สุด หรือมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.96

2.2 แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จากจำนวน 40 ข้อ วิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องหรือค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) ของข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (สมบูรณ์ ตันยะ, 2556, น. 164) พบว่า แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีจำนวน 40 ข้อ ผ่านเกณฑ์ โดยมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วคัดเลือกจำนวน 20 ข้อ มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.25-0.76 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.25-0.87 วิเคราะห์หาความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยใช้วิธีการของ Kuder-Richardson จากสูตร KR-20 (สุนันท์ สี่พาย, 2564, น. 128-129) พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.76

2.3 แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จากจำนวน 40 ข้อ วิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง หรือค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) ของข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (สมบูรณ์ ตันยะ, 2556, น. 164) พบว่า แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีจำนวน 40 ข้อ ผ่านเกณฑ์ โดยมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วคัดเลือกจำนวน 20 ข้อ มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.33-0.77 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.21-0.84 วิเคราะห์หาความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยใช้วิธีการของ Kuder-Richardson จากสูตร KR-20 (สุนันท์ สี่พาย, 2564, น. 128-129) พบว่า มีค่าเท่ากับ 0.72

2.4 แบบสังเกตสภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นแบบบันทึกการสังเกต ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐานของการสังเกต ประกอบด้วย วันเดือนปี เวลา สถานที่ที่สังเกต และชื่อผู้สังเกต และ 2) รายการที่สังเกตและผลที่สังเกต ประกอบด้วย บรรยายากการเรียนในชั้นเรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ความร่วมมือ/กระตือรือร้นของนักเรียน และพฤติกรรมแสดงออกทางความคิดของนักเรียน ตรวจคุณภาพความถูกต้องเหมาะสมและความสอดคล้องของแบบสังเกตโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามข้อเสนอแนะ

2.5 แบบบันทึกการเรียนรู้ มีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิดที่ให้นักเรียนเขียนบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้หลังจากเรียน โดยมีข้อคำถาม ดังนี้ สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ สิ่งที่เป็นปัญหา/อุปสรรค และสิ่งที่นักเรียนประทับใจจากการเรียนรู้ ตรวจสอบคุณภาพความถูกต้องเหมาะสมและความสอดคล้องของแบบบันทึกโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องตามข้อเสนอแนะ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการดำเนินการทดสอบก่อนเรียน ด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากนั้นดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน จำนวน 3 แผน แผนละ 4 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง เมื่อจบในแต่ละแผน นักเรียนบันทึกการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย 1 คน สังเกตสภาพการจัดการเรียนรู้ แล้วทดสอบหลังเรียนด้วยแบบวัดฉบับเดิม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดอย่างมีวิจารณญาณรายบุคคล มาวิเคราะห์ด้วยสถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ร้อยละ (%) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วเปรียบเทียบคะแนนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test for dependent) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test for one sample) และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตและแบบบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ในชีวิตจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานก่อนและหลังเรียน และหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ดังตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

คะแนน	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	29	8.21	1.74	21.373*	.000
หลังเรียน	29	12.66	2.21		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

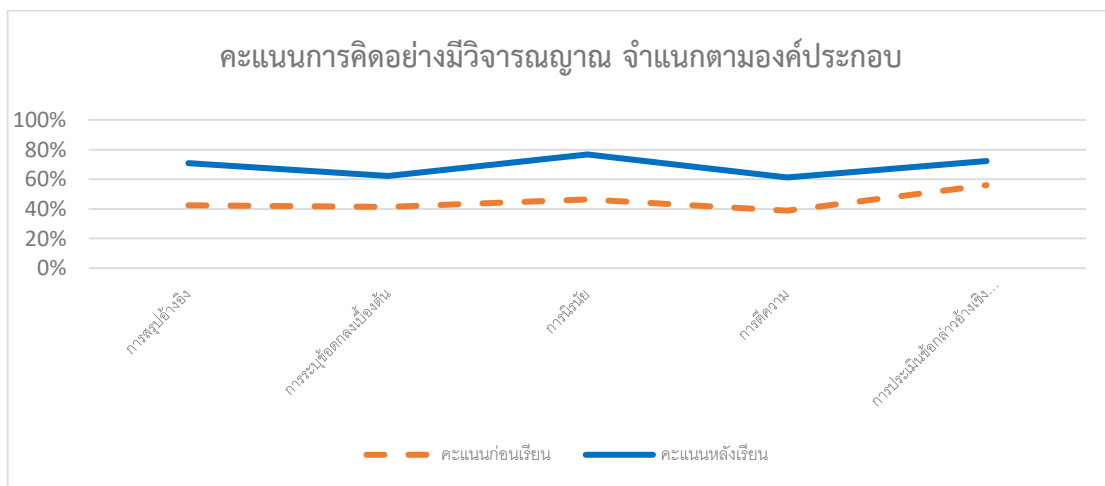
จากตารางที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ในชีวิตจริง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	คะแนนร้อยละ 70	$\bar{X}$	S.D.	t	p
หลังเรียน	29	20	14	12.66	2.21	-3.279	.001

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ในชีวิตจริง หลังเรียนไม่สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียน จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานดังภาพที่ 2 และตารางที่ 3

ภาพที่ 2 แผนภูมิแสดงคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จำแนกตามองค์ประกอบ

จากภาพที่ 2 คะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน จำแนกตามองค์ประกอบ พบว่า คะแนนก่อนเรียน องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยร้อยละสูงสุด คือ การประเมินข้อกล่าวอ้างเชิงสนับสนุนและโต้แย้ง คิดเป็น

ร้อยละ 56.03 รองลงมา คือ การนิรนัย คิดเป็นร้อยละ 46.55 และต่ำสุด คือ การตีความ คิดเป็นร้อยละ 38.79 และคะแนนหลังเรียนองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยร้อยละสูงสุด คือ การนิรนัย คิดเป็นร้อยละ 76.72 รองลงมา คือ การประเมินข้อกล่าวอ้างเชิงสนับสนุนและโต้แย้ง คิดเป็นร้อยละ 72.41 และต่ำสุด คือ การตีความ คิดเป็นร้อยละ 61.21

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

คะแนน	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	29	9.00	1.28	23.157*	.000
หลังเรียน	29	13.72	1.96		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. สภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สามารถสรุปข้อมูลได้ดังนี้

3.1 บรรยายภาคการเรียนในชั้นเรียน พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นวิธีการเรียนรู้แบบใหม่ที่นักเรียนไม่เคย เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนได้ลงมือเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านประเด็นปัญหาที่นักเรียนสนใจ ซึ่งทำให้บรรยากาศของการเรียนในชั้นเรียนนั้นเปลี่ยนแปลงไปทำให้นักเรียนมีบทบาทในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น มีความสนุกในการเรียนรู้

3.2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน และนักเรียนกับครู พบว่า ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 นักเรียนยังไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในกลุ่มมากเท่าที่ควร แต่ในแผนการจัดการเรียนรู้ต่อไป มาจะพบว่านักเรียนสามารถที่จะแบ่งหน้าที่กันในการทำงานกลุ่ม มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงาน และช่วยทำให้บทบาทของครูเปลี่ยนแปลงไปจากครูที่ทำหน้าที่ยิบย่อยหน้าชั้นเรียนเพียงอย่างเดียว เป็นบทบาทที่ครูยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ให้อิสระทางความคิดนักเรียน นักเรียนกล้าที่จะถามและแสดงความคิดเห็นของตนเอง

3.3 ความร่วมมือ/กระตือรือร้นของนักเรียน พบว่า นักเรียนให้ความร่วมมือ และมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ตั้งแต่แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 นักเรียนมีความพยายาม

ในการทำความเข้าใจกับวิธีการเรียนรู้ที่นักเรียนไม่คุ้นเคย โดยจะคอยถามข้อสงสัยกับครู ในแผนการจัดการเรียนรู้ต่อไป มา นักเรียนสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น สังเกตจากที่นักเรียน สามารถตั้งประเด็นปัญหาที่นักเรียนสนใจได้หลากหลาย สามารถค้นคว้าข้อมูลต่างๆ ออกแบบผลงาน และการนำเสนอที่น่าสนใจ เชื่อมโยงความรู้เพื่อใช้ในการอธิบายประกอบความคิดของตนเองได้อย่างสมเหตุสมผล

3.4 พฤติกรรมการแสดงความคิดของนักเรียน พบว่า นักเรียนเกิดการพัฒนาการคิด ผ่านขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ในทุกขั้นตอน นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านสิ่งที่นักเรียนสนใจ ทำการลงมือ แก้ปัญหาเพื่อหาคำตอบด้วยการค้นคว้าข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปเป็นองค์ความรู้ตามประเด็นปัญหา ที่นักเรียนสนใจ สามารถนำเสนองานได้อย่างหลากหลายและน่าสนใจ รวมทั้งสามารถแสดง ความคิดเห็นสนับสนุนและโต้แย้งอย่างสมเหตุสมผล

อภิปรายผล

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ปรากฏการณ์เป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตาม สมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นการ จัดการเรียนรู้ที่นักเรียนจะได้รับการพัฒนาในด้านของความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นที่นักเรียน สามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงของนักเรียน ซึ่งปรากฏการณ์ที่นำมาใช้ ในการจัดการเรียนรู้ ปรากฏการณ์แรกเป็นปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับลมฟ้าอากาศ ที่นักเรียนจะได้ เรียนรู้ผ่านการสังเกตลักษณะลมฟ้าอากาศ จากการพยากรณ์อากาศในแต่ละวัน นักเรียนจะได้เรียนรู้ ผ่านมุมมองที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิของสภาพอากาศ ที่มีความเกี่ยวข้องทั้งในเรื่องของวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ หรือได้เรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะทาง ภูมิศาสตร์ที่ส่งผลต่อลักษณะของลมฟ้าอากาศในแต่ละพื้นที่ นักเรียนเรียนรู้ตามสภาพจริงของลมฟ้า อากาศที่เกิดขึ้นจริงในแต่ละวันปรากฏการณ์ที่สอง คือ Covid-19 กับชีวิตวิถีใหม่ เป็นปรากฏการณ์ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและส่งผลกระทบต่อชีวิตนักเรียนในเรื่องต่างๆ นักเรียนสามารถเรียนรู้ผ่าน ปรากฏการณ์นี้ได้หลากหลายแง่มุม ทั้งในเรื่องของคณิตศาสตร์ที่มีการนำเสนอข้อมูลด้วยค่าสถิติ ต่างๆ เช่น จำนวนผู้ป่วย จำนวนผู้เสียชีวิต จำนวนวัคซีน เป็นต้น มีการนำเสนอข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ ที่เกี่ยวกับลักษณะของเชื้อ Covid-19 หรือข้อมูลเกี่ยวกับวัคซีนที่ใช้ฉีดป้องกัน รวมทั้ง การปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตจนเกิดคำว่า “ชีวิตวิถีใหม่” และปรากฏการณ์สุดท้ายที่นำมาใช้ ในการจัดการเรียนรู้ คือ พลิกวิกฤติเป็นโอกาสบนโลกออนไลน์ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ เชื้อ Covid-19 ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้ชีวิตหลายๆ ด้าน พฤติกรรม ที่ปรับเปลี่ยนและเห็นได้ชัดอย่างหนึ่งคือ การซื้อสินค้าออนไลน์ จึงใช้ปรากฏการณ์นี้ให้นักเรียนได้

เรียนรู้ในเรื่องข้อมูลของสินค้าที่เป็นที่นิยม แอปพลิเคชันที่ใช้ในการซื้อขายสินค้าออนไลน์ ยอดการขายสินค้า เป็นต้น จากปรากฏการณ์ทั้ง 3 ปรากฏการณ์ที่นำมาใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้ ของนักเรียน ซึ่งแต่ละปรากฏการณ์นั้นนักเรียนแต่ละคนสามารถที่จะเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายแง่มุม ตามสภาพจริงที่นักเรียนได้จากการสังเกตด้วยตนเอง โดยแต่ละปรากฏการณ์นั้นมีความสอดคล้อง กับบริบท นักเรียนมองเห็นประโยชน์ของการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง ว่าสิ่งที่เรียนนั้น มีความเชื่อมโยงกับการนำไปใช้ในชีวิตของตนเองอย่างไรบ้าง สิ่งที่ตามมาคือ นักเรียนจะไม่เกิด ข้อคำถามที่ว่า “เรียนแล้วนำไปใช้อะไร” เมื่อนักเรียนสังเกตปรากฏการณ์แล้ว นักเรียนเกิดข้อสงสัย หรือคำถามที่ต้องการอยากรู้จะค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหา ตามที่นักเรียนสนใจเรียนรู้และใกล้ตัว ด้วยการเรียนรู้จากการตั้งคำถามที่สงสัย ค้นคว้า สืบเสาะ หาความรู้จากอินเทอร์เน็ต โดยมีครูคอยชี้แนะและให้คำแนะนำ เกิดกระบวนการเรียนรู้ สามารถ นำเสนอสิ่งที่ได้เรียนรู้ได้อย่างน่าสนใจ สร้างองค์ความรู้ที่ได้จากสิ่งที่เรียนรู้และเกิดทักษะการเรียนรู้ ด้วยตนเอง เช่น ทักษะการใช้เทคโนโลยี และทักษะการสื่อสารและการนำเสนอ สอดคล้องกับแนวคิด ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานของ Silander (2015) ที่การจัดการเรียนรู้ต้อง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบที่สำคัญ คือ ความเป็นองค์รวม ตามสภาพจริง ความสอดคล้องกับ บริบท การเรียนรู้แบบสืบเสาะโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และกระบวนการเรียนรู้ และสอดคล้องกับ แนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562, น. 4) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปรากฏการณ์ต่างๆ เป็นจุดเริ่มต้นในการกระตุ้น ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยอาศัยแนวคิดพื้นฐานที่ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้เอง (Constructivism) ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) นอกจากนี้ยังพบว่า ในงานวิจัยของ จิราภรณ์ บุญวิจิตร, ปริญา ปริพพ และปิยาภรณ์ พิษญาภิรัตน์ (2565, น. 117) ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนได้ ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และสร้าง องค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านสถานการณ์ในชีวิตจริง ซึ่งนักเรียนสามารถนำไปใช้แก้ปัญหา ในชีวิตประจำวันได้ อย่างไรก็ตามจากการพิจารณาคะแนนหลังเรียนของนักเรียนรายบุคคล เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่า มีนักเรียนเพียง 8 คน ที่ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด และหลังเรียน ไม่สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ไม่ได้เน้นให้นักเรียนได้ฝึกแก้โจทย์ปัญหา คณิตศาสตร์โดยตรง แต่เป็นการเรียนรู้คณิตศาสตร์จากคำถามหรือปัญหาที่นักเรียนสนใจ จากปรากฏการณ์ที่นักเรียนสังเกตได้จากการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาในแต่ละสถานการณ์ นักเรียน ประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่หลากหลาย ไม่เพียงแต่ความรู้ทางคณิตศาสตร์เท่านั้น และอาจเนื่องด้วย

วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นวิธีการเรียนรู้แบบใหม่ที่นักเรียนไม่คุ้นเคย จึงส่งผลทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนด

2. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ด้วยขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้สร้างองค์ความรู้ขึ้นมาด้วยตนเอง จากการสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงของนักเรียนเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการคิด เพื่อหาคำตอบในสิ่งที่ตนสนใจ ตั้งแต่ในขั้นที่ 2 ตั้งคำถามหรือกำหนดปัญหา นักเรียนจะเกิดกระบวนการในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อตั้งคำถามหรือกำหนดปัญหาของกลุ่มร่วมกัน ในขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติเพื่อหาคำตอบ นักเรียนจะใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ผ่านการสืบค้น ค้นคว้า สืบเสาะ อภิปราย วิพากษ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่ม เกิดการประยุกต์ใช้ความรู้และความรู้ต่างๆ เพื่อใช้ในการค้นหาคำตอบ รวมไปถึงในขั้นที่ 4 ตรวจสอบความเข้าใจและนำเสนอ นักเรียนได้นำเสนอองค์ความรู้ที่สามารถที่จะอธิบายเหตุผลประกอบการนำเสนอได้ เกิดการตั้งคำถามเพื่อถามสิ่งที่สงสัยนักเรียนสามารถอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และให้เหตุผลสนับสนุนและโต้แย้งได้อย่างสมเหตุสมผล และจากการพิจารณาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนตามองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ การนิรนัย อาจเนื่องมาจาก ขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ในขั้นที่ 2-4 ที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการอภิปรายและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อหาคำตอบในสิ่งที่ตนเองสนใจร่วมกัน และสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้อย่างสมเหตุสมผล ทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการนิรนัย ที่เป็นความสามารถในการหาข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผลจากสถานการณ์ที่กำหนดได้ และองค์ประกอบที่มีคะแนนต่ำสุด คือ การตีความ อาจเนื่องมาจาก ในขั้นของการจัดการเรียนรู้อยังไม่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการพัฒนาระบวนการคิดในการตัดสินใจว่าข้อสรุปใดที่มีความสอดคล้องกับสถานการณ์มากที่สุด ครูผู้สอนควรปรับเปลี่ยนในขั้นที่ 4 ตรวจสอบความเข้าใจและนำเสนอ ด้วยการเพิ่มเติมกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีการพัฒนาที่ดีขึ้น โดยการให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอข้อสรุปจากการเรียนรู้แล้วให้นักเรียนในชั้นเรียนร่วมกันอภิปราย พร้อมทั้งครูตั้งคำถามเพิ่มเติมเพื่อให้นักเรียนเกิดการตัดสินใจเกี่ยวกับข้อสรุปที่เหมาะสมกับสถานการณ์มากที่สุด ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Silander (2015) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์ช่วยทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง เนื่องจากนักเรียนได้ใช้กระบวนการคิด (Thinking processes) ในการแก้ปัญหาจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง โดยปรากฏการณ์เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิด และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทัณฑธร จุ้ยสวัสดิ์,

นพมณี เชื่อวชิรพันธ์ และปริญญญา ทองสอน (2564, น. 12-15) ที่ได้ทำการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนจากกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยทำให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความหมายจากปรากฏการณ์ที่สนใจผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนพบเจอปัญหาผ่านการตั้งคำถาม ในการค้นหาคำตอบที่นักเรียนจะต้องเกิดการสืบเสาะหาข้อมูล เชื่อมโยงความรู้ต่างๆ จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย นำข้อมูลมาพิจารณาถึงความสมเหตุสมผลเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา แล้วสรุปผลจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ อีกทั้งในงานวิจัยของ หัสวันส เพ็งสันเทียะ, มนตา ตูลย์เมธการ และอิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล (2564, น. 251-254) ยังพบว่า กระบวนการของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่ให้นักเรียนได้ค้นคว้าอภิปราย วิพากษ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่ม เพื่อหาข้อสรุปเป็นองค์ความรู้ โดยอาศัยหลักการของเหตุและผล มีการนำเสนอองค์ความรู้กับเพื่อนในชั้นเรียนเกิดการแสดงความคิดเห็นโต้แย้งและให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีการคิดวิจารณ์

3. สภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า บรรยากาศในชั้นเรียนเป็นบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ นักเรียนมีอิสระในการคิด เกิดความสนุกในการเรียนรู้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเป็นวิธีการเรียนแบบใหม่ ทำให้นักเรียนมีความตื่นตัวและให้ความสนใจในการเรียนรู้ และวิธีการเรียนรู้นี้ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสิ่งที่นักเรียนสนใจ ทำให้นักเรียนมีความพยายามที่จะลงมือเพื่อหาคำตอบในสิ่งที่ตนเองสนใจหรือสงสัยและบทบาทในการเรียนรู้ของนักเรียนที่เปลี่ยนแปลงไปจากวิธีการเรียนรู้แบบเดิมจากการเป็นผู้นั่งฟังเพียงอย่างเดียว นักเรียนต้องเป็นผู้ลงมือในการวางแผน แก้ปัญหา และค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาระบบการคิดและทักษะต่างๆ ด้านปฏิสัมพันธ์ของนักเรียน พบว่านักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีทั้งต่อกัน นักเรียนเกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันทั้งภายในกลุ่มและชั้นเรียนยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เนื่องจากกระบวนการในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน นักเรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ร่วมกันค้นหาคำตอบและตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการในการแก้ปัญหา และมีการนำเสนอหน้าชั้นเรียนที่นักเรียนได้นำเสนอแนวคิดและร่วมกันอภิปราย ด้านความร่วมมือและกระตือรือร้นในการทำงาน พบว่า ในช่วงแรกนักเรียนอาจยังไม่ค่อยมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้มากเท่าที่ควร เนื่องจากเป็นวิธีการเรียนรู้แบบใหม่เมื่อนักเรียนคุ้นเคยกับวิธีการเรียนรู้ นักเรียนสามารถที่จะลงมือในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี และอาจเนื่องจากเป็นวิธีการเรียนรู้ที่นักเรียนได้เรียนรู้จากสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงและใกล้ตัวนักเรียน นักเรียนจึงมีความกระตือรือร้นที่อยากจะเรียนรู้ และด้านพฤติกรรมแสดงความคิดเห็น พบว่า นักเรียนกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นของตนเองบนพื้นฐานของเหตุผลที่สมเหตุสมผล เนื่องจากวิธีการเรียนรู้นี้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นของตนเองในทุกขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ โดยนักเรียนมีอิสระ

ในการคิด คำตอบของนักเรียนไม่มีถูกไม่มีผิด โดยครูทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกและให้การช่วยเหลือนักเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ สิรินาถ จงกลกลาง (2562, น. 278-281) ที่กล่าวว่า การจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนจะส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน โดยครูจะต้องจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความรู้ความสามารถและบริบทของนักเรียน มีวิธีการสอนและเทคนิคใหม่ๆ ที่ช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น รวมทั้งการสร้างชั้นเรียนให้มีบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเกิดความท้าทาย กล้าที่จะลงมือแก้ปัญหา นักเรียนมีอิสระในการคิด ได้เรียนรู้จากสิ่งที่สนใจ กล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองและยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น โดยครูทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดี และเห็นประโยชน์ของการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง แต่อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์ด้วยการใช้ขั้นตอนที่ผู้วิจัยนำเสนอ จำเป็นต้องมีความพร้อมทางเทคโนโลยีทั้งในเรื่องของอุปกรณ์และสัญญาณอินเทอร์เน็ต ในการใช้นำเสนอปรากฏการณ์ที่มีความทันสมัย น่าสนใจ และสอดคล้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน รวมทั้งนักเรียนสามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้และนำเสนอองค์ความรู้ได้อย่างหลากหลาย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัยครั้งนี้

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน มีความเหมาะสมกับเนื้อหาคณิตศาสตร์บางเรื่อง ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องดูความเหมาะสมของเนื้อหาให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน และควรออกแบบการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้สุดท้ายของภาคการเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เกิดการนำองค์ความรู้ที่เรียนผ่านมาประยุกต์ใช้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ได้ แต่ไม่ค่อยเหมาะสมกับการมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และปรากฏการณ์ที่นำมาใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการจัดการเรียนรู้มีส่วนความสำคัญอย่างมากที่จะทำให้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยปรากฏการณ์ควรมีความสอดคล้องกับบริบท มีความทันสมัย น่าสนใจและเหมาะสมกับนักเรียน เพื่อทำให้นักเรียนเข้าถึงและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยและออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะที่สำคัญอื่นๆ เช่น การสื่อสารและร่วมมือ การใช้เทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน โดยให้นักเรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและนำเสนอช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะการสื่อสารและความร่วมมือ การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและความหลากหลายในการเรียนรู้ ช่วยส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยี และ

การให้นักเรียนได้ออกแบบการนำเสนอการแก้ปัญหาให้มีความน่าสนใจ จะช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้ รวมทั้งการจัดการเรียนรู้ร่วมกับการใช้เทคนิคการใช้คำถาม เพื่อช่วยกระตุ้นความคิดของนักเรียนในการแก้ปัญหาและสร้างองค์ความรู้ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กิตติพงษ์ ลือนาม. (2564). *วิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา*. นครราชสีมา: โคราชมาร์เก็ตติ้ง แอนด์ โปรดักชั่น.
- จิราภรณ์ บุญวิจิตร, ปริญญา ปริพุฒ และปิยาภรณ์ พิษณุภริรัตน์. (2565). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ เรื่อง สถิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารราชพฤกษ์*, 21(1), น. 106-120.
- ทรงชัย อักษรคิด. (2564). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon Based Learning)*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทันทธร จุ้ยสวัสดิ์, นพมณี เชื้อวัชรินทร์ และปริญญา ทองสอน. (2564). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 22(1), น. 1-17.
- บรรจง อมรชีวิน. (2556). *Critical Thinking การคิดอย่างมีวิจารณญาณ*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- พงศธร มหาวิจิตร. (2560). นวัตกรรมการศึกษาจากฟินแลนด์. *นิตยสาร สสวท*, 46(209), น. 40-45.
- _____. (2564). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-based Learning)*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สมบุญรณ์ ต้นยะ. (2556). *วิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา*. นครราชสีมา: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สิรินาถ จงกลกลาง. (2562). *วิทยาการจัดการเรียนรู้ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. นครราชสีมา: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

- สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ และคณะ. (2558). *การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพรินต์.
- สุนันท์ สีพาย. (2564). *การพัฒนาเครื่องมือรวบรวมข้อมูลการวิจัยทางการศึกษา*. ชัยภูมิ: คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- หัตถ์สนธิ์ เพ็งสันเทียะ, มนตา ตูลย์เมธากา และอิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล. (2564). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 13(2), น. 240-257.
- อรพรรณ บุตรกตัญญู. (2561). การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อการสร้างมุมมองแบบองค์รวมและการเข้าถึงโลกแห่งความเป็นจริงของผู้เรียน. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 46(2), น. 348-365.
- อัมพร ม้าคนอง. (2559). *ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์: การพัฒนาเพื่อพัฒนาการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Daehler, R. K. & Folsom, J. (2016). *Making Sense of Science Phenomena-Based Learning*. Retrieved October 21, 2022, from <http://www.WestEd.org/mss>
- Silander, P. (2015). *“Digital Pedagogy” How to Create the School of the Future: Revolutionary Thinking and Design from Finland*. Oulu: Oulu University.
- _____. (2015). *Phenomenon-based learning*. Retrieved February 26, 2022, from <http://www.phenomenaleducation.info/phenomenon-based-learning.html>
- Zhukov, T. (2015). *Phenomenon-Based Learning: What is PBL?* Retrieved October 15, 2022, from <http://www.noodle.com/articles/Phenomenon-Based-learning-what-is-pbl>.

แผนการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติ
เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ: กรณีศึกษาทรัพยากรป่าไม้
บนพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคอง จังหวัดนครราชสีมา
Natural Resource Management Plan to Support Climate Change:
A Case Study of Forest Resources in the Lam Takhong Watershed,
Nakhon Ratchasima

วรรษยา เชื้อจันทิก^{1*}, สุวิมล ตั้งประเสริฐ², สุชาดา น้ำใจดี³,
ทิพย์ยา ถิ่นสูงเนิน⁴ และมัตติกา ชัยมีแรง⁵
Varatchaya Chueachanthuek^{1*}, Suwimon Tungprasert²,
Suchada Namjaidee³, Tippaya Thinsungnoen⁴ and Mattika Chameerang⁵

(Received: Dec. 19, 2023; Revised: Apr. 2, 2024; Accepted: Apr. 3, 2024)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเสนอแผนการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ: กรณีศึกษาทรัพยากรป่าไม้ บนพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคอง จังหวัดนครราชสีมา ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่ในการวิจัยกำหนดเกณฑ์ตามความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ มีความอุดมสมบูรณ์มาก ปานกลาง และน้อย ได้แก่ พื้นที่ตำบลปากช่อง ตำบลขามทะเลสอ และตำบลเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ 1) ระดับกลุ่ม ประกอบด้วย ตัวแทนครัวเรือนและตัวแทนผู้นำชุมชน ที่อาศัยอยู่บนลุ่มน้ำลำตะคอง จำนวน 30 คน 2) ระดับองค์กร ได้แก่ ระดับจังหวัด 2 หน่วยงาน และระดับท้องถิ่น จำนวน 3 องค์กร ใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่ม และสัมภาษณ์เชิงลึก ตามแนวทางการสัมภาษณ์

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา 30000

Faculty of Humanities and Social Science Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Nakhon Ratchasima 30000 Thailand

*Corresponding author, e-mail: varat.c@hotmail.com

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, นครราชสีมา 30000

Faculty of Education, Vongchavalitkul University, Nakhon Ratchasima 30000 Thailand

³ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา 30000

Faculty of Management Science Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Nakhon Ratchasima 30000 Thailand

⁴ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา 30000

Faculty of Science and Technology Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Nakhon Ratchasima 30000 Thailand

⁵ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา 30000

Faculty of Science and Technology Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Nakhon Ratchasima 30000 Thailand

แบบกึ่งโครงสร้าง ร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2562 ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2563 วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า แผนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ: กรณีศึกษาทรัพยากรป่าไม้ พื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคอง จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย แผนการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ แผนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ แผนการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ แผนการกำกับดูแลและการควบคุมทรัพยากรป่าไม้ แผนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และแผนการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรป่าไม้

คำสำคัญ : แผนการบริหารจัดการป่าไม้ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทรัพยากรป่าไม้ ลุ่มน้ำลำตะคอง

ABSTRACT

The purpose of this study is to propose a natural resource management plan to support climate change, specifically focusing on forest resources in the Lam Takhong Basin area, Nakhon Ratchasima Province. This qualitative research categorizes the abundance of forest resources into three levels: high fertility, medium fertility, and low fertility. The study includes the sub-districts of Pakchong, Kham Thale So, and Chaleom Phra Kiat in Nakhon Ratchasima Province. The units used for analysis were: 1) group level, consisting of 30 household representatives and community leader representatives, 2) organizational level, including 2 provincial level organizations and 3 local level organizations. Data collection methods included group interviews and in-depth interviews using semi-structured interview guidelines, alongside participant interviews and participant observations conducted between July 2019 and April 2020. Data were analyzed and presented using descriptive analysis.

The results showed that a natural resource management plan to support climate change for the forest resources in the Lam Takhong Basin area, Nakhon Ratchasima Province consists of 1) a forest resource utilization plan, 2) a forest resource conservation plan, 3) a forest resource restoration plan, 4) a forest resource supervision and control plan, 5) a public participation plan in forest natural resources utilization, and 6) a plan for improving the efficiency of forest natural resources utilization.

Keywords: Forest management plan, Natural resources management,

Climate change, Forest resources, Lam Takhong Basin

บทนำ

การพัฒนาในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เป็นการพัฒนาที่เน้นการสร้างเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มีการใช้ทรัพยากรอย่างมากมายและรวดเร็ว โดยไม่คำนึงถึงขีดจำกัดและศักยภาพในการฟื้นตัวของทรัพยากร เป็นเหตุให้มีการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ และระบบนิเวศน์ถูกทำลายอย่างต่อเนื่อง ผลที่ตามมาจากการพัฒนาได้เกิดมุมมองของปัญหาสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกำลังเป็นปัญหาและเป็นจุดอ่อนของการรักษาสถานการณ์การผลิตและให้บริการรวมทั้งการดำรงชีพที่ยั่งยืน ฐานทรัพยากรธรรมชาติถูกนำไปใช้ในการพัฒนาจำนวนมากก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง อาทิ พื้นที่ป่าไม้ลดลง ทรัพยากรดินเสื่อมโทรม ความหลากหลายทางชีวภาพถูกคุกคาม ทรัพยากรน้ำยังมีส่วนที่ไม่สามารถจัดสรรได้ตามความต้องการ และมีความเสี่ยงในการขาดแคลนในอนาคต เกิดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) จากการเข้าถึงและการจัดสรรการใช้ประโยชน์ทรัพยากร ธรรมชาติที่ไม่เป็นธรรมรวมทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มสูงขึ้น ตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและชุมชนเมือง ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและต้นทุนทางเศรษฐกิจ ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติมีความผันผวนและรุนแรงมากขึ้น นอกจากนี้ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เน้นความสำคัญในการร่วมลดปัญหาโลกร้อนและปรับตัวให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ลุ่มน้ำลำตะคองเป็นลุ่มน้ำหลักของจังหวัด ซึ่งเปรียบเสมือนสายเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยงชีวิตของชาวนครราชสีมาทั้งในเขตเมืองและเขตปริมณฑล ครอบคลุมพื้นที่เขตการปกครอง 7 อำเภอ มีปริมาณพื้นที่รับน้ำ 3,518 ตารางกิโลเมตร มากเป็นลำดับที่ 1 ของจังหวัด (สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 5, 2553) อีกทั้งยังเป็นแหล่งรวมทรัพยากรที่หลากหลาย ทั้งทรัพยากรน้ำ ดิน ป่าไม้ ที่มนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ต่อการดำรงชีพ เมื่อนุชนมีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรให้เข้ากับสภาพพื้นที่ก็สามารถลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น แต่หากไม่สามารถบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างเหมาะสมก็ต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต

จากความสำคัญดังกล่าวคณะผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้บนพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคองว่าเป็นอย่างไร เพื่อนำมาสู่แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของภาครัฐ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนของชุมชนลุ่มน้ำลำตะคองต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเสนอแผนการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ: กรณีศึกษาทรัพยากรป่าไม้ บนพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคอง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) รายละเอียด ดังนี้

1. การดำเนินการเพื่อจัดทำฐานข้อมูลป่าไม้

โดยการรวบรวมข้อมูลทรัพยากรป่าไม้ ระหว่าง ปี 2557-2561 จากสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 (นครราชสีมา) แล้วทำการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบของข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลโซนป่าไม้ ประกอบด้วย ปีที่กำหนดโซน ชื่อป่า อำเภอ จังหวัด พื้นที่ป่าอนุรักษ์ (C) พื้นที่ป่าเศรษฐกิจ (E) พื้นที่ป่าการเกษตร (A) ในงานวิจัยนี้ออกแบบฐานข้อมูลให้มีตาราง (Table) ประกอบด้วย ตารางข้อมูลป่าไม้ (tbforestarea) ตารางข้อมูลโซนป่าไม้ (tbforestzone) และการกำหนดเค้าร่างของข้อมูล (Data Schema) ประกอบด้วย 1) ข้อมูลโซนป่าไม้ (รหัสป่า, ปีที่ปรับปรุง, ชื่อป่า, รหัสปกครอง, อนุรักษ์ (C), เศรษฐกิจ (E), การเกษตร (A), พื้นที่กันออก, พื้นที่รวม, คำอธิบายป่า) และ 2) ข้อมูลพื้นที่ป่าไม้ (ปีที่ปรับปรุง, รหัสปกครอง, พื้นที่ป่า, คำอธิบาย)

2. พื้นที่ในการวิจัย

ลุ่มน้ำลำตะคองมีความยาวตลอดสายประมาณ 220 กิโลเมตร ทรัพยากรป่าไม้พื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคอง ในปี พ.ศ. 2557-2561 มีรายละเอียดในแต่ละพื้นที่ ได้แก่ 1) พื้นที่อำเภอปากช่อง มีพื้นที่ป่าไม้รวมทั้งหมด 2,013,592.95 ไร่ 2) พื้นที่อำเภอสีคิ้ว มีพื้นที่ป่าไม้รวมทั้งหมด 470,002.90 ไร่ 3) พื้นที่อำเภอสูงเนิน มีพื้นที่ป่าไม้รวมทั้งหมด 98,659.58 ไร่ 4) พื้นที่อำเภอขามทะเลสอ มีพื้นที่ป่าไม้รวมทั้งหมด 379.48 ไร่ 5) พื้นที่อำเภอเมืองนครราชสีมา มีพื้นที่ป่าไม้รวมทั้งหมด 16,860.48 ไร่ และ 6) พื้นที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ มีพื้นที่ป่าไม้รวมทั้งหมด 257,986.48 ไร่ (กรมป่าไม้, 2561) พื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคองในเขตพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ครอบคลุมพื้นที่ 7 อำเภอ 60 ตำบล 579 หมู่บ้าน มีระยะทางผ่านพื้นที่ต่าง ๆ 220 กิโลเมตร ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคอง มีความหลากหลาย ดังนั้นเพื่อให้การศึกษาครอบคลุม การเลือกพื้นที่ในการศึกษานี้ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาคัดเลือกในแต่ละลำดับขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เลือกพื้นที่ศึกษา คณะผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ 1) ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้ โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์มาก ความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง และความอุดมสมบูรณ์น้อย 2) ขนาดพื้นที่ป่าโดยรวม และ 3) การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่า

2.2 ผู้ให้ข้อมูลในระดับชุมชน โดยมีเกณฑ์ 1) เป็นผู้นำด้านการปกครอง (ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน) ประชาชนชาวบ้านผู้อาวุโสในชุมชน 2) เป็นผู้ที่อยู่ในชุมชนมานานกว่า 25 ปี เห็นพัฒนาการของชุมชน สามารถให้ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรป่าไม้ในชุมชนได้ และ 3) มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ของชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนลุ่มน้ำลำตะคอง ตามระดับความอุดมสมบูรณ์ (มาก ปานกลาง น้อย) ระดับละ 5 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 15 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลในระดับท้องถิ่น โดยเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติระดับท้องถิ่น ได้แก่ บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหมูสี องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง และองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแดง รวมทั้งสิ้น 3 องค์กร

2.4 ผู้ให้ข้อมูลในระดับจังหวัด ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ ประกอบด้วย สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 8 (นครราชสีมา) และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนครราชสีมา รวมทั้งสิ้น 2 องค์กร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้ใช้แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview guideline) เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ที่ครอบคลุมและตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย) โดยคณะผู้วิจัยนำแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2558) มาเป็นกรอบในการสร้างแนวทางการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview guideline) ประกอบด้วยข้อมูล 1) นโยบาย/แผน/โครงการ/กิจกรรม การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ 2) การใช้ประโยชน์และกลไกในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ 3) การอนุรักษ์และกลไกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 4) การฟื้นฟูและกลไกในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ 5) การกำกับดูแลควบคุมและกลไกในการกำกับดูแลควบคุมการใช้ทรัพยากรป่าไม้ 6) การมีส่วนร่วมและกลไกในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ 7) การเพิ่มประสิทธิภาพและกลไกในการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรป่าไม้ 8) ปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ 9) เงื่อนไขต่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และ 10) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมของหน่วยงาน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการระหว่าง เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2562 ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2563 โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) ตามแนวทางการสัมภาษณ์ (Interview guideline) เพื่อให้ได้ข้อมูลการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ตลอดจนใช้วิธีการสังเกต (Observation) ทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล เริ่มด้วยการตรวจสอบข้อมูลเพื่อความมั่นใจได้ว่าข้อมูลที่ได้และนำมาวิเคราะห์ตอบปัญหาการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ จึงทำการจัดระบบของข้อมูลด้วยการจำแนก จัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษา ตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายและการสัมภาษณ์ผู้รู้หลายๆ คนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องมากที่สุด

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การประมวลผลข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กันกับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งขณะที่สัมภาษณ์และหลังจากการสัมภาษณ์ เพื่อความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการตีความ หลังจากนั้นจึงทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อแยกแยะตีความ เปรียบเทียบ หาแบบแผนของพฤติกรรมและแบบแผนของปรากฏการณ์ เพื่อสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย โดยใช้แนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวทางในการอธิบายปรากฏการณ์และสรุปตามวัตถุประสงค์และ นำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical description)

ผลการวิจัย

แผนการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ : กรณีศึกษาทรัพยากรป่าไม้ บนพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคอง จังหวัดนครราชสีมา โดยการสังเคราะห์ข้อมูลจากผลการศึกษาเชิงคุณภาพ รายละเอียดผลการศึกษา คณะผู้วิจัยแยกการนำเสนอตามความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้ ดังนี้

1. แผนการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้

1.1 ทรัพยากรป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์มาก โดยการส่งเสริมการให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องประโยชน์และความสำคัญของป่าไม้ ว่าป่าไม้เป็นสมบัติของส่วนรวมซึ่งทุกคนจะต้องรักและหวงแหน ระมัดระวังป้องกันไฟป่าที่อาจเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรืออาจเกิดจากการกระทำของมนุษย์ เพราะไฟป่าจะทำลายทั้งพืช สัตว์ และคุณภาพของดิน นอกจากนี้ระดับท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานในพื้นที่ควรร่วมมือกับประชาชนในการปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชน สร้างจิตสำนึกให้สมาชิกในครัวเรือนรู้คุณค่าของทรัพยากรป่าไม้ เช่น ชาวบ้านร่วมกันทำพิธีบวงสรวงป่า หรือส่งเสริมการฝึกอบรมและให้ความรู้แก่ชุมชน ในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นต้น

1.2 ทรัพยากรป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง

1.2.1 การจัดกิจกรรมอบรมและฝึกภาคปฏิบัติให้กับเจ้าหน้าที่และชาวบ้านในเรื่องการเฝ้าระวังอันตรายจากไฟป่า และผลกระทบจากไฟป่า โดยเฉพาะผลกระทบที่มีต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและเจ้าหน้าที่เพื่อให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่ ทราบแนวทางการป้องกันไฟป่า

1.2.2 การจัดกิจกรรมสร้างความร่วมมือระหว่างท้องถิ่นกับประชาชน โดยการปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชน จัดกิจกรรมศึกษาดูงานพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในเรื่องของการดูแลป่าไม้ ประสานงานกับทางอำเภอให้ช่วยประชาสัมพันธ์เพื่อไม่ให้ทำลายป่าไม้ ส่งเสริมการฝึกอบรมและให้ความรู้แก่ประชาชน ในเรื่องการฟื้นฟูป่าไม้ และใช้สื่อโซเชียลในการกระจายข้อมูล เช่น การแชร์ข้อมูลเรื่องระวังไฟป่า และการแจ้งเหตุในสื่อออนไลน์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.3 ทรัพยากรป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์น้อย โดยการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรป่าไม้อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ พิจารณาถึงความสำคัญและจำเป็นในการนำไม้มาใช้ประโยชน์ เช่น

ไม้ที่เหลือจากการแปรรูปที่ใช้ในการก่อสร้างจะเป็นพวกซีลี้อยกก็สามารถนำมาอัดเป็นไม้อัด หรือเป็นส่วนผสมของวัตถุดิบอื่นๆ ในการทำเครื่องใช้ต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ระดับท้องถิ่นควรร่วมมือกับประชาชนในการปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชน เพื่อร่วมกันใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้อย่างรู้คุณค่า จัดตั้งชมรมนักอนุรักษ์นิยม ให้เห็นคุณค่าได้ตระหนักถึงภัยพิบัติที่กำลังเกิดขึ้นต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพร้อมทั้งแนวทางในการแก้ไข และสร้างจิตสำนึกแก่สมาชิกในครัวเรือน ปลูกฝังเยาวชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ ให้เห็นคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน

2. แผนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

2.1 ทรัพยากรป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์มาก

2.1.1 ส่งเสริมเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ นักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มักเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจธรรมชาติ จะช่วยให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สามารถช่วยให้ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ธรรมชาติของป่าไม้ สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

2.1.2 ส่งเสริมการท่องเที่ยวลดภาวะโลกร้อน ได้แก่ การท่องเที่ยวแบบ Low Carbon เป็นการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้ และมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมที่ช่วยลดการปล่อยคาร์บอน โดยครอบคลุมรวมไปถึงทั้งในเรื่องที่พัก อาหารการกิน การท่องเที่ยว เช่น การปั่นจักรยานท่องเที่ยว แทนการใช้รถยนต์ เพราะนอกจากจะช่วยลดการเผาผลาญน้ำมันเชื้อเพลิงแล้ว ยังได้สัมผัสวิถีชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริง โดยเข้าพักในโรงแรมที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงร่วมกันช่วยลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอีกด้วย

2.1.3 ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เน้นธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเน้นในเรื่องของการเรียนรู้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ระดับท้องถิ่นควรร่วมมือกับประชาชนในการ ส่งเสริมการปลูกพืชหายาก โดยเก็บรักษาพันธุ์พืชที่มีคุณลักษณะพิเศษสำหรับการปรับปรุงพัฒนาพันธุ์พืชไว้เพิ่มพื้นที่ของป่าในเขตที่เป็นชุมชนและเป็นชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มปริมาณป่าไม้สนับสนุนพื้นที่ป่าไม้ให้คงอยู่ในสภาพที่ไม่เสื่อมโทรมโดยการปลูกป่าทดแทน

2.1.4 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการป้องกันและลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการตัดไม้เพื่อเผาถ่าน หยุดการเผาป่าที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศและทำให้ปริมาณของป่าไม้ลดลง ทำเกษตรผสมผสานโดยการวางรูปแบบและดำเนินการโดยให้ความสำคัญต่อกิจกรรมภายในไร่นาแบบครบวงจร และขยายพันธุ์พืชเพื่อเพิ่มปริมาณของต้นไม้และรักษาให้คงอยู่ในสภาพที่ไม่เสื่อมโทรม

2.2 ทรัพยากรป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง โดยการส่งเสริมการอนุรักษ์พันธุ์กล้าไม้หายาก โดยการให้ความสำคัญของพันธุ์ไม้ที่กำลังจะสูญหายไป เพื่อการอนุรักษ์และรักษาระบบนิเวศไม่ให้เสียไป นอกจากนี้ระดับท้องถิ่นควรร่วมมือกับประชาชนในการปลูกต้นไม้ทดแทนในพื้นที่ที่เสื่อม

โทรม เพิ่มพื้นที่ของป่าในเขตพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ชุมชน ส่งเสริมการปลูกไม้ยืนต้นเพื่อช่วยผลิตออกซิเจนและลดมลพิษทางอากาศ ปลูกต้นไม้ในพื้นที่ครัวเรือนเพื่อสร้างร่มเงาให้แก่บ้านเรือนและช่วยพอกอากาศให้ในบ้านเต็มไปด้วยอากาศที่บริสุทธิ์ ทำเกษตรผสมผสานโดยการวางรูปแบบและดำเนินการโดยให้ความสำคัญต่อกิจกรรมภายในไร่นาแบบครบวงจร

2.3 ทรัพยากรป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์น้อย โดยการแก้ไขปัญหาค่าเสื่อมโทรมของพื้นที่ป่า การปิดกั้นไม่ให้มีการรบกวนระบบสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สิ่งแวดล้อมมีเวลาในการฟื้นตัวกลับสู่สภาพเดิม นอกจากนี้ระดับท้องถิ่นควรร่วมมือกับประชาชนในการส่งเสริมการปลูกป่าไม้ทดแทนโดยการเพิ่มพื้นที่ของป่าในเขตที่เป็นชุมชน และรักษาให้คงอยู่ในสภาพที่ไม่เสื่อมโทรม ส่งเสริมกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าไม้ โดยการจัดกิจกรรมปลูกป่า จัดตั้งศูนย์เรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การให้คำแนะนำในการใช้ทรัพยากรป่าไม้อย่างประหยัด คือการใช้เท่าที่มีความจำเป็นเพื่อให้มีทรัพยากรไว้ใช้ได้นานและเกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่ามากที่สุด การปลูกต้นไม้ในพื้นที่ครัวเรือนเพื่อสร้างร่มเงาให้แก่บ้านเรือนและช่วยพอกอากาศ และการทำสวนเกษตรร่วมกันเพื่อแบ่งปันพื้นที่ทำกิน

3. แผนการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์มาก โดยการสนับสนุนการฟื้นฟูพื้นที่ป่าที่มีสภาพเสื่อมโทรมให้มีความสมบูรณ์ ดังนั้นท้องถิ่นควรร่วมมือกับประชาชนในการสนับสนุนกำลังเจ้าหน้าที่และจิตอาสาเข้าไปปรับแต่งพื้นที่ป่าไม้ป้องกันไม่ให้เกิดความหนาแน่นของป่าไม้ ประชาสัมพันธ์ข่าวสารเมื่อมีกิจกรรมฟื้นฟูป่าไม้ กระจายข้อมูลข่าวสารในหมู่บ้าน เกี่ยวกับเรื่องการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ ประชาสัมพันธ์ในเรื่องฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ ผ่านเพจ facebook ปลูกพืชเลียนแบบธรรมชาติ เช่น การปลูกแบบไม่เรียงแถวเป็นการปลูกพืชหมุนเวียนทดแทนธาตุอาหารในดินที่เสียไป และการกระจายข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในหมู่บ้าน

3.2 ทรัพยากรป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง โดยการฟื้นฟูพื้นที่ว่างเปล่าให้เป็นพื้นที่สีเขียว สนับสนุนให้ประชาชนสามารถเข้าไปใช้บริการ สนามเด็กเล่น ลานกีฬากลางแจ้งและสวนสาธารณะเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ รวมไปถึงการออกกำลังกาย นอกจากนี้ระดับท้องถิ่นควรร่วมมือกับประชาชน ในการสนับสนุนการให้กล้าไม้เพื่อปลูกในพื้นที่ว่างเปล่า สนับสนุนอุปกรณ์ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าไม้ เพื่อให้ป่าไม้กลับมามีความอุดมสมบูรณ์ดังเดิม กระจายข่าวสารในเรื่องการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ งดการเผาขยะเพื่อป้องกันการไหม้ลุกลามของขยะไปยังบริเวณป่าไม้ และงดการตัดต้นไม้เพื่อดำรงรักษาอนุรักษ์ป่าไม้

3.3 ทรัพยากรป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์น้อย โดยการจัดสรรอุปกรณ์ฟื้นฟูป่าไม้ เพื่อให้ชุมชนได้นำอุปกรณ์ไปฟื้นฟูป่าไม้ให้กลับมามีความอุดมสมบูรณ์ดังเดิม การพัฒนาพื้นที่รกร้างโดยการปลูกป่าเพิ่มลงไปในพื้นที่ว่างเปล่า และดูแลให้คงอยู่ในสภาพที่ไม่เสื่อมโทรม นอกจากนี้ระดับท้องถิ่น

ควรร่วมมือกับประชาชน ในการสนับสนุนอุปกรณ์ในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าไม้ พัฒนาพื้นที่ที่รกร้างให้เป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ปลูกป่าในพื้นที่ว่างเปล่าและดูแลให้คงอยู่ในสภาพที่ไม่เสื่อมโทรมจนเสียหายเพื่อป้องกันการไหม้ลุกลามของขยะไปยังบริเวณป่าไม้ และทำเกษตรผสมผสานโดยการวางรูปแบบและดำเนินการ โดยให้ความสำคัญต่อกิจกรรมภายในไร่นาแบบครบวงจร

4. แผนการกำกับดูแลและการควบคุมทรัพยากรป่าไม้

4.1 ทรัพยากรป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์มาก

4.1.1 การใช้มาตรการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ โดยมอบหมายให้ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำตำบล วางแผนปฏิบัติงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล กำหนดผู้นำหมู่บ้าน กรรมการหมู่บ้านและกลุ่มพลังมวลชนทุกรูปแบบ

4.1.2 การจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ป่าในระดับหมู่บ้านและตำบล โดยเฉพาะหมู่บ้านที่มีพื้นที่ติดกับป่าไม้

4.1.3 การใช้มาตรการป้องกันและปราบปรามการตัดไม้ทำลายป่า โดยการเร่งรัดติดตามให้ได้ตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ และใช้มาตรการทางกฎหมายดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดอย่างเด็ดขาดและจริงจัง

นอกจากนี้ระดับท้องถิ่นควรร่วมมือกับประชาชน ในการจัดตั้งเจ้าหน้าที่ดูแลควบคุมป่าไม้ ได้แก่ จัดเวรยามเฝ้าระวังบุคคลนอกพื้นที่ที่จะเข้ามาหาผลประโยชน์ในพื้นที่ป่าไม้ จัดทำประกาศให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ร่วมมือกับผู้ประกอบในการเฝ้าระวังการทำลายทรัพยากรธรรมชาติของนักท่องเที่ยว จัดตั้งจิตอาสาเพื่อเฝ้าระวังบุกรุกป่าไม้ ช่วยกันสอดส่องดูแลการบุกรุกป่าไม้ ห้ามเข้าไปหาของป่าในพื้นที่หวงห้ามเพื่อป้องกันการเหยียบย่ำกล้าไม้ที่กำลังเกิดขึ้นใหม่

4.2 ทรัพยากรป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง โดยการ

4.2.1 การจัดตั้งหน่วยควบคุมและเฝ้าระวังไฟป่า โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตรวจปราบปรามการลักลอบจุดไฟเผาป่าในพื้นที่ ซึ่งมีการเดินลาดตระเวนตรวจหาจุดเกิดไฟป่า ทั้งภาคพื้นดินและทางอากาศ รวมไปถึงการบังคับใช้กฎหมายอย่างต่อเนื่อง

4.2.2 การใช้มาตรการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกป่าไม้ เมื่อพบการบุกรุกป่าไม้ในพื้นที่ ให้ดำเนินการจับกุมและดำเนินคดีตามกฎหมายอย่างเด็ดขาด

4.2.3 การจัดตั้งเจ้าหน้าที่ตรวจสอบและดูแลการเพาะชำกล้าไม้ โดยการควบคุมกำกับดูแลการปฏิบัติงานด้านเพาะชำกล้าไม้ เพื่อแจกจ่ายให้แก่ประชาชน หน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชน

นอกจากนี้ระดับท้องถิ่นควรร่วมมือกับประชาชน ในการจัดตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลกล้าไม้ปลูกใหม่ มีมาตรการควบคุมห้ามบุคคลภายนอกเข้ามาในพื้นที่ จัดตั้งจิตอาสาดูแลและเฝ้าระวังภัยในเรือนไฟป่า จัดเวรยามเฝ้าระวังบุคคลนอกพื้นที่ที่จะเข้ามาหาผลประโยชน์ในพื้นที่ป่า

ไม้ จัดตั้งเวรยามควบคุมทางเข้า-ออกของพื้นที่ป่าไม้ สอดส่องดูแลคนแปลกหน้าที่เข้ามาในพื้นที่แจ้งไปยังเจ้าหน้าที่เมื่อพบเห็นการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และการงดเข้าไปหาของป่าในพื้นที่หวงห้าม เพื่อป้องกันการเหยียบย่ำกล้าไม้ที่กำลังเกิดขึ้นใหม่

4.3 ทรัพยากรป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์น้อย โดยการจัดสรรพื้นที่ทำการเกษตรแก่ชุมชน โดยการวางระเบียบในการจัดสรรที่ดินทำกินให้ชุมชนในรูปแบบแปลงรวม เพื่อให้เกษตรกรในชุมชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน โดยไม่ได้ให้กรรมสิทธิ์เฉพาะราย ตามสภาพพื้นที่และตามเขตการปกครอง นอกจากนี้ระดับท้องถิ่นควรร่วมมือกับประชาชน ในการสนับสนุนกำลังเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลป่าไม้ เพื่าระวังการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้โดยการช่วยสอดส่องดูแลให้กับทางหน่วยงานที่ดูแลป่าไม้ ดูแลรักษาความสะอาด เพื่อให้ป่าไม้เกิดความสะอาดสวยงาม และทำให้ระบบนิเวศในป่าไม้เกิดความอุดมสมบูรณ์

5. แผนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ทรัพยากรป่าไม้

5.1 ทรัพยากรป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์มาก โดยการปลูกฝังทัศนคติให้คนในพื้นที่ผูกพันกับทรัพยากรป่าไม้ ในประเด็นการดูแลรักษาทรัพยากรป่าชุมชนร่วมกันของคนในพื้นที่ ให้เป็นแหล่งรวมพลังของคนในพื้นที่ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ เช่น บวชป่า การใช้ประโยชน์จากป่าและสมุนไพร เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในการดูแลรักษาป่าอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ระดับท้องถิ่นควรร่วมมือกับประชาชน ในการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานและประชาชนในการดูแลและฟื้นฟูป่าไม้ มีส่วนร่วมกับชมรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในการสนับสนุนพันธุ์ไม้ การจัดประชาคมอบรมไคต์เยาวชนเพื่อจะได้จัดโครงการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนกับภาคส่วนต่างๆ ในการใช้ทรัพยากรป่าไม้

5.2 ทรัพยากรป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง โดยการจัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้เรื่องป่าชุมชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เปิดให้หน่วยงานที่สนใจเข้ามาศึกษาดูงานการบริหารจัดการเรื่องป่าชุมชน ซึ่งใช้เส้นทางศึกษาธรรมชาติในพื้นที่ป่าชุมชนเป็นแหล่งศึกษาดูงาน นอกจากนี้ระดับท้องถิ่นควรร่วมมือกับประชาชน ในการจัดประชุมร่วมกับชาวบ้านในเรื่องการแจ้งสถานการณ์ไฟป่า และแนวทางการแก้ปัญหาไฟป่าร่วมกันในการประชุมเรื่องการเฝ้าระวังไฟป่า การประชุมเรื่องการปลูกป่า เข้าร่วมไปเป็นอาสาสมัครในการดับไฟป่า มีส่วนร่วมในการแจ้งข้อมูลข่าวสาร เพื่อยกย่องหรือแจ้งเหตุเมื่อเกิดสถานการณ์ไฟป่าในพื้นที่

5.3 ทรัพยากรป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์น้อย การทำกิจกรรมสร้างความเข้าใจร่วมกับชุมชน ศึกษาสภาพพื้นที่ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน และในการใช้ทรัพยากรป่าไม้ นอกจากนี้ระดับท้องถิ่นควรร่วมมือกับประชาชน ในการสนับสนุนการทำการเกษตรที่ไม่ทำลายป่าไม้ โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการวางรูปแบบและดำเนินการส่งเสริมกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ ระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ในการดูแลรักษาป่าและใช้ประโยชน์จากป่าร่วมกัน หรือการมีส่วนร่วม

ระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ในการปลูกป่า โดยการเป็นจิตอาสาในกิจกรรมปลูกป่าที่ท้องถิ่นจัดขึ้นในปลูกป่าตามพื้นที่ว่างเปล่าและพื้นที่เสื่อมโทรม เพื่อเพิ่มปริมาณของต้นไม้ในเขตที่เป็นชุมชน

6. แผนการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรป่าไม้

6.1 ทรัพยากรป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์มาก

6.1.1 การสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องรวมถึงคนในชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้ระดับท้องถิ่นควรร่วมมือกับประชาชนในการประสานงานร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อให้เกิดความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การบริหารงานให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมาย เกิดผลสัมฤทธิ์ ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเข้ามาปลูกป่า โดยการจัดทำข้อมูลทางด้านการท่องเที่ยวในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และการมีบทบาทหน้าที่ในหน่วยงานดูแลทรัพยากรป่าไม้ โดยการเข้าไปเป็นจิตอาสาแนะนำนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

6.2 ทรัพยากรป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง

6.2.1 การให้ความรู้กับประชาชนในท้องถิ่นเรื่องการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ โดยมุ่งเน้นให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง การพัฒนาฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้อย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาอย่างชัดเจน

6.2.2 การให้ทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้มีส่วนร่วม ในการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้อย่างเต็มที่ และส่งมอบให้ทางหน่วยงานท้องถิ่นนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

นอกจากนี้ระดับท้องถิ่นควรร่วมมือกับประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ การพัฒนาป่าไม้เป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ จัดตั้งศูนย์ดับไฟป่า เพื่อเป็นการบูรณาการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าและหมอกควันในพื้นที่ การนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดโดยการเป็นวิทยากรอาสาสมัครพื้นที่ตามโรงเรียนและชุมชนที่ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

6.3 ทรัพยากรป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์น้อย การส่งเสริมและสนับสนุนความรู้ความเข้าใจศักยภาพด้านการบริหารจัดการ เพื่อความสามารถในการใช้ทรัพยากรป่าไม้ได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ระดับจังหวัดและท้องถิ่นควรสนับสนุนงบประมาณ ได้แก่ เครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ เพื่อใช้ในการดูแลและเฝ้าระวังไฟป่า ให้ความรู้กับชาวบ้านในการใช้ทรัพยากรป่าไม้ จนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปต่อยอดในการใช้ทรัพยากรป่าไม้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมายเกิดผลสัมฤทธิ์ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด ภายใต้การมีส่วนร่วมทั้ง 4 ระดับ โดยการให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

การฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ การกำกับดูแลและการควบคุมทรัพยากรป่าไม้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ทรัพยากรป่าไม้ และการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อให้การพัฒนาป่าไม้เป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

สรุปผลการวิจัย

แผนเป็นแนวปฏิบัติที่กำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อมุ่งไปสู่การบรรลุเป้าหมาย ดังนั้นจึงไม่มีการลำดับว่าต้องเริ่มจากแผนใดก่อน เพราะในแต่ละพื้นที่บริบทต่างกัน อีกทั้งแผนที่เสนอนี้ยังสามารถดำเนินการไปพร้อมๆ กัน ถ้าเป็นความต้องการของบุคคลและองค์กร รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรที่มีความพร้อมที่จะนำไปปฏิบัติ และเพื่อให้เป้าหมายเกิดผลสัมฤทธิ์ควรต้องมีการมีส่วนร่วมในระดับ ทั้งระดับจังหวัด ท้องถิ่น ชุมชน และครัวเรือน ประกอบด้วย 1) แผนการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบ Low Carbon การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการส่งเสริมการปลูกไม้ยืนต้น 2) แผนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ การส่งเสริมกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าไม้ การอนุรักษ์พันธุ์กล้าไม้หายาก และการจัดทำประกาศ 3) แผนการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ การเพิ่มพื้นที่ของป่าในเขตที่เป็นชุมชน การรักษาให้คงอยู่ในสภาพที่ไม่เสื่อมโทรม การสนับสนุนการให้กล้าไม้ เพื่อนำกล้าไม้ไปปลูกในพื้นที่ว่างเปล่า การสนับสนุนกำลังเจ้าหน้าที่และจิตอาสาเข้าไปปรับแต่งพื้นที่ป่าไม้ และการให้ความรู้กับประชาชนในท้องถิ่นเรื่องการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ 4) แผนการกำกับดูแลและการควบคุมทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์เรื่องการรณรงค์ของป่า การมีมาตรการควบคุมห้ามบุคคลภายนอกเข้ามาในพื้นที่ การใช้มาตรการป้องกันและปราบปรามการตัดไม้ทำลาย การจัดตั้งหน่วยควบคุมและเฝ้าระวังไฟป่า การจัดตั้งเจ้าหน้าที่ตรวจสอบและดูแลการเพาะชำกล้าไม้ และการจัดสรรพื้นที่ทำการเกษตรแก่ชุมชน 5) แผนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ การส่งเสริมการให้ความรู้แก่ประชาชน การปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชน การประชาสัมพันธ์ การสนับสนุนการทำการเกษตรที่ไม่ทำลายป่าไม้ การปลูกฝังทัศนคติให้คนในพื้นที่ผูกพันกับทรัพยากรป่าไม้ และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดตั้งเจ้าหน้าที่ดูแลและเฝ้าระวังภัย และ 6) แผนการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ การจัดตั้งชมรมนักอนุรักษ์นิยม การจัดกิจกรรมอบรมและฝึกภาคปฏิบัติให้กับเจ้าหน้าที่และประชาชน การสร้างความร่วมมือกับผู้ประกอบการในการเฝ้าระวังการทำลายป่าไม้ การจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ป่า การจัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้เรื่องป่าไม้ การจัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ การส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม การส่งเสริมและสนับสนุนศักยภาพด้านการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ให้กับภาคส่วนต่างๆ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า แผนการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ: กรณีศึกษาทรัพยากรป่าไม้ บนพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคอง จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ **แผนการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้** โดยการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือเชิงนิเวศ ฝึกอบรมและให้ความรู้แก่ชุมชน เพื่อให้เห็นคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Brandt & Buckley (2018) ที่พบว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กำลังเติบโตอย่างรวดเร็ว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถปกป้องป่าไม้ได้ ส่งผลให้มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างคุ้มค่า **แผนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้** เป็นเรื่องที่ภาคส่วนต่างๆ จะต้องเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การจัดทำประกาศ ป้ายขอความร่วมมือ และป้ายอนุรักษ์หรือไม่ทำลายป่า ให้ประชาชน นักท่องเที่ยว รวมถึงภาคส่วนต่างๆ ตระหนักถึงการอนุรักษ์ป่าไม้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Pawar and Rothkar (2015) ที่พบว่า การขยายตัวของเมือง การก่อสร้างถนน อุตสาหกรรมถือเป็นภัยคุกคามที่ใหญ่ที่สุด และรุนแรงต่อป่าไม้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมอย่างร้ายแรง ดังนั้นจึงต้องมีจิตสำนึกสาธารณะในการอนุรักษ์ป่าไม้และความตระหนักแก่ผู้คน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับการศึกษาของ Rusinamhodzi and Thiel (2020) ที่พบว่า การอนุรักษ์ที่ดินและทรัพยากรป่าไม้ มีความจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายที่กระตุ้นการจัดการที่ดินและทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่น ผ่านการแก้ไขสิทธิในทรัพย์สินสำหรับครัวเรือนในชนบท การกระตุ้นให้ครัวเรือนในชนบทลงทุนในทรัพยากรป่าไม้ และดำเนินการจัดการป่าไม้อย่างเข้มข้นขึ้นในที่ดินส่วนกลาง **แผนการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้** โดยการส่งเสริมการปลูกป่าไม้ทดแทน เช่น การนำกล้าไม้ไปปลูกในพื้นที่ว่างเปล่าให้มีป่าไม้เกิดขึ้นใหม่ การปรับปรุงพันธุ์พืชไว้ให้มีความต้านทานต่อโรคแมลง สอดคล้องกับการศึกษาของ Von Mirbach and Huemer (2003) ที่พบว่า มาตรการที่มีศักยภาพในการจัดการป่าไม้ ได้แก่ การจัดตั้งเขตสงวน การฟื้นฟูป่าไม้ การตัดไม้ทำลายป่าลดลง การจัดการป่าไม้อย่างเข้มข้น การป้องกันอัคคีภัยและแมลง **แผนการกำกับดูแลและการควบคุมทรัพยากรป่าไม้** อาทิ การห้ามบุคคลภายนอกเข้ามาในพื้นที่ และการจัดตั้งด่านตรวจบุคคลเข้า-ออกป่าไม้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Thompson and Magrath (2021) ที่พบว่า กลยุทธ์ในการป้องกันการลักลอบตัดไม้ทั่วโลก การตัดไม้อย่างผิดกฎหมายเป็นปัญหาสำคัญ การบังคับใช้กฎหมายด้านป่าไม้ การจัดการป่าไม้ และชุมชนท้องถิ่นต้องได้รับการสนับสนุนให้ต่อสู้กับปัญหาการตัดไม้อย่างผิดกฎหมายอย่างจริงจัง **แผนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการใช้ทรัพยากรป่าไม้** โดยการสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนให้รู้คุณค่าของทรัพยากรป่าไม้ การดูแลป่าไม้ในพื้นที่ของตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาของ Mbeche, Ateka, Herrmann and Grote (2021) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการตัดสินใจในการจัดการป่าไม้ได้รับการส่งเสริมให้เป็นกลไกในการปรับปรุงการดำรงชีวิตและสภาพป่าไม้ **แผนการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรป่าไม้** โดยการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ทรัพยากรป่าไม้ โดยการส่งเสริม

การฝึกอบรมและให้ความรู้แก่ชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ Butt, Smith, Moola and Conway (2021) ที่พบว่า ความรู้เป็นกุญแจสำคัญในการกระตุ้นการมีส่วนร่วม บทบาทที่สำคัญของการรู้ยังชัดเจนในการพัฒนาและสร้างกลยุทธ์ระดับท้องถิ่นที่ช่วยอนุรักษ์ป่าในเมือง รัฐบาลท้องถิ่น (รายบุคคลและ/หรือโดยรวม) สามารถเพิ่มพูนความรู้ของผู้อยู่อาศัยในระดับพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อปรับปรุงการมีส่วนร่วมผ่าน กระบวนการสร้างความรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความพร้อมมากขึ้นในการเผชิญหน้ากับแนวทางการจัดการป่าไม้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า แผนการบริหารจัดการป่าไม้ ประกอบด้วย การใช้ประโยชน์ การอนุรักษ์ การฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ การกำกับดูแลและการควบคุม การมีส่วนร่วมของประชาชน และการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรป่าไม้ ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัดซึ่งเป็นหน่วยงานในการกำหนดแนวทาง/วิธีการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ควรมีแนวทางหรือนโยบายในการเสริมสร้างการเตรียมพร้อมของหน่วยงานภาครัฐ และภาคส่วนต่างๆ ให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น เพื่อให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า ทรัพยากรป่าไม้ในแต่ละพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์แตกต่างกัน ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทั้งระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น ควรมีแนวทางหรือนโยบายในการบริหารจัดการป่าไม้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความอุดมสมบูรณ์ เช่น พื้นที่ที่ป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์มาก ควรส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ควรส่งเสริมการควบคุมกำกับดูแลทรัพยากรป่าไม้ และพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์น้อย ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ หรือการพัฒนาพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ชุมชน อาทิ การจัดสรรพื้นที่การเกษตร การแบ่งปันพื้นที่ว่างเปล่าเพื่อไว้สำหรับการเลี้ยงสัตว์โดยเฉพาะ การสนับสนุนการทำเกษตรที่ไม่ทำลายป่าไม้ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคองเพียงลุ่มน้ำเดียว ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาในพื้นที่ลุ่มน้ำอื่นๆ เช่น ลุ่มน้ำลำพระเพลิง ลุ่มน้ำลำเชียงไกร มีสภาพภูมิประเทศที่มีความแตกต่างกัน เพื่อนำไปสู่ผลการศึกษาการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ได้อย่างครอบคลุม เพื่อนำไปสู่แนวทางในการจัดทำแผนการบริหารจัดการภาครัฐด้านทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

กิติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้านทรัพยากรธรรมชาติ บนฐานข้อมูลระบบสารสนเทศ เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนของชุมชนลุ่มน้ำลำตะคอง ในเขตจังหวัดนครราชสีมา คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) ที่ได้สนับสนุนทุนสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณหน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น รวมถึงภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคอง จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ทำให้การวิจัยในครั้งนี้สามารถดำเนินการจนสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ด้วยดี อันจะทำให้หน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมป่าไม้. (2561). *ชั้นข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์พื้นที่ป่าไม้ในพื้นที่ลุ่มน้ำลำตะคอง*. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. สืบค้นเมื่อ 14 เมษายน 2563, จาก www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422.
- สำนักงานทรัพยากรน้ำ ภาค 5. (2553). *ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและลุ่มน้ำลำตะคองแบบบูรณาการ*. นครราชสีมา: ผู้แต่ง.
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2558). *แผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2558-2593*. สืบค้นเมื่อ 19 พฤศจิกายน 2561, จาก www.deqp.go.th
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)*. สืบค้นเมื่อ 26 มีนาคม 2567, จาก https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf
- Brandt, J. S. & Buckley, R. C. (2018). A global systematic review of empirical evidence of ecotourism impacts on forests in biodiversity hotspots. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 32, pp. 112-118.
- Butt, S., Smith, S. M., Moola, F., & Conway, T. M. (2021). The relationship between knowledge and community engagement in local urban forest governance: A case study examining the role of resident association members in Mississauga, Canada. *Urban Forestry & Urban Greening*, 60, 127054.

- Mbeche, R., Ateka, J., Herrmann, R., & Grote, U. (2021). Understanding forest users' participation in participatory forest management (PFM): Insights from Mt. Elgon forest ecosystem, Kenya. *Forest Policy and Economics*, 129, 102507.
- Pawar, K. V. & Rothkar, R. V. (2015). Forest conservation & environmental awareness. *Procedia Earth and Planetary Science*, 11, pp. 212-215.
- Rusinamhodzi, M. G., & Thiel, A. (2020). Property rights and the conservation of forests in communal areas in Zimbabwe. *Forest Policy and Economics*, 121,. Retrieved July 21, 2021, from, <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1389934118305355>
- Thompson, S. T., & Magrath, W. B. (2021). Preventing illegal logging. *Forest Policy and Economics*, 128, Retrieved July 2, 2021, from, <https://doi.org/10.1016/j.forpol.2021.102479>
- Von Mirbach, M. & Huemer, C. (2003) . Forests, climate change and carbon reservoirs: opportunities for forest conservation. A Sierra Club of Canada Discussion Paper. Canada: (n.p.).

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด The Development of Grade 6 Students' Thai Literature Skills through Inquiry-Based Learning and Mind Mapping

วริษา หมื่นยงค์^{1*} และประภาส เพ็งพุ่ม²

Warisa Muenyong^{1*} and Brapaas Pengpoom²

(Received: Mar. 5, 2024; Revised: May 7, 2024; Accepted: May 8, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนอนุบาลวังทรายพูน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 28 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทย 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t-test Dependent

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพิจารณาความสอดคล้องเหมาะสมในองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ มีผลรวมการพิจารณาความเหมาะสม ระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.04) 2) การทดสอบก่อนและหลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 10.75 และ 24.54 คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D.= 0.12)

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)

แผนผังความคิด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความพึงพอใจของนักเรียน

¹ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, พิษณุโลก 65000

Faculty of Education Naresuan University, Phitsanulok 65000 Thailand

* Corresponding author, e-mail: warisam65@nu.ac.th

² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, พิษณุโลก 65000

Faculty of Education Naresuan University, Phitsanulok 65000 Thailand

ABSTRACT

This research studied the development of grade 6 students' Thai literature skills through inquiry-based learning and mind mapping. The purposes of this research were: 1) to develop a Thai literature learning plan for grade 6 students, 2) to compare learning achievement between pre-learning and post-learning, and 3) to study students' level of satisfaction towards learning through the learning plan. The sample consisted of 28 grade 6 students from Anubanwangsaipoon School during the second semester of the 2023 academic year, selected by simple random sampling. The research instruments were: 1) the Thai literature learning plan, 2) achievement tests for Thai literature learning, and 3) a questionnaire measuring student satisfaction. The statistical analyses utilized included mean, standard deviation, and t-test dependent.

The research results indicated that: 1) the results of considering the consistency and appropriateness of the elements in the learning plan yielded significantly high results ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.04), and 2) pre- and post-learning tests showed average scores of 10.75 and 24.54 respectively, and when comparing scores before and after studying, it was found that the students' post-test scores were significantly higher than pre-test scores ($p < .05$), and 3) the students' level of satisfaction was at a high level ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.12).

Keywords: Literature learning outcomes, 5E of Inquiry-based learning, Mind-mapping, Learning achievement, Student satisfaction

บทนำ

วรรณคดีและวรรณกรรม คือ เนื้อหาที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้เป็นหนึ่งในห้าสาระการเรียนรู้กลุ่มวิชาภาษาไทย และได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ เกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรมไว้ คือ มาตรฐาน ท.5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น. 54)

แม้ว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 จะตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนวรรณคดีและวรรณกรรม แต่จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทย พบว่าการเรียนวรรณคดีไทยนั้นยังประสบปัญหาหลายอย่าง เช่น ครูขาดความรู้ ความเข้าใจ ในเนื้อหาของวรรณคดีและครูไม่ปรับวิธีสอนให้น่าสนใจ ครูบางคนจัดการเรียนการสอนแบบเดิมทุกชั่วโมง เน้นการสอนแบบบรรยาย หลังจากนั้นให้ผู้เรียนอ่านเนื้อเรื่องและตอบคำถามท้ายบท

ซึ่งวรรณคดีแต่ละเรื่องเนื้อเรื่องยาว มีคำศัพท์ยากจำนวนมาก ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย ไม่สนุกจึงไม่เห็นคุณค่าของการเรียนวรรณคดีไทย ดังที่ ชลธิชา นานา (2561, น. 115) กล่าวว่า การเรียนการสอนวรรณคดีในปัจจุบัน ครูผู้สอนมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้เพียงเพื่อให้ผู้เรียนท่องจำ แพลตฟอร์ม หรือแม้แต่การจดจำเนื้อหาผ่านเรื่องราวที่เรียน ซึ่งถือเป็นปัญหาที่เกิดจากครูผู้สอนโดยตรง นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เรียนมักเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนวรรณคดี ขาดความรู้ ความเข้าใจ หรือความสนใจที่จะเรียนวรรณคดี เพราะถือว่าไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของผู้เรียนเองและเป็นเรื่องไกลตัว เนื่องจากวรรณคดีแต่ละเรื่องถูกประพันธ์ในช่วงสมัยอดีต ส่งผลให้คำศัพท์บางคำไม่ปรากฏใช้ในปัจจุบัน จึงยากต่อการทำความเข้าใจ

จากการศึกษาผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน O-NET (Ordinary National Educational Test) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิชาภาษาไทย มาตรฐาน ท 5.1 วรรณคดีและวรรณกรรม โรงเรียนอนุบาลวังทรายพูน ในระยะเวลา 3 ปี ตามรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (2565, น. 29) ผลปรากฏว่า ปีการศึกษา 2563-2565 นั้น โรงเรียนอนุบาลวังทรายพูน มีผลคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับจังหวัดและระดับประเทศทั้ง 3 ปีการศึกษา และผลคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดร้อยละ 70 ซึ่งควรได้รับการแก้ไขและพัฒนาต่อไป

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยพิจารณาว่าควรมีการแก้ไขโดยการหาวิธีการสอนที่มีความเหมาะสมมาใช้ในการเรียนการสอนวรรณคดี ซึ่งมีนักการศึกษาได้นำเสนอวิธีการเรียนรู้ที่น่าสนใจเกี่ยวกับ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เช่น จันทรทิพย์ มีแสงพันธ์ (2562, น. 50) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้แบบ 5 ขั้น ช่วยให้นักเรียนมีโอกาสดำเนินความคิดอย่างเต็มที่ ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จึงมีความอยากเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา มีโอกาสได้ฝึกความคิดและฝึกการกระทำ ทำให้ได้เรียนรู้วิธีจัดระบบความคิดและวิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นหลัก นักเรียนสามารถคิดและแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างมีกระบวนการ โดยเริ่มตั้งแต่ 1) การพิจารณาหาประเด็นปัญหา 2) การวิเคราะห์สภาพปัญหา 3) การสำรวจข้อมูล 4) การตั้งสมมุติฐาน และ 5) การสรุปอย่างมีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศนา ขัมมณี (2556, น. 141) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry-based learning) หรือการจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้น มีขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) 2) ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) 3) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) 4) ขั้นขยายความรู้ (Elaboration) และ 5) ขั้นประเมิน (Evaluation) เป็นการจัดการเรียนการสอน โดยผู้สอนกระตุ้นให้นักเรียนเกิดคำถาม เกิดความคิด และลงมือแสวงหาความรู้เพื่อนำมาประมวลหาคำตอบหรือข้อสรุปด้วยตนเอง โดยที่ผู้สอนช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ด้านต่างๆ ให้แก่นักเรียน เช่น ด้านการสืบค้นหาแหล่งความรู้ การศึกษาข้อมูล การวิเคราะห์ การสรุปข้อมูล การอภิปรายโต้แย้งทางวิชาการและการทำงานร่วมกับผู้อื่น จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า

เทคนิควิธีการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดคำถามและค้นหาคำตอบจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ด้วยตนเอง เมื่อได้ข้อมูลที่ค้นคว้าแล้วผู้เรียนจะต้องรวบรวมข้อมูล สรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเอง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าผู้สอนควรเพิ่มเทคนิคแผนผังความคิดเข้าไปจัดการเรียนการสอนด้วย เพราะเทคนิคแผนผังความคิดช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการเชื่อมโยงความคิด การสรุปความรู้รวบยอด ดังที่ วรารวรรณ นันสสิต (2564, น. 55) กล่าวว่า แผนผังความคิด ช่วยในเรื่องการจัดระเบียบความคิด ช่วยวิเคราะห์ แยกแยะโยงข้อมูลความคิด ช่วยทำความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่ยากให้เห็นภาพรวม และช่วยสรุปย่อ ซึ่งทั้งสองเทคนิคเหล่านี้จะช่วยให้การจัดการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่ารูปแบบการสอนวรรณคดีและวรรณกรรมโดยใช้เทคนิคการสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับ เทคนิคแผนผังความคิด (Mind-mapping) เป็นวิธีการสอนที่น่าสนใจ เนื่องจากเป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดและฝึกสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกภาคภูมิใจที่สามารถหาคำตอบหรือความรู้ได้ด้วยตนเอง และการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคแผนผังความคิด จะช่วยเสริมให้ผู้เรียนนำข้อมูลที่ศึกษามาเชื่อมโยงได้อย่างเป็นระบบ เข้าใจเนื้อหาสาระได้ง่ายและจดจำเนื้อหาได้นานขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับเทคนิคแผนผังความคิด (Mind-mapping) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยและเป็นแนวทางให้ครูจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยให้บรรลุเป้าหมายตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ และนักเรียนสามารถนำทักษะการสืบค้นหาข้อมูล การแก้ไขปัญหาด้วยตนเองไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะที่พร้อมจะอยู่ในโลกศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีความสุข

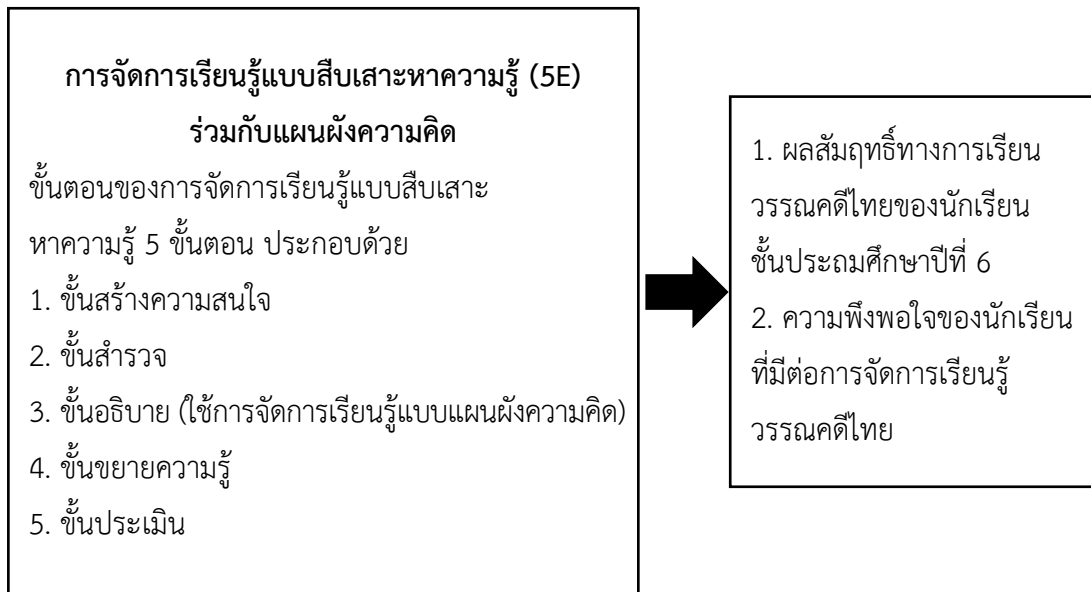
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทย โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด

สมมุติฐานการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนกำเนิดพลายงาม เรื่อง สุภาพชนสอนหญิง และเรื่อง รามเกียรติ์ตอนศึกไมยราพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนอนุบาลวังทรายพูน อำเภอวังทรายพูน จังหวัดพิจิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 จำนวน 2 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งสิ้น 55 คน ซึ่งจัดห้องเรียนแบบคละความสามารถ

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนอนุบาลวังทรายพูน จำนวน 28 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เนื่องจากนักเรียนทั้งสองห้องมีผลการเรียนใกล้เคียงกัน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ 3 ชนิด โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนกำเนิดพลายงาม เรื่อง สุภาชีวิตสอนหญิง และเรื่อง รามเกียรติ์ ตอนศึกไมยราพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด จำนวน 9 แผน

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม เรื่อง สุภาชีวิตสอนหญิง และเรื่อง รามเกียรติ์ ตอนศึกไมยราพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม เรื่อง สุภาชิตสอนหญิง และเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน ศีกโมยราพ โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยสร้างแผนการสอนวรรณคดีไทย เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนกำเนิดพลายงาม 3 ชั่วโมง เรื่อง สุภาชิตสอนหญิง 3 ชั่วโมง และ เรื่อง รามเกียรติ์ ตอน ศีกโมยราพ 3 ชั่วโมง จากนั้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ นำแผนไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำผลที่ได้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ และนำแผนการจัดการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม เรื่อง สุภาชิตสอนหญิง และ เรื่อง รามเกียรติ์ ตอน ศีกโมยราพ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 35 ข้อ ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำผลที่ได้เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ จนได้แบบทดสอบที่สมบูรณ์ จำนวน 30 ข้อ

3.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบก่อนเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม เรื่อง สุภาชิตสอนหญิง และเรื่องรามเกียรติ์ ตอน ศีกโมยราพ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 30 ข้อ

3.4 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองจัดการเรียนการสอนวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนกำเนิดพลายงาม เรื่อง สุภาชิตสอนหญิง และ เรื่อง รามเกียรติ์ ตอน ศีกโมยราพ โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 9 แผน รวม 9 ชั่วโมง ไม่รวมเวลาทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และเวลาการทำแบบประเมินความพึงพอใจ

3.5 เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม เรื่อง สุภาชิตสอนหญิง และเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน ศีกโมยราพ โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด โดยใช้แบบทดสอบชุดเดียวกับก่อนเรียนแต่จะต่างกันที่การสลับข้อ

3.6 ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม เรื่อง สุภาชิตสอนหญิง และเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน ศีกโมยราพ โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด

3.7 รวบรวมคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบ และแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม เรื่อง สุภาชิตสอนหญิง และเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน ศักดิ์ไมยราพ โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด

3.8 นำคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบ และแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนวรรณคดี มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทางสถิติ แล้วนำข้อมูลไปสรุปผลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ความเหมาะสมในองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทย เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม เรื่อง สุภาชิตสอนหญิง และเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน ศักดิ์ไมยราพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด โดยผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลความหมายเป็นรายข้อ ตามระดับความเหมาะสมในองค์ประกอบเทียบกับเกณฑ์การให้คะแนนของ Likert (1932 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 130)

4.2 วิเคราะห์การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม เรื่อง สุภาชิตสอนหญิง และเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน ศักดิ์ไมยราพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยนำคะแนนของนักเรียนทั้งหมดมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบความสามารถการเรียนวรรณคดีไทยระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

4.3 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทย โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลความหมายเป็นรายข้อ ตามระดับความพึงพอใจเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทย เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม เรื่อง สุภาชิตสอนหญิง และเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน ศักดิ์ไมยราพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด จำนวน 9 แผน มีดังนี้

ตารางที่ 1 ผลรวมการพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทย เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม เรื่อง สุภาจิตสอนหญิง และเรื่อง งามเกียรติ ตอน ศักดิ์ไมยราพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด โดยมีผู้เชี่ยวชาญ 3 คน

แผนการจัดการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1			
เรื่อง ฝึกอ่านออกเสียงทำนองเสนาะ			
เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม	4.49	0.24	มาก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2			
เรื่อง ถอดคำประพันธ์			
เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม	4.51	0.27	มากที่สุด
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3			
เรื่อง หาคุณค่าของวรรณคดี			
เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม	4.32	0.36	มาก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4			
เรื่อง ฝึกอ่านออกเสียงทำนองเสนาะ			
เรื่อง สุภาจิตสอนหญิง	4.35	0.33	มาก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5			
เรื่อง ถอดคำประพันธ์ เรื่อง สุภาจิตสอนหญิง	4.35	0.43	มาก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6			
เรื่อง หาคุณค่าของวรรณคดี			
เรื่อง สุภาจิตสอนหญิง	4.47	0.30	มาก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7			
เรื่อง ฝึกอ่านออกเสียงทำนองเสนาะ			
เรื่อง งามเกียรติ ตอน ศักดิ์ไมยราพ	4.47	0.33	มาก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8			
เรื่อง ถอดคำประพันธ์			
เรื่อง งามเกียรติ ตอน ศักดิ์ไมยราพ	4.53	0.30	มากที่สุด

ตารางที่ 1 (ต่อ)

แผนการจัดการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9			
เรื่อง หาคุนค่าของวรรณคดี			
เรื่อง รามเกียรติ์ ตอน ศักดิ์ไมยราพ	4.47	0.33	มาก
ผลรวมการพิจารณาความเหมาะสม	4.45	0.04	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการพิจารณาความเหมาะสมในองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน มีผลรวมการพิจารณาความเหมาะสม ระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.04)

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

การวิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด ก่อนและหลังเรียน โดยการทดสอบค่าที (t-test Dependent) ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{D}$	$S.D.D$	t	Sig.
ก่อนเรียน	28	30	10.75	3.35	13.79	2.15	33.94*	0.000
หลังเรียน	28	30	24.54	2.80				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า การทดสอบก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 10.75 คะแนน และ 24.54 คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่าง คะแนนก่อนและหลังเรียนพบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยโดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด

การวิเคราะห์ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยโดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด สรุปผลการวิเคราะห์ได้ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยโดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านการจัดการเรียนรู้	4.62	0.12	มากที่สุด
2.	ด้านบรรยากาศการเรียนรู้	4.46	0.30	มาก
3.	ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.38	0.25	มาก
	เฉลี่ย	4.48	0.12	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยโดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด มีภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.12) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.12) ถัดมาด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.30) และด้านที่ได้คะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.25)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด ซึ่งมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นสร้างความสนใจ เป็นการนำเข้าสู่บทเรียนด้วยกิจกรรมต่างๆ หรือปัญหาที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสงสัยให้ผู้เรียนกระตือรือร้นอยากหาคำตอบ 2) ขั้นสำรวจและค้นหา คือ ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม หลังจากนั้นวางแผน ค้นหาสิ่งที่ตนเองสงสัยหรือต้องการเรียนรู้ รวบรวมข้อมูลต่างๆ แล้วบันทึกผล 3) ขั้นอธิบาย

คือ นักเรียนนำข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้าได้นั้นมาวิเคราะห์ แล้วสรุปผลเป็นความคิดรวบยอด โดยในขั้นนี้จะเพิ่มการจัดการเรียนรู้แผนผังความคิดเข้าไปช่วยจัดระเบียบความคิด โยงข้อมูลต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 4) ขยายความรู้ คือ ให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้เชื่อมโยงกับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน เพื่อขยายความรู้ให้กว้างขึ้น และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ และ 5) ขั้นประเมิน คือ ขั้นประเมินผู้เรียนว่ามีความรู้ความเข้าใจมากน้อยเพียงใด ผู้สอนอาจตรวจผลการเรียนรู้จากกิจกรรมต่างๆ เช่น การตอบคำถาม การเขียนรายงาน การแสดง โดยมีแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 9 แผน ซึ่งผลรวมการพิจารณาความสอดคล้อง ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่า ผลรวมการพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.04)

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า นักเรียนมีคะแนนหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้อรรณคดีไทยโดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D.=0.52)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด โดยมีผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านนั้น ผลรวมการพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนทั้ง 9 แผน อยู่ในระดับ มาก และทุกแผนการจัดการเรียนรู้ผ่านการแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญในการแก้ไขปรับปรุงขั้นตอนการจัดกิจกรรมให้มีความเหมาะสมและสมบูรณ์ ทำให้แผนการสอนทั้ง 9 แผนนี้ มีความน่าสนใจสามารถแก้ไขปัญหาการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะแผนการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด เป็นวิธีการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในชั้นเรียน ได้ศึกษาและค้นคว้าอย่างเป็นอิสระในเรื่องที่ตนเองสนใจหรือสงสัย เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน ร่วมกันอภิปราย และสรุปข้อมูลที่ตนเองได้ศึกษามา อีกทั้งการสรุปความรู้ด้วยแผนผังความคิดนั้น ยังส่งผลให้ผู้เรียนรู้จักเชื่อมโยงความคิด เข้าใจเนื้อหาและจดจำเนื้อหาได้ดีขึ้น ซึ่งเทคนิคการสอนทั้งสองนี้ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาอย่างแท้จริง ส่งผลให้การเรียนรู้

วรรณคดีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณิภา พรหมหาราช (2564) เรื่องการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ร่วมกับบอร์ดเกม เรื่อง พันธะเคมี เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า 1) ประสิทธิภาพของกระบวนการและผลลัพธ์ของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับบอร์ดเกม เรื่องพันธะเคมีของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนกมลาลัย (E1/E2) มีค่าเท่ากับ 77.32/83.23 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ระดับ 75/75 และ 2) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ร่วมกับบอร์ดเกม เรื่องพันธะเคมีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีทักษะการแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนติยา ไข้อย (2565) เรื่องการจัดการเรียนรู้ด้วยแผนผังความคิดที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษา พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยแผนผังความคิด มีประสิทธิภาพ 79.68/78.75

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดย การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า ผลการทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานของงานวิจัยที่ตั้งไว้ แสดงว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับแผนผังความคิด ทำให้นักเรียนมีความสนใจ เข้าใจเนื้อหาวรรณคดีไทยดีขึ้น จึงส่งผลให้ผู้เรียนสามารถทำแบบทดสอบวรรณคดีไทยหลังการจัดการเรียนรู้ได้คะแนนสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการเรียนวรรณคดีไทยตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด ซึ่งวิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิดนี้ เป็นเทคนิควิธีสอนที่กระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้ดี ทำให้ผู้เรียนเกิดความท้าทาย อยากเรียนรู้ที่จะศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลด้วยตนเอง อีกทั้งยังได้ฝึกการคิด วิเคราะห์ และการวางแผนทำงานร่วมกับผู้อื่นได้แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน และได้ตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของตนเองผ่านการสื่อสารร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาที่เรียนอย่างแท้จริง อีกทั้งการสรุปความรู้ด้วยแผนผังความคิด ยังช่วยจัดระเบียบความคิด เชื่อมโยง ข้อมูลที่ได้ศึกษามาส่งผลให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาได้ดีขึ้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยนุช แหวนเพชร (2560) เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิคการใช้แผนที่ความคิด ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนด้วยวิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิคการใช้แผนที่ความคิดสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยัง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพิมล หงส์น้อย (2559) เรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย เรื่อง มัทนะพาธาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยเรื่อง มัทนะพาธาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทยโดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยดีขึ้น เกิดจากผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และฝึกการทำงานแบบกระบวนการกลุ่ม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้บรรยากาศในการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รวมไปถึงกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด กล้าตัดสินใจ มีครูกระตุ้นให้กำลังใจ หรือเพื่อนๆ ให้คำชื่นชมปรบมือ มีการออกมานำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนทำให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนข้อมูล และรู้จักถ่ายทอดข้อมูลความรู้ร่วมกัน ได้เห็นมุมมองต่างๆ ของเพื่อนๆ ส่งผลให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ คำกล่าวของ ญฐมน วงศ์ทาทอง (2560, น. 79) กล่าวว่า บุคคลจะเกิดความพึงพอใจมากหรือน้อยในการปฏิบัติงาน ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจในการทำงานนั้นๆ ว่าสิ่งจูงใจหรือสิ่งที่กระตุ้นนั้นๆ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางเพื่อให้ประสบความสำเร็จหรือไม่ ในการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนต้องคำนึงถึงสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิกุล จันทร์นาลาว (2565) เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเกมการศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการเรียนวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเกมการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.48$, S.D.= 0.54)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1.1 ครูผู้สอนควรศึกษาขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนและสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การจัดกลุ่มทำงานของผู้เรียนนั้น ไม่ควรให้นักเรียนจัดกลุ่มเอง ครูผู้สอนควรจัดกลุ่มให้และต้องคำนึงถึงความแตกต่างแต่ละบุคคล ควรละความสามารถผู้เรียน เก่ง ปานกลาง อ่อน

1.3 ครูผู้สอนควรจัดบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ และควรเตรียมสื่อหรืออุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมให้พร้อม เพื่อให้ผู้เรียนสะดวกในการศึกษาค้นคว้าในขณะทำกิจกรรม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) มาใช้พัฒนาทักษะด้านอื่นๆ เช่น ทักษะการเขียน ทักษะการอ่านจับใจความ

2.2 ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับแผนผังความคิด มาทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นอื่นๆ เพื่อพัฒนาความสามารถการเรียนรู้วรรณคดีไทย

2.3 ควรมีการนำวิธีการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ไปใช้ร่วมกับวิธีการสอนอื่นๆ เช่น บอร์ดเกม เทคนิค ซี ไอ อาร์

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *ตัวชี้วัดแกนกลางและสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

จันทร์ทิพย์ มีแสงพันธ์. (2562). *การพัฒนาทักษะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสเต็มผ่านกระบวนการสืบเสาะหาความรู้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).

ชลธิชา นานา. (2561). *การศึกษาลักษณะพฤติกรรมการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน*. วารสารศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร, 16(2), น. 113-128.

ณฐมน วงศ์ทาทอง. (2560). *การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ด้วยวิธีสอนอ่านแบบ SQ3R โดยใช้ข้อมูลอาเซียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดใหม่หนองพะอง ตำบลทองวิทยธาร (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร)*.

ทิตนา แหมมณี. (2556). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- ปิยนุช แหวนเพชร. (2560). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิคการใช้แผนที่ความคิด (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- พิกุล จันทน์นาลาว. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง พระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเกมการศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- พรพิมล หงส์น้อย. (2559). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย เรื่อง มัทนะพาธา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- รัตนติยา ใสสอย. (2565). การจัดการเรียนรู้ด้วยแผนผังความคิด ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่าน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- โรงเรียนอนุบาลวังทรายพูน. (2565). รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา โรงเรียนอนุบาลวังทรายพูน ปีการศึกษา 2565. พิจิตร: ผู้แต่ง.
- วรารวรรณ นันสสิต. (2564). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R ร่วมกับแผนผังความคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- วรรณิภา พรหมหาราช. (2564). การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ร่วมกับบอร์ดเกม เรื่อง พันธะเคมี เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).

รูปแบบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา Academic Collaboration Model of the Teacher in a Secondary School Consortium

วัชรินทร์ เรืองสุขสุด^{1*}, ไพรวลัย โคตรตะ² และชวนคิด มะเสนะ³

Watcharin Ruansuksud^{1*}, Phaiwan Khotta² and Chuankid Masena³

(Received: Dec. 10, 2023; Revised: Mar. 22, 2024; Accepted: Mar. 22, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและต้องการความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 258 คน 2) สร้างรูปแบบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้เชี่ยวชาญด้านความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 9 คน 3) ทดลองใช้รูปแบบ กลุ่มเป้าหมาย คือ โรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองบุรีรัมย์ และ 4) การประเมินรูปแบบ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 11 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันความต้องการความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับมาก 2) รูปแบบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ด้านการพัฒนาศักยภาพครู (2) ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ (3) ด้านสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อจัดการเรียนรู้ และ (4) ด้านการยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า องค์ประกอบด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ ก่อนทดลองใช้อยู่ในระดับคุณภาพพอใช้ และหลังทดลองใช้รูปแบบอยู่ในระดับคุณภาพดี และ 4) ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ความร่วมมือทางวิชาการของครู สหวิทยาเขต โรงเรียนมัธยมศึกษา

¹ นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี 34000

Ph.D., Student of Educational Administration, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Ubon Ratchathani 34000, Thailand

*Corresponding author; e-mail : watcharin.rG64@ubru.ac.th

^{2,3} คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี อุบลราชธานี 34000

Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University, Ubon Ratchathani 34000, Thailand

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the states and needs on academic cooperation of the teachers in a secondary school consortium as perceived by 258 school directors; 2) to construct the academic cooperation model of the teachers in a secondary school consortium as verified by 9 experts; 3) to implement the academic cooperation model of the teachers in a secondary school consortium with 30 teachers in Muang Buriram secondary school consortium; and 4) to evaluate the academic cooperation model of the teachers in a secondary school consortium by 11 experts and relevant stakeholders. The research instruments were questionnaires, interviews, and evaluation forms. The statistics used to analyze the data were percentage, mean, and standard deviation.

The findings revealed that: 1) the states and needs on academic cooperation of the teachers in a secondary school consortium were at a high level; 2) the academic cooperation model of the teachers in a secondary school consortium included 4 components, namely (1) teacher professional development, (2) learning management efficiency, (3) innovation and technology media for learning management, and (4) learners' achievement enhancement; 3) the implementing result indicated that the items in learning management efficiency components before the implementation were at a fair quality while after the implementation was at the good quality; and 4) the evaluation result of the academic cooperation model of the teachers in a secondary school consortium found that the appropriateness, possibility, and utilization in overall were at a high level.

Keywords: Teacher academic cooperation, Consortium, Secondary school

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าไปทุกด้านทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม เพราะการพัฒนาประเทศนั้นต้องอาศัยคนซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญ หน่วยงานที่ทำหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาให้คนในชาติคือ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษาให้มีคุณภาพ เจริญก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก กระทรวงศึกษาธิการ (2556, น. 5) เมื่อพิจารณาปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประเด็นด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะคุณภาพการศึกษาลงการพัฒนา

ยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ เนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาก และต่ำกว่าหลายประเทศในเอเชีย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550, น. 12)

คุณภาพการศึกษาในภาพรวมยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่พึงพอใจเนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการ เช่นโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กมีนักเรียนต่ำกว่า 120 ลงมา ขาดครูตรงตามกลุ่มสาระการเรียนรู้การติดต่อสื่อสารด้วยระบบเทคโนโลยีไม่สะดวก ขาดสื่ออุปกรณ์และงบประมาณในการศึกษาไม่เพียงพอ เนื่องจากรัฐจัดสรรให้ตามจำนวนนักเรียนเป็นต้น โดยที่โรงเรียนเหล่านี้ตั้งอยู่กระจัดกระจายอยู่ในชนบท จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาสามารถสรุปในภาพรวมได้ว่า ประเทศไทยในปัจจุบันประสบวิกฤตการศึกษาหลายประการ อาทิ ด้านความเสมอภาคในการได้รับการทางการศึกษา ด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ด้านการพัฒนาครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา และด้านการพัฒนาคุณภาพในการจัดการ ศึกษา ที่สำคัญมีอยู่ 3 ประการ ได้แก่ 1) ปัญหาความไม่เสมอภาคในการได้รับการทางการศึกษา 2) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ 3) ปัญหาการพัฒนาครู (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2552, น. 2)

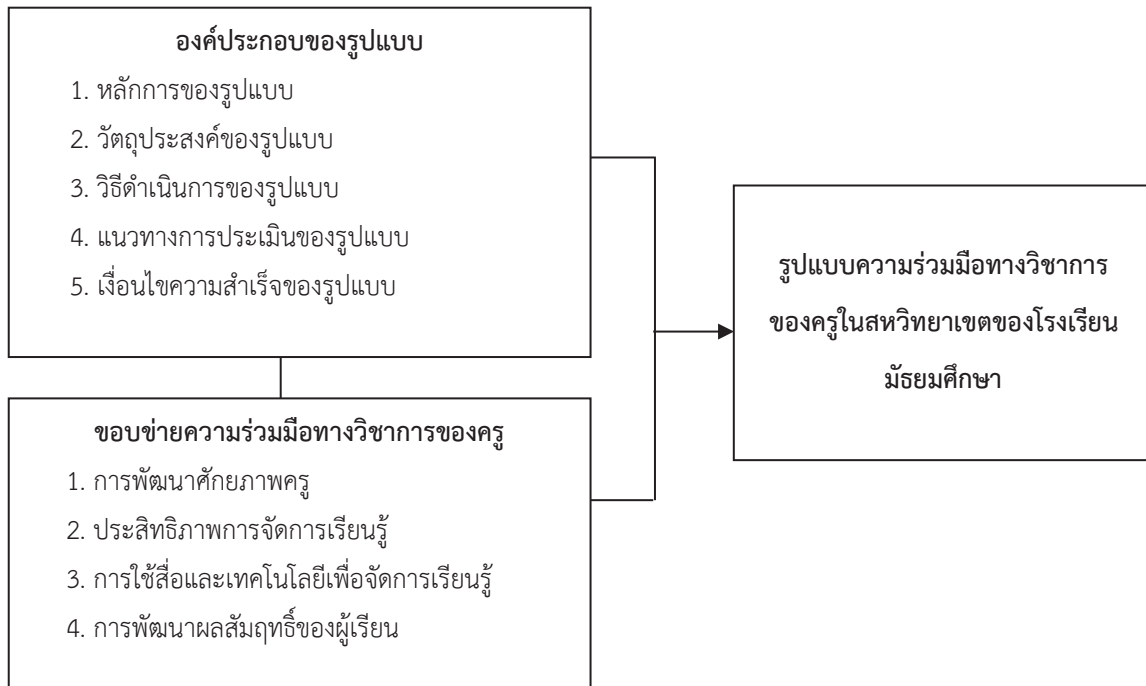
จากการศึกษาผลการดำเนินการสร้างความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กับองค์กรและหน่วยงานอื่น ทำให้ทราบว่ายังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนและเกิดประสิทธิภาพต่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงเกิดแนวคิดว่าจะทำการวิจัยเกี่ยวกับเครือข่ายความร่วมมือของครูในการจัดการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความร่วมมือทางวิชาการของครูในการจัดการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสถานศึกษา ได้นำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในการยกระดับคุณภาพความร่วมมือของครูในการจัดการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. เพื่อสร้างรูปแบบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา
4. เพื่อประเมินการใช้รูปแบบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ขอบข่ายความร่วมมือทางวิชาการของครู (ศิริพร ตันติยมาศ, 2550, น. 96-97; วิชัย แสงศรี, 2552, น. 39-40; พิสิฐ เทพไกลวัลย์, 2554, น. 64; Plymouth State University, 2003, p. 112) และแนวคิดองค์ประกอบของรูปแบบของ สมาน อัครภูมิ (2550, น. 83-84) โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพและความต้องการความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศแล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดเบื้องต้นขององค์ประกอบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา และประเด็นข้อคำถามเกี่ยวกับรูปแบบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา แล้วนำมาจัดทำเป็นแบบสอบถามเชิงลึก เก็บรวบรวมข้อมูล สรุปค่าเฉลี่ย เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้บริหารที่มีผลงาน Best practice ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยเลือกใช้เฉพาะข้อที่ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่าง 0.6-1.0

นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปให้กลุ่มตัวอย่างตอบแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive statistics) เพื่อหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วแปลผล โดยนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

ระยะที่ 2 สร้างรูปแบบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามและจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน Best practice มาทำการยกร่างรูปแบบ จัดทำคู่มือการใช้รูปแบบ จัดทำแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และตรวจสอบรูปแบบ ตรวจสอบคู่มือการดำเนินงานตามรูปแบบ และประเมินรูปแบบโดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ ดังนี้ 1) เป็นผู้มีความรู้ทาง การศึกษาในระดับปริญญาเอก ปริญญาโท หรือวิทยฐานะเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา 2) เป็นผู้มีความรู้ด้านความร่วมมือทางวิชาการของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา 3) เป็นผู้มีความรู้ด้านการวิจัย การวัดผลและประเมินผล 4) เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ประสบการณ์หรือผลงานทาง การบริหารการศึกษา อาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัย นักวิชาการ ผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหาร สถานศึกษา (Focus group discussion) จำนวน 9 คน

ระยะที่ 3 ทดลองรูปแบบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยนำรูปแบบไปทดลองใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาบุรีรัมย์ จำนวน 1 สหวิทยาเขต คือ สหวิทยาเขตเมืองบุรีรัมย์ 10 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม โรงเรียนภัทรบพิตร โรงเรียนบัวหลวงวิทยาคมโรงเรียนพระครูพิทยาคม โรงเรียนสวายจิกพิทยาคม โรงเรียนกลันทาพิทยาคม โรงเรียนกนกศิลป์พิทยาคม โรงเรียนนรภัยบุรีรัมย์มงคลาภิเชก โรงเรียนสองห้องพิทยาคม และ โรงเรียนหนองตาตพิทยาคม เพื่อนำมาใช้เป็นกรณีศึกษา

ระยะที่ 4 ประเมินรูปแบบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้ประเมิน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตเมืองบุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ที่นำรูปแบบไปใช้ในสภาพจริง จำนวน 10 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 11 คน โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบ แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ใช้เครื่องมือแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดคะแนนเกณฑ์ออกเป็น 5 ระดับ

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพและความต้องการความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ผลการศึกษาสภาพและความต้องการสำหรับการสร้างรูปแบบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.63) รองลงมา คือ ด้านสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.66) ด้านการยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.64) และค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการพัฒนาศักยภาพครู ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.64)

ผลการสร้างรูปแบบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ผลการสร้างรูปแบบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ มี 4 ข้อ คือ 1) การกระจายอำนาจ หมายถึง การกำหนดโครงสร้างการแบ่งอำนาจหน้าที่การปฏิบัติงานระหว่างสหวิทยาเขตกับโรงเรียนร่วมกัน เพื่อให้เกิดความรวดเร็วและคล่องตัวในกระบวนการบริหารจัดการด้านความร่วมมือทางวิชาการของครู 2) ความร่วมมือของเครือข่าย หมายถึง การส่งเสริมแนวทางการบริหารที่เปิดโอกาสให้โรงเรียนสมาชิกในสหวิทยาเขต มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน การปรึกษาหารือ รวมถึงการประชุมร่วมกันระหว่างโรงเรียนสมาชิกในสหวิทยาเขต เพื่อหาแนวทางพัฒนาและแก้ปัญหาร่วมกัน 3) การผนึกกำลัง หมายถึง การสร้างความแข็งแกร่งเพื่อต่อยอดการดำเนินงานของสหวิทยาเขตอย่างยั่งยืน เกิดเป็นความร่วมมือและข้อตกลงด้านความร่วมมือทางวิชาการของครู ระหว่างโรงเรียนสมาชิกในสหวิทยาเขต 4) การทำงานเป็นทีม หมายถึง การดำเนินงานร่วมกันในด้านงานวิชาการโดยบุคลากรทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันปรับเปลี่ยนการทำงานเป็นทีมที่ดีขึ้น มีการวางแผนทำงานร่วมกัน มีเป้าหมายเดียวกันและยอมรับซึ่งกันและกัน องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2 ข้อ คือ 1) เพื่อให้ได้แนวทางในการสร้างความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา 2) เพื่อยกระดับการส่งเสริมความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา องค์ประกอบที่ 3 วิธีการดำเนินการ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาศักยภาพครู 2) ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อจัดการเรียนรู้ 4) ด้านการยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน องค์ประกอบที่ 4 การประเมินรูปแบบ 2 ข้อ คือ 1) ประเมินความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา 2) ประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบ องค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ 5 ข้อ คือ 1) ผู้บริหารและครูในสหวิทยาเขตให้ความร่วมมือทางวิชาการ 2) ผู้บริหาร ครู ตระหนักและปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงถึงการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา

พร้อมจัดข้อมูลสารสนเทศให้เป็นระบบพร้อมใช้งาน 3) ผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วมในการดำเนินงานความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตโรงเรียนมัธยมศึกษา 4) ประธานสหวิทยาเขตจะต้องแสดงบทบาทและศักยภาพในการนำพาสหวิทยาเขตสู่เป้าหมายความสำเร็จร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และ 5) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการในสหวิทยาเขต

ผลการทดลองใช้รูปแบบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า การใช้รูปแบบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตโรงเรียนมัธยมศึกษา องค์ประกอบด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ เกณฑ์การพิจารณาก่อนทดลองใช้รูปแบบอยู่ในระดับคุณภาพพอใช้ และหลังทดลองใช้รูปแบบอยู่ในระดับคุณภาพดี

ผลการเพื่อประเมินการใช้รูปแบบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.30) ด้านความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.11) และด้านความเป็นประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.10) ส่วนผลการประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง รูปแบบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า สภาพและความต้องการในความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สร้างรูปแบบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ คือ หลักการกระจายอำนาจ หลักการความร่วมมือของเครือข่าย หลักการผนึกกำลัง และหลักการทำงานเป็นทีม 2) วัตถุประสงค์ คือ เพื่อให้ได้แนวทางในการสร้างความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา และเพื่อยกระดับการส่งเสริมความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา 3) วิธีดำเนินการของรูปแบบประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาศักยภาพครู ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อจัดการเรียนรู้ และด้านการยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน 4) การประเมินรูปแบบ 2 ข้อ คือ ประเมินความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา และประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบ สุดท้าย 5) เงื่อนไขความสำเร็จ คือ ผู้บริหารและครูในสหวิทยาเขตให้ความร่วมมือทางวิชาการ โดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีบทบาทและหน้าที่ในการเป็นสมาชิกที่ดีในสหวิทยาเขต

อภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญและข้อค้นพบสามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีประเด็นที่สำคัญดังนี้

1. ผลจากการศึกษาสภาพและความต้องการความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา มีข้อค้นพบและการอภิปรายผล ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาสภาพความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา สภาพการปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า โรงเรียนสมาชิกของสหวิทยาเขตขาดความร่วมมือในการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมายของการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ในด้านวิชาการของครู ไม่มีการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ขาดความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา รวมถึงสหวิทยาเขตไม่มีการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนสมาชิกในสหวิทยาเขต ไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการความร่วมมือทางวิชาการของสหวิทยาเขตอย่างเป็นระบบ และไม่มีการใช้กระบวนการวิจัยมาปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ด้านวิชาการของโรงเรียน ดังที่ วีระพล บุญทวี, พงษ์ธร สิงห์พันธ์ และชวนคิด มะเสนะ (2565, น. 626) ได้นำเสนองานวิจัยเรื่อง รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลวิจัยพบว่า สภาพและความต้องการเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้านเครือข่ายการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาพบว่า เครือข่ายโรงเรียนมัธยมศึกษาขาดความร่วมมือในการส่งเสริมใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้ในการนิเทศติดตามการทำงานของเครือข่ายโรงเรียน ไม่มีการส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเข้ามามีบทบาทในการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมายของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ รวมถึงเครือข่ายขาดความร่วมมือในการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนมัธยมศึกษา

1.2 ผลการศึกษาค้นคว้าความต้องการความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า การพัฒนาศักยภาพครู สหวิทยาเขตมีความต้องการจัดให้มีการอบรมความรู้ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่แก่ครูและบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเพิ่มพูนทักษะการปฏิบัติงานแก่บุคลากร ต้องการจัดให้มีกิจกรรมของสหวิทยาเขต เช่น กิจกรรม PLC เพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ทำงานร่วมกันเป็นทีม การแข่งขันกีฬาสหวิทยาเขต เป็นต้น มีการแต่งตั้งคณะทำงานฝ่ายนิเทศติดตาม วัดและประเมินผลการทำงาน เพื่อติดตามการทำงานและรายงานผลการดำเนินงานประจำปีนำผลการดำเนินงานปีที่ผ่านมาเป็นแนวทางในการวางแผนการดำเนินงานปีถัดไป จัดให้มีการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการทำงานของบุคลากร รวมทั้งจัดให้มีการศึกษาดูงานสหวิทยาเขตต้นแบบที่มีการบริหารจัดการที่เป็นเลิศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญเพิ่ม สอนภักดี

(2559, น. 104) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาล พบว่า องค์คณะบุคคลเครือข่ายความร่วมมือเป็นการบริหารที่มีบุคคลหลายๆ ส่วนเข้ามาร่วมรับผิดชอบกำหนดนโยบาย ร่วมตัดสินใจ ดำเนินการ เพื่อให้ฝ่ายปฏิบัติในหน่วยงานหรือองค์กรมีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและในระดับสถานศึกษาที่แท้จริง การบริหารโดยองค์คณะบุคคลจะทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของการจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ ที่ค่อนข้างสลับซับซ้อนจึงต้องอาศัยองค์คณะบุคคลที่มีประสิทธิภาพ ที่สอดคล้องกับความต้องการของการจัดการศึกษาสังกัดเทศบาล

การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ สหวิทยาเขตมีความต้องการจัดประชุมเพื่อวางแผนการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ทุกปีการศึกษา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการด้านความร่วมมือทางวิชาการของสหวิทยาเขต ให้มีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ ติดตามการทำงานของสมาชิกในสหวิทยาเขต เปิดโอกาสให้สมาชิกในสหวิทยาเขตมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าประสงค์การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ มีคณะทำงานเก็บข้อมูลสารสนเทศที่เป็นระบบ มีการตั้งศูนย์ประสานงานของสหวิทยาเขตให้ชัดเจนเข้าถึงง่าย รวมถึงสมาชิกของสหวิทยาเขตมีส่วนร่วมในการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อพัฒนาแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องวิจัยของ วิชัย แสงศรี (2552, น. 156-160) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาวิเคราะห์และพัฒนาแบบการบริหารจัดการเครือข่ายสถานศึกษาในเขตพื้นที่ชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า สภาพปัญหาการบริหารจัดการเครือข่ายสถานศึกษาในเขตพื้นที่ชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือในภาพรวมมีปัญหาในระดับมากทุกภารกิจ ซึ่งภารกิจมีปัญหามากที่สุด ได้แก่การบริหารงานบุคคล รองลงมา ได้แก่ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานทั่วไป และการบริหารวิชาการตามลำดับ ทั้งนี้ เนื่องจากการบริหารจัดการเครือข่ายสถานศึกษาไม่มีรูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายที่ชัดเจน ไม่มีระเบียบกฎหมายรองรับ รวมทั้งขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาจากทุกภาคส่วนในพื้นที่

สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อจัดการเรียนรู้ สหวิทยาเขตต้องการให้มีการสนับสนุนและจัดสรรงบประมาณ ในการบริหารจัดการสื่ออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ กับโรงเรียนที่ขาดแคลนสมาชิกของสหวิทยาเขตมีการจัดประชุมวางแผน การดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานของสหวิทยาเขตให้ชัดเจน กำหนดข้อตกลงในการปฏิบัติงานร่วมกันโดยครอบคลุมทุกฝ่าย มีการกำกับติดตามคณะกรรมการดำเนินงานให้มีการสรุปและรายงานผลการดำเนินงาน มีโครงการระดมทรัพยากรด้านสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนรู้ มีโครงการที่สนับสนุนการให้ครูสร้างสื่อนวัตกรรม 1 ครู 1 นวัตกรรม 1 ปีการศึกษา รวมถึงมีการแต่งตั้งคณะกรรมการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของสหวิทยาเขต เพื่อเผยแพร่การทำงานของสหวิทยาเขต เป็นการสร้างความเชื่อในการจัดการศึกษา และสามารถตรวจสอบการทำงานของ

สหวิทยาเขตได้ในช่องทางต่างๆ ทั้งช่องทางออนไลน์ และออฟไลน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ระวี จันทะนาม (2557, น. 294-296) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่มี ประสิทธิภาพในโรงเรียนขนาดกลาง ผลการวิจัย พบว่า ขาดปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นในการจัดการเรียน การสอน ระบบงาน ภาระงานสนับสนุนมีมากเกินไป ขาดแคลนอัตรากำลังครู ขาดการมีส่วนร่วม ขององค์กรในชุมชน และขาดการสร้างสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อจัดการเรียนรู้

การยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สหวิทยาเขตมีความต้องการจัดประชุม เพื่อวางแผนการทำงานทุกภาคเรียน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสหวิทยาเขตในการจัดทำแผน ยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนต่อเนื่อง ต้องการให้สมาชิกในสหวิทยาเขตร่วมกำหนดแนวทาง และวิธีการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในรูปแบบที่ทันสมัยทั้งออฟไลน์และออนไลน์อย่างชัดเจน และเป็นระบบ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ ติดตามการทำงานของสมาชิกในสหวิทยาเขต สมาชิกในสหวิทยาเขตร่วมกันจัดทำข้อสอบและเครื่องมือในการวัดผลประเมินผลที่มีมาตรฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพงศ์ ฉลาดแย้ม (2552, น. 74-82) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หนองบัวลำภู เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ จากหลักสูตรสถานศึกษาที่พบว่า ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรน้อยหรือไม่ชัดเจน และบทบาทของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจากข้อค้นพบที่ว่า ชุมชนไม่เข้าใจในกรอบ บทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องของตนเอง จากความบกพร่องของการเตรียมการ หรือการแนะนำ ของโรงเรียน 2) ความต้องการของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์จากหลักสูตร สถานศึกษาพบว่า ชุมชน ต้องการให้โรงเรียนรับฟังความคิดเห็นของชุมชนให้มากขึ้น พร้อมทั้งสร้าง เครือข่ายระหว่างโรงเรียนและชุมชน

2. รูปแบบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา มืองค์ประกอบการดำเนินการ 4 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาศักยภาพครู 2) การเพิ่มประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้ 3) สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อจัดการเรียนรู้ และ 4) การยกระดับ ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียน มัธยมศึกษาเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ในปัจจุบันการศึกษามีความสำคัญและจำเป็นอย่างมาก และการที่จะบริหารความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษาให้บรรลุ เป้าหมายจำเป็นที่จะต้องมีการเตรียมข้อมูล การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการการมีส่วนร่วมในด้าน ต่างๆ เพื่อนำไปสู่การนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรินทร์ แก้วมณี (2558, น. 168-171) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์กรบุคคลเพื่อส่งเสริม ประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) คณะกรรมการส่งเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานองค์กรบุคคล

2) ขอบข่ายการมีส่วนร่วม และ 3) กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา มีความเหมาะสม การนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์คณะ บุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาไปใช้มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียน มัธยมศึกษา พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจการใช้รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การวางแผนการเพิ่ม ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ การดำเนินการเพิ่มประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้และการนิเทศติดตามเครือข่ายการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ย เท่ากัน ส่วนด้านการปรับปรุงและพัฒนาการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้มีค่าน้อยที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหาร ครู บุคลากร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องขาดการศึกษาสภาพปัจจุบันและ ปัญหาการดำเนินงานการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ คณะกรรมการดำเนินงานของสหวิทยา เขตไม่มีความชัดเจน กระบวนการทำงานของสหวิทยาเขตขับเคลื่อนไปได้ช้า สอดคล้องกับงานวิจัย ของต่อศักดิ์ บุญเสือ (2556, น. 44-50) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ดังนี้ 1) ส่วนนำประกอบด้วยบริบทหรือสภาพแวดล้อม วัตถุประสงค์โครงสร้างการบริหารภาพวาด ความสำเร็จ 2) หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย หลักประชาธิปไตย หลักการกระจาย อำนาจ หลักการทำงานเป็นทีม หลักความรับผิดชอบ หลักการสื่อสาร 3) กลยุทธ์การบริหารแบบมี ส่วนร่วม หลังการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม มีการปฏิบัติตามรูปแบบ การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้า วิชาการ ประธานกรรมการสถานศึกษา ประธานเครือข่าย และประธานนักเรียน มีความพึงพอใจ ต่อรูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก

4. ผลการประเมินรูปแบบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียน มัธยมศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้มีความรู้ และความเชี่ยวชาญ ด้านบริหารความร่วมมือ ทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า การประเมินโดยรวมของ องค์ประกอบของรูปแบบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้านความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก และด้าน ความเป็นประโยชน์โดยรวมรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ วีระพล บุญทวี, พงษ์ธร สิงห์พันธ์ และชวนคิด มะเสนะ (2565, น. 627) ได้วิจัย รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารโรงเรียน มัธยมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า การประเมินโดยรวมขององค์ประกอบของรูปแบบเครือข่าย

ความร่วมมือในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาด้านความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก และด้านความเป็นประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะการบริหารเครือข่ายความร่วมมือจะประสบผลสำเร็จได้จะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เสริมสร้างพลังของทีมด้วยความเป็นกัลยาณมิตร เพื่อให้เครือข่ายขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1.1 ผู้ที่จะนำรูปแบบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา ไปใช้ต้องศึกษารายละเอียดของรูปแบบให้ชัดเจนตลอดจนทำความเข้าใจกับทุกฝ่าย เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติกิจกรรมและเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.2 เงื่อนไขความสำเร็จประการหนึ่งที่จะทำให้การนำรูปแบบความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา ไปใช้สัมฤทธิ์ผลได้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทุกคนต้องเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม และให้ความร่วมมือทุกขั้นตอนในการดำเนินการตามรูปแบบ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยปรับเปลี่ยนบางส่วนที่เป็นกระบวนการในความร่วมมือทางวิชาการของครูในสหวิทยาเขตของโรงเรียนมัธยมศึกษา เช่น การสร้างเครือข่ายสถานศึกษา หรือการส่งเสริมพัฒนาความสามารถและทักษะทางด้านวิชาการของครูเพื่อให้รูปแบบมีความหลากหลายและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ต่อศักดิ์ บุญเสือ. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 8(2), น. 44-50.
- ณัฐพงษ์ ฉลาดแย้ม. (2552). การพัฒนากิจกรรมโครงการวิทยาศาสตร์เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนในอำเภอศรีบุญเรือง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 28(1), น. 74-82.

- บุญเพิ่ม สอนภักดี. (2559). รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาล (รายงานผลการวิจัย). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พิสิฐ เทพไกรวัล. (2554). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก. (รายงานผลการวิจัย). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ระวี จันทะนาม. (2557). รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียนขนาดกลาง (รายงานผลการวิจัย). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- วิชัย แสงศรี. (2552). การศึกษาวิเคราะห์และพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายสถานศึกษาในเขตพื้นที่ชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระพล บุญทวี, พงษ์ธร สิงห์พันธ์ และชวนคิด มะเสนะ. (2565). รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา (รายงานผลการวิจัย). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ศิริพร ตันติยมาศ. (2550). รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพสังกัดกรุงเทพมหานคร (รายงานผลการวิจัย). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมาน อัครภูมิ. (2550). การใช้วิจัยพัฒนารูปแบบในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2(2), น. 83-84.
- สุรินทร์ แก้วมณี. (2558). รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมขององค์กรคณะบุคคลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา (รายงานผลการวิจัย). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจบริหารและจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561). กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- Plymouth State University. (2003). *Area of Concern/Targets for Growth indicators*. Retrieved January 9, 2004, from http://www.plymount.edu/educate/growth_indicators.pdf

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน
ตอน กำเนิดพลายงาม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีการสอน
แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี
The Development of Literature Learning Achievement of Grade 6
Students: Exploring 'Khun Chang Khun Phan' in Its 'Birth His Plai-Ngam'
Chapter through a Flipped Classroom Approach Utilizing
the CIRC Technique

ศุภรณันท์ สุวรรณพานิช^{1*} และประภาส เพ็งพุ่ม²

Supranan Suwanpanich^{1*} and Brapaas Pengpoom²

(Received: Mar. 5, 2024; Revised: May 7, 2024; Accepted: May 8, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ระหว่างก่อนและหลังเรียน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดคงคาราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 11 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบ t-test Dependent

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการพิจารณาความเหมาะสมในองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้มีผลรวมการพิจารณาความเหมาะสม ระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.61) 2) การทดสอบก่อนและหลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 11.64 คะแนน และ 25.27 คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี

¹ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก 65000

Faculty of Education, Naresuan University, Phitsanulok 65000 Thailand

* Corresponding author, e-mail: supranans65@nu.ac.th

² คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก 65000

Faculty of Humanities, Naresuan University, Phitsanulok 65000 Thailand

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนมีภาพรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.10)

คำสำคัญ: เทคนิคซี ไอ อาร์ ซี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี ห้องเรียนกลับด้าน

ABSTRACT

This research aims to develop the literature learning achievement of grade 6 students by exploring 'Khun Chang Khun Phan' in its 'Birth of Plai-Ngam' chapter through a Flipped Classroom approach utilizing the CIRC technique. The objectives are: 1) to develop a literature learning management plan, 2) to compare the learning outcomes of literature for grade 6 students, and 3) to evaluate the satisfaction of grade 6 students towards literature learning management. The sample group consisted of 11 grade 6 students from Wat Khong Karam School, Primary Education Area Office, Phichit District 2, Academic Year 2023, selected by purposive sampling. The research tools used include: 1) a literature learning management plan, 2) a test measuring the learning outcomes of literature, and 3) a questionnaire measuring the satisfaction of grade 6 students towards literature learning management. Statistical analyses utilized include mean, standard deviation, and dependent t-test.

Research findings indicate that: 1) The appropriateness of the components of the literature learning management plan yielded significantly high results ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.61), 2) The achievement of grade 6 students on pre- and post-learning tests showed average scores of 11.64 and 25.27 respectively, with a statistical significance of .05, and 3) Grade 6 students expressed the highest overall satisfaction ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.10)

Keywords: CIRC Technique, Literature learning achievement, Flipped classroom

บทนำ

การจัดการเรียนรู้วรรณคดีนอกจากจะเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาของเรื่องแล้ว ผู้เรียนจำเป็นต้องศึกษาวรรณคดีในทุกๆ แง่มุมไม่ว่าจะเป็นด้านสภาพสังคมวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และพฤติกรรมของตัวละครที่ปรากฏในเรื่อง ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนวรรณคดี และได้บรรจุให้วรรณคดีเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย กระทรวงศึกษาธิการ

(2551, น. 37) ได้กำหนดการศึกษาวรรณคดีไว้ในสาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม ซึ่งกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ว่า ผู้เรียนเข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทย อย่างเห็นคุณค่า นำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง และกำหนดตัวชี้วัดไว้ว่า ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น จากวรรณคดีหรือวรรณกรรมที่อ่าน เล่านิทานพื้นบ้านท้องถิ่นตนเองและนิทานพื้นบ้านของท้องถิ่นอื่น อธิบายคุณค่าของวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่านและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ต้องจำบทอาขยาน ตามที่กำหนดและบทร้อยกรองที่มีคุณค่าตามความสนใจ โดยสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนวัดคงคาราม ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สอนนั้นได้กำหนดการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไว้ ดังนี้ นิทานทองอิน ตอน นางพระโขนงที่สอง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม สุภาพสตรีสอนหญิง และรามเกียรติ์ ตอน ศักดิ์ไมยราพ โดยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ (2566) ของโรงเรียนวัดคงคาราม ในปีการศึกษา 2563, 2564 และ 2565 ในสาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรมมีคะแนนลดลงทุกปี โดยมีผลคะแนนเฉลี่ย 72.00, 70.83 และ 61.09 ตามลำดับ

ระบบการศึกษาไทยจึงต้องยกระดับทักษะการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมของนักเรียน ซึ่งการจัดการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม มีวรรณคดีที่สำคัญของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คือ ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ซึ่งเป็นวรรณคดีเรื่องสำคัญ ที่แสดงถึงวิถีชีวิตของคนในอดีต หากปราศจากความเข้าใจก็ไม่สามารถพัฒนาการเรียนวรรณคดี และวรรณกรรมให้สูงขึ้นได้ ดังนั้นการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะช่วยวางรากฐานในการเรียนรู้ระดับสูงต่อไป จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน ที่มุ่งเน้นพัฒนาการเรียนวรรณคดี พบว่า ขนิษฐา กล้าทับ (2563) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง พระบรมราโชวาท โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง และแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนั้นยังช่วยส่งเสริมทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานกลุ่ม และการทำงานร่วมกับผู้อื่น จากงานวิจัยผู้วิจัยมองเห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค ซี ไอ อาร์ ซี สามารถปรับใช้กับการเรียนการสอนวรรณคดีได้เป็นอย่างดี

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ผ่านมามีทำให้เกิด วิธีการเรียนรู้ การสื่อสาร การปฏิบัติ และการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนไปจากเดิม ก่อให้เกิดผลกระทบ ต่อการศึกษาอย่างมาก ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยจะต้องเปลี่ยนจากการให้ความรู้ไปสู่ กระบวนการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยศึกษาเรียนรู้เนื้อหาก่อนที่จะเข้าชั้นเรียนผ่านแพลตฟอร์ม การเรียนรู้ดิจิทัล จากนั้นจึงนำสิ่งที่ได้จากการศึกษาเรียนรู้นอกชั้นเรียนมาปฏิบัติภารกิจการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันในชั้นเรียน ซึ่งเป็นวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped classroom) นับเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ

และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ช่วยสร้างเสริมสมรรถนะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อก้าวไปสู่การเรียนรู้ในยุคความปกติถัดไป (Next normal) ได้อย่างมีคุณภาพ ผู้วิจัยจึงนำวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านมาเป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียนต่อไป สอดคล้องกับ วันวิสาข์ ม่วงงาม (2565) ที่ได้ศึกษา การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง คำนาม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับนิทานอิเล็กทรอนิกส์โดยหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รวมถึงสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 และความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงสนใจการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี มาเป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะในการสืบค้นข้อมูลด้วยตนเอง สามารถวิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ของตนเองได้ ส่งเสริมให้เกิดทักษะการเรียนรู้วรรณคดีและวรรณกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดคงคาราม เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นและสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

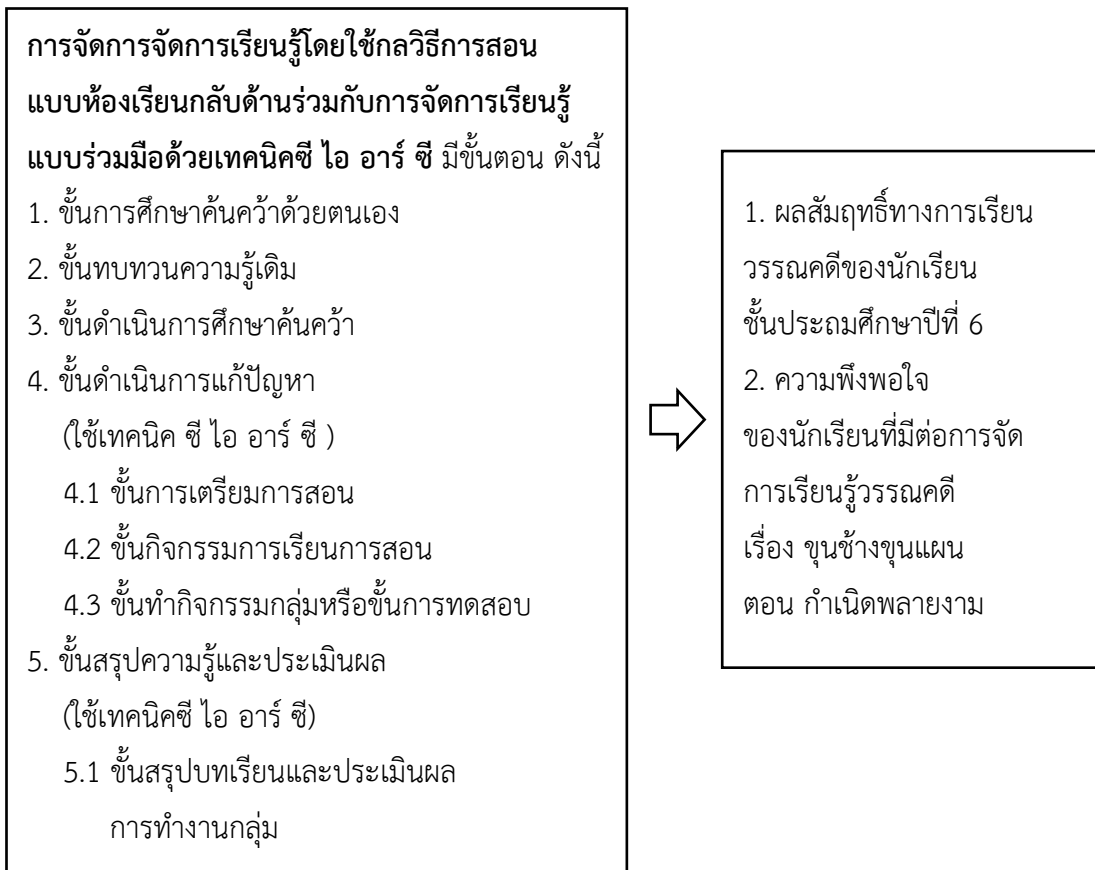
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี ก่อนและหลังเรียน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี

สมมุติฐานการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 กลุ่มเครือข่ายโพทะเล 02 อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 จำนวน 9 โรงเรียน เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 116 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดคงคาราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 11 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ 3 ชนิด โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี จำนวน 8 แผน

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี ซึ่งมีจำนวน 8 แผน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 35 ข้อ ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นเสนอผลที่ได้จากการทดลองต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ

3.2 ผู้วิจัยเลือกนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดคงคาราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 11 คน

3.3 ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบก่อนเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ที่ผ่านการพิจารณาแล้ว

3.4 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองการจัดการเรียนการสอนวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.5 เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม โดยใช้กลวิธีการสอน

แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี โดยใช้แบบทดสอบชุดเดียวกับก่อนเรียนแต่จะต่างกันที่การสลับข้อ

3.6 ผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญแล้ว

3.7 รวบรวมคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบ และแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลความหมายเป็นรายชื่อตามระดับความเหมาะสมในองค์ประกอบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4.2 วิเคราะห์การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี ก่อนและหลังเรียน โดยนำคะแนนของนักเรียนทั้งหมดมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบ t-test Dependent

4.3 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลความหมายเป็นรายชื่อตามระดับความพึงพอใจกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี จำนวน 8 แผน

ตารางที่ 1 ผลรวมการพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

แผนการจัดการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ประวัติของสุนทรภู่	4.35	0.60	มาก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ประวัติความเป็นมาของวรรณคดีเรื่อง ขุนช้างขุนแผน	4.35	0.60	มาก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ลักษณะบทประพันธ์กลอนเสภา	4.32	0.65	มาก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 ฝึกอ่านออกเสียงวรรณคดีไทย เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม	4.35	0.60	มาก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 ตัวละครและเนื้อเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม	4.35	0.60	มาก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 ถอดบทประพันธ์ เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม (1)	4.35	0.60	มาก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 ถอดบทประพันธ์ เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม (2)	4.35	0.60	มาก
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 คุณค่าของบทประพันธ์ เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม	4.32	0.65	มาก
ผลรวมการพิจารณาความเหมาะสม	4.34	0.61	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดีเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีผลรวมการพิจารณาความเหมาะสม ระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.61)

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงามของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี ก่อนและหลังเรียน

การวิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี ก่อนและหลังเรียน โดยการทดสอบ t-test Dependent ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ระหว่างก่อนและหลังเรียนวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{D}$	S. D. _D	t	Sig.
ก่อนเรียน	11	30	10.64	4.30	14.64	3.67	13.23*	0.0000
หลังเรียน	11	30	25.27	2.41				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า การทดสอบระหว่างก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 10.64 คะแนน และ 25.27 คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้
วรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียน
กลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี

ข้อ	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านการจัดการเรียนรู้	4.79	0.39	มากที่สุด
2.	ด้านบรรยากาศการเรียนรู้	4.61	0.09	มากที่สุด
3.	ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.86	0.08	มากที่สุด
	เฉลี่ย	4.77	0.13	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการ
เรียนรู้วรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียน
กลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี มีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.13) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับมีค่าเฉลี่ยสูงสุด
($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.08) ถัดมาในด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.39) และด้านที่ได้
คะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.09)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการ
เรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 5 ขั้นตอน ได้แก่
ขั้นการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ขั้นทบทวนความรู้เดิม ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้าข้อมูล
ขั้นดำเนินการแก้ปัญหา โดยใช้เทคนิค ซี ไอ อาร์ ซี ได้แก่ ขั้นการเตรียมการสอน ขั้นกิจกรรม
การเรียนการสอน และขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม หรือขั้นการทดสอบ และกลวิธีการสอนแบบห้องเรียน
กลับด้านในขั้นสุดท้ายขั้นสรุปความรู้และประเมินผล โดยใช้เทคนิค ซี ไอ อาร์ ซี ได้แก่ ขั้นสรุป
บทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน
ตอน กำเนิดพลายงาม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีเนื้อหาจำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ ประวัติ
ของสุนทรภู่ ประวัติความเป็นมา ลักษณะบทประพันธ์กลอนเสภา ฝีกอ่านออกเสียง ตัวละคร
และเนื้อเรื่อง ถอดบทประพันธ์ (1) และ (2) และคุณค่าของบทประพันธ์ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิด
พลายงาม ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

พบว่า ผลรวมการพิจารณาความสอดคล้องเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.61)

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี ก่อนและหลังเรียน พบว่า นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี มีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.13)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการพิจารณาความเหมาะสมในองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีผลรวมการพิจารณาความสอดคล้องเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด เพราะแผนการจัดการเรียนรู้ได้ผ่านการแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ ในการแก้ไขปรับปรุงให้มีความชัดเจนและสมบูรณ์ทำให้แผนการจัดการเรียนรู้มีความน่าสนใจ โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี ที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาด้านครูในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทย เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ทำให้ครูได้ใช้เทคนิควิธีการสอนที่จะสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนจนสามารถเข้าใจและพัฒนาได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณพงศ์ คงพิทักษ์ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือบูรณาการการอ่าน และการเขียน (CIRC) ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชันเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนสะกดคำ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า มีคุณภาพตามเกณฑ์ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.95$, S.D. = 0.21) เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการบูรณาการระหว่างทักษะการอ่านและการเขียนควบคู่กันไป เน้นกระบวนการกลุ่ม ให้นักเรียนในกลุ่มช่วยเหลือกัน เพื่อทำเป้าหมายที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทิมา แก่นชา (2565) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลรวมการพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.66) ทั้งนี้เพราะแผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบต่างๆ ที่น่าสนใจ และมีกระบวนการวัดประเมินผลที่ดี

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี ก่อนและหลังเรียน พบว่า นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่านักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านที่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน โดยนักเรียนสามารถศึกษาเนื้อหาการเรียนรู้อล่วงหน้า มีการจดบันทึก และเมื่อเข้าสู่ชั้นเรียน นักเรียนสามารถซักถามข้อสงสัยกับครูผู้สอนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในห้องเรียนได้ แล้วเมื่อนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี ที่มุ่งเน้นในการอ่าน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการจัดการเรียนรู้ทางวรรณคดี แล้วยังฝึกกระบวนการกลุ่ม รวมถึงมีการประเมินโดยเพื่อนร่วมชั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นรากร ชินพิมาย (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย เรื่อง เสภาขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบบทบาทสมมุติ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย เรื่อง เสภาขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม ที่สูงกว่าก่อนเรียนโดยมีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเป็น 6.90 ค่าเฉลี่ยหลังเรียนเป็น 18.24 และมีค่าเฉลี่ยความก้าวหน้าเป็น 11.20 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 56.00 โดยจะเห็นได้ว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านสีเหลี่ยม จำนวน 21 คน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มะลิวัลย์ พรนิคม (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่านวรรณคดีไทยโดยใช้เทคนิค CIRC สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่านวรรณคดีไทยหลังเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนได้รับการฝึกอ่านแบบร่วมมือและช่วยกันเขียนตอบคำถามตามกระบวนการของเทคนิค CIRC

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วรรณคดี เรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี มีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ได้ใช้เทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการเรียนรู้ก่อให้เกิดความน่าสนใจ เป็นการกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ถือได้ว่ามีความเหมาะสมแก่การศึกษาเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน รวมถึงการมุ่งเน้นกระบวนการอ่านที่จะสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ให้เพิ่มมากขึ้นได้

และยังสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในรายวิชาอื่นๆ ต่อไป สอดคล้องกับ ทักษพร แจ่มศรี (2564) ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับแนวคิดความพึงพอใจไว้ว่า ความพึงพอใจและผลการเรียน จะมีความสัมพันธ์กันทางบวกซึ่งขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่นักเรียนได้ปฏิบัติ ทำให้นักเรียนได้รับการตอบสนองตามความต้องการด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความสมบูรณ์ของการเรียนรู้ ถือว่าเป็นสิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความพึงพอใจในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์พิสุทธิ์ ชันทะสีมา (2565) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์วรรณคดีเรื่องพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ โดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนมีภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.61) เนื่องจากการจัดการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนเห็นและปฏิบัติจากประสบการณ์จริง ทำให้การเรียนรู้ดีขึ้น มีแรงจูงใจและความท้าทายในการเรียน ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้เรียนดีขึ้น รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไฉไล เมืองพระผาง (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค CIRC เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า มีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.76) ทั้งนี้เป็นผลมาจากความรู้สึกรักพอใจหรือทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยใช้กระบวนการกลุ่มแบบร่วมมือ นักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขและประสบผลสำเร็จ รวมทั้งการได้รับคำยกย่องชมเชยรางวัลจากครูและเพื่อนๆ ทำให้นักเรียนรู้สึกภูมิใจในผลงานของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1.1 ครูผู้สอนต้องศึกษา ค้นคว้า ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านและการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี โดยละเอียด รวมไปถึงศึกษาทำความเข้าใจในขั้นตอนต่างๆ ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตรงตามวัตถุประสงค์ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุดกับนักเรียน

1.2 ครูผู้สอนควรสร้างช่องทางการติดต่อสื่อสาร และการเรียนรู้อื่นๆ เพิ่มเติมด้วย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างสะดวก ทุกที่ทุกเวลา และรวดเร็วยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน และการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี แล้วนำมาทดลองใช้กับนักเรียนในระดับชั้นอื่นๆ เพื่อพัฒนาทักษะต่างๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทยต่อไป

2.2 ควรนำวิธีการจัดการเรียนรู้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน หรือการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี ไปใช้ร่วมกับเทคนิคการสอนแบบอื่นๆ ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ การสอนอ่านแบบ DR-TA เป็นต้น

2.3 ควรมีนำการจัดการเรียนรู้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน และการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคซี ไอ อาร์ ซี ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสาระอื่นๆ เช่น การอ่าน การพูด การเขียน และหลักภาษา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ประกาศกระทรวงศึกษา เรื่อง วรรณคดีสำหรับการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชนิษฐา กล่ำทับ. (2563). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีเรื่องพระบรมราโชวาทโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค CIRC ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- จันทิมา แก่นชา. (2564). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- ไฉไล เมืองพระฝาง. (2558). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค CIRC เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- ทักษพร แจ่มศรี. (2564). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยเรื่องชนิดของคำ ตามรูปแบบการสอนแบบสร้างองค์ความรู้ร่วมกับบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- นรากร ชินพิมาย. (2565). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย เรื่อง เสภาขุนช้างขุนแผน ตอน กำเนิดพลายงาม โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบบทบาทสมมุติ* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).

- พิมพ์พิสุทธิ์ ชันทะสีมา. (2565). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์วรรณคดี เรื่องพระอภัยมณี ตอน พระอภัยมณีหนีนางผีเสื้อ โดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ร่วมกับแบบฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- มะลิวัลย์ พรนิคม. (2560). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่านวรรณคดีไทยโดยใช้เทคนิค CIRC สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนคร).
- วันวิสาข์ ม่วงงาม. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง คำนาม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped classroom) ร่วมกับนิทานอิเล็กทรอนิกส์ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2566). สรุปผลการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net). สืบค้น 10 มิถุนายน 2566. จาก <http://www.newonetestresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/Login.aspx>
- อรศุภางค์ คงพิทักษ์. (2565). การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือบูรณาการการอ่านและการเขียน (CIRC) ร่วมกับเทคนิคเกมมิฟิเคชันเพื่อพัฒนาความสามารถการเขียนสะกดคำของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม).

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา
กับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เครือข่ายพัฒนาการศึกษา
วังทอง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2
A Study of Relationship between Personal Power Exercising of School
Administrators and Teachers' Performance Motivational Factors in
Wangthong Educational Development Network 2 under Phitsanulok
Primary Educational Service Area Office 2

สุธิดา สุขชาวนา^{1*} นิรดา เวชญาลักษณ์² และนิคม นาคอ้าย³
Suthida Sukchaona^{1*} Nirada Wechayaluck² and Nikom Nak-ai³

(Received: Jan. 14, 2024; Revised: Mar. 11, 2024; Accepted: Mar. 12, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ศึกษากลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 14 คน และครู 122 คน เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวังทอง 2 จำนวน 136 คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจงและเทียบสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นตอนที่ 1 เท่ากับ 0.96 และตอนที่ 2 เท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า

1. การใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านอำนาจอ้างอิง และรองลงมา คือ ด้านอำนาจความเชี่ยวชาญ
2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านปัจจัยจูงใจ และรองลงมา คือ ด้านปัจจัยค้ำจุน

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, พิษณุโลก 65000

M.Ed., Education Administration, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok 65000 Thailand

*Corresponding author, e-mail: suthida.s@psru.ac.th

^{2,3} สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, พิษณุโลก 65000

Program in Education Administration, Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok 65000 Thailand

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกสอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัย โดยด้านอำนาจอ้างอิงและด้านปัจจัยค่าจูงมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด

คำสำคัญ: อำนาจส่วนบุคคล ความสัมพันธ์ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

ABSTRACT

The purposes of this research were to study 1) the level of personal power exercised by school administrators, 2) the level of teachers' performance motivational factors, and 3) the relationship between the personal power exercised by school administrators and teachers' performance motivational factors in Wangthong Educational Development Network 2, under Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 2. The sample consisted of 136 administrators and teachers in the Wangthong Educational Development Network 2. Administrators were 14 people and teachers were 122 people. They were selected by specific and stratified sampling methods. The instrument used for collecting data was a questionnaire with 5 rating scales, with reliability coefficients of 0.96 for part 1 and 0.95 for part 2. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, and Pearson product-moment correlation.

The research findings were as follows:

1. The level of personal power exercised by school administrators was high in all aspects. The aspect with the highest average was referent power, followed by expert power.

2. The level of teachers' performance motivational factors was high in all aspects. The aspect with the highest average was the motivation factor, followed by the hygiene factor.

3. The overall relationship between the personal power exercised by school administrators and teachers' performance motivational factors was positively related to the research hypothesis, with a statistically significant level of .01. The highest correlation was between referent power and the hygiene factor.

Keywords: Personal power, Relationship, Performance motivation

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ส่งเสริมให้บุคลากรปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง สามารถให้บริการที่มีคุณภาพ ดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ที่ปรับเปลี่ยนไปได้อย่างฉับไว เพื่อเสริมสร้างความสามารถของประเทศในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงภายใต้บริบทโลก (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565, น. 17-18) สถานศึกษาเป็นสถานที่อบรมบ่มเพาะบุคลากรให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ ได้เรียนรู้หน้าที่ บทบาทในสังคมของตนเองอย่างเหมาะสมและสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับธรรมเนียมของสังคมที่ตนอาศัยอยู่อีกด้วย (สมฤดี พลละวาทิโฒทัย, 2561, น. 264-266) ผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีบทบาทสำคัญต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาและจัดการทรัพยากรทางการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและเกิดความสมดุล เพื่อให้บริหารจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และมีทักษะในด้านการบริหารจัดการองค์กรเป็นอย่างดี ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความสามารถในการใช้ ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการโน้มน้าวบุคลากรให้ปฏิบัติตามคำสั่ง ให้ประสบความสำเร็จและจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

การใช้อำนาจของผู้บริหารเป็นการแสดงพฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาที่ทำให้ครูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทักษะคิดและค่านิยม ให้เป็นไปในทิศทางที่ผู้บริหารต้องการผ่านการศึกษาวิธีการใช้อำนาจของผู้บริหาร ที่ได้รับการยอมรับจากนักวิชาการแนวคิดหนึ่ง คือ แนวคิดของ French & Raven (1968, pp. 321-326) ได้แบ่งฐานอำนาจออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ อำนาจการให้รางวัล อำนาจจากการขู่บังคับ อำนาจตามกฎหมาย อำนาจอ้างอิงและอำนาจเชี่ยวชาญ การใช้อำนาจก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียต่อสถานศึกษา ผู้บริหารควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้อำนาจ นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงการรับรู้เกี่ยวกับอำนาจภายในสถานศึกษา ผู้บริหารใช้แรงจูงใจกระตุ้นให้ครูปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและพึงพอใจในงาน แรงจูงใจจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ในการกระตุ้นครูปฏิบัติงานตามภารกิจของสถานศึกษา การสร้างแรงจูงใจจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำ เพื่อให้เกิดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ดูแลบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถให้ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ อุทิศเวลาให้กับสถานศึกษาและนำพาองค์กรให้พัฒนาก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง (ณัฐนันท์ วิริยธนาโชติ, 2561, น. 35)

จากรายงานผลการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 (สุมาลี ยอดยิ่ง และพรพิมล อ่อนอุระ, 2565, น. 84) พบว่า ปัญหาด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษามีภาระงานที่นอกเหนือจากการสอนมาก เวลาไม่เพียงพอต่อการจัดทำผลงานเชิงประจักษ์ เพื่อพัฒนาตนเองและขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบกฎหมายและแนวปฏิบัติครูส่วนใหญ่ขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการใช้อำนาจส่วนบุคคลที่เป็นความสามารถเฉพาะตน ในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

เพราะถ้าครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานก็จะเกิดความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้โรงเรียนบรรลุเป้าหมาย

ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวังทอง 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจส่วนบุคคลกับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

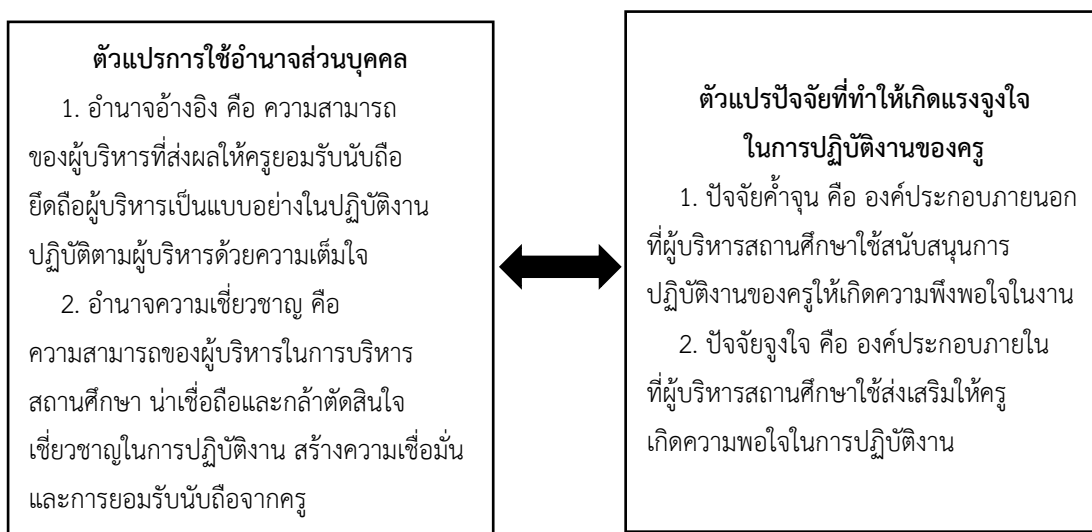
1. เพื่อศึกษาการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู

สมมุติฐานการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวังทอง 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 มีความสัมพันธ์กันทางบวก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวังทอง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 มีตัวแปรการใช้อำนาจส่วนบุคคล คือ 1) อำนาจอ้างอิง และ 2) อำนาจความเชี่ยวชาญ ตามแนวคิดของเชอร์เมอร์ฮอร์น (Schermerhorn, 2008 อ้างถึงใน ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี, 2557) เพราะอำนาจส่วนบุคคลเป็นความสามารถเฉพาะตน ที่ผู้บริหารสถานศึกษาใช้สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูและตัวแปรปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู คือ 1) ปัจจัยค่าจูง และ 2) ปัจจัยจูงใจ จากการสังเคราะห์ตามทัศนะของนักวิชาการและนักวิจัย จำนวน 7 แหล่ง ได้แก่ Herzberg, 1959 (อ้างถึงใน ญัฐนันท์ วิริยาธนาโชติ, 2561); Harrell, 1972; ถวิล เกื้อกุลวงศ์, 2528; Maslow's, 1943 (cited in Parker & Case, 1993); Alderfer, 1996 (อ้างถึงใน ศรีนิยาพร วงษ์จันทร์, 2564); ธนธรณ์ จีปิ่น, 2550 (อ้างถึงใน จริยวดี ศรีทิพย์อาสน์, 2561) และประดินันท์ อุปรมัย (2551) มีแนวทางการวิจัยตามกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 14 คน และครู จำนวน 190 คน เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวังทอง 2 รวมทั้งสิ้น จำนวน 204 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากการใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1986 อ้างอิงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 43) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 136 คน ประกอบไปด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 14 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง และครูจำนวน 122 คน โดยวิธีการเลือกแบบเทียบสัดส่วนจากโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาวังทอง 2 ตามตำบลและวิธีการสุ่มอย่างง่ายจากครูโรงเรียนในตำบลนั้นๆ ซึ่งแบ่งออกเป็นครูโรงเรียนในตำบลแก้งโสภา 67 คน และครูโรงเรียนในตำบลวังนกแอ่น 69 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยแบบสอบถามเป็นลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ดังนี้

2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู นำข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาจัดทำเครื่องมือแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตการวิจัย

2.2 นำข้อมูลที่มาสร้างเป็นแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม

2.3 นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรง 5 ท่าน เพื่อพิจารณาแบบสอบถามให้ถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา วิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา IOC ซึ่งต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ผลการตรวจสอบพบว่า ฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60+1.00 ทั้ง 2 ชุด

2.4 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามคำแนะนำ ไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครู กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาวังทอง 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 2 จำนวน 30 คน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาคุณภาพด้านความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งจะต้องมีค่าความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า 0.70 โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบฉบับที่ 1 เท่ากับ 0.96 และฉบับที่ 2 เท่ากับ 0.95

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลประกอบการวิจัย จากมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อแจ้งผู้บริหารสถานศึกษาให้ความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 136 คน โดยตอบแบบสอบถามคนละ 2 ชุด ผู้วิจัยสามารถรวบรวมแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ ได้จำนวนทั้งสิ้น 272 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

3.3 รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ตรวจสอบความสมบูรณ์แล้ว นำข้อมูลเข้าโปรแกรมคอมพิวเตอร์แบบสำเร็จรูป เพื่อคำนวณค่าทางสถิติและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์แบบสำเร็จรูป โดยดำเนินการดังนี้

4.1 วิเคราะห์ระดับการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวังทอง 2 โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า ดังนี้

5 หมายถึง การใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง การใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง การใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง การใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง การใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.2 วิเคราะห์ระดับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวังทอง 2 โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า ดังนี้

5 หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง ปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวังทอง 2 ใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

5. สถิติที่ใช้และการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient)

ผลการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวังทอง 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์การศึกษาระดับการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวังทอง 2 ในภาพรวมทั้งด้านการใช้อำนาจอ้างอิงและการใช้อำนาจความเชี่ยวชาญ สามารถแสดงผลการวิเคราะห์ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวม

ข้อ	การใช้อำนาจส่วนบุคคล ของผู้บริหารสถานศึกษา	n = 136		ระดับ	ลำดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1	อำนาจอ้างอิง	3.85	0.75	มาก	1
2	อำนาจความเชี่ยวชาญ	3.85	0.81	มาก	2
ค่าเฉลี่ยรวม		3.85	0.76	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวังทอง 2 ในภาพรวมทุกด้านอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.76) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาใช้อำนาจส่วนบุคคลสูงสุด คือ ด้านอำนาจอ้างอิง ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.75) รองลงมา คือ ด้านอำนาจความเชี่ยวชาญ ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.81)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวังทอง 2 ในภาพรวมทั้งด้านปัจจัยค่าจูงและปัจจัยจูงใจ สามารถแสดงผลการวิเคราะห์ได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในภาพรวม

ข้อ	ปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงานของครู	n = 136		ระดับ	ลำดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ปัจจัยค่าจูง	3.79	0.76	มาก	2
2	ปัจจัยจูงใจ	3.92	0.69	มาก	1
ค่าเฉลี่ยรวม		3.85	0.70	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวังทอง 2 ในภาพรวมทุกด้านอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสูงสุดมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัจจัยจูงใจ ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.69) รองลงมา คือ ปัจจัยค่าจูง ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.76)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวังทอง 2 โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน สามารถแสดงผลการวิเคราะห์ได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยภาพรวม (n = 136)

การใช้อำนาจส่วนบุคคล	ปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจ		ภาพรวม
	ปัจจัยค่าจูน	ปัจจัยจูงใจ	
อำนาจอ้างอิง	0.86**	0.85**	0.88**
อำนาจความเชี่ยวชาญ	0.86**	0.82**	0.87**
ภาพรวม	0.87**	0.86**	0.90**

** p < .01 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวังทอง 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($r = 0.90^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พบว่า ด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านอำนาจอ้างอิงกับด้านปัจจัยค่าจูน ($r = 0.86^{**}$) มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุด คือ ด้านอำนาจความเชี่ยวชาญกับปัจจัยจูงใจ ($r = 0.82^{**}$) มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปผลการวิจัย

1. การใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวังทอง 2 พบว่า การใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านอำนาจอ้างอิง และรองลงมา คือ ด้านอำนาจความเชี่ยวชาญ
2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวังทอง 2 พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านปัจจัยจูงใจ และรองลงมา คือ ด้านปัจจัยค่าจูน

3. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวังทอง 2 พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวังทอง 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านอำนาจอ้างอิงกับด้านปัจจัยค่าจูง มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุด คือ ด้านอำนาจความเชี่ยวชาญกับปัจจัยจูงใจ มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. การใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวังทอง 2 พบว่า การใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากผู้บริหาร ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่เริ่มเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา การใช้อำนาจจึงเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารใช้อำนาจส่วนบุคคลในการบริหารงานเพราะเป็นอำนาจที่เกิดขึ้นจากตนเอง ที่ผู้บริหารสามารถแสดงพฤติกรรมออกมา เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ตน ส่งผลให้ครูเกิดการยอมรับนับถือในตัวผู้บริหาร ปฏิบัติงานตามคำสั่งด้วยความเต็มใจ สอดคล้องกับ Donna (2012, pp. 34-35) ที่ศึกษาภาวะผู้นำกับการใช้อำนาจ การสร้างบรรยากาศองค์กรที่มีจริยธรรมพบว่า ผู้บริหารใช้อำนาจเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการองค์กร โดยใช้อำนาจส่วนบุคคลและอำนาจโดยตำแหน่ง เพื่อส่งเสริมบรรยากาศขององค์กรให้เป็นไปตามทิศทางที่ตนต้องการ ซึ่งการใช้อำนาจส่วนบุคคลจะมีประสิทธิภาพมากกว่าการใช้อำนาจโดยตำแหน่ง เมื่อผู้บริหารใช้อำนาจส่วนบุคคลควบคู่ไปกับการส่งเสริมจริยธรรม ทำให้การใช้อำนาจในองค์กรมีประสิทธิภาพสูงสุด เช่นเดียวกับ นฤสรณ์ ส่งเสริม, สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี และอัจฉราพรณ พุ่มผกา (2564, น. 39) ที่ศึกษาการใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า การใช้อำนาจของผู้บริหารเป็นสิ่งจำเป็นในการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารอาจใช้อำนาจในการบริหารมากกว่าหนึ่งประเภท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสถานการณ์ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวังทอง 2 พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากผู้บริหารมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครู ทราบว่าครูส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัดได้ทำงานไกลบ้าน ส่งผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารจึงให้ความสำคัญต่อการบริหารงานบุคคล การมอบหมายงานตรงกับความรู้ความสามารถและการส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ทำให้ครู

เกิดความพึงพอใจปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ อนุมานได้ว่า แรงจูงใจเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูให้ก้าวหน้าและเกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับพรรณิ ศรีปราชญ์ (2564, น. 73) ที่ศึกษาแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับมาก เพราะครูเกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บริหารในการดำเนินกิจกรรม ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเองตามความรู้ความสามารถ ส่งผลให้ครูทุ่มเทปฏิบัติงานในหน้าที่จนเกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับชาคริสต์ เลิศเดชะจิรานนท์ (2565, น. 165) ที่ศึกษาการใช้อำนาจทางการบริหารที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร พบว่าขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ภาพรวมอยู่ในระดับมากเพราะผู้บริหารใช้คนได้ตรงกับงานและให้อิสระในการปฏิบัติหน้าที่ จึงส่งผลให้ครูเกิดความพอใจในงานที่ ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ

3. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เครื่องมือพัฒนาการศึกษาวังทอง 2 พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เครื่องมือพัฒนาการศึกษาวังทอง 2 ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก สอดคล้องกับสมมุติฐานการวิจัย และมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้อำนาจส่วนบุคคลบริหารสถานศึกษาอย่างเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ของครู สร้างแรงจูงใจให้ครูปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ โดยอาศัยปัจจัยค่าจูงและปัจจัยจูงใจให้ครูเกิดขวัญและกำลังใจ ผู้บริหารต้องพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีในดำเนินงานให้สถานศึกษามีคุณภาพมากขึ้น อนุมานได้ว่า ผู้บริหารต้องพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนทัศนคติให้เป็นไปตามสถานการณ์และใช้อำนาจส่วนบุคคลบริหารสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการปฏิบัติงานของครู แรงจูงใจจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้บริหารใช้กระตุ้นให้ครูปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับณัฐนันท์ วิริยาชนาโชติ (2561, น. 92) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เพราะผู้บริหารมีการประยุกต์ใช้อำนาจต่างๆ ให้สอดคล้องกับงานและบุคลากรได้เป็นอย่างดี ทำให้ครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารจึงต้องแสวงหาวิธีการใหม่ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ครูทำงานอย่างเต็มความสามารถและเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ก่อให้เกิดบรรยากาศและความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี เช่นเดียวกับชาลิตา วงศ์ใหญ่ และอดุลย์ วงศ์ศรีคุณ (2565, น. 262) ที่ศึกษาความสัมพันธ์การใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร พบว่า ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก

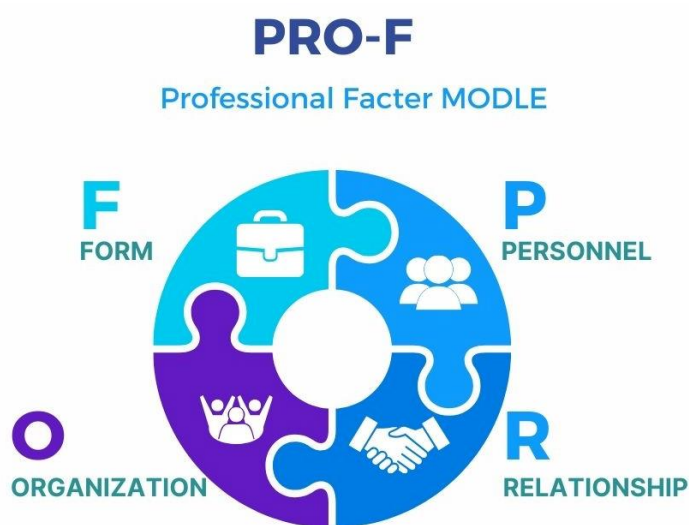
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เพราะผู้บริหารเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้ สามารถถ่ายทอดความรู้ ออกมาจนเป็นที่ยอมรับของครูในสถานศึกษา ส่งผลให้ครูในสถานศึกษามีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกัน มีผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน ครูพึงพอใจที่ผู้บริหารประพฤติตนเป็นแบบอย่าง และปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถ ทำให้สถานศึกษาบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างสูงสุด

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พบว่า ด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านอำนาจอ้างอิงกับด้านปัจจัยคำจูน มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากจากผู้บริหารเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตนที่เหมาะสมให้แก่ครู เพื่อส่งเสริมให้ครูปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ ผู้บริหารยังสร้างแรงจูงใจให้ครูเกิดขวัญและกำลังใจ ในการปฏิบัติงาน โดยการพิจารณาความดีความชอบด้วยความเป็นธรรม จากผลการปฏิบัติงานของครู ไม่ว่าจะเป็นการเลื่อนเงินเดือน มอบสวัสดิการที่เหมาะสมและให้รางวัลตอบแทน รวมไปถึงการอำนวยความสะดวกให้ครูปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องรัตนบงกช นิพนธ์ศิริผล (2563, น. 93) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เพราะผู้บริหารให้ความสำคัญกับความมั่นคงในการทำงาน เงินเดือนและค่าตอบแทน และสอดคล้องกับประชุมพร บุญมา (2561, น. 81) ที่ศึกษาการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูปฏิบัติการสอนในจังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพราะการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับความต้องการแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ยิ่งผู้บริหารใช้พลังอำนาจในระดับที่สูง ก็ยิ่งทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูมากขึ้นด้วย

ส่วนด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำสุด คือ ด้านอำนาจความเชี่ยวชาญกับปัจจัยจูงใจ มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากจากผู้บริหารไม่สามารถมอบหมายงานที่ครูต้องการทำให้ทุกคนได้ เพราะทุกๆ งานในสถานศึกษามีความสำคัญ ต้องมีผู้ดำเนินงาน ถึงจะสามารถขับเคลื่อนการศึกษาได้ ทั้งนี้ผู้บริหารต้องมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของครู ถ้าครูไม่มีความถนัดในงานที่มอบหมาย ก็ควรให้ข้อเสนอแนะและส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาความรู้ในงานนั้นๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารได้ให้โอกาสครูก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ครูเกิดความพึงพอใจ และสามารถปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทำให้เกิดการยกย่องและยอมรับในความสามารถของครู ซึ่งสอดคล้องกับมฤดี คังคายะ (2560, น. 81) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู กลุ่มโรงเรียนศรีราชา 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .05 เพราะผู้บริหารจำเป็นที่จะต้องใช้อำนาจในการดูแลรับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในงาน สามารถมอบหมายงานที่ตรงตามความสามารถของครู ทำให้ครูเกิดความรู้สึกภูมิใจและมีความพอใจในความสำเร็จของงานที่ได้รับมอบหมาย และสอดคล้องกับอภิชาติ คงเพชร (2565, น. 102-103) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง พบว่า การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก เพราะการจูงใจให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติงาน ทำให้ครูปฏิบัติงานบรรลุเกินเป้าหมายที่กำหนดไว้ จากการสร้างเจตคติที่ดีของครูโดยผู้บริหาร ถ้าผู้บริหารมีความรู้ความสามารถ มีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ ในการทำงานเชิงรุกเปิดโอกาสยอมรับฟังความคิดเห็นของครูและส่งเสริมให้ครูเกิดการพัฒนางานอยู่เสมอ ส่งผลให้องค์กรสามารถพัฒนาและประสบความสำเร็จ

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เครือข่ายพัฒนาการศึกษาวังทอง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้จากผลการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 2 แผนมโนทัศน์องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

PRO-F Modle (Professional Facter Modle) คือ ปัจจัยที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บริหารมืออาชีพ เป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการองค์กร

1. P (PERSONNEL) คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานกระตุ้นให้บุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. R (RELATIONSHIP) คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี เคารพนับถือครูด้วยความเต็มใจ มีความสัมพันธ์อันดีกับครู สามารถแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การปฏิบัติงานร่วมกันได้

3. O (ORGANIZATION) คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการสถานศึกษา สามารถมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของครู

4. F (FORM) คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตนส่งเสริมให้ครูปฏิบัติงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 จากการศึกษาระดับการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านอำนาจอ้างอิงผู้บริหารควรพูดกับครูด้วยถ้อยคำที่เป็นปียาวจา ผู้ฟังเกิดความประทับใจและยินดีที่จะปฏิบัติงาน และด้านอำนาจความเชี่ยวชาญนั้น ผู้บริหารต้องแสดงกิริยาอาการที่สุ่มรอบคอบ ทำตามสิ่งที่พูด มีความเด็ดขาดในการตัดสินใจ จึงจะสามารถทำให้ครูเกิดความเชื่อมั่นและยอมรับในตัวผู้บริหาร ปฏิบัติตามคำสั่งด้วยความเต็มใจ

1.2 จากการศึกษาระดับของปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู พบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ด้านปัจจัยจูงใจ ผู้บริหารควรมอบโอกาสให้ครูได้ปฏิบัติงานที่ไม่กดดัน ทำลายความสามารถให้ครูได้พัฒนาทักษะใหม่ๆ อาจพิจารณาจากความเหมาะสมและความสมัครใจของครู และด้านปัจจัยค่าจูงนั้น ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน ในด้านวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณ ที่เหมาะสมและเพียงพอ ให้งานประสบผลสำเร็จ

1.3 จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษากับปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู พบว่า ด้านอำนาจอ้างอิงกับปัจจัยค่าจูง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ผู้บริหารควรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน สนับสนุนปัจจัยต่างๆ ที่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานกับครู เพื่อให้ครูเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานและผู้บริหารสามารถนำพาสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการใช้อำนาจโดยตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษาเพิ่มเติม เช่น การใช้ อำนาจตามกฎหมายหรืออำนาจการให้รางวัล เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาบุคลากรต่อไป

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่สร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู เช่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติ ความรู้สึกนึกคิดและภาวะอารมณ์ของครูในการปฏิบัติงาน เพื่อนำมาเปรียบเทียบและใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรต่อไป

2.3 ควรศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จริยวดี ศรีทิพย์อาสน์. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับขวัญและกำลังใจของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง).
- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2557). *ภาวะผู้บริหารร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.
- ชาคริสต์ เลิศเตชะจิรานนท์. (2565). *การใช้อำนาจทางการบริหารที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร).
- ชาลิตา วงศ์ใหญ่ และอดุลย์ วังศรีคุณ. (2565). การศึกษาความสัมพันธ์การใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดพิจิตร. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(4), น. 250-265. สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2566, จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/253116>
- ณัฐนันท์ วิริยาชนาโชติ. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจส่วนบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี). สืบค้นเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2566, จาก <http://www.repository.rmutt.ac.th/dspace/handle/123456789/3460?mode=full>
- ถวิล เกื้อกูลวงศ์. (2528). *การจูงใจเพื่อผลงาน*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- นฤสรณ์ ส่งเสริม, สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี และอัจฉราพรรณ พุ่มผกา. (2564). การใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์*, 13(3), น. 34-44. สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2566, จาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/nakboot/article/view/252432>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- ประชุมพร บุญมา. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้พลังอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูปฏิบัติการสอนในจังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา). สืบค้นเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2566, จาก <https://buuir.buu.ac.th/bitstream/1234567890/7426/1/Fulltext.pdf>
- ประดินันท์ อุปรมัย. (2551). *สร้างพลังทีมงาน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ฝึกอบรมเทคโนโลยีการพิมพ์แห่งชาติ.
- พรรณี ศรีปราชญ์. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง). สืบค้นเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2566, จาก https://prezi.com/p/qvbjqej6_9uqg/true_present/
- มฤดี คังคายะ. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มโรงเรียนศรีราชา 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา). สืบค้นเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2566, จาก <https://buuir.buu.ac.th/handle/1234567890/6783>
- รัตนบงกช นิพัฒน์ศิริพล. (2563). *การศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 3* (รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา).
- ศรินยาพร วงษ์ขันธ. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานครูในสังกัดองค์กรปกครองท้องถิ่นที่ 4* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง).
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566-2570*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุมาลี ยอดยิ่ง และพรพิมล อ่อนอุระ. (2565). *รายงานผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564*. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2566, จาก <http://www.phitsanulok2.go.th/webplk2/wp-content/uploads/2022/07/o12-report-jop-plk2-2564.pdf>
- สมฤดี พลละวุฒิชัย. (2561). *การพัฒนาการบริหารระบบการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีวิถีประชาธิปไตย*. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 9(1), น. 264-266. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2566, จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EdAd/article/view/156983>

- อภิชาติ คงเพชร. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา). สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2566, จาก <http://ir.buu.ac.th/dspace/handle/1513/430>
- Donna, M. R. (2012). Leadership and the Use of Power: Shaping an Ethical Climate. *The Journal of Applied Christian leadership*, 6(1), pp. 28-35. Retrieved June 23, 2023, from <https://digitalcommons.andrews.edu/jacl/vol6/iss1/4/>
- French, R. and Raven, B. (1968). *"The Base of Social Power" Group Dynamics*. New York: Harper and Row.
- Harrell, T. W. (1972). *Industrial Psychology*. New York: Holt Rinehart and Winston.
- Parker C. and Case T. (1993). *Management information systems: Strategy and action* (2nd ed.). New York: McGraw-Hall.

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการเวลา การรับรู้ความสามารถของตนเอง
ด้านการเรียน ความเหนื่อยล้าทางจิตใจ และภาวะหมดไฟในการเรียน
ของนิสิตนักศึกษาปริญญาตรีนับตั้งแต่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19
Relationships among Time Management, Academic Self-Efficacy,
Mental Fatigue, and Academic Burnout of Undergraduates
Since the COVID-19 Pandemic

อรุณี สุทธิชัยนิมิต¹ และอรุณญา ตัญคำภีร์^{2*}

Arune Suttichainimit¹ and Arunya Tuicomepee^{2*}

(Received: Feb. 6, 2024; Revised: Apr. 30, 2024; Accepted: May 2, 2024)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการเวลา การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน ความเหนื่อยล้าทางจิตใจ และภาวะหมดไฟในการเรียน ของนิสิตนักศึกษาปริญญาตรีนับตั้งแต่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19 ด้วยวิธีการวิจัยผสมผสานวิธี แบบข้อมูลบรรจบกัน โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตนักศึกษา และแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มงาน เชิงปริมาณ จำนวน 320 คน และกลุ่มงานเชิงคุณภาพ จำนวน 14 คน (แยกเป็นกลุ่มคะแนนภาวะ หมดไฟสูงและต่ำ) ผลการวิจัยพบว่า โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการเวลา การรับรู้ ความสามารถของตนเองด้านการเรียน ความเหนื่อยล้าทางจิตใจ และภาวะหมดไฟในการเรียน ของนิสิตนักศึกษาปริญญาตรีนับตั้งแต่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19 สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-square = 15.87, df = 10, p = .10, CFI = 0.993, GFI = 0.990 และ RMSEA = 0.043) โดยตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวอธิบายความแปรปรวนของภาวะหมดไฟในการเรียนได้ร้อยละ 57 ปัจจัยที่มี อิทธิพลสูงสุด ได้แก่ ความเหนื่อยล้าทางจิตใจ การบริหารจัดการเวลา และการรับรู้ความสามารถ ของตนเองด้านการเรียนตามลำดับ งานเชิงคุณภาพพบแก่นสาระประสบการณ์หมดไฟในการเรียน ของทั้ง 2 กลุ่ม 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ประสบการณ์ภาวะหมดไฟในการเรียนของนิสิตนักศึกษา 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะหมดไฟในการเรียน 3) การรับมือกับภาวะหมดไฟในการเรียน

¹ นิสิตหลักสูตรดุริยางคศิลป์บัณฑิต แผนกวิชาดุริยางคศิลป์ประยุกต์ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร 10330

Ph.D., Applied Psychology, Faculty of Psychology, Chulalongkorn University, Bangkok 10330, Thailand

² คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร 10330

Faculty of Psychology, Chulalongkorn University, Bangkok 10330, Thailand

*Corresponding author, e-mail: arunya.t@chula.ac.th

คำสำคัญ : การบริหารจัดการเวลา การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน
ความเหนื่อยล้าทางจิตใจ ภาวะหมดไฟในการเรียน การแพร่ระบาดของโควิด-19

ABSTRACT

The purpose of this research is to study the relationship among time management, academic self-efficacy, mental fatigue, and academic burnout in undergraduate students since the COVID-19 pandemic using a convergent mixed-method approach. Two groups of students participated in the research: 320 students for the quantitative study and 14 students, consisting of high and low academic burnout score groups, for the qualitative study. Findings revealed that the relationship model of time management, academic self-efficacy, mental fatigue, and academic burnout fit well with the empirical data (Chi-square = 15.87, df = 10, p = .10, CFI = 0.993, GFI = 0.990, and RMSEA = 0.043). The three variables in the model explained 57% of the variance in academic burnout. Mental fatigue was the most significant factor, followed by time management and academic self-efficacy, respectively. The qualitative study showed that there were three main themes in both high and low-score groups: 1) Academic burnout experiences, 2) Factors contributing to academic burnout, and 3) Coping with burnout.

Keywords: Time management, Academic self-efficacy, Mental fatigue,
Academic burnout, Covid-19 pandemic

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่ออุบัติใหม่ที่เกิดขึ้นทั่วโลกอย่างต่อเนื่อง เช่น ไข้หวัดนก โรคซาร์ส และล่าสุดโควิด-19 นับเป็นภัยต่อสุขภาพ สุขภาวะ และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในวงกว้าง มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดที่เกิดขึ้นหลายระลอกในบริบทการศึกษา ระดับอุดมศึกษาเริ่มตั้งแต่วันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2563 เมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติให้สถาบันการศึกษา ต้องหยุดการเรียนการสอนและปรับให้เป็นการเรียนรู้ทางไกลในบางช่วง (พันธนิย์ จิตติชัย และกันทิลา ทวีวิทยการ, 2564) ซึ่งหลักฐานเชิงประจักษ์ทั้งในและต่างประเทศให้ภาพในทางเดียวกันว่า การเรียน การสอนที่เปลี่ยนแปลงไปมาตั้งแต่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อการเรียนและการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาและนำไปสู่ภาวะหมดไฟในการเรียน (นิตยา มณีวงศ์, 2564; Kristina, Loekmono & Setyorini, 2020) ภาวะหมดไฟในการเรียน (Academic burnout) เป็นการตอบสนอง

ต่อความเครียดในการเรียนที่เรื้อรัง และก่อให้เกิดความรู้สึกอ่อนล้า เบื่อหน่าย อ่อนล้า ว่างเปล่า ไม่มีใจ ไม่สามารถรับมือกับภาระในการเรียนและความต้องการของชีวิตได้ และยังมักนำไปสู่การขาดเรียน ขาดแรงจูงใจ การไม่มีส่วนร่วมทางการเรียน ผลการเรียนตกต่ำ และการลาออกกลางคัน (Amin, Rabiei, Amirkhiz & Shomoossi, 2024)

งานวิจัยเชิงประจักษ์ที่ผ่านมาได้รายงานถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะหมดไฟในการเรียนและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น การบริหารจัดการเวลา (Time management) การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Academic self-efficacy) (Kordzanganeh, Bakhtiarpour, Hafezi & Dashtbozorgi, 2021) และความเหนื่อยล้าทางจิตใจ (Mental fatigue) (Hopstaken, Linden, Bakker & Kompier, 2015) ตัวอย่างเช่น Kordzanganeh et al. (2021) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการเวลาและภาวะหมดไฟในนักศึกษามหาวิทยาลัยชาวอิหร่าน โดยมีการรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นตัวแปรส่งผ่าน ผลการศึกษาพบว่าเมื่อนักศึกษาที่มีการบริหารจัดการเวลาที่ไม่เหมาะสมมีแนวโน้มที่จะเกิดภาวะหมดไฟในการเรียน (สัมพันธ์ทางลบ) อย่างไรก็ตามหากนักศึกษามีการรับรู้ความสามารถของตัวเองสูง ก็จะลดโอกาสในการเกิดภาวะหมดไฟในการเรียน นอกจากนี้ Jung, Kim, Ma & Seo (2015) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดในการเรียน การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน และภาวะหมดไฟในการเรียนของนักเรียนชาวจีน และพบว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงนอกจากจะทำให้แนวโน้มในการเกิดภาวะหมดไฟลดลงแล้ว ยังเป็นกลไกสำคัญในการลดความเครียดในการเรียนและลดภาวะหมดไฟในการเรียนของนักเรียนได้ อีกปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะหมดไฟ คือ ความเหนื่อยล้าทางจิตใจ ซึ่งการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาพบผลกระทบของความเหนื่อยล้าทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับการเรียนในทิศทางเดียวกันว่า ความเหนื่อยล้าทางจิตใจสัมพันธ์กับการคิดช้า เบลอ การประมวลผลลดลง รู้สึกหงุดหงิด อ่อนเพลีย ง่วงนอนและก้าวร้าว ที่นำไปสู่ปัญหาสุขภาพจิต เช่น ภาวะหมดไฟ ภาวะซึมเศร้า วิตกกังวลได้ (Hopstaken et al., 2015)

อย่างไรก็ตามงานวิจัยเชิงประจักษ์ข้างต้นเป็นการศึกษาในต่างประเทศ (เช่น จีน, อิหร่าน) และเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ช่องว่างสำคัญที่ควรได้รับการศึกษาด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ 1) ประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างภาวะหมดไฟในการเรียนและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น การบริหารจัดการเวลา การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน และความเหนื่อยล้าทางจิตใจ ในนิสิตนักศึกษาปริญญาตรีนับตั้งแต่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19 ยังไม่มีคำตอบที่สนับสนุนด้วยการวิจัยเชิงประจักษ์ 2) ยังไม่มีการศึกษาวิจัยที่อธิบายมุมมองของนิสิตนักศึกษาในเรื่องภาวะหมดไฟในการเรียนและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น การบริหารจัดการเวลา การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียนและความเหนื่อยล้าทางจิตใจ นับตั้งแต่สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธีแบบข้อมูลบรรจบกัน (Convergent mixed methods design) ซึ่งเป็นวิธีวิจัยที่ช่วยให้สามารถเติมเต็มข้อค้นพบที่มาจากวิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

เพื่อให้ข้อสรุปของการศึกษาวิจัยมีความน่าเชื่อถือและสมบูรณ์มากขึ้น ในขณะเดียวกันเป็นการช่วยให้ขอบเขตงานวิจัยกว้างขึ้น ผู้วิจัยหวังว่าข้อความรู้ในครั้งนี้จะนำไปสู่ความเข้าใจภาวะหมดไฟในการเรียนที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ภัยพิบัติ ดังเช่น ภาวะโรคระบาดอย่างโควิด-19 และได้ข้อความรู้เพื่อใช้เตรียมความพร้อมรับมือกับปัญหาสุขภาพจิตและสุขภาวะในนิสิตนักศึกษาในสภาวะที่คล้ายคลึงกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในอนาคตต่อไปได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการเวลา การรับรู้ความสามารถของตนเอง ด้านการเรียน ความเหนื่อยล้าทางจิตใจ และภาวะหมดไฟในการเรียนของนิสิตนักศึกษาปริญญาตรี นับตั้งแต่มีการระบาดของโควิด-19
2. เพื่อศึกษาประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับภาวะหมดไฟในการเรียนของนิสิตนักศึกษาปริญญาตรี นับตั้งแต่มีการระบาดของโควิด-19

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้แบบผสมวิธีแบบข้อมูลบรรจบกัน (Convergent mixed methods design) โดยให้น้ำหนักและความสำคัญกับวิธีวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพเท่าๆ กัน ดำเนินการวิจัยไปพร้อมๆ กัน และใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลต่างกัน (Creswell & Creswell, 2018) ดังมีวิธีดำเนินการวิจัยต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นนิสิตนักศึกษาที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยที่อยู่ภายใต้สังกัดของปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จำนวน 1,420,561 คน (ศูนย์กลางข้อมูลเปิด, 2565) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณเป็นนิสิตนักศึกษาปริญญาตรี จำนวน 320 คน (เพศชาย 63 คน และเพศหญิง 257 คน) กำหนดขนาดตัวอย่างด้วยโปรแกรม G*Power 3.1.9.4 อายุเฉลี่ย 20.58 (± 1.61) ปี และกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 14 คน (ชาย 6 คน และหญิง 8 คน แบ่งเป็นผู้ที่มีคะแนนภาวะหมดไฟสูงและต่ำกลุ่มละ 7 คน ตามเกณฑ์อ้างอิงของ Schaufeli, De White & Desart (2019) กล่าวคือ ผู้ที่มีคะแนนภาวะหมดไฟสูงเป็นผู้ที่มีคะแนนตั้งแต่ 2.96 คะแนน (คะแนนเต็ม 5) ซึ่งนิสิตนักศึกษาในกลุ่มนี้มีคะแนนระหว่าง 3.00 ถึง 4.17 คะแนน และกลุ่มที่มีคะแนนภาวะหมดไฟต่ำมีคะแนนต่ำกว่า 2.96 คะแนนลงมา ซึ่งนิสิตนักศึกษาในกลุ่มนี้มีคะแนนระหว่าง 2.58 ถึง 2.92 คะแนน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 2.1 มาตราวัดภาวะหมดไฟฉบับ 12 ข้อ (Burnout Assessment Tool; BAT-12) (Schaufeli et al., 2019) แบบลิเคิร์ต 5 ระดับ (1-5) มีองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ได้แก่ ความอ่อนล้า

การหลีกเลี่ยงทางจิตใจ ความผิดปกติทางการรู้คิด และความผิดปกติทางอารมณ์ ข้อคำถามรวม 12 ข้อ (ด้านละ 3 ข้อ) ค่าความเที่ยงของมาตรวัดทั้งฉบับเท่ากับ .79 ส่วนด้านย่อยมีค่าความเที่ยงระหว่าง .53 ถึง .78

2.2 มาตรวัดความเหนื่อยล้าทางจิตใจ (Mental Fatigue Scale หรือ MFS) ฉบับภาษาไทย พัฒนาโดย พิรพรรณ อีรบุษยเวศย์ (2562) จากต้นฉบับของ Johansson และ Ronnback (2014) มี 14 ข้อ เป็นการประเมินตนเอง 3 ระดับ ตั้งแต่ 0 ถึง 3 คะแนน ค่าความเที่ยงของมาตรวัดความเหนื่อยล้าทางจิตใจในงานวิจัยนี้เท่ากับ .87

2.3 มาตรวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน (Academic self-efficacy) (Pintrich, Smith, Garcia & McKeachie, 1993) จำนวน 8 ข้อ ผู้ตอบจะประเมินพฤติกรรมตนเอง 7 ระดับ (1-7) ค่าความเที่ยงของมาตรวัดการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียนในงานวิจัยนี้เท่ากับ .81

2.4 มาตรวัดพฤติกรรมการบริหารจัดการเวลา ผู้วิจัยพัฒนามาจาก มาตรวัด Time Management Behavior Scale (Adam & Jex, 1997) แบบลิเคิร์ต 5 ระดับ (1-5) มี 4 ด้าน ได้แก่ กลไกการบริหารจัดการเวลา การตั้งเป้าหมายและลำดับความสำคัญ ความชอบจัดสิ่งต่างๆ อย่างเป็นระบบระเบียบ และการรับรู้การควบคุมเวลา ค่าความเที่ยงของมาตรวัดนี้ทั้งฉบับเท่ากับ .87 ส่วนด้านย่อยมีค่าความเที่ยงระหว่าง .51 ถึง .83

2.5 แนวทางการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ตัวอย่างคำถาม ได้แก่ ขอให้บัณฑิตนักศึกษาเล่าถึงประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับภาวะหมดไฟในการเรียนนับตั้งแต่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19 เป็นต้น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในการวิจัยครั้งนี้ไปในลักษณะคู่ขนานในเดือนกุมภาพันธ์ ถึง มิถุนายน พ.ศ. 2566 โดยหลังจากที่โครงการวิจัยได้รับการอนุมัติ และรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กลุ่มสหสถาบันที่ 1 (Institutional review board) เป็นที่เรียบร้อยแล้ว (COA No. 019/66) ผู้วิจัยได้ติดต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในสถาบันการศึกษา ได้แก่ ฝ่ายกิจการนิสิตนักศึกษา เจ้าหน้าที่หน่วยการปรึกษาเชิงจิตวิทยาประจำสถาบัน อาจารย์ในสถาบันการศึกษาที่สนใจและยินดีให้ความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยและให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลวิจัย โดยในส่วนของ การวิจัยเชิงปริมาณนิสิตนักศึกษาตอบแบบสอบถาม 2 ช่องทาง คือ 1) แบบสอบถามออนไลน์ผ่าน QR code ที่ทำขึ้นจากเว็บไซต์ Qualtrics และ 2) แบบสอบถามแบบกระดาษ (Paper-based) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัย (ผู้พิมพ์หลัก) เป็นผู้สัมภาษณ์แบบรายบุคคล 1 ครั้ง โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์ 50 นาทีถึง 110 นาที การสัมภาษณ์เป็นการพูดคุยแบบพบหน้า 2 ราย และสัมภาษณ์ผ่านไลน์ (Line call)

12 ราย รวม 14 ราย จากนั้นผู้วิจัยได้ถอดข้อความจากเทปเสียงแบบคำต่อคำและนำข้อมูลไปวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเชิงเส้นด้วยโปรแกรม LISREL และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ อิงตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาแบบ Husserl ตามกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลของ Giorgi & Giorgi (2017) ในการบูรณาการข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยในเชิงปริมาณที่ทดสอบและอธิบายรูปแบบความสัมพันธ์ของตัวแปรสำคัญที่เกี่ยวข้องกับภาวะหมดไฟในการเรียนของนิสิต นักศึกษามาทำการขยายความด้วยข้อมูลเชิงลึกจากการวิจัยเชิงคุณภาพที่สะท้อนแก่นสาระของประสบการณ์ที่ผ่านมุมมองของนิสิตนักศึกษาที่สามารถมองย้อนไปในช่วงเวลานับตั้งแต่เกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 การนำข้อมูลทั้งสองส่วนมาวิเคราะห์ร่วมกันจะทำให้เข้าใจปรากฏการณ์ภาวะหมดไฟในการเรียนทั้งจากกรอบแนวคิดทฤษฎี และจากมุมมองจากประสบการณ์ที่นิสิต นักศึกษาประสบ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการเวลา การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน ความเหนื่อยล้าทางจิตใจ และภาวะหมดไฟในการเรียนของนิสิต นักศึกษาปริญญาตรีนับตั้งแต่มีการระบาดของโควิด-19

ผลการวิเคราะห์ค่าคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรที่ศึกษาพบว่า นิสิตนักศึกษามีค่าคะแนนเฉลี่ยของภาวะหมดไฟโดยรวมเท่ากับ 2.96 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.53) ซึ่งเปรียบเทียบกับระดับคะแนนที่ได้ตามเกณฑ์คะแนนมาตรฐานที่ Schaufeli et al. (2019) รวบรวมได้จากพนักงานชาวเฟลมิช (Flemish) และจัดว่าอยู่ในระดับสูง (คะแนนภาวะหมดไฟในระดับสูง 2.96-5.00 คะแนน) การบริหารจัดการเวลา ค่าคะแนนเฉลี่ยโดยรวมค่อนข้างมาทางมีการบริหารจัดการเวลาปานกลางถึงดี (คะแนนเฉลี่ย 3.38 จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน) การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน ค่าคะแนนเฉลี่ยโดยรวมค่อนข้างมาทางมีการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียนดี (คะแนนเฉลี่ย 4.60 จากคะแนนเต็ม 7 คะแนน) ส่วนคะแนนด้านความเหนื่อยล้าทางจิตใจ ค่าคะแนนเฉลี่ยโดยรวมค่อนข้างมาทางมีความเหนื่อยล้าทางจิตใจ (คะแนนเฉลี่ย 1.06 จากคะแนนเต็ม 3 คะแนน) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรที่ศึกษา ($N = 320$)

ตัวแปร	<i>M</i>	<i>SD</i>	ต่ำสุด-สูงสุด	ช่วงคะแนน	<i>SK</i>	<i>KU</i>
ภาวะหมดไฟในการเรียน (BO)	2.96	0.53	1.42-4.50	1-5	0.08	0.03
ความอ่อนล้า	3.37	0.70	1.67-5.00	1-5	0.10	-0.13
การหลีกเลี่ยงทางจิตใจ	2.80	0.66	1.00-4.67	1-5	0.16	-0.16
ความบกพร่องทางการรู้คิด	3.03	0.78	1.00-5.00	1-5	-0.20	0.23
ความบกพร่องทางอารมณ์	2.65	0.78	1.00-5.00	1-5	0.15	0.23
ความเหนื่อยล้าทางจิตใจ (MF)	1.06	0.47	0-2.36	0-3	0.47	-0.25
การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน (ASE)	4.60	0.98	1.00-6.88	1-7	-0.64	1.05
การบริหารจัดการเวลา (TM)	3.38	0.36	2.30-4.39	1-5	-0.23	0.02
ตั้งเป้าหมายและให้ความสำคัญ	3.67	0.61	1.40-5.00	1-5	-0.55	0.57
กลไกบริหารจัดการเวลา	3.62	0.61	1.80-4.90	1-5	-0.45	-0.17
ขอจัดสิ่งต่างๆ อย่างเป็นระเบียบ	3.05	0.48	1.50-4.75	1-5	0.13	0.88
รับรู้การควบคุมเวลา	2.82	0.40	1.40-4.20	1-5	-0.10	0.45

ผลการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการเวลา การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน ความเหนื่อยล้าทางจิตใจ และภาวะหมดไฟในการเรียนของนิสิตนักศึกษาปริญญาตรีนับตั้งแต่มีการแพร่ระบาดของโควิด-19 พบว่าโมเดลสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-square = 15.87, $df = 10$, $p = .10$, CFI = 0.993, GFI = 0.990 และ RMSEA = 0.043) ตัวแปรอิสระทั้ง 3 อธิบายความแปรปรวนภาวะหมดไฟในการเรียนได้ร้อยละ 57 ดังภาพที่ 1 และ ตารางที่ 2

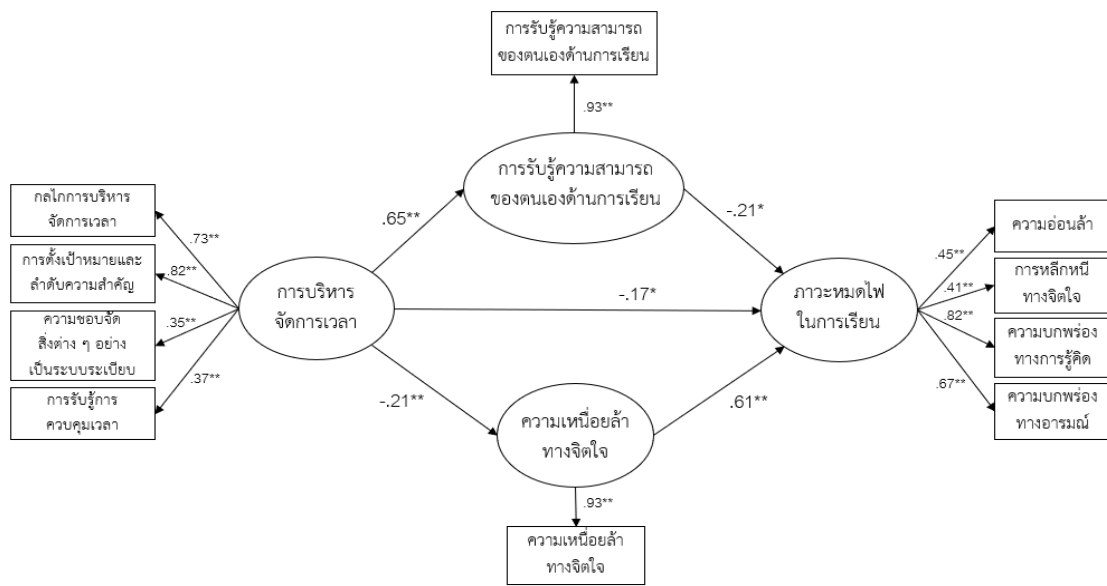
ตารางที่ 2 อิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดลที่ศึกษา

เส้นทางความสัมพันธ์	อิทธิพลทางตรง	อิทธิพลทางอ้อม	<i>SE</i>	<i>t</i>	R^2
TM -> BO	-0.17		0.08	-2.13*	
TM -> ASE -> BO		0.14	0.01	-16.59**	
TM -> MF -> BO		-0.13	0.01	-9.63**	
อิทธิพลรวม	-0.44		0.14	-3.04**	0.57
ASE -> BO	-0.21		0.10	-2.34*	0.29
MF -> BO	0.61		0.20	3.14**	0.05

* $p < .05$, ** $p < .01$

TM = การบริหารจัดการเวลา ASE = การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน

MF = ความเหนื่อยล้าทางจิตใจ BO = ภาวะหมดไฟในการเรียน

Chi-square=15.87, $df=10$, $p=0.10$, RMSEA=0.043

ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการเวลา การรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน ความเหนื่อยล้าทางจิตใจ และภาวะหมดไฟในการเรียน

ผลการวิจัยจากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า 1) นิสิตนักศึกษาที่มีการบริหารจัดการเวลาที่ดี จะมีแนวโน้มภาวะหมดไฟในการเรียนต่ำ นอกจากนี้ นิสิตนักศึกษาที่มีการบริหารจัดการเวลาที่ดี ร่วมกับการมีรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียนที่สูง จะเป็นผู้ที่มีแนวโน้มของภาวะหมดไฟในการเรียนที่ต่ำด้วย ในทางตรงกันข้าม นิสิตนักศึกษาที่มีการบริหารจัดการเวลาที่ไม่ดี ร่วมกับความเหนื่อยล้าทางจิตใจที่สูง จะเป็นผู้ที่มีแนวโน้มของภาวะหมดไฟในการเรียนที่สูง 2) นิสิตนักศึกษาที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียนที่สูงจะมีแนวโน้มของการเกิดภาวะหมดไฟในการเรียนต่ำ และ 3) นิสิตนักศึกษาที่มีความเหนื่อยล้าทางจิตใจที่สูงจะมีแนวโน้มของการเกิดภาวะหมดไฟในการเรียนสูงด้วย

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับภาวะหมดไฟในการเรียนของนิสิตนักศึกษาปริญญาตรีนับตั้งแต่มีการระบาดของโควิด-19

ผลการศึกษาประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับภาวะหมดไฟในการเรียนพบแก่นสาระหลัก 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ประสบการณ์ภาวะหมดไฟในการเรียนของนิสิตนักศึกษา นิสิตนักศึกษาทั้งกลุ่มที่มีภาวะหมดไฟสูงและภาวะหมดไฟต่ำมีประสบการณ์ร่วมกัน ได้แก่ ความรู้สึกเหนื่อยล้า หดหู่หลังในการเริ่มทำงานหรือเรียน จนทำให้นิสิตนักศึกษาหมดพลังจะเรียนหรือทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตนิสิตนักศึกษาต่อไปได้ ตัวอย่างเช่น ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4 กลุ่มสูง “ก็บางครั้งขุดตัวเองออกจาก

ที่นอนมาได้ อาน้ำ แต่ตามันก็เปิดไม่เต็มที แล้วมันก็จะเปื้อนความเปลี่ย ไม่มีแรง” และ ผู้ให้ข้อมูล รายที่ 2 กลุ่มสูง “พอเรามาออนไลน์แล้ว เราต้องแบ่งเวลาอยู่กับสังคมอยู่กับเพื่อนด้วย ก็รู้สึกเหนื่อย เหนื่อยเวลาอยู่กับเพื่อนมากๆ” ซึ่งประเด็นนี้ในกลุ่มที่มีภาวะหมดไฟต่ำพบว่า ภาวะหมดไฟได้เพิ่มขึ้น ในระดับที่พวกเขายังสามารถรับมือได้ อาจส่งผลกระทบต่อการเรียนอยู่บ้าง แต่ไม่นานมากนัก และยังไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ “มันก็เลยแบบบางครั้งแบบ ในตัวผมคงจะมีการหมกมุ่นในการ ควบคุมสถานการณ์ระดับนี้ อะไรที่เราควบคุมได้ ก็จะพยายามควบคุมให้ได้ แต่ถ้าอะไรที่มันอยู่นอกเหนือที่เราคิดแล้วก็ช่างมันเถอะ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3 กลุ่มต่ำ) นอกจากนี้ นิสิตนักศึกษาในกลุ่ม ที่มีภาวะหมดไฟต่ำได้กล่าวถึงการลดความเหนื่อยล้าทางจิตใจนี้ด้วยการทำงานอดิเรกหรือพักผ่อน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2 กลุ่มต่ำ “สำหรับผมก็คือ พักไปอยู่กับตัวเอง ให้เวลาไปอยู่ เสาร์-อาทิตย ดูแลตัวเองมากขึ้น ออกกำลังกาย ให้ความเหนื่อยมันหายไป” ทั้งนี้ แก่นสาระหลักประสบการณ์ ของทั้งสองกลุ่มมีความเหมือนและต่างกันดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แก่นสาระหลักประสบการณ์ภาวะหมดไฟในการเรียนนับตั้งแต่มีการระบาดของโควิด-19 ของกลุ่มสูงและต่ำ

กลุ่มที่มีภาวะหมดไฟสูง	กลุ่มที่มีภาวะหมดไฟต่ำ
ประสบการณ์ภาวะหมดไฟในการเรียนนับตั้งแต่มีการระบาดของโควิด-19	
เกิดหลายระลอก ส่งผลต่อการใช้ชีวิต	เกิดชั่วคราว ลดประสิทธิภาพการเรียน
- หมดพลังและฟื้นตัวขึ้นลงหลายระลอก - รู้สึกหมดแรงไปต่อไม่ไหว หมดพลังในการเรียน - ควบคุมตนเองไม่ได้ อยากหนีจากการเรียน รับรู้ว่าชีวิตพัง	- หมดพลังที่จะเริ่มทำงานและเรียน - รู้สึกเหนื่อยล้า ต้องฝืนให้เรียนต่อไปได้ - ประสิทธิภาพในการเรียนลดลง แต่ยังคงจัดการได้

ประเด็นที่ 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะหมดไฟในการเรียน นิสิตนักศึกษา ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะหมดไฟ 2 ประการคือ ลักษณะนิสัยเครียดง่าย และการมีความเครียด กดดันสะสม การอดนอน และบริหารจัดการเวลาไม่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ **ประการที่ 1 ลักษณะนิสัยส่วนบุคคล** ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มสูงมีลักษณะเครียดง่าย คาดหวังสูง ปรับตัวยาก โดยในการเรียน หรือการทำกิจกรรมต่างๆ จะทุ่มเทความตั้งใจ เวลา และความพยายามทั้งหมดเพื่อให้ผลงานมีความสมบูรณ์ แม้กระทั่งบางครั้งต้องทำงานนั้นเพียงลำพังคนเดียวก็ตาม ดังที่ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5 ในกลุ่มสูง “งานกลุ่มคือเป็นผมทำคนเดียว แบบทุกอย่างเลย ...ทำให้รู้สึกเหนื่อยแล้วก็ท้อแท้ว่างานมันไม่จบสักที” ในขณะที่นิสิตนักศึกษาที่อยู่ในกลุ่มต่ำจะมีความยืดหยุ่นสูง มีความเชื่อมั่นในตนเอง และไม่ตั้งความคาดหวังในเรื่องเรียนสูงเกินไป เช่น ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1 ในกลุ่มต่ำ “ไม่ได้รู้สึกที่เราจะต้องทำได้ แบบว่าถ้าทำได้ก็ดี ถ้าไม่ได้ก็กินมือ ก็ช่างมัน” **ประการที่ 2 การบริหารจัดการเวลา**

ไม่มีประสิทธิภาพ การอดนอน และความเครียดสะสม ซึ่งแก่นสาระของประสบการณ์ด้านนี้ พบว่าเด่นเฉพาะในกลุ่มสูง ในขณะที่นิสิตนักศึกษาที่มีภาวะหมดไฟต่ำไม่มีประสบการณ์ในข้อนี้ ตัวอย่างประสบการณ์ เช่น ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6 กลุ่มสูงรายงานประสบการณ์ของการอดนอนและการบริหารจัดการเวลาที่ฟังของตนเองว่า เป็นสิ่งที่สะสมตลอดการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทุกระลอก ทำให้เกิดภาวะหมดไฟในการเรียนสะสมแบบเรื้อรัง โดยเล่าว่าตนเองใช้เวลาอ่านหนังสือแบบอดหลับอดนอน อ่านตั้งแต่เย็นจนเช้า แล้วจึงไปสอบ จนสุขภาพทรุดในช่วงสอบปี 2 “สุขภาพพังที่ เวลานอนรอนมาก ตอนนั้น เพราะว่าสอบเสร็จ ตอนสอบไม่เป็นนะ แต่สอบเสร็จปั๊บรู้เลยว่ามันรอนมาก เราจะนอนไม่ยกตื่น เหมือนมันเหนื่อยสะสม ... 16 ชั่วโมงจริงที่ต่อให้นอนแบบหลับๆ ตื่นๆ ตื่นมาลั๊กพังกังวैया ก็นอนต่อได้อีกหลายชั่วโมง พอปะติดปะต่อกันมันก็เกือบ 16 ชั่วโมงจริงๆ” โดยแก่นสาระประสบการณ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แก่นสาระของประสบการณ์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะหมดไฟในการเรียนของกลุ่มสูงและต่ำ

กลุ่มที่มีภาวะหมดไฟสูง	กลุ่มที่มีภาวะหมดไฟต่ำ
ปัจจัยด้านลักษณะนิสัยส่วนบุคคล	
เครียดง่าย คาดหวังสูง ปรับตัวยาก - ต้องการความแน่นอน ความสมบูรณ์แบบ - คาดหวังต่อการเรียนสูง - ปรับตัวกับสิ่งต่างๆ ยาก	ยึดหยุ่นสูง เชื่อมั่นในตนเอง และไม่คาดหวังเรื่องเรียน - มีความยืดหยุ่นสูง - มีความเชื่อมั่นในตนเอง - ไม่ตั้งความหวังไว้มากในเรียน
ปัจจัยด้านการบริหารจัดการเวลาไม่มีประสิทธิภาพ การอดนอน และความเครียดสะสม	
- ความเครียด กดดันสะสม - อดนอน พักผ่อนไม่พอ - บริหารจัดการเวลาไม่ได้ ตารางเวลารวน	- ไม่พบประเด็นนี้

ประเด็นที่ 3 การรับมือกับภาวะหมดไฟในการเรียน นิสิตนักศึกษาทั้งสองกลุ่มมีแก่นสาระการรับมือกับภาวะหมดไฟในการเรียนที่แทบไม่แตกต่างกันในด้านวิธีการ เช่น การมีเป้าหมาย ทำให้เมื่อล้มเหลว แล้วฟื้นตัวได้ไว การรู้จักเข้าใจตนเอง ให้เวลาอยู่กับตนเอง การบริหารจัดการเวลา และการมีคนรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นเพื่อน ครอบครัว ที่เข้าใจ ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1 กลุ่มสูงที่เมื่อได้ทบทวนและตระหนักได้ถึงเป้าหมายที่ต้องทำคะแนนให้ดีขึ้น จึงแก้ไขด้วยการพยายามตั้งใจเรียนให้มากขึ้น ดังที่ว่า “ตอนที่แล้วมันแย้ เกรดมันแย้ หนูรู้สึกที่เราต้องตั้งใจแล้วนะ มันจะเอาเวลาไปคิดเรื่องอื่นไม่ได้แล้ว ต้องตั้งใจเรียนมากขึ้น” ด้านการทำความเข้าใจตัวเอง ทบทวนตัวเอง จนนำมาสู่การแก้ไขปัญหาที่นำไปสู่ภาวะหมดไฟ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2 ในกลุ่มต่ำกล่าวถึงประสบการณ์ว่า “รู้สึกว้าวโอเคขึ้น แต่ถึงแม้ว่าตอนเรียนอาจจะยัง เรียนแล้วผลลัพธ์

จากการสอบถามจะยังไม่น่าพอใจอย่างที่คิดไว้ แต่รู้สึกว่าการจัดการกับตัวเองได้ดีขึ้น ให้เวลาตัวเองดีขึ้น มีเส้นแบ่งมากขึ้น” ด้านการสนับสนุนช่วยเหลือจากครอบครัวจะพบว่า การเรียนในปี 1 จำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากครอบครัวอย่างมาก เพราะทุกคนต้องปรับตัวต่อชีวิตการเรียนใหม่ทั้งหมด แต่รูปแบบการเรียนออนไลน์ที่เดิมเป็นปัญหาด้วยตัวรูปแบบเองอยู่แล้ว ยิ่งทำให้ผู้ให้ข้อมูลขาดการสนับสนุนด้านนี้ไปอย่างกระชั้นชิด ดังในผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1 กลุ่มสูงกล่าวถึงการสนับสนุนจากครอบครัวทั้งพี่ชาย และแม่ที่ช่วยเตือนสติ “แม่เค้าก็ไม่ได้จะห้าม แต่ว่าเค้าก็ยากให้เรา แบบว่าหนูก็ไม่ได้มีเป้าหมายว่าหนูอยากจะมีชีวิตเพื่อไปเข้าคณะนี้ อะไรเงี้ย มันก็เหมือนกับว่า เอ้าถ้าเราจะมีแล้วเราจะไปไหน แล้วเราจะชอบคณะที่เราจะไปไหม เพราะเราก็ไม่ได้มีเป้าหมายอะไรชัดเจนเลย” ในทำนองเดียวกัน ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1 ในกลุ่มต่ำที่มีแม่และเพื่อนเกาสนับสนุนให้กำลังใจ ทำให้สบายใจ “เทอมนี้มันค่อนข้างง่ายแล้วก็เรียนน้อย ยังพอได้ไปนั่งเรียนกับเพื่อนเก่า มันไม่ได้แบบเครียดขนาดนั้น ... คือเป็นการเข้ามหาวิทยาลัยที่หาเพื่อนยากเหมือนกัน ก็เลยได้ไปอ่านด้วยกัน คุยเรื่องเดียวกัน เข้าใจกัน” และสามารถเรียนออนไลน์ได้อย่างไม่มีปัญหา รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงแก่นสาระของประสบการณ์รับมือกับภาวะหมดไฟในการเรียนของกลุ่มสูงและต่ำ

กลุ่มที่มีภาวะหมดไฟสูง	กลุ่มที่มีภาวะหมดไฟต่ำ
การรับมือกับภาวะหมดไฟในการเรียน	
รับมือภาวะหมดไฟด้วยตนเองและการสนับสนุนจากครอบครัว	
- ใช้เวลาทบทวนและสร้างความเชื่อมั่นให้ตนเอง	- ใช้การทำความเข้าใจตนเอง ทบทวนตนเองเข้าใจตัวเอง
- ใช้การแก้ปัญหาที่ตัวปัญหา	- หรือการได้อยู่กับตัวเอง
- ได้รับการสนับสนุนจากเพื่อนและครอบครัว	- ใช้การแก้ปัญหาที่ตัวปัญหา
	- ได้รับการสนับสนุนจากเพื่อน ครอบครัว และนักวิชาชีพ

สรุปผลการวิจัย

ประสบการณ์ภาวะหมดไฟในการเรียนของนิสิตนักศึกษาปริญญาตรีนับตั้งแต่มีการระบาดของโควิด-19 ทั้งจากงานวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพบ่งชี้ตรงกันคือ เป็นการสะสมความเครียดก่อให้เกิดความเหนื่อยล้าทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างต่อเนื่อง จนทำให้ไม่สามารถจัดการชีวิตประจำวันได้เหมือนที่เคยทำมา และนำไปสู่ภาวะหมดไฟในการเรียนในที่สุด สำหรับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะหมดไฟ ได้แก่การบริหารจัดการเวลา การรับรู้ความสามารถของตนเอง และความเหนื่อยล้าทางจิตใจ ข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ มีประเด็นที่ร่วมกันคือการบริหารจัดการเวลาที่ไม่มีประสิทธิภาพเกี่ยวข้องกับภาวะหมดไฟในการเรียน ส่วนด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเรียนนิสิตนักศึกษาทั้งในงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่มีคะแนนภาวะหมดไฟต่ำจะระบุว่า ผู้ที่รับรู้ความสามารถของตนเองสูงจะเรียนสำเร็จลุล่วงตาม

เป้าหมาย และเชื่อมั่นว่าตนเองจะสามารถจัดการกับความเครียดความกดดันต่างๆ ส่วนความเหนื่อยล้าทางจิตใจเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงสูงสุดต่อภาวะหมดไฟในการเรียนของนิสิตนักศึกษา นับตั้งแต่มีการระบาดของโควิด-19 ซึ่งนิสิตนักศึกษาได้กล่าวถึงประสบการณ์ความเหนื่อยล้าทางจิตใจว่าเป็นความเครียดสะสม และจะพบอาการหนักที่สุดช่วงการสอบเพราะต้องทบทวนบทเรียนอย่างหนัก โดยมีงานที่ต้องส่ง การเรียน และการสอบอัดกันจนนิสิตนักศึกษารู้สึกว่าตนเองจัดการไม่ไหว ไม่สามารถรวบรวมสมาธิได้ และมีผลให้การเรียนตกต่ำ

อภิปรายผล

ส่วนของอภิปรายผลการศึกษาเป็นการบูรณาการข้อค้นพบในการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพนี้ร่วมกัน โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

1. ประสบการณ์ภาวะหมดไฟในการเรียนของนิสิตนักศึกษาปริญญาตรีนับตั้งแต่มีการระบาดของโควิด-19 ข้อค้นพบจากงานวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพบ่งชี้ตรงกันคือ เป็นการสะสมความเครียดก่อให้เกิดความเหนื่อยล้าทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างต่อเนื่อง จนไม่สามารถจัดการชีวิตประจำวันได้เหมือนที่เคย และนำไปสู่ภาวะหมดไฟในการเรียนในที่สุด โดยมีความอ่อนล้า ความรู้สึกเหนื่อยล้าเป็นอาการเด่น ซึ่งผลการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพในประเด็นนี้สอดคล้องกัน และเป็นทิศทางเดียวกับการศึกษาก่อนหน้านี้ที่ระบุว่า การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ทั่วโลกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562-2563 จนถึงปัจจุบันก่อให้เกิดความอ่อนล้าทางอารมณ์ (Emotional exhausted) และปัญหาสุขภาพจิต (Kirikkanat, 2023) อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ เป็นการศึกษาภาวะหมดไฟในการเรียนด้วยการสัมภาษณ์ประสบการณ์นับตั้งแต่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 หลายระลอก มีประเด็นที่เพิ่มเติมจากการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ นั่นคือ ประสบการณ์ภาวะหมดไฟในการเรียนของนิสิตนักศึกษามีลักษณะเป็นระลอก ไม่ได้คงอยู่ตลอด เกิดขึ้นได้ ดับขึ้นได้ และกลับมาเป็นใหม่ได้ โดยมีความแปรผันไปตามสถานการณ์ในขณะนั้นของแต่ละบุคคล ซึ่งผลการวิจัยเชิงคุณภาพช่วยให้เข้าใจความเฉพาะตัวของภาวะหมดไฟในการเรียนในช่วงเวลาดังกล่าวที่มากยิ่งขึ้น

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะหมดไฟในการเรียนและการรับมือ ข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีประเด็นที่ร่วมกันคือ การบริหารจัดการเวลาที่ไม่มีประสิทธิภาพเกี่ยวข้องกับภาวะหมดไฟในการเรียน โดยในการวิจัยเชิงปริมาณเป็นการประเมินพฤติกรรมบริหารจัดการเวลาโดยผู้ที่มีแนวโน้มของการบริหารจัดการเวลาที่ดี แสดงออกด้วยการมีพฤติกรรมกำหนดเป้าหมายระยะสั้น-ยาว และการจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมไปสู่เป้าหมาย มีการวางแผนและจัดการตารางเวลา มีการจัดระเบียบ จัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะกับการทำงาน และรับรู้ว่าคุณสามารถจัดการเวลาที่ใช้ได้จะเป็นผู้ที่มีคะแนนภาวะหมดไฟต่ำ ส่วนปัจจัยด้านความเหนื่อยล้าทางจิตใจ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงสูงสุดต่อภาวะหมดไฟในการเรียนของนิสิตนักศึกษาในงานวิจัยเชิงปริมาณ

ซึ่งทั้งผลการวิจัยทั้งสองส่วนบ่งชี้ไปในทางเดียวกันว่านิสิตนักศึกษาที่มีความเหนื่อยล้าทางจิตใจสูง แสดงออกด้วยอาการหงุดหงิด เหนื่อยล้า ขาดสมาธิ ไม่สามารถจัดการต่อสิ่งเร้าที่มารบกวนความคิด ประสิทธิภาพในการเรียนลดลง และมีแนวโน้มจะเกิดภาวะหมดไฟในการเรียนสูง ปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียน ในงานวิจัยเชิงปริมาณเป็นการประเมินการรับรู้ความสามารถด้านการเรียนของนิสิตนักศึกษาแต่ละคนว่า พวกเขาสามารถทำงานในเรื่องการเรียนให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ นิสิตนักศึกษาที่มีแนวโน้มของการรับรู้ความสามารถของตนเองด้านการเรียนสูง แสดงออกโดยการมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองสูงที่จะเรียนให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งกลุ่มนี้จะเป็นผู้ที่มีความหมดไฟต่ำ ในงานวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า นิสิตนักศึกษากลุ่มที่มีคะแนนภาวะหมดไฟต่ำ จะมีความเชื่อมั่นในตนเอง และสามารถจัดการกับความเครียดความกดดันต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผลการวิจัยเชิงคุณภาพได้เพิ่มเติมเรื่องการรับมือกับภาวะหมดไฟในการเรียน โดยทั้งสองกลุ่มมีแก่นสาระวิธีการรับมือกับภาวะหมดไฟในการเรียนที่แทบไม่แตกต่างกัน เช่น การมีเป้าหมาย ทำให้เมื่อล้มเหลว แล้วฟื้นตัวได้ไว การรู้จักเข้าใจตนเอง ให้เวลาอยู่กับตนเอง การบริหารจัดการเวลา และการมีคนรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นเพื่อน ครอบครัว ที่เข้าใจ ให้การสนับสนุนช่วยเหลือเป็นต้น ผลจากการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Kordzanganeh et al. (2021) ที่ว่านักศึกษาที่มีการจัดการเวลาที่ไม่ดีมีแนวโน้มที่จะเกิดภาวะหมดไฟในการเรียน อย่างไรก็ตามแม้ว่านักศึกษาจะมีการบริหารจัดการเวลาไม่ดี แต่หากรับรู้ความสามารถของตนเองสูง ก็จะลดโอกาสในการเกิดภาวะหมดไฟในการเรียนได้ เช่นเดียวกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่สะท้อนประสบการณ์ของนิสิตนักศึกษาที่ว่าไม่สามารถบริหารจัดการเวลาตนเองได้ ทำให้หักโหมทำงานในช่วงสอบ ผลการวิจัยที่สนับสนุนกันทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพนี้ยังเป็นไปในแนวทางเดียวกับที่ Gündoğan และ Seçer (2022) ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการแก้ปัญหาภาวะหมดไฟในการเรียนก็พบว่า การพัฒนาการบริหารจัดการเวลาให้มีประสิทธิภาพจะช่วยลดระดับภาวะหมดไฟได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

แม้การวิจัยครั้งนี้มีการออกแบบการวิจัยแบบผสมวิธีแบบข้อมูลบรรจบกัน เก็บรวบรวมและวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์ของข้อมูลด้วยวิธีเชิงปริมาณ และวิเคราะห์ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับภาวะหมดไฟในการเรียนของนิสิตนักศึกษาที่ให้มุมมองเป็นภาพกว้างและเชิงลึก อย่างไรก็ตามการวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดด้านขอบเขตของการวิจัย นั่นคือ กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2565-2566 ทั้งเพศชายและหญิง ไม่จำกัดคณะที่ศึกษา ผลการศึกษาพบว่าผู้เข้าร่วมการวิจัยเชิงปริมาณเป็นนิสิตนักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัย

ในกำกับของรัฐจำนวนเกือบร้อยละ 80 เป็นเพศหญิงถึงร้อยละ 80 และประมาณร้อยละ 15 เคยรับบริการด้านการปรึกษาเชิงจิตวิทยาหรือสุขภาพจิตมาก่อนหน้านี้ ดังนั้นการนำผลการวิจัยนี้ไปใช้อธิบายกลุ่มตัวอย่างอื่นอาจต้องพิจารณาประเด็นนี้ด้วย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยต่อไปควรมีการพิจารณาอิทธิพลของตัวแปร เช่น เพศ (ชายและหญิง) และจำนวนครั้งของการเข้ารับบริการด้านการปรึกษาเชิงจิตวิทยาหรือสุขภาพจิตมาก่อนหน้านี้เพิ่มเติมในส่วนของทั้งงานวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์นี้ได้อย่างครอบคลุมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- นิทยา มณีวงศ์. (2564). ศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยความสำเร็จการเรียนรู้ออนไลน์แอปพลิเคชันไลน์ในช่วงวิกฤต COVID-19. *ครุศาสตร์สาร*, 15(1), น. 161-173.
- พนัสนิย์ ธิติชัย และกันทิลา ทวีวิทยการ. (2564). รายงานผลการทบทวนสถานการณ์โรคโควิด-19 และมาตรการควบคุมป้องกัน ในระดับโลก และในประเทศไทย. นนทบุรี: กรมควบคุมโรค.
- พิรพรรณ อีรบุษยเวชย์. (2562). ทศนคติต่อภูมิทัศน์ด้านการส่งเสริมความรู้ถึงการฟื้นคืนพลังจากความเหนื่อยล้าทางจิตใจ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ศูนย์กลางข้อมูลเปิด. (2565). ข้อมูลสถิติจำนวนนักศึกษาปัจจุบัน ปีการศึกษา 2564 จำแนกตามกลุ่มสถาบัน ชื่อสถาบัน คณะ สาขาวิชา ระดับการศึกษา และเพศ. สืบค้นเมื่อ 27 พฤศจิกายน 2565, จาก https://data.mhesi.go.th/dataset/univ_std_11_01
- Adams, G. A. & Jex, S. M. (1997). Confirmatory factor analysis of the time management behaviour scale. *Psychological Reports*, 80, pp. 225-226.
- Amin, A. M., Rabiei, M., Amirkhiz, S. Y. Y. & Shomoossi, N. (2024). We are still to learn from our learners: A hidden curriculum developed during the covid-19 pandemic. *Teaching and Teacher Education*, 137, p. 104390.
- Creswell, J. W. & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. CA: Sage.
- Giorgi, A., Giorgi, B. & Morley, J. (2017). The descriptive phenomenological psychological method. In C. Willig & W. Stainton-Rogers (Eds.), *The SAGE handbook of qualitative research in psychology* (pp. 176-192). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Gündoğan, S. & Seğer, İ. (2022). Coping with School Burnout. *Psikiyatride Guncel Yaklasimlar*, 14(3), pp. 331-339.

- Hopstaken, J. F., Linden, D., Bakker, A. B. & Kompier, M. A. J. (2015). The window of my eyes: Task disengagement and mental fatigue covary with pupil dynamics. *Biological Psychology*, 110, pp. 100-106.
- Johansson, B. & Ronnback, L. (2014). Evaluation of the mental fatigue scale and its relation to cognitive and emotional functioning after traumatic brain injury or stroke. *International Journal of Physical Medicine & Rehabilitation*, 2(1), p. 1000182.
- Jung, I., Kim, J.-h., Ma, Y. & Seo, C. (2015). Mediating effect of academic self-efficacy on the relationship between academic stress and academic burnout in Chinese adolescents. *International Journal of Human Ecology*, 16(2), pp. 63-77.
- Kirikkanat, B. (2023). COVID-19 Related Stress and Life Satisfaction in Turkish Undergraduates: A Serial-Parallel Mediation Model. *European Journal of Psychology and Educational Research*, 6(1), pp. 23-31.
- Kordzanganeh, Z., Bakhtiarpour, S., Hafezi, F. & Dashtbozorgi, Z. (2021). The relationship between time management and academic burnout with the mediating role of test anxiety and self-efficacy beliefs among university students. *Journal of Medical Education*, 20(1), p. e112142. Retrieved October 22, 2021 from <https://brieflands.com/articles/jme-112142>
- Kristina, A. D., Loekmono, J. T. L. & Setyorini, S. (2020). The effect of role conflict on academic burnout of undergraduate Economics students. *International Journal of Research in Counseling and Education*, 4(2), pp. 98-103.
- Pintrich, P. R., Smith, D. A., Garcia, T. & McKeachie, W. J. (1993). Reliability and predictive validity of the Motivated Strategies for Learning Questionnaire (MSLQ). *Educational and psychological measurement*, 53(3), pp. 801-813.
- Schaufeli, W. B., De Witte, H. & Desart, S. (2019). *User Manual-Burnout Assessment Tool (BAT)-Version 2.0*. KU Leuven, Belgium: Internal report.

ผลของการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนภาษาและการจัดการเรียนรู้
แบบเน้นภาระงานเพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษ
ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
Effects of Implementing Integrated Computer-Assisted Language
Learning and Task-Based Learning Activities to Improve
Vocational Students' English Writing

คณพศ ทองนวล^{1*} และลาวัลย์ ศิริศรีมังกร²
Kanapod Tongnuan^{1*} and Lawarn Sirisrimangkorn²

(Received: Jan. 30, 2024; Revised: Apr. 29, 2024; Accepted: May 3, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลของการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนภาษาและการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานที่มีต่อความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษผ่านการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนภาษาและการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน ประชากรคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาการจัดการทั่วไป ของวิทยาลัยพณิชยการแห่งหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 42 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาการจัดการทั่วไป จำนวน 22 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการสอน แบบทดสอบความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษ และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่ t-test

ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนภาษาและการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน สามารถพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักศึกษาได้

คำสำคัญ: บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนภาษา การจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน

ความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษ ความพึงพอใจของนักเรียน การศึกษาสายอาชีพ

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา 30000

M.A., Student in Teaching English as a Foreign Language Program, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Nakhon Ratchasima 30000, Thailand

*Corresponding author, e-mail: kanapodthongnuan@gmail.com

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา 30000

Faculty of Humanities and Social Science, Nakhon Ratchasima Rajabhat University, Nakhon Ratchasima 30000, Thailand

ABSTRACT

The objectives of this study were to examine: 1) the effects of integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities on the English writing ability of high vocational certificate students, and 2) students' satisfaction with learning English through these integrated activities. The population consisted of 42 first-year high vocational certificate students majoring in General Management at a commercial college in Nakhon Ratchasima province. The sample included 22 first-year high vocational certificate students majoring in General Management, selected using the cluster sampling method. The research instruments were lesson plans, an English writing ability test, and a satisfaction questionnaire. Mean scores ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), and t-test were utilized to analyze the data.

The results revealed that the mean score of students' English writing ability in the post-test was significantly higher than in the pre-test at the .05 level. Additionally, the students expressed the highest level of satisfaction with learning English through integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities. This indicates that using these integrated learning activities can improve students' English writing ability.

Keywords: Computer-assisted language learning, Task-based learning,

English writing ability, Student satisfaction, Vocational education

Introduction

English language has been a vital instrument for international communication. It has been widely used in international trades, diplomacy, entertainment, telecommunications, and scientific publications including publishing newspapers or other books (Rao, 2019, p. 66). It is used to develop a better career path and further studies for non-native English learners. In Thailand, English language is a compulsory course in every level of education. The Ministry of Education has emphasized on developing students' English communication abilities in listening, speaking, reading and writing. Vocational students are expected to have effective English ability for their study and future career. They should be able to apply knowledge and skills to work and perform various tasks of the career (Vocational Education Commission, 2020). Writing

ability is very important for international communication. It is utilized for international correspondence among people from different countries around the world (Nasser, 2016, pp. 193-194). English writing affects learners' ability to learn and communicate for various purposes. It influences the process of English learning (Ali, 2022, pp. 158-159). However, many ESL/EFL students have difficulty in their English writing ability.

Many studies showed that non-native English students had difficulty in English writing. First, Fareed, Ashraf and Bilal (2016) found that non-native English undergraduate students had inadequate knowledge about appropriate vocabulary, organizing writing, and grammar, transitional and cohesive devices which affected development of English writing ability. Next, Seensanworn (2017) found that English writing was one of the most difficult English ability for non-English major students in a Thai university. They struggled with managing content and idea, pattern and the development of language use. Moreover, Siregar, Sari, Sudjoko and Yundayani (2022) discovered that Thai vocational students had difficulty in using grammar and structure, generating and developing idea, composing text's generic structure and writing process. Similarly, vocational students majoring in General Management at a vocational college in Pakchong had difficulty in English writing ability. To explain this, they were not able to compose effective sentences, lacked vocabulary and appropriate language use of the writing tasks.

Nowadays, technology has been an indispensable instruments of instruction in English classrooms. For instance, many students learn and practice language through computer program as it provides the students with instant feedback, wide range of learning resources, and joyful activities to enhance language learning. Computer-assisted language learning (CALL) is a technology that is designed for language learning (Chapelle, 2010). It is a process when a learner uses computer to improve his or her language (Beatty, 2010, p. 7). Hani (2014) stated that CALL provokes practical classroom activities affecting the improvement of four English skills; listening, speaking, reading and writing, and it promotes students' learning engagement. It also accelerates students' understanding through joyful classroom (Asrifan, Zita, Vargheese, Syamsu & Amir, 2020). Many studies were proving the advantages of implementing CALL to enhance students' English writing ability. Firstly, Jafarian, Soori and Kafipour (2012) found that the immediate feedback of CALL contributed to the development of students'

English writing in accuracy of their composition such as adjective-noun agreement, verb forms and subject-verb agreement. Secondly, Zaini and Mazdayasa (2014) found that CALL provided immediate useful feedback and helped students revise their writing work. With these advantages, the students' English writing was improved in terms of grammar, word choice, and organization. In addition, Ghufon and Nurdianingsih (2021) integrated flipped classrooms with computer-assisted language learning to improve students' writing and found that it promoted students' active learning, their responsibility, and peer collaboration which led to writing improvement. Although CALL has various advantages for language learning, there are some constraints to be considered. For example, individual learning from CALL reduced the opportunity of interaction between teachers and students (Dina & Ciornei, 2013). This led to isolation of learning and it reduced the psycho-social context while students were learning.

According to the limitation of CALL, task-based learning was utilized to enhance learner learning as its characteristics encompass collaborative and communicative learning. Task-based learning is a learning approach that encourages students to complete meaningful tasks by using the target language (Willis, 1996A, pp. 52-56). It is a work plan that urges learners to practically use language to accomplish the ultimate goal of the task (Ellis, 2003, p.16). Edwards and Willis (2005, p. 3) explained that tasks are characterized as practices of communicative purposes rather than practices of linguistic forms. The students are expected to share their achievements after finishing the tasks with other classmates. Meanwhile, general language activities encourage students to practice linguistic forms of the language. There are three teaching phases of task-based learning (Willis, 1996B): pre-task, task cycle, and focus on form. Firstly, the pre-task prepares students for doing the main task by providing the students with language forms and knowledge needed for doing the main task. Secondly, the task cycle encourages students to do the main task through using target language. It consists of task, planning and report. To explain this, the students do the main task in the task cycle and share problems that they have found. Finally, the focus on form allows students to review language forms and vocabulary with the teacher and practice language use through activities. Task-based learning has made important pedagogical implications to language teaching and learning. It encourages students to interact

naturally and the language will be understood as a communicative tool rather than specific linguistic goals (Riska, 2021). It also increases students' participation, provides context to speak, eases anxiety, and promotes enjoyment (Bao & Du, 2015). These advantages enable students to acquire communicative language while performing the tasks. Yundayani and Ardiasih (2021) found that task-based learning materials were suitable for fostering learning desire to write and it boosted learners' enthusiasm and learning engagement. However, a teacher requires much time to clarify a task in the pre-task phase of task-based learning. So, the teacher had limited time in this process which affected students' time to learn (Sholeh, 2020).

In conclusion, various studies revealed the effectiveness of CALL and task-based learning on English writing ability. To explain this, CALL provides wider resources, useful teaching features, and interesting activities for the students to learn language; moreover, task-based learning focuses on communicative purpose in language learning (Robinson, 2011). Integration of CALL and task-based learning activities could improve students' English writing ability through authentic learning resources and a collaborative learning environment. Even though studies are showing the benefits of CALL and task-based learning, few research studies are focusing on the integration of CALL and task-based learning activities with high vocational certificate students' English writing ability. Hence, this study aimed to ascertain the effects of integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities on vocational students' English writing ability.

Research Objectives

1. To examine the effects of integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities on English writing ability of first-year high vocational certificate students.
2. To examine students' satisfaction towards learning English through integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities.

Significance of the Research

1. The findings can provide a teaching model which uses integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities to promote vocational students' English writing ability.
2. Teachers can apply the integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities in English writing classes.
3. The findings can be useful for English teachers to implement writing activities for their students.

Conceptual Framework

This study was pre-experimental design; one group pre-test and post-test design. It aimed to examine the effects of implementing integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities on vocational students' English writing ability. Also, this study aimed to examine students' satisfaction towards learning English through integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities. It was expected that integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities would effectively promote students' English writing ability. The independent variable was teaching English through integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities. The dependent variables were students' English writing ability and their satisfaction towards learning English through integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities. The conceptual framework of this study was based on computer-assisted language learning that integrated with task-based learning framework (Willis, 1996B).

Independent variable

Dependent variables

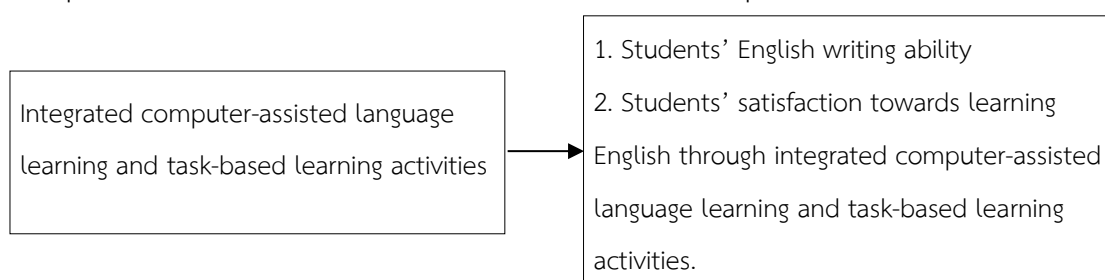

Figure 1 Conceptual framework

Research Methodology

1. Population and samples

The population of the present study was 42 first-year high vocational certificate students majoring in General Management in the second semester of the academic year 2022 at a vocational college. The population was arranged using mixed ability classes. The samples were 22 first-year high vocational certificate students majoring in General Management who studied English for Service Business in the second semester of the academic year 2022 at a vocational college in Pakchong, Nakhon Ratchasima province. In this study, the samples were selected by using the cluster-random sampling method.

2. Instrumentation

2.1 The instrument used for research procedures was lesson plans which were designed according to task-based learning adapted from Willis (1996B) and integrated with computer-assisted language learning activities. The lesson plans consisted of four topics; 1) Describing characteristics of service business 2) Giving information of service business 3) Dealing with customer's request, and 4) Conducting a job interview. These topics were designed based on content and learning objectives of English for Service Business course. The whole lesson plans lasted totally 12 hours.

The teaching steps were based on the task-based learning adapted from Willis's framework (1996). The framework presents explicit and coherent orders of learning activities with integrated-four skills of language. The three phases of task-based learning were implemented as follows:

2.1.1 Pre-task: this phase aimed to promote learning acquisition of the students so that they were ready to perform the main task. Firstly, the students were introduced to the topic and language patterns through Google Classroom. Next, the students worked in groups on exercises relying on vocabulary and writing patterns to prepare themselves for the main task.

2.1.2 Task cycle: in this phase students performed the main task and reported what they had done. The students worked in groups to do the main task. Important vocabulary, examples of writing, and useful websites were provided in Google Classroom so that the students could access and apply the knowledge from

those materials to perform the main task. After that, the students prepared to report problems and interesting issues that they had noticed while performing the task. At the end of this phase, the students presented what they encountered while performing the task.

2.1.3 Focus on form: in this phase the students reviewed what they had learned from the main task. The students worked in groups to review language forms of the previous writing task. Then, they practiced the language use through assignment provided in Google Classroom.

2.2 The instruments used for data collection were an English writing ability test and a satisfaction questionnaire. The English writing ability test consisted of one part relying on writing a business email. It aimed to assess students' English writing ability in the following aspects: 1) language use, 2) capitalization and punctuation, 3) grammar and spelling, 4) length, and 5) salutation and closing (Brown, 2017). The experts' evaluation on the English writing ability test was 4.00. Two-rater reliability was analyzed using Pearson Product-Moment correlation. The reliability between the two raters was 0.74. The questionnaire was used to examine students' satisfaction with learning English through integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities. There were two parts: closed-ended and open-ended questions. The variability of the questionnaire was 4.00.

3. Data collection

The data were collected in the second semester of the academic year 2022. The students completed pre-tests before learning English through integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities. After that, they learned English through four lesson plans constructed by using integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities. At the end of the lessons, the students completed post-tests to assess their English writing ability and completed the satisfaction questionnaire to examine their satisfaction with learning English through integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities.

4. Data analysis

The data from the English writing ability pre-tests and post-test were analyzed by using mean ($\bar{X}$) and standard deviations (S.D.). Then, the obtained data were analyzed for normality by using Kolmogorov-Smimov (K-S) test. Next, the data gained were analyzed by using t-test for the dependent samples. The data from the satisfaction questionnaire were analyzed using mean ($\bar{X}$) and standard deviations (S.D.) and the data from open-ended part was analyzed using content analysis.

5. Research results

The results of effects of integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities on students' English writing ability are shown in Table 1 and Table 2.

Table 1 The students' pre-test and post-test scores on English writing ability before and after learning English through integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities.

Students No.	Pre-test (Score 20)	Post-test (Score 20)
1	10	11
2	10	17
3	7	11
4	7	12
5	9	13
6	10	12
7	8	16
8	12	13
9	12	14
10	10	13
11	12	14
12	9	16
13	8	15

Table 1 (Cont.)

Students No.	Pre-test (Score 20)	Post-test (Score 20)
14	9	14
15	8	12
16	10	13
17	9	9
18	9	18
19	10	16
20	8	11
21	12	11
22	11	13
($\bar{X}$)	9.55	13.36
(S.D.)	1.57	2.26

According to the Table 1, it can be seen that before the students learned English through integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities, the highest pre-test score of English writing ability pre-test was 12 marks while the lowest one was 7 marks. After that, the highest post-test score of English writing ability post-test was 18 marks while the lowest one was 9 marks. The most sample students obtained higher scores in the post-test than pre-test.

Table 2 Comparison of mean score of English ability tests from the students

English writing ability test	Total mean score ($\bar{X}$)	S.D.	t	Sig
Pre-test	9.55	1.57	6.67*	0.00
Post-test	13.36	2.26		

* p < .05

In reference to Table 2, the English writing ability of students after learning English through integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities was higher than that before the experiment at a significant level of .05. It indicates that students' English writing ability improved after learning English through integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities.

Table 3 The students' satisfaction towards learning English through integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities

Perspective	($\bar{X}$)	S.D.	Meaning
1. Satisfaction on learner's improvement	4.53	0.06	Highest
2. Satisfaction on the implementation of the constructed lesson plans	4.51	0.04	Highest
3. Satisfaction on application for future	4.55	0.07	Highest
Total	4.53	0.01	Highest

As shown in Table 2, firstly, the results revealed that the third category, "satisfaction on application for future" had the highest average mean score at a high satisfaction level ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.07). Secondly, it was followed by "satisfaction on learners' improvement" ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.06). Lastly, it was "satisfaction on the implementation of the constructed lesson plans" ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.04). In conclusion, all three categories had the average mean score at a highest satisfaction level.

According to the open-ended part of the satisfaction questionnaire, there was one students who suggested that he would like to actively participate in more different and exciting activities.

Conclusion

The findings of this study revealed that the mean scores of students' English writing ability from the post-test was significantly higher than that of the pre-test at .05 level. Additionally, the students' satisfaction towards learning English through

integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities was at a highest level.

Discussions

According to the results of this study, integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities showed positive effects on students' English writing ability. There were reasons proving that integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities positively affected students' English writing ability which are discussed below.

Firstly, integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities allowed students to practice writing through well-organized series of writing tasks. The students learned language forms and how to organize idea through the writing tasks, and they practiced writing in teaching platform. When they performed the main task in their groups, they applied what they had learned from the pre-task phase. Moreover, interesting activities and instant feedback were significant reinforcement leading students to concentrate on writing. With these reasons, integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities encouraged them to focus on writing and ensured their effort efficiently. This is similar to Kafipour, Mahmoudi, and Khojasteh's study (2018) indicating that implementation of task-based instruction was effective on students' English writing in terms of sentence mechanics, language use, vocabulary and organization of idea. Additionally, it is in line with the study of Hani (2014) showing that CALL encouraged students' involvement in class and integrated four skills; listening, speaking, reading, and writing.

Secondly, integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities engaged students in collaborative writing. Since the students had to collaborate with their friends while doing the tasks, they helped each other to perform and accomplish the tasks. Additionally, working with the same-aged person reduced stress in terms of exchanging ideas and making language mistakes. This promoted friendly atmosphere in the classroom so the students gradually improved English writing ability. This is similar to the study of Yundayani and Ardiasih (2021)

which revealed that task-based instruction fostered a desire to learn, activated students, and encouraged their engagement in the learning process. Additionally, the students were encouraged to interact with others which promoted cooperative learning of the students. This proved Riska's explanation (2021) stating that task-based learning encouraged students to interact naturally. In this study, computer-assisted language learning was utilized for the sake of functional learning features, interesting learning and opportunity to access a variety of learning resources. Meanwhile, task-based learning provoked the students' authentic interaction through a series of meaningful tasks. Integrating these two approaches provided the students with learning reinforcement, real-world communication, and opportunity to explore authentic writing tasks which significantly affected improvement of their English writing ability.

Next, the results of the study showed that students had positive satisfaction towards learning English through integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities. This is similar to the study of Intasuk, Thienpermpool, Torut, and Sukamolson (2021) who used North Thai cultural content and a task-based approach to teach students communicative reading-writing. The results showed that the students were satisfied towards implementing task-based learning in the classroom.

In conclusion, teaching English through integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities promotes English writing ability. This proves that integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities can be implemented in teaching English writing since it increases students' engagement in writing tasks both individually and collaboratively. Besides, the students had positive satisfaction towards learning English through integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities. Collaborative learning environment encourages students to help each other to accomplish tasks and practice writing. These all help the students to learn and improve their English writing ability.

Recommendations

Recommendations for instruction and further studies are identified as follows:

1. Recommendations for instruction

1.1 Teachers should encourage students to engage in CALL activities since using CALL provides students with chances to access to irrelevant websites.

1.2 Teachers should effectively manage time in TBI lessons since task-based learning and teaching require much time to accomplish three phases.

2. Recommendations for further study

2.1 Further studies should be conducted with longer period and larger sample group to find out different effects of integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities.

2.2 Further studies should be conducted to investigate effects of integrated computer-assisted language learning and task-based learning activities on other three English abilities; listening, reading or speaking to see if it works with the other abilities.

Acknowledgements

This thesis was funded by Graduate School Nakhon Ratchasima Rajabhat University in academic year 2022.

References

- Ali, H. H. H. (2022). The importance of the four English language skills: Reading, writing, speaking, and listening in teaching Iraqi learners. *Humanitarian and Natural Sciences Journal*, 3(2), pp. 158-159.
- Asrifan, A., Zita, C. T., Vargheese, K. J., Syamsu, T. & Amir, M. (2020). The effects of CALL (Computer assisted language learning) toward the students' English achievement and attitude. *Journal of Advanced English Studies*, 3(2), pp. 94-106.
- Bao, R. & Du, X. (2015). Implementation of task-based language teaching in Chinese as a foreign language: benefits and challenges. *Language, Culture and Curriculum*, 28(3), pp. 291-310.
- Beatty, K. (2010). *Teaching & researching Computer-assisted language learning*. London: Pearson Education Limited.

- Brown, J. D. (2017). Developing and using rubrics: Analytic or holistic. *Shiken (JALT Testing & Evaluation SIG Newsletter)*, 21(2), pp. 20-26.
- Chapelle, C. A. (2010). The spread of computer-assisted language learning. *Language teaching*, 43(1), pp. 66-74.
- Dina, A. T. & Ciornei, S. I. (2013). The advantages and disadvantages of computer assisted language learning and teaching for foreign languages. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 76(1), pp. 248-252.
- Edwards, C. & Willis, J. R. (Eds.). (2005). *Teachers exploring tasks in English language teaching*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Ellis, R. (2003). *Task-based language learning and teaching*. Great Clarendon Street: Oxford University Press.
- Fareed, M., Ashraf, A. & Bilal, M. (2016). ESL learners' writing skills: Problems, factors and suggestions. *Journal of education and social sciences*, 4(2), pp. 81-92.
- Ghufron, M. A. & Nurdianingsih, F. (2021). Flipped classroom method with computer-assisted language learning (CALL) in EFL writing class. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 20(1), pp. 120-141.
- Hani, N. A. B. (2014). Benefits and barriers of computer assisted language learning and teaching in the Arab world: Jordan as a model. *Theory and Practice in Language Studies*, 4(8), pp. 1609-1615.
- Intasuk, B. Thienpermpool, P. Torut, S. Torut, B. & Sukamolson, S. (2021). Using Northern Thai cultural content and task-based approach in teaching students' communicative reading-writing. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 9(1), pp. 63-77.
- Jafarian, K., Soori, A. & Kafipour, R. (2012). The effect of computer assisted language learning (CALL) on EFL high school students' writing achievement. *European Journal of Social Sciences*, 27(2), pp. 138-148.
- Kafipour, R., Mahmoudi, E. & Khojasteh, L. (2018). The effect of task-based language teaching on analytic writing in EFL classrooms. *Cogent Education*, 5(1), pp. 1-16.
- Nasser, A. N. A. (2016). Teaching the writing skill to Yemeni EFL learners: The importance and challenge. *South-Asian Journal of Multidisciplinary Studies (SAJMS)*, 3(6), pp. 191-203.

- Rao, P. S. (2019). The role of English as a global language. *Research Journal of English*, 4(1), pp. 65-79.
- Riska, F. (2021). *The influence of using task-based learning through students' ability in writing recount text at the second semester of eight grade students of SMP AL-Huda Jatiagung Lampung Selatan in the academic year 2020/2021* (Doctoral dissertation in English Education, Universitas Islam Negeri Raden Intan Lampung).
- Robinson, P. (2011). Task-based language learning: A review of issues. *Language learning*, 61, pp. 1-36.
- Seensangworn, P. (2017). Writing problems and writing strategies of English major and non-English major students in a Thai university. *MANUTSAT PARITAT: Journal of Humanities*, 39(1), pp. 113-136.
- Sholeh, M. B. (2020). Implementation of task-based learning in teaching English in Indonesia: Benefits and problems. *Language Circle: Journal of Language and Literature*, 15(1), pp. 1-9.
- Siregar, S. P. E., Sari, F., Sudjoko, S. & Yundayani, A. (2022). Dealing with English writing skills: Through the eyes of vocational students. *Eureka: Journal of Educational Research*, 1(1), pp. 18-28.
- Vocational Education Commission. (2020). *The Curriculum of Business Administration in Management*. Retrieved April 13, 2020, from <https://bsq.vec.go.th/Portals/9/Course/30/2563/30200/30215v11>
- Willis, J. (1996A). A flexible framework for task-based learning. *Challenge and change in language teaching*, 52(1), pp. 52-62.
- _____. (1996B). *A framework for Task-Based Learning*. Essex: Addison-Wesely Longman.
- Yundayani, A. & Ardiasih, L. S. (2021). Task-based material design for academic purposes: Learners' English writing skill improvement. *Studies in English Language and Education*, 8(1), pp. 258-275.
- Zaini, A. & Mazdayasna, G. (2014). The effect of computer assisted language learning on the development of EFL learners' writing skills. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 98(1), pp. 1975-1982.

คำแนะนำสำหรับการส่งบทความตีพิมพ์

นโยบายและวัตถุประสงค์

Ratchaphruek Journal (วารสารราชพฤกษ์) เป็นวารสารวิชาการของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ซึ่งเป็นวารสารที่ตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานทางวิชาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้กำหนดขอบเขตสาขาวิชาย่อย (Sub-Subject Area) ของวารสารแบ่งเป็น 5 สาขาวิชาย่อย ได้แก่ ศิลปะทั่วไปและมนุษยศาสตร์ (General Arts and Humanities) จิตวิทยาพัฒนาการและการศึกษา (Developmental and Educational Psychology) สังคมศาสตร์ทั่วไป (General Social Sciences) การศึกษา (Education) และรัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration) สำหรับคณาจารย์/ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งในและนอกสถาบัน เพื่อเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล ประสพการณ์ ผลงานระหว่างอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา กับสถาบันการศึกษาอื่นๆ ในรูปของบทความวิชาการหรือบทความวิจัยตามขอบเขตสาขาวิชาที่กำหนด โดยกำหนดเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ คือ

- ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เมษายน
- ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม
- ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน-ธันวาคม

เกณฑ์การตีพิมพ์

1. บทความที่ส่งมาเพื่อเผยแพร่ **ต้องเป็นบทความใหม่ที่อยู่ในสาขาวิชาย่อยตามที่กำหนด** โดยไม่เคยพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร รายงาน หรือสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น ทุกบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารนี้ ต้องผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องกับบทความอย่างน้อย 2-3 ท่าน ในการพิจารณาบทความ 1 เรื่อง โดยมีรูปแบบการกลั่นกรองบทความก่อนการตีพิมพ์แบบ Double-blind peer review

2. ประเภทผลงานที่ตีพิมพ์ มี 2 ประเภท ดังนี้

2.1 บทความวิจัย (Research Article) เป็นผลงานที่ต้องการนำเสนอผลการศึกษาและรายงานผลการวิจัยของผู้เขียนหรือกลุ่มผู้เขียนได้ค้นคว้าวิจัยด้วยตัวเอง เป็นบทความที่มีการค้นคว้าอย่างมีระบบและมีความมุ่งหมายชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ หรือการนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์

2.2 บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นผลงานที่ต้องการเสนอความรู้ทั่วไปหรือแนวคิดใหม่ๆ เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์วิจารณ์หรือนำเสนอเป็นองค์ความรู้ใหม่เชิงสังเคราะห์ พร้อมมีการแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของผู้เขียนเพิ่มเติมด้วย เพื่อเป็นความรู้ที่มีประโยชน์แก่ผู้อ่าน

การเตรียมต้นฉบับ

1. ผลงานวิจัย/วิชาการ ที่รับพิจารณาตีพิมพ์ ต้องพิมพ์ด้วยกระดาษขนาด A4 แบบหน้าเดียว ตั้งค่าน้ำกระดาษโดยเว้นขอบซ้ายและด้านบน 1.5 นิ้ว (3.81 ซม.) เว้นขอบขวาและด้านล่าง 1 นิ้ว (2.54 ซม.) ใช้อักษร TH SarabunPSK ขนาด 18-point สำหรับชื่อเรื่อง ขนาด 16-point สำหรับหัวข้ออื่นๆ และเนื้อหา ให้กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัด 1 เท่าปกติ หรือ 1.0 line single และจัดข้อความกระจายแบบไทย (Thai Distributed) ความยาวไม่เกิน 15 หน้า (กรณีที่ไม่เป็นไปตามที่กำหนด กองบรรณาธิการจะไม่รับพิจารณา)

2. องค์ประกอบของบทความ

2.1 บทความวิจัย ต้องมีองค์ประกอบเรียงตามลำดับ ดังนี้

2.1.1 ชื่อเรื่อง (Title) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.1.2 ชื่อผู้แต่ง (Authors) ระบุทุกคน กรณีมีผู้ร่วมวิจัยมากกว่า 6 คน ให้ใช้ชื่อผู้วิจัยคนแรกกับคำว่า “และคณะ” พร้อมแทรกเชิงอรรถด้านล่างของหน้าแรก เพื่อระบุรายละเอียดของผู้แต่งแต่ละคนตามหมายเลขที่กำกับ ประกอบด้วย ข้อมูลสถานภาพผู้แต่ง หน่วยงานที่สังกัดหรือสถาบันการศึกษา ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุอีเมลของผู้แต่ง

2.1.3 บทคัดย่อ (Abstract) ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทยความยาวประมาณ 250 คำ ของแต่ละภาษา ให้นำเสนอบทคัดย่อภาษาไทย ตามด้วยภาษาอังกฤษ โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหาโดยสรุป เช่น วัตถุประสงค์การวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และผลการวิจัย อย่างต่อเนื่องกัน

2.1.4 คำสำคัญ (Keywords) ให้ระบุคำที่สอดคล้องกับชื่อเรื่อง เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการค้นหา/สืบค้น ประมาณ 3-5 คำ ต่อย้ายจากบทความคัดย่อ โดยพิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย เฉพาะชื่อหัวข้อให้พิมพ์ตัวหนา คำสำคัญภาษาไทยให้ใช้การเว้นวรรค 2 วรรค ส่วนภาษาอังกฤษให้ใช้จุลภาคคั่นระหว่างคำ

2.1.4 ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วยหัวข้อ ดังนี้

2.1.4.1 บทนำ (ครอบคลุมความสำคัญ และที่มาของปัญหาการวิจัย)

2.1.4.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1.4.3 สมมุติฐานการวิจัย

2.1.4.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1.4.5 วิธีดำเนินการวิจัย (ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล/ทดลอง วิธีดำเนินการวิจัย/ทดลอง การวิเคราะห์ข้อมูล)

2.1.4.6 สรุปผลการวิจัย

2.1.4.7 อภิปรายผล

2.1.4.8 ข้อเสนอแนะ (ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะในการการทํารวบรวมข้อมูล)

2.1.4.9 เอกสารอ้างอิง ให้ใช้การอ้างอิงตามรูปแบบ APA แบบระบบนาม-ปี (Name-Year System) โดยระบุชื่อผู้แต่งและปีพิมพ์ของเอกสารไว้ข้างหน้าหรือข้างท้ายของข้อความที่ต้องการอ้าง ในส่วนของการอ้างอิงท้ายบทความ ผู้เขียนจะต้องรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมด ที่ผู้เขียนใช้อ้างอิงในการเขียนบทความ และจัดเรียงตามตัวอักษรชื่อผู้แต่ง ผู้เขียนสามารถดาวน์โหลดรูปแบบการอ้างอิงได้จากหน้าเว็บไซต์ (โดยกองบรรณาธิการกำหนดการเขียนอ้างอิงตามคู่มือการทำวิทยานิพนธ์และภาคินพนธ์ ปี 2559 ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา)

2.2 บทความวิชาการ ต้องมีองค์ประกอบเรียงตามลำดับ ดังนี้

2.2.1 ชื่อเรื่อง ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อบทความภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ (Capital Letter) ตัวแรกของทุกคำ ยกเว้นคำบุพบทใช้ตัวอักษรพิมพ์เล็ก

2.2.2 ชื่อผู้แต่ง ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.2.2.1 ชื่อผู้เขียนทุกคน (ระบุเฉพาะชื่อและนามสกุลโดยไม่ต้องมีคำนำหน้าชื่อตำแหน่งทางวิชาการ)

2.2.2.2 หน่วยงานที่สังกัดของผู้เขียนทุกคน (สาขาวิชา ภาควิชา มหาวิทยาลัย/หน่วยงานที่สังกัด) ระบุตำแหน่ง หน่วยงานที่สังกัด e-mail ของผู้เขียนทุกคน โดยใช้หมายเลขตามลำดับ

2.2.3 บทคัดย่อ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวไม่เกิน 250 คำ เขียนให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์

2.2.4 คำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 5 คำ

2.2.5 บทนำ เขียนให้กระชับและเข้าใจง่าย

2.2.6 เนื้อความ เขียนให้มีการทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.2.7 บทสรุป เขียนให้กระชับครอบคลุมเนื้อความที่กล่าวไว้

2.2.8 เอกสารอ้างอิง การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง ให้ใช้การอ้างอิงแบบระบบนาม-ปี (Name-Year System) โดยระบุชื่อผู้แต่งและปีพิมพ์ของเอกสาร ไว้ข้างหน้าหรือข้างท้ายของข้อความที่ต้องการอ้าง ผู้เขียนจะต้องรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมด ที่ผู้เขียนใช้อ้างอิงในการเขียนบทความ และจัดเรียงตามลำดับตัวอักษรชื่อผู้แต่ง ผู้เขียนสามารถดาวน์โหลดรูปแบบการอ้างอิงได้จากหน้าเว็บไซต์ (โดยกองบรรณาธิการกำหนดการเขียนอ้างอิงตามคู่มือการทำวิทยานิพนธ์และภาคินพนธ์ ปี 2559 ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา)

การส่งบทความ

1. ผู้ส่งบทความต้องมีคำรับรองว่าบทความของตนไม่เคยตีพิมพ์ในวารสาร รายงาน หรือสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น นำส่งพร้อมบทความในการลงทะเบียนขอรับตีพิมพ์ (ดาวน์โหลดจากหน้าเว็บไซต์)

2. ผู้ส่งบทความต้องนำส่งแบบฟอร์มประกอบการพิจารณาผลงานที่จะส่ง ดังนี้

R1-แบบรับรองการพิจารณาบทความ (สำหรับผู้แต่ง)

R2- แบบรับรองการพิจารณาบทความวิจัย (สำหรับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์)

R3-แบบประเมินตนเองรายการนำส่ง-บทความวิจัย

R4-แบบประเมินตนเองรายการนำส่ง-บทความวิชาการ

ในการตรวจสอบรายการนำส่งบทความวิจัย/วิชาการ เพื่อขอรับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารราชพฤกษ์ (ดาวน์โหลดจากหน้าเว็บไซต์)

3. หากรูปแบบการพิมพ์ไม่เป็นตามกำหนดของการเตรียมต้นฉบับ และไม่นำส่งหรือแนบเอกสารแบบฟอร์มดังข้อ 2 ให้ครบถ้วน กองบรรณาธิการจะไม่รับพิจารณาบทความ

4. การชำระเงิน ผู้ส่งบทความจะต้องชำระเงินค่าลงทะเบียนตีพิมพ์เมื่อผ่านการพิจารณาเบื้องต้นจากกองบรรณาธิการ ก่อนเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต่อไป โดยอัตราค่าลงทะเบียนตีพิมพ์ผลงานวารสารราชพฤกษ์ เป็นไปตามประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ที่ 1320/2564 เรื่อง กำหนดอัตราค่าลงทะเบียนตีพิมพ์ผลงานฯ ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2564 ที่มีการเปลี่ยนแปลงค่าลงทะเบียนตีพิมพ์ผลงานในวารสารราชพฤกษ์ ดังนี้

4.1 กรณีที่ 1 การพิจารณาตรวจสอบบทความ ตามกระบวนการปกติ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ จำนวน 2 คน สำหรับบุคคลภายใน 2,500 บาท / บุคคลภายนอก 4,000 บาท

4.2 กรณีที่ 2 สำหรับผู้นิพนธ์ที่ต้องการให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาประเมินบทความ จำนวน 3 คน สำหรับบุคคลภายใน 4,000 บาท / บุคคลภายนอก 6,000 บาท

****ให้มีผลสำหรับผู้ส่งบทความผ่านระบบ ThaiJo ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2564 เป็นต้นไป จนกว่าจะมีประกาศเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้การชำระเงินแล้วไม่ใช่ว่าการยืนยันผลการพิจารณารับตีพิมพ์ ขึ้นอยู่กับคุณภาพของผลงานที่ส่งและผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิด้วย ให้ผู้นิพนธ์ชำระค่าลงทะเบียนโดยการโอนเงินเมื่อได้รับการติดต่อจากผู้ดูแลวารสารเท่านั้น และไม่สามารถคืนเงินได้ทุกกรณี**

การติดต่อสอบถามในการจัดส่งบทความ

กองบรรณาธิการวารสาร Ratchaphruek Journal (วารสารราชพฤกษ์)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000
โทร. 0-4400-9009 ต่อ 1581 / เบอร์มือถือ 064-2138688
e-mail: ratchaphruekjournal@nrru.ac.th, ratchaphruekjournal@gmail.com

ผู้สนใจส่งบทความ สามารถลงทะเบียนส่งบทความได้ที่

<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/Ratchaphruekjournal>

“บทความและข้อความที่ลงตีพิมพ์ในวารสารเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน
กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป ในกรณีที่มีการลอกเลียนหรือแอบอ้าง
โดยปราศจากการอ้างอิงหรือทำให้เข้าใจผิดว่าเป็นผลงานของผู้เขียน
กรุณาแจ้งให้ทางกองบรรณาธิการทราบด้วยจะเป็นพระคุณยิ่ง”

รูปแบบการเขียนอ้างอิงในบทความของวารสารราชพฤกษ์ตามรูปแบบ APA Style (American Psychological Association)

การอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลในเนื้อหาถือเป็นจรรยาบรรณของผู้เขียนและเป็นการให้เกียรติแก่เจ้าของความคิด ทฤษฎีที่นำมากล่าวอ้าง นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านได้ติดตามศึกษาค้นคว้าแหล่งข้อมูลต่างๆ เหล่านั้นได้ถูกต้อง กองบรรณาธิการจึงได้กำหนดให้เขียนการอ้างอิงตามคู่มือการทำวิทยานิพนธ์และภาคนิพนธ์ ปี 2559 ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เป็นการเขียนอ้างอิงแทรกในเนื้อหาแบบ APA Style (6th ed.) และเขียนอ้างอิงแบบระบบนาม-ปี (Name-Year System) ซึ่งมีส่วนประกอบสำคัญสองส่วน คือ ผู้แต่ง กับ ปีที่พิมพ์หรือปีที่เผยแพร่ หากอ้างอิงจากสื่อสิ่งพิมพ์จะมีส่วนที่สามเพิ่มเข้ามา คือ เลขหน้าที่ใช้ในการอ้างอิงสำหรับรายละเอียดอื่นๆ เช่น ชื่อเรื่อง ครั้งที่พิมพ์ สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ ฯลฯ จะแสดงไว้ในหน้ารายการอ้างอิงโดยรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนใช้อ้างอิงที่ปรากฏเฉพาะในบทความเท่านั้น และจัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ดังนี้

1. การอ้างอิงในเนื้อหา

ในกรณีงานนิพนธ์ที่นำมาอ้างอิง มีผู้แต่ง 1-2 ให้ระบุทุกคน หากมีผู้แต่งตั้งแต่ 3-6 คน การเขียนอ้างอิงครั้งแรก ลงข้อมูลเต็มรูปแบบ คือ ลงชื่อผู้แต่งทุกคนคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค ตามด้วยคำว่า “และ” หรือ and หรือ & แล้วแต่กรณีและตามด้วยปีพิมพ์ แต่ในการเขียนอ้างอิงครั้งต่อมาให้ลงข้อมูลย่อ คือ ชื่อผู้แต่ง 1 ตามด้วย “และคณะ” หรือ et al. คั่นด้วยจุลภาคตามด้วยปีพิมพ์

1.1 การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ

ตัวอย่าง

นางลักษณ์ วิรัชชัย (2545)
นางลักษณ์ วิรัชชัย, ดรณิ รัชชพัทธ และสุวิมล ว่องวาณิช (2544, น. 32)
พัชรินทร์ บุญเทียม (2553, น. 38-39)
Alamazi (1993, p. 48)
Giddings (1991, pp. 149-153)
Edstrom et al. (2008)
Hoban, Yadin and Tabor (1999)

1.2 การอ้างอิงในเนื้อหาท้ายข้อความ

ตัวอย่าง

(ทรรคนะ ใจชุ่มชื่น, 2543)
(ประภัสสร พูลโรจน์, 2543)
(อมร รักษาสัตย์, 2544, น. 39-45)
(Poole, 2002, pp. 278-279)

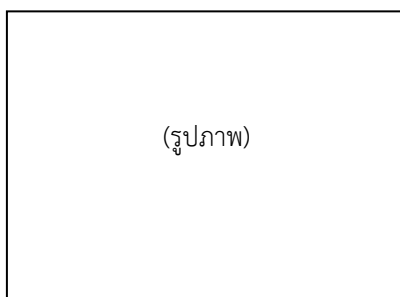
1.3 เลขหน้า

การอ้างอิงเฉพาะข้อความบางหน้า ให้เพิ่มเครื่องหมายจุลภาค (Comma) ต่อจากปีพิมพ์ตามด้วยตัวอักษรย่อของหน้า คือ น. และของ page (อ้างหน้าเดียว) และ pages (อ้างมากกว่า 1 หน้า) คือ p. และ pp. (ภาษาอังกฤษ) ตามลำดับและตามด้วยเลขหน้า อยู่ในเครื่องหมายวงเล็บเช่น อมร รักษาสัตย์ (2544, น. 39-45) Alamazi (1993, p. 48)

2. การอ้างอิงแหล่งที่มาของภาพประกอบ

อาจเป็นภาพหรือรูปที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเองหรือนำมาจากแหล่งอื่นให้พิมพ์ด้วยตัวปกติ รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16point พิมพ์ชิดซ้าย หากชื่อภาพยาวเกินกว่า 1 บรรทัดให้พิมพ์บรรทัดที่สองตรงกับคำแรกของชื่อภาพ

กรณีที่ 1 เป็นภาพที่นำมาจากแหล่งอื่นให้ระบุแหล่งที่มา นำไปเขียนรายการอ้างอิงท้ายบทความ

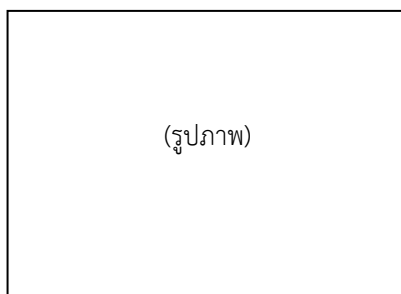
ภาพที่ 1 ชื่อภาพตัวปกติ (TH.SarabunPSK, 16.pt.).....

Figure 1

ที่มา: ชื่อผู้แต่ง (ปี, เลขหน้า) เช่น จินตนา ราชพฤกษ์ (2562, น. 15)

ที่มา: Logley et al. (2003, p. 43)

กรณีที่ 2 เป็นภาพที่ผู้เขียนถ่าย/วาด/สร้างสรรค์ขึ้นเองหรือเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ภาพนั้นให้อธิบายไว้ในเนื้อหาด้วย เช่น ลักษณะของการสร้างสรรค์ภาพนี้ขึ้น และระบุที่มาว่าถ่ายเมื่อวันที่เท่าไร ณ สถานที่ใด (ถ้ามี) เพื่อแสดงถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยไม่ต้องนำไปเขียนรายการอ้างอิงท้ายบทความดังตัวอย่างในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การปั้นหม้อดินเผาด่านเกวียน (TH SarabunPSK, 16 pt.)

ที่มา: ประดิษฐ์ ราชพฤกษ์ ถ่ายเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2564 ณ ศูนย์การเรียนรู้ด่านเกวียน

3. การอ้างอิงจากการสื่อสารระหว่างบุคคล

การสื่อสารระหว่างบุคคล ที่ไม่มีการจัดเก็บข้อมูลเป็นระบบ เช่น การสื่อสารทางจดหมาย การสัมภาษณ์ การสนทนาทางโทรศัพท์ การสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ ข้อความกระดานข่าว จะมีเฉพาะการอ้างอิงในเนื้อหา แต่ในรายการอ้างอิงท้ายบทหรือเล่มไม่มีตามรูปแบบ ดังนี้

(ชื่อผู้สื่อสาร, // การสื่อสารระหว่างบุคคล, // วันที่ เดือน พ.ศ.)

การอ้างอิงในเนื้อหาหน้าข้อความ

สมคิด ใจดี (การสื่อสารระหว่างบุคคล, 11 มิถุนายน 2564)

การอ้างอิงในเนื้อหาท้ายข้อความ

(สมคิด ใจดี, การสื่อสารระหว่างบุคคล, 11 มิถุนายน 2564)

4. การลงรายการอ้างอิงท้ายบทความ

บรรทัดแรกของแต่ละรายการจะพิมพ์ชิดขอบโดยไม่เว้นระยะ แต่ถ้ารายการนั้นพิมพ์ไม่จบในบรรทัดเดียว ให้พิมพ์ต่อในบรรทัดที่ 2 โดยเว้นระยะเข้าไป 7 ตัวอักษร (เริ่มพิมพ์ตัวที่แปด) หรือเยื้อง 1.5 ซม. เว้นวรรคแต่ละรายการดังตัวอย่าง (/) (ใส่ตัวเอียงที่รายการตัวสีแดง) ตามรูปแบบ ดังนี้

4.1 หนังสือ

ผู้แต่ง. // (ปีพิมพ์) // ชื่อเรื่อง // (พิมพ์ครั้งที่) // สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

จุมพต สายสุนทร. (2552). *กฎหมายระหว่างประเทศ* (พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ปิยะ นากสงค์ และพันธุ์วี วรสิทธิกุล. (2545). *คู่มือฟังเพลงเล่นเกมร้องคาราโอเกะ*. กรุงเทพฯ: ชัคเซสมิเดีย.

สุกมาส อังศุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ และรัชชนะนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์. (2551). *สถิติวิเคราะห์สำหรับ*

การวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. กรุงเทพฯ:

มิสชั่นมีเดีย.

Harris, M. B. (1995). *Basic statistics for behavioral science research*. Boston: Allyn and Bacon.

Magee, J. & Kramer, J. (2006). *Concurrency state models & java programs*. West Sussex,

UK: John Wiley.

4.2 หนังสืออ้างอิง

1) อ้างอิงทั้งเล่ม

ผู้แต่ง. // (ปีพิมพ์) // ชื่อเรื่อง // (พิมพ์ครั้งที่) // สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

หรือ 2) อ้างอิงเฉพาะบทหรือเรื่องในเล่ม

ผู้แต่ง. // (ปีพิมพ์) // ชื่อบทหรือเรื่อง. // ใน: ชื่อบรรณาธิการ / (บ.ก. หรือ Ed. หรือ Eds.), // ชื่อหนังสือ /

(น. หรือ p. หรือ pp./เลขหน้า) // สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

หรือ

ผู้แต่ง. // (ปีพิมพ์) // ชื่อบทหรือเรื่อง. // ใน: ชื่อบรรณาธิการ / (บ.ก. หรือ Ed. หรือ Eds.), // ชื่อหนังสือ /

(น. หรือ p. หรือ pp./เลขหน้า) // สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี, จาก/http://www.xxxxxx.

ตัวอย่าง

มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร. (2548). พิพิธภัณฑสถาน. ใน *สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 40*. สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=40&chap=1&page=t40-1-infodetail01.html>

วงศ์ วรรณพิเชฐ. (2548). *พจนานุกรมตัวอย่างประโยคภาษาอังกฤษพร้อมคำแปล*. กรุงเทพฯ: ไทยเวย์ พับลิเคชั่น.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์. *Encyclopedia of software engineering*. (1994). New York: John Wiley & Sons. *Webster's New World Dictionary of computer terms*. (1998). New York: Wester's New World.

4.3 วารสาร

แบบฉบับพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์).//ชื่อบทความ.//*ชื่อวารสาร, /เลขของปีที่(เลขของฉบับที่)*,//น. หรือ p. หรือ pp./เลขหน้า. หรือแบบฉบับอิเล็กทรอนิกส์
ผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์).//ชื่อบทความ.//*ชื่อวารสาร, /เลขปีที่(ฉบับที่)*,//น. หรือ p.หรือpp./เลขหน้า.//สืบค้นเมื่อ
วัน/เดือน/ปี./จาก/http://www.xxxxxxx

ตัวอย่าง

บงการ หอมนาน. (2551). เทคโนโลยีกับการควบคุมด้วยตรรกะฟัซซีตามขั้นตอนและฟังก์ชันสมาชิก. *ไมโครคอมพิวเตอร์*, 26(271), น. 153-156. สืบค้นเมื่อ 22 มิถุนายน 2554, จาก <http://www.dpu.ac.th/laic/page.php?id=5753>

ปิยะวิทย์ ทิพรส. (2553). การจัดการป้องกันและลดสารให้กลืนโคลน Goemin ในผลิตภัณฑ์แปรรูปสัตว์น้ำ. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 24(72), น. 103-119.

ลำดวน เทียรมนิธิกุล. (2552). เส้นทางเสด็จเยี่ยมราชสำนักต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ปี พ.ศ. 2443-2444 (ร.ศ. 119-120). *วารสารฐานธรรมสาร*, 28(4), น. 29-39.

Judson, R. A. & Klee, E. (2011). Big bank, small bank: Monetary policy implementation and banks' reserve management strategies. *Journal of Economics and Business*, 63(4), pp. 306-328. Retrieved June 23, 2011, from <http://www.sciencedirect.com/sscience/article/pii/S0148619511000142>

Siriwongworawat, S. (2003). Use of ICT in Thai libraries: An overview. *Program: Electronic Library and Information Systems*, 37(1), pp. 38-43.

Tandra, R., Sahai, A. & Veeravalli, V. (2011). Unified space-time metrics to evaluate spectrum sensing. *IEEE Communications Magazine*, 49(3), pp. 54-61.

4.4 รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์).// **ชื่อเรื่อง**/(รายงานผลการวิจัย).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

- กิติพงษ์ ลีอนาม. (2553). การพัฒนารูปแบบการสอนสอดแทรกความรู้ด้านจริยธรรมเน้นการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเรื่อง การทดสอบสมมุติฐาน: รูปแบบผลงานระเบียบวิธี (รายงานผลการวิจัย). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ธนิดา ผาติเสนะ. (2555). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการคิดเชิงระบบของนักศึกษาหลักสูตร สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสุขภาพชุมชน (รายงานผลการวิจัย). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- Chitnomrath, T. (2011). *A Study of factors regarding firm characteristics that affect financing decisions of public companies listed on the stock exchange of Thailand* (Research report). Bangkok: Dhurakij Pundit University.

4.5 เอกสารการประชุมวิชาการ

ผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์).//ชื่อบทความหรือชื่อเรื่องของบท./ใน หรือ In/ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก. หรือ Ed. หรือ Eds.).// **ชื่อการประชุม**/(น. หรือ p.หรือ pp./เลขหน้า).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

- ซัชพล มงคลิก. (2552). การประยุกต์ใช้กระบวนการลำดับขั้นเชิงวิเคราะห์ในการจัดตารางการผลิตแบบพหุเกณฑ์: กรณีศึกษาโรงงานอุตสาหกรรมผลิตยา. ใน *การประชุมวิชาการการบริหารและการจัดการครั้งที่ 5* (น. 46). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ธมนวรรณ กัญญาหัตถ์ และศรีณยพงศ์ เทียงธรรม. (2554). ความพึงพอใจของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อประโยชน์ของสมาร์ทโฟน. ใน ชนัญชี กังคานนท์ (บ.ก.), *กระบวนการค้นคว้าวิทยานิพนธ์ไทยบนความท้าทายของเอเชียอาเซียน* (น. 119-121). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- Krongteaw, C., Messner, K., Hinterstoisser, B. & Fackler, K. (2010). Lignocellulosic structural changes after physic-chemical pretreatment monitored by near infrared spectroscopy. In S. Saranwong, S. Kasemsumran, W. Thanapase & P. Williams (Eds.), *Near infrared spectroscopy: Proceedings of the 14th International Conference* (pp. 193-198). West Sussex, UK: IMP.

4.6 วิทยานิพนธ์

- 1) แบบรูปเล่ม
ผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์).// **ชื่อเรื่อง**/(วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต หรือ Doctoral dissertation หรือ วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต หรือ Master's thesis, สถาบัน).
- 2) แบบอิเล็กทรอนิกส์
ผู้แต่ง.// (ปีพิมพ์).// **ชื่อเรื่อง**/(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต หรือ Master's thesis หรือ วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต หรือ Doctoral dissertation,สถาบัน)//สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี หรือ Retrieved, จาก/หรือ from/http://www.xxxxxx

ตัวอย่าง

- วันชนะ กลั่นพรมสุวรรณ. (2554). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารการฝึกนักศึกษาวิชาทหารในกองทัพไทย (วิทยานิพนธ์ดุขภักดิ์บัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).
- วิวัฒน์ สหวงศ์. (2558). ผลการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียรูปแบบสถานการณ์จำลอง เรื่อง การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อการนำเสนอ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา). สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2559, จาก <http://www.webfoma.arc.nrru.ac.th/WEBFORM/ICommand/Issearch/iattm2.asp?fst=1&dsn=iwebform&ifmid=0120000712001007%2F581029-00001>
- สมหญิง ชูชื่น. (2559). การสังเคราะห์ข้อมูลของแนฟโทควินน (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา).
- Nickels, D. W. (2005). *The relationship between IT-business alignment and organizational culture: An exploratory study* (Doctoral dissertation, University of Memphis).

4.7 หนังสือพิมพ์

- 1) แบบฉบับพิมพ์
ผู้แต่ง// (วัน เดือน ปีพิมพ์) // ชื่อบทความ // **ชื่อหนังสือพิมพ์** / น. หรือ p. หรือ pp. / เลขหน้า.
- 2) แบบออนไลน์
ผู้แต่ง// (วัน เดือน ปีพิมพ์) // ชื่อบทความ // **ชื่อหนังสือพิมพ์** // สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี./ จาก <http://www.xxxxxxx>

ตัวอย่าง

- พนิดา สงวนเสรีวานิช. (24 เมษายน 2554). พระปลัดสุชาติ สุวาทโกปกาเกอญอ นักพัฒนา. *มติชน*, น. 17-18.
- ภาค เคารวะ. (17 พฤศจิกายน 2564). เตรียมแผนรับมือ. *ไทยรัฐ*. สืบค้นเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.thairath.co.th/news/foreign/2242908>
- รังสรรค์ ศรีวรศาสตร์. (28-29 เมษายน 2554). มารู้จัก DRG. *สยามรัฐ*, น. 16.

4.8 เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

- ผู้แต่ง// (ปีพิมพ์) // **ชื่อบทความ** // สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี./ จาก <http://www.xxxxxxx>

ตัวอย่าง

- สุรัชย์ เลี้ยงบุญเลิศชัย. (2554). จัดระเบียบสำนักงานทนายความ. สืบค้นเมื่อ 21 มิถุนายน 2554, จาก <http://www.lawyerscouncil.or.th/2011/index.php?name=knowledge>
- CNN Wire Staff. (2011). *How U.S. forces killed Osama Bin Laden*. Retrieved May 3, 2011, from <http://www.cnn.com/2011/WORLD/asiapcf/05/02/bin.laden.raid/>

หมายเหตุ : สามารถดูรูปแบบการเขียนอ้างอิงรูปแบบอื่น ๆ เพิ่มเติมได้จากคู่มือการทำวิทยานิพนธ์และภาคินพนธ์ ปี 2559 ของบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา หรือที่ลิงค์ <https://zhort.link/mIP>

แบบรับรองการพิจารณาผลงานวิชาการเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารราชพฤกษ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

เรียน บรรณาธิการวารสารราชพฤกษ์

ตามที่ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว/อื่นๆ (ระบุ).....

สถานะในการส่งบทความ ☐ คณาจารย์/นักวิชาการ ☐ นิสิต/นักศึกษา ☐ อื่นๆ (ระบุ).....

สาขาวิชา/คณะ/หน่วยงาน.....

สถาบัน/มหาวิทยาลัย

อื่นๆ ระบุ

ที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ (ที่ติดต่อได้)

โทรศัพท์ที่ทำงาน โทรศัพท์มือถือ

โทรสาร e-mail :.....

มีความประสงค์ขอส่งผลงานวิชาการ เรื่อง :

ชื่อผลงาน (ภาษาไทย)

ชื่อผลงาน (ภาษาอังกฤษ)

ประเภทของผลงานวิชาการ ☐ บทความวิจัย ☐ บทความวิชาการ

จุดประสงค์การเผยแพร่เพื่อ ☐ สำเร็จการศึกษา ☐ ขอผลงานตำแหน่งทางวิชาการ ☐ พัฒนาตนเอง

ความสอดคล้องกับสาขาวิชาย่อยของวารสาร (เลือกสาขาวิชาย่อยที่ตรงกับบทความของท่าน)

☐ General Arts and Humanities ☐ Developmental and Educational Psychology

☐ General Social Sciences ☐ Education ☐ Public Administration

จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิที่ต้องการพิจารณาบทความ ☐ 2 คน ☐ 3 คน

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าผลงานนี้ ☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าเพียงผู้เดียว

☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ระบุชื่อในผลงาน รวม คน มีรายชื่อดังนี้

ชื่อ e-mail ผู้แต่งหลัก

ชื่อ e-mail

ชื่อ e-mail

ชื่อ e-mail

โดยส่งบทความนี้มาเพื่อขอให้พิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการของหน่วยงานบัณฑิตวิทยาลัย ทั้งนี้
ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความส่งมาเผยแพร่เป็นบทความใหม่ โดยไม่เคยพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร รายงาน
หรือสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ลงชื่อ
(.....)

ลายมือชื่อเจ้าของบทความ

วันที่ เดือน พ.ศ.

หมายเหตุ : สามารถใช้การลงชื่อด้วยลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ได้

R2

แบบรับรองบทความวิจัย (วิทยานิพนธ์/ปริญญานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์)
เพื่อเสนอพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสารราชพฤกษ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

เรียน บรรณาธิการวารสารราชพฤกษ์

ข้าพเจ้า ☐ ศาสตราจารย์ ☐ รองศาสตราจารย์ ☐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
☐ ดร. ☐ อาจารย์

ชื่อ-สกุล

ที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ (ที่ติดต่อได้)

โทรศัพท์ที่ทำงาน โทรศัพท์มือถือ

โทรสาร e-mail :

ขอรับรองว่าได้ตรวจสอบบทความวิจัยจากวิทยานิพนธ์/ปริญญานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง :

ชื่อผลงาน (ภาษาไทย)

ชื่อผลงาน (ภาษาอังกฤษ)

ชื่อ-สกุลนักศึกษา

สาขาวิชา มหาวิทยาลัย

ที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ (ที่ติดต่อได้)

โทรศัพท์ที่ทำงาน โทรศัพท์มือถือ

โทรสาร e-mail :

ขอรับรองว่าได้ตรวจสอบบทความเพื่อถูกต้องตามหลักวิชาการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว
ซึ่งบทความนี้ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์
ในวารสารฉบับอื่น

ลงชื่อ ลายมือชื่อ

(.....)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

วันที่ เดือน พ.ศ.

R3

แบบประเมินตนเองในการตรวจสอบรายการนำส่งบทความเพื่อขอรับการพิจารณา
ตีพิมพ์ในวารสารราชพฤกษ์

(บทความวิจัย)

ชื่อบทความ (ไทย).....

.....

ชื่อบทความ (อังกฤษ).....

.....

- ☐ บทความ มีความยาวไม่เกิน 250 คำ
- ☐ วัตถุประสงค์การวิจัย ☐ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ☐ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ☐ สถิติที่ใช้ในการวิจัย
- ☐ ผลการวิจัย
- ☐ Abstract การเขียนถูกต้องตามหลักไวยากรณ์และมีความยาวไม่เกิน 250 คำ
- ☐ คำสำคัญ/Keywords (อย่างน้อย 3-4 คำ)
- ☐ บทนำ
- ☐ วัตถุประสงค์การวิจัย
- ☐ สมมุติฐานการวิจัย (ถ้ามี)
- ☐ กรอบแนวคิดในการวิจัย
- ☐ วิธีดำเนินการวิจัย
- ☐ ประชากร ☐ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ☐ กลุ่มตัวอย่าง ☐ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ☐ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ☐ สถิติที่ใช้ในการวิจัย
- ☐ ผลการวิจัย
- ☐ สรุปผลการวิจัย
- ☐ อภิปรายผลการวิจัย
- ☐ ข้อเสนอแนะ
- ☐ การอ้างอิง/รายการอ้างอิง เป็นไปตามที่วารสารกำหนด
- ☐ เอกสารใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (ถ้ามี) **กรุณาส่งเอกสารเพิ่มเติม**

ลงชื่อ ผู้สมัคร
(.....)

